

Milleti/Müslümanlığı Dönüştürmek İçin Yeni Psikolojik Savaş

Milletin dinî duyalığının ön plana çıktığı hatta belirleyici olduğu 22 Temmuz Genel Seçiminin ardından Cumhurbaşkanlığı seçiminin de aynı duyarlık istikametinde şekillenmesi, tam da zihinlerde ‘ortalık süt-liman’ intibai uyandırmıştı ki; daha ‘dereyi görmeden’ başlatılan **Yeni Anayasa tartışmaları** ve bu tartışmaların odağına oturtulan **“Başörtüsü/türban’ serbest oluyor, açıklar zorla kapatılacak, Malezya olacağız”** paranoyası ile bir anda ortalık toz-duman edildi. Millet bin küsur yıllık bir İslâmi temele dayanan **Kadîm Hayat Tarzı** adeta bir **‘tehdit/baskı unsuru’** gibi takdim edilerek bu tarz-ı hayatı simgeleyen başörtüsü üzerinden **yeni bir psikolojik harp** başlatıldı. 28 Şubat Postmodern sürecinde uygulanan psikolojik harp tekniklerini ve yöntemlerini hatırlatan bu **Yeni Psikolojik Harbin amacı** ise; çıkar egemenliklerini güvenceye almak isteyen küresel ve yerel güçlerin, AK Parti iktidarı üzerinden yürütecekleri yeni manipülasyonlarla, sinsi planlar/tuzaklarla, hile ve desiselerle **İslâm’ın önünü almak**, hiç değilse “ılımlı/Modern Müslümanlık” gibi yapay modelleri dayatarak **Millet-i İslâm’ı dönüştürmek ve ehlileştirmek**.

Umran’ın *Gündem*, *Analiz* ve *Kapak* yazıları ve *Umran/ek*’te yer alan belgelerin büyük bölümü bu yeni gelişmeyi doğru okumaya, anlamaya/anlamlandırmaya, psikolojik, sosyolojik ve tarihi temellerini tahlile yönelik. *Gündem* bölümümüzde siyaset yorumcusu ve Genel Yayın Yönetmenimiz **Cevat Özkaya**, hukukçu **Reşat Petek** ve avukat **Sibel Eraslan**; *Analiz* bölümümüzde bilim adamlarımız Prof.Dr. **Burhaneddin Can** ve Doç.Dr. **Mustafa Aydın**; *Kapak* dosyamızda ise yazarlarımız **Abdurrahman Emiroğlu**, **Celaleddin Vatandaş**, **D.Mehmet Doğan**, **Hikmet Demir**, **Asım Öz**, **Seyhan Yaman** yeni Anayasa ve başörtüsü üzerinden yürütülen ve milletin hayat tarzını dönüştürmeye yönelik bu psikolojik savaşı farklı perspektiflerden ele alıyorlar.

Umran’ın bu sayısında ayrıca; arkadaşımız Asım Öz’ün yazar, mütefekkir **Rasim Özdenören** Ağabeyle gerçekleştirdiği “*Gül Yetiştiren Adam*” merkezli nefis röportajı ve *Umran* sahibi/editörü Abdullah Yıldız’ın kaleminden tarihçi Prof.Dr. **İhsan Süreyya Sırma**’nın ilim, mücadele ve tebliğle yoğrulan hayat öyküsünü okuyabilirsiniz.

Yeni *Umran*’larda buluşmak duasıyla. Hayırlı Bayramlar.

*Ramazan Bayramınızı Tebrik Eder
İslâm Âlemine Hayırlar Getirmesini Niyaz Ederiz.*

Umran

GÜNDEM

4

Yeni Anayasa Tartışmaları
Üzerinden İktidar Mücadelesi
CEVAT ÖZKAYA

7

1876, 1921, 1924, 1961, 1982'den
Normal Anayasaya Doğru
REŞAT PETEK

9

İsrail'in Operasyon Fiyaskosu ve
İmaj Yaratma Harikası
ALPTEKİN DURSUNOĞLU

12

Hayat Tarzı ve Tevhid
SİBEL ERASLAN

14

Rasim Özdenören'le
Gül Harmanı
Mevsimini
Çağırarak
ASIM ÖZ

Analiz

17

Müslüman Bir Milleti Yeniden
Formatlamak İçin Başlatılan Yeni
Bir Psikolojik Savaş
BURHANETTİN CAN

27

Seçkin Kesimin İslâm
Karşıtlığının Sebepleri
MUSTAFA AYDIN

İÇİNDEKİLER

KAPAK:

TARZ-I HAYAT

32

Örtü/k Psikolojik Harp ve Tarz-ı
Hayat Mücadelesi
ABDURRAHMAN A. EMİROĞLU

37

Nasıl ve Neye Göre
Bir Hayat Tarzı?

CELALEDDİN VATANDAŞ

43

Tarz-ı Hayat Tartışmaları
Arasında Aile
HİKMET DEMİR

47

Statükocuların Foyaları Dökülüyor
Altından Hayat Tarzı Çıkıyor
D. MEHMET DOĞAN

50

Tarzı Hayat Bakımından
Zihniyet ve Sanat
ASIM ÖZ

56

Osmanlı Ailesinin
Batılılaşmasında Roman
SEYHAN YAMAN

DÜŞÜNCE

60

İrkçi Akıl, İdeolojik Akıl
ATASOY MÜFTÜOĞLU

YAŞAYAN İSLÂM

62

Namaz Sebebi Vahdettir
RAMAZAN TAMER BÜYÜKKÜPCÜ

65

Ramazan: Duâ Tadında Yaşamak
AHMET MERCAN

66

Sabır... Ya Sabır!..
AHMET MERCAN

68

Osmanlıda Bayram
ÖMER NACİ YILMAZ

GEÇMİŞTEN GELECEĞE KO(NU)ŞANLAR

İSLAM TARİHİNİ GÜNCELLEYEN ADAM
PROF. İHSAN SÜREYYA SIRMA
ABDULLAH YILDIZ

s.70

KÜLTÜR SANAT

EDEBİYAT

74

Mimar Sinan'ın Dünyası
MUSTAFA MIYASOĞLU

RÖPORTAJ

78

Nihat Vuran'la Ebe Sobe Üzerine
Konuşan: MUSTAFA ALDI

KÜLTÜR - YORUM

82

TAZİYE

84

Güler Yüzlü Uzun
Yol Koşucusu
Ufku Aştı
AHMET MERCAN

YANSIMALAR

85

Işığın Yanan Evler
ABİD YAŞAROĞLU

ESKİMEYEN YAZILAR

86

Kur'an Nasıl Okunmalı?
ALİYA İZZETBEGOVİÇ

KİTAP/DERGİ

88

MEHMET KAR

ETKİNLİKLER

91

MEHMET EMİN BABACAN

EK

sh.
93

YENİ ANAYASA ÜZERİNDEN PSİKOLOJİK HARP (Açıklamalar-Haberler)

Umran Araştırma Grubu

düşünce • kültür • siyaset
Umran

Sahibi

Umran Yayıncılık
Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti. Adına
Abdullah Yıldız

Genel Yayın Yönetmeni
ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Cevat Özkaya

Yayın Kurulu

Uğur Altun, Cevat Özkaya,
İlhan Gündoğdu, Abdullah Yıldız

Bu Sayıya Katkıda Bulunanlar

Ahmet Mercan, Alptekin Dursunoğlu,
Atasoy Müftüoğlu, Mustafa Aydın,
Mustafa Miyasoğlu, Sibel Eraslan

İdare Merkezi

Mega Center, C 34 Blok, Kat 2
Bayrampaşa / İstanbul
Tel: (0212) 640 01 22 - 640 01 23
Fax: (0212) 640 01 25

www.umran.org
umran@umran.org
abone@umran.org

Temsilcilikler

Adana: (0505) 249 71 87
Ankara: (0312) 435 94 48
İzmit: (0542) 250 75 77
Trabzon: (0462) 321 95 44
Isparta: (0246) 232 34 77

Abonelik Şartları

Yurtiçi

Yıllık (12 sayı): 50.000.000 TL. (50 YTL)
Türkiye Finans Katılım Bankası
Findıkzade Şb. TL Hesabı
99165159-1 (Umran Yayıncılık)
Türkiye İş Bankası Fatih Şubesi TL Hesabı
1020 1386804 (Hasan Ak)
Posta Çeki Hesabı
1605252 (Umran Yayıncılık)

Yurtdışı

Yıllık (12 sayı): 80 Usd - 60 Euro
Türkiye İş Bankası Fatih Şb. Usd Hesabı
1020 301000 0658751 (Hasan Ak)
Türkiye İş Bankası Fatih Şb. Euro Hesabı
1020 301000 0658765 (Hasan Ak)

Fiyatı: 4.500.000 TL. (4,5 YTL)

İç Düzen-Kapak Tasarım: Pro-J Sanat
Baskı: Yıldızlar Matbaacılık San. Tic. A.Ş.

Gümüşsuyu Cd. Işıksanayi Sitesi

No: 21/B Topkapı/İstanbul

www.yildizlarajanda.com

Tel: 0212 482 51 66

Dağıtım: Yay-Sat

Ayda bir yayımlanır.

YENİ ANAYASA TARTIŞMALARI ÜZERİNDEN İKTİDAR MÜCADELESİ

Cevat Özkaya

Yeni anayasa tartışmaları hızlı bir şekilde devam ediyor. Bu konuda tartışmaların yapılması hem normal hem de gereklidir. İnsanların kaderlerini etkileyerek bir yasa üzerinde fikir beyan etmeleri, teklif ileri sürmeleri, eleştiri getirmeleri hem hakları hem de görevleridir. Kaldı ki Türkiye’de ilk defa normal bir dönemde seçilmiş Meclis’in inisiyatifıyla yeni bir anayasa yapılmaya çalışılmaktadır. Bu başlı başına önemli bir olaydır ve bu konuda tartışma olması da kaçınılmazdır.

Ancak tartışmanın doğruyu bulmaya ve herkes için iyi olanı ortaya çıkarmaya yönelik olarak yapılması ve fikir ifade edenlerin suçlamaya muhatap olmaması gereklidir. Bu açıdan bugüne kadar yapılan tartışmanın çok da sağlıklı gittiğini söyleyemiyoruz. Çünkü tartışma iyi bir yasanın ortaya çıkmasını sağlamaktan çok siyasi iktidarın yıpratılması ve statükonun korunması bağlamında yapılmaktadır ağırlıklı olarak. Toplumun bilgi sahibi olamayan insanların duyguları kışkırtılarak tartışma zemini ötesinde, girişimi engellemeye zemin hazırlayacak bir iklim oluşturma çabasına şahit oluyoruz. Ama bütün bu çabalara rağmen tartışmanın

normal bir düzeyde ve tartışma adabına uymaya azami düzeyde gayret gösterilerek devam ettirilmesi siyasi iktidarın dikkat etmesi gereken bir husustur.

Yeni Bir Anayasaya İhtiyaç Var mı?

Türkiye’nin yeni bir anayasaya ihtiyacı duyduğu açıktır; 1982 Anayasasının bu ülke insanının ihtiyaçlarını karşılamaktan oldukça uzak bir metin olduğu neredeyse ortak bir kanaattir. Ayrıca bir askeri darbe döneminde, darbecilerin gözetim ve denetimi altında yapılmıştır. Cuntayı temsil etmenin ötesinde hiçbir meşru temsil kaabiliyeti olmayan bir meclis tarafından hazırlanmıştır. Böyle bir metnin bir darbe ortamında millette götürülerek % 92 oy alması da metnin meşruiyet eksikliğini gösteremez. *Evet’in* özendirildiği *Hayır’ın* neredeyse yasaklandığı bir oylama sonuncunun meşruiyet üretmesi beklenemezdi. Kaldı ki % 92’lik bir evet oyununda darbecileri bir an önce kışlasına gönderme arzusunun etkili olduğu da bir gerçektir. Dolayısıyla meşruiyet sorunuyla malul bu anayasadan kurtulmak için yeni bir anayasa yapılması aciliyet kesbeden bir gerekliliktir.

Muhallifler Ne Demek İstiyorlar?

Bugüne kadar ‘82 Anayasasının değiştirilmesi konusunda Türkiye’de neredeyse bir mutabakat vardı. Şu anda yeni anayasa yapılmasına karşı çıkanlar veya bir takım gerekçeler ileri sürerek engellemek isteyen kişi, grup ve kuruluşların bir büyük kısmı geçtiğimiz dönemde yeni bir anayasının gerekliliği konusunda hemfikir diler. Ancak bugün hükümetin anayasayı değiştirme çabasına değişik bahaneler ileri sürerek karşı çıkıyorlar. Karşı çıkış gerekçelerini ise şöyle sıralamak mümkün:

a) Anayasayı bu meclis yapmamalıdır.

b) Bu Meclis anayasa yapamaz; kurucu meclis gereklidir.

c) Anayasayı siyasiler yapmamalı; siyaset bu işe karışmamalıdır.

d) Gerilim yaratılmasını, henüz zamanı değil.

e) Yenisini hazırlamak yerine eskiyi değiştir.

Bu gerekçelere sırasıyla değinelim:

‘Bu meclis anayasa yapamaz ve yapmamalıdır’ iddiası hiç bir makul izaha dayanmıyor; zira yaklaşık her iki seçmenden birinin oyunu almış kuvvetli bir halk desteğine sahip bir partinin oluşturduğu hükümet ve yüksek bir temsil kabiliyetine sahip, aşağı yukarı bütün eğilimleri içinde barındıran bir meclis var. Böyle bir tabloya rağmen anayasa yapılamayacağını iddia etmek darbe dönemlerinin dışında hiçbir zaman anayasa yapılamayacağını söylemek anlamına gelir.

‘Anayasaya siyaset karışmamalı’: Anayasalar başlı başına siyasi metinlerdir. Hukukçuların, bilim adamlarının teknik katkısı

elbette gereklidir. Ancak anayasa devleti mi önceleyecek, insanı mı önceleyecek? Toplumun devlet ile ilişkileri nasıl olacaktır? Burada yapılacak tercih bile siyasi bir tercihtir. Dolayısıyla anayasa yapımında siyaseti ve seçilmiş siyasileri dışlamak şu veya bu biçimde totalitarizme kapı aralamak demektir.

-‘Gerilim yaratılmasının henüz zamanı değil’: Gerilim oldukları yerde duran, konumlarını hiç değiştirmek istemeyenlerin oluşturdukları bir durumdur. Onların durumlarına müdahale eden her girişim gerilim olarak yansıyacaktır. Türkiye’deki statükonun durumu budur. Statükoyu değiştirmek isteyenler gerilimi göze almak durumundadırlar. Aksi halde statüko ebediyen devam eder. Aslolan varolan gerilimi azaltıcı bir siyasi maharet gösterebilmektir.

-‘Yenisini yapmak yerine eskiyi değiştir’: Sayın Baykal’ın dilendirdiği bir görüş. Muhalefet yapmak için söylenmiş pek de dikkate alınmaması gereken bir kanaattir.

Dolayısıyla bu gerekçeler yeni bir anayasa yapılmasına engel değildir. Usûl yönünden bazı haklı itirazlar olabilir. Hem usûl hem esas açısından yapılan ve yapılacak itirazların makul bir sürede ve en özgür bir biçimde tartışılmasını sağlamak da öncelikle AKP iktidarının görevidir.

Başörtüsü Sorunu ve “Mahalle Baskısı” Kaygısı

Yeni anayasa girişimine makul bir gerekçe üretemeyen statüko güçleri AKP’nin anayasa taslağında “yüksek öğretim kurumlarında kılık kıyafet serbesttir” tarzındaki teklifi dillerine dolayarak

asıl sorunu gözden kaçırmak, belli bir kitleyi kamplaştırmak ve hareketlendirmek istiyorlar. Bu güçlerin bir nevi temsilcisi olarak YÖK Başkanı **Erdoğan Teziç**, başörtüsü konusunda Anayasa Mahkemesi’nin bir kararı olduğunu, bunun Meclis kararıyla değil başka bir mahkeme içtihadıyla ortadan kaldırılabileceği iddiasını ortaya atıyor. Teziç ayrıca bu konuda AİHM’in kararı olduğunu, anayasa değiştirilse bile bu kararın ortadan kalkmayacağını söylüyor.

Hukukçular her iki meselede de Teziç’in mugalata yaptığı ve hukukçu kimliğinden sıyrılarak bu görüşleri dile getirdiği, konjonktürel bir kanaat serdettiği görüşündeler.

Anayasa mahkemesinin içtihadını Meclis’in kaldırıp kaldırmayacağı konusunu irdeleyen **Taha Akyol** “Peki, Anayasa Mahkemesi’nin veya AİHM’in içtihatlarını değiştiren bir anayasa değişikliği yapılabilir mi?” diye soruyor ve “Meclis mahkemenin yerine geçemez ama mahkemenin yasakladığı veya iptal ettiği veya onayladığı bir konuda özgürleştirici anayasa değişikliği yapılabilir; çünkü anayasa yapıcı değişmez maddeler ve özlük hakları dışında anayasanın hiçbir maddesiyle bağlı değildir.”

Sayın Akyol bunun daha önce de yapıldığını söylüyor: “Anayasa Mahkemesi, 12 Aralık 2000 tarihinde “Parti kapatmayı olanaksızlaştırıyor” gerekçesiyle

103. maddenin son fıkrasını iptal etti. Mahkemenin bu kararının üzerinden on ay geçmeden Ecevit hükümeti zamanında 3 Ekim 2001 tarihinde değişiklik yapıldı, Anayasa Mahkemesi’nin iptal ettiği husus 69. maddeye konuldu. Bugün türban meselesine itiraz edenlerin hiçbirinden, sayın ve Teziç’ten en ufak bir itiraz gelmedi.”

Yine sayın **Ergun Özbudun**, Teziç’in AİHM’in türban kararına ilişkin yaptığı değerlendirmeye şöyle cevap veriyor. “AİHM’in türbana ilişkin kararı ya bilgisizlik nedeniyle ya da çarpıtma gayretiyle bazı çevreler tarafından son derece yanlış sunulmaktadır. Bir yasağın sözleşmeye aykırı olmadığını söylemek başka şeydir, o yasağın uygulanmasını söylemek bambaşka şeydir” diye soruna açıklık getiren sayın Özbudun devamında; “AİHM bu konuda karar verdi. Siz anayasanızı

Erdoğan Teziç

değiştirsенiz bile türban yasağını kaldıramazsınız yönündeki görüşler bir hukuki safsatadan ibarettir.”

Sayın Teziç’in Rektörler Komitesi diye kerameti kendinden menkul komitenin toplantısında dile getirdiği bu görüşleri değerlendiren **Murat Belge** YÖK Başkanı Teziç’in ve Rektörler Komitesi’nin yukarıdaki bedahat derecesinde açık hukuki gerçekleri bildiklerini, buna rağmen tersi görüşleri dile getirmelerini “disinformation” olarak niteliyor.

“Demin dediğim gibi, olayın içinde ve olaya taraftar olanları hedefliyor olamazlar -tanım gereği-. Demek ki haberdar olmayan ve zaten dünyada çok az şeyden gerçek anlamda haberdar olanlara sesleniyor. Sürecek kavgada yanlış bilgilerle donanmış olarak, hayata devamlarını sağlamak üzere, yani ‘disinformation’ yapıyor.”

Bunu bir adım daha ileri götürüp yanlış bilgilendirerek önümüzdeki dönemde yapılacak iktidar mücadelesine maliyetsiz insan kaynağı temin etmek amacından da bahsetmek mümkün.

“Mahalle baskısı” ve “Malez-yalılışmak” meselesine gelince; bunların gerçek birer sorun değil fonksiyonel olarak kullanılan sorunlar ve kavramlar olduğunu düşünüyorum. Sayın Mardin’in **mahalle baskısı** kavramını bir iktidar mücadelesinin aracı olsun diye ürettiğini sanmıyorum ancak bu kavram iktidar mücadelesi yapanlara bir can simidi olmuştur.

Bugün sayın Mardin’i kutlayanlar, dün Türkiye Bilimler Akademisi’ne üyelik başvurusu üç defa reddedildiğinde, en ufak bir tepki göstermemişlerdi. Sayın Mardin’in şu andaki kıymeti bilim adamı oluşundan değil, konjonk-

türe uygun fonksiyonelliğinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bir bilim adamının **mahalle baskısı** gibi bir kavramla neyi ifade ettiğini açıkca belirlemeden gündeme getirmesi, onu hiç arzu etmediğini sandığım durumlara da düşürebilmektedir. Ayrıca Ayşe Arman’la yaptığı röportajında ‘kır-saldan kente göç eden muhafazakar kitleler’ için kullandığı **“kovuklarından çıktılar”** ibaresini Hilmi Yavuz’un deyimiyle Türkçeyi sonradan öğrenmesinin getirdiği bir dil hatası olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Son olarak, **mahalle baskısı** konusunda şunu söylemek istiyorum: üniversiteye gittiklerinde başı açıklara baskı yapacakları söylenen bu insanlar, toplumsal hayatta başörtüsüyle bulunmalarına rağmen neden **mahalle baskısı** yapıp da, bütün kadınlara türban giydirmiyorlar?

Sonuç

Meseleyi çok fazla uzatmamak gerekir. Anayasanın değişmesini istemeyenler, girişimi sonuçsuz bırakmak için bildik bir taktik izliyorlar ve hükümete geri adım attırmak istiyorlar. En haklı bir meselede, başörtüsü ve eğitim hakkı sorununda bir cepheleşme yaratarak kitlelerin, özellikle de muhafazakar kitlelerin özgürlük taleplerinin kısıtlanmasını istiyorlar.

Başörtüsü konusunda koparılan fırtınadan çekinen iktidarın, gerilimi artırmamak için din eğitimi ve benzeri konulardaki talepleri erteleyeceğini düşünüyorlar.

Ayrıca iktidarın özgürlükler konusunda sadece AB perspektifiyle yetinmesinin, ülkenin çoğunluğunun din ve vicdan özgürlüğünü sağlayamayacağı kuşkusuna, küsümsenmeyecek sayıda in-

sanı tedirgin etmektedir. Çünkü tarihte Avrupa ve bugün de AB din ve vicdan özgürlüğünü gündeme getirdiğinde genellikle gayri müslim azınlıkların haklarını söz konusu etmiştir. Türkiye çoğunluğunu teşkil eden insanların din ve vicdan özgürlüğüne ait kısıtlamalar, AB kurumlarının gündeminde gerekli ilgiyi görmemişlerdir; siyasi iktidardan bu konuda dikkatli ve hakkaniyetli olmasını beklemek bu kitlelerin hakkıdır.

Nihayetinde bir anayasa taslağı etrafında yapılan bu mücadele, bir iktidar mücadelesidir. Bu bağlamda siyasal iktidara ve dindar kitlelere karşı bir psikolojik savaş başlatılmıştır. Üretilen bir takım kavramlar üzerinden yürütülen tartışma, bir gerçeği arama tartışması değil, bir iktidar mücadelesidir.

Birtakım kişi ve kuruluşlar, kurumlar egemenliğin kime ait olduğu ve bunun kim tarafından kullanılacağına ilişkin sorun üretmeye çalışıyorlar. Egemenliği kullanan kurumlar olarak kalmak, ama kullandıkları egemenliğin sorumluluğunu almak ve millete hesap vermek istemiyorlar. Bu mücadele bir süreç mücadelesidir. Bu günden yarına bitmez. Siyasal iktidarın cesur, hakkaniyetli ve siyasi maharetle süreci idare etmesi bütün ülke için sağlıklı, huzurlu sonuçlar doğuracaktır.

Tersi durumda “Hükümet sahip olduğu geniş toplumsal desteğe rağmen yine kerameti kendinden menkul kurumlara itaat edecek olursa, “YÖK reformu” girişiminde olduğu gibi geri adım atıp, anayasa değişikliğini hayali bir geleceğe ertelerse, bu hem Türkiye için, hem kendisi için çok kötü olacak.” (Bekir Berat Özipek, *Star gazetesi*, 25.09.2007)

Gündem yeni anayasa. Yeni anayasa hazırlığında kullanılan ortak ad “**sivil anayasa**” diyebiliriz. Esasen buna “**normal anayasa**” demek daha uygun. Ancak siyasi sistemimizde problemlerin “**ana**” kaynağını oluşturan 1961 ve 1982 anayasaları, askeri darbeler sonucu hazırlanmış, askeri vesayeti, militarist ve devletçi özelliği öne çıkan anayasalar olduğundan, bunlara tepki olarak yeni çalışmalar “sivil anayasa” çalışmaları adını almıştır.

Bilindiği gibi anayasa, bir sosyal sözleşmedir. Bu sözleşme, belirli coğrafya üzerinde birlikte yaşayan, ortak değerleri paylaşan insanların, birlikteliğinin tabii sonucu olarak ortaya çıkan “devlet” aygıtının uyması gereken ana kuralları belirler. Devlet erkini elinde bulunduranların meşruiyet şartları ile, devlet organlarının yetki ve sorumluluklarının sınırını anayasa çizer. Temel felsefe, elinde devlet gücü bulunan siyasi otoritenin, bireylere karşı keyfi muamelelerini önleyecek ana ilkeleri belirlemek ve devlet gücünü sınırlamaktır. Yaratıcı’nın, “yaratıkların en şerefli” unvanını verdiği insanın, doğuştan sahip olduğu, tüm dünyada “insan hakları” olarak tanımlanan temel hak ve özgürlüklerin teminat altına alınmasıdır. Bu amaç devletin iki ana vasfını ön plana çıkarır: Birincisi devletin güçlü olması, ikincisi de devlet gücünün keyfi değil, hukuk kuralları ile sınırlı olarak kullanılmasıdır.

İnsan hak ve özgürlüklerine saygılı devlet ile güçlü devlet anlayışının birlikte kabulü, görünürde çelişki gibi olsa da, asla bir çelişki olmayıp, hak ve özgürlüklerin korunmasının temi-

1876, 1921, 1924, 1961, 1982’DEN NORMAL ANAYASAYA DOĞRU

Reşat Petek

natıdır. Güçlü ama, militarist, zorba, dayatmacı, zalim olmayan, kendini hukukla sınırlayan bir devlet yani hukuk devleti. **Devlete “hukuk devleti” olma özelliğini sağlayacak olan da, devlet gücünü kullanmadaki sınırları ve ilkeleri belirleyen, toplumsal bir sözleşmedir, anayasadır; çatısını anayasanın oluşturacağı yasalardır.**

**1924 Anayasası,
1961 ve 1982’den Daha İleri**

1924 Anayasası, 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (anayasası) ile kurtuluş savaşını sevk ve idare etmiş olan ilk TBMM’nin, Cumhuriyetin ilanından hemen sonra, hazırlayıp kabul ettiği ilk anayasadır. 105 maddeden ibaret, anayasada bulunması zorunlu hususları ihtiva eden, kısa ve öz bir anayasadır. Hazırlandığı dö-

nem, o dönemin ülkemiz ve dünya şartları, insan hakları konusundaki o dönemin yaklaşımları nazara alınarak 1961 ve 1982 anayasalarıyla kıyasladığımızda, üstün özellikler taşıdığını söyleyebiliriz. Hukuk, demokrasi ve insan haklarında kabul ettiği ilkeler, 1961 ve 1982 anayasalarına göre çok daha ileridir.

Günümüzde bile hala bir ideal olarak kabul edilen “**doğrudan demokrasiye**” en yakın anlayış benimsenmiştir. Hakimiyetin/egemenliğin gerçek sahibinin millet olduğu, millet adına egemenliği kullanma yetkisinin de TBMM’ne ait olduğu kabul edilmiştir. İcra/yürütme yetkisini kendi içinden seçilecek Cumhurbaşkanı ve onun atayacağı Bakanlar Kurulu aracılığı ile yürüteceği, egemenliğin kesin devri söz konusu olmayıp, her zaman denetim ve düzeltme yetkisinin de Meclis’te olduğu benimsenmiştir. Kaza/yargı hakkının da millet namına bağımsız mahkemeler tarafından kanunla düzenlendiği biçimde kullanılacağı ifade edilmiştir.

DP iktidarına askeri darbe ile son vererek, hukuku ve tabii hakim ilkesini Başbakan ve iki bakanı ile birlikte idam edenler, hazırlattıkları anayasada ilk olarak, egemenliği kullanma yetkisi-

ni seçilmişlerin yanında atanmışlardan oluşan “yetkili organlara” bırakmışlardır. Bu suretle, askeri ve bürokratik vesayet rejimini anayasaya yerleştirmişlerdir. 1961 Anayasasının getirdiği en önemli özellik budur. Milleti demokrasi ile yönetilecek olgunlukta görmeyen, vatandaşların oylarının eşit olması anlayışını bile hazmedemeyen bir bakış açısı ile, seçilmişlerin bu milleti nereye götüreceği belli olmaz diyerek 1961 Anayasasına kendilerince emniyet supapları yerleştirmişlerdir.

1982 Anayasası da felsefesi itibariyle 1961 Anayasasından farklı değildir. Farkı, temel hak ve özgürlüklerin daha da daraltılması, askeri ve bürokratik “yetkili organların” egemenlik yetisi kullanmada daha güçlü kılınmasıdır. 12 Eylül askeri darbesini yapanların, darbeye ve akabinde böyle bir anayasaya gerekçe hazırlamak için, şartları olgunlaştırmak (!) amacıyla anarşi ve terörü nasıl azdırdıklarını hatıralarında anlatmaları ve 1982 Anayasasının koruyucu zırhı ile kendilerinin yargılanamamalarını da düşündüğümüzde, 1982 Anayasasının karakteri anlaşılmaktadır.

Anayasa Değişikliği ve Yetkili Organlar Engeli

Milletin oylarıyla siyasi iktidar olanların gerçek anlamda muktedir olamamalarının sebepleri arasında en önemlisi, anayasal engellerdir diyebiliriz. Tabir caizse 1982 Anayasası millet iradesinin tecellisi yoluna döşenmiş mayınlarla doludur. TBMM’ye kafa tutan, kimseye hesap vermeyi kabul etmeyen, Cumhuriyeti koruma (!) uğruna bağımsız yargıya savaş açan bir **YÖK**, fevkalade

yetkilerle donatılmış ama ne Meclis’e ne de millete hesap verme durumunda olmayan sorumsuz bir **Cumhurbaşkanı**, kararları yargı denetimine tabi olmadığı için hukuk dışı keyfi icraatlar yapabilen **YAŞ** (Yüksek Askeri Şura) ve **HSYK** (Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu) gibi “**anayasal yetkili organlar**” egemenliğin millet adına kullanılmasına engel oldukları için, siyasi iktidarlar yeterince muktedir olamamışlardır.

3 Kasım seçimleri ile tek başına iktidar olan Ak Parti, dört yılı aşkın iktidarı süresince, önemli hizmetlere imza atmasına rağmen, seçim vaatlerinin pek çoğunu yerine getirememiştir. Teşebbüsleri başta dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Sezer olmak üzere, “**yetkili organlar**” engeline takılmıştır. 11.Cumhurbaşkanı seçim sürecinde yaşananlar, bardağı taşıran son damla olmuştur. Gerçekten, 1982 Anayasasının aynı maddelerine göre üç cumhurbaşkanı seçmiş olan TBMM’ne 11. Cumhurbaşkanı seçtirmeyi başarmışlardır. Demokratik

yoldan iktidar olma ümidi olmayan CHP’nin tehditleriyle Anayasa Mahkemesine götürülen seçim, 27 Nisan darbe teşebbüsü ile desteklenmiş ve malum 367 kararı ile seçim engellenmiştir. Siyasi iktidarın bu aşamada millettten aldığı egemenliği kullanma yetkisinden geri adım atmayarak, 28 Nisan Bakanlar Kurulu Kararı ile herkese yetki ve sorumluluklarını hatırlatması, siyasi hayatımızda önemli bir dönüm noktası olmuştur diyebiliriz.

Cumhurbaşkanlığı seçimi ni millete götürme kararı, bu konuda hazırlanan anayasa değişikliğinin gündeme getirilmesi, sorunları çözmede egemenliğin sahibinin hakemliğine başvurma, yeni bir anayasa hazırlanmasını da Ak Partinin seçim beyannamesine almasına sebep olmuştur. Olup biteni sessizce izleyen millet, 22 Temmuz seçimleri sonucu, Ak Parti’yi yeniden ve daha güçlü olarak iktidara taşımakla kalmayıp, yeni bir anayasa hazırlamakla da görevlendirmiştir.

Bu noktada ifade etmeden geçemeyeceğimiz bir husus, 3 Kasım seçimleri sonucu, referandumla gitme yoluyla da olsa, yeni anayasa yapabilecek bir çoğunluğa sahip olan Ak Parti’nin iktidarının ilk döneminde niçin bu teşebbüste bulunmadığının hep sorgulanacağıdır. Bunu hatırlatmamızın sebebi sadece eleştiri değil, şimdi başlanmış olan sivil anayasa çalışmalarının, sözde kalmaması, antidemokratik bas-kılara boyun eğilmemesi, “şimdilik” kaydıyla basit değişikliklerle yetinilmeyip, milletin talepleri doğrultusunda hazırlanacak yeni anayasanın milletin onayına sunulmasıdır.

İsrail savaş uçaklarının Suriye hava sahasını ihlal etmesi, kuşkusuz Eylül ayının en önemli bölgesel gelişmesiydi. Başında yer alan bazı haberlere göre 6, bazılarına göre ise 9 İsrail savaş uçağı, Suriye hava sahasını ihlal etmiş; Suriye Enformasyon Bakanı Muhsin Bilal'in açıklamasına göre de Suriye radarlarına yakalandığını fark eden uçaklar, taşıdıkları mühimmatı boş bir alana bırakarak kaçmışlardı.

Bu olaydan sonra yaşanan ilk ve en önemli gelişmeyi, İran'ın resmi haber ajansı İrna duyurdu. Habere göre İran'ın Şam Büyükelçisi Muhammed Hüseyin Ahteri, Suriye yetkilileriyle görüştü ve ülkesinin tüm imkanlarını Suriye'ye sunmaya hazır olduğunu belirtti.

Geçen yıl yaşanan Temmuz Savaşı sırasında da benzer bir girişimde bulunulmuş, İsrail savaş uçakları, Suriye cumhurbaşkanlığı sarayı üzerinde ses duvarını aşmış; İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad da Şam yönetimiyle aralarındaki stratejik ilişkiye atıfta bulunarak Suriye'ye yapılacak herhangi bir saldırıyı kendilerine yapılmış sayacaklarını belirtmişti. İsrail'in bu gelişmeden sonra 33 günlük savaş boyunca Suriye'ye yönelik hiçbir düşmanca adım atmamış olması Tahran'dan gelen bu mesajı iyi anladığını ortaya koydu.

Son ihlal, eğer Şam karşıtlığı ve Şam yanlılığı ikileminde bir yıldır siyasi bunalım yaşayan Lübnan'ı, cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde baskı altına alma hedefiyle yapıldıysa, İran'ın Şam büyükelçisi de Ahmedinejad'ın geçen yılki mesajını İsrail'e daha güçlü bir şekilde hatırlatmış oldu. İsrail Başbakanı Ehud Olmert'in Suriye hava sahası ihlallinden haberdar olmadığını söy-

İSRAİL'İN OPERASYON FİYASKOSU VE İMAJ YARATMA HARİKASI

Alptekin Dursunoğlu

lemesi ve İsrail'den konuyla ilgili olarak hiçbir resmi açıklama yapılmamış olması, atılan adımın hedefinin Lübnan cumhurbaşkanlığı seçimi olduğunu ve Suriye ve İran'dan gelen mesajı aldığını düşündürmüyor değil.

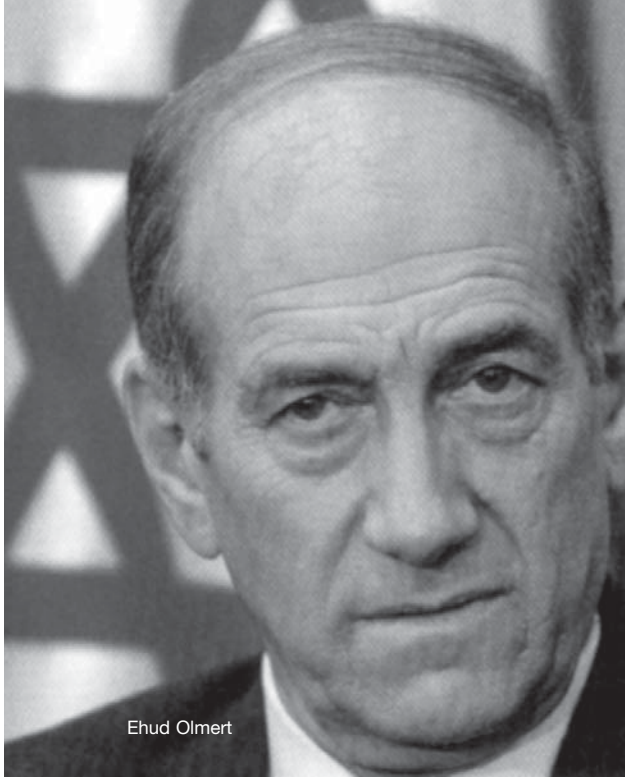
Atılan adımı ne sahiplenen, ne reddeden, ne de izah edebilen İsrail hükümetinin içine düştüğü bu aciz durum, olayın içine Türkiye'nin de girmiş olmasından kaynaklanabilir. İsrail'in, bölgedeki en yakın dostu olan Türkiye'nin hava sahasına yönelik ihlalini, kolayca açıklayabilmesi mümkün gözüküyor. Çünkü yakıt tanklarını Türkiye'de bırakan İsrail ordusu, bir operasyon harikasına imza atmış ve suç delillerini ortada bırakarak hükümetini olağanüstü zora sokmuştur.

Operasyon Suriye'ye Yönelik Değildi İddiası

Sadece Suriye'ye yönelik olması durumunda (menzilin kısa olmasından dolayı) uçakların yedek yakıt tanklarına ihtiyaç duymadığının belirtilmesi ve İsrail savaş uçaklarına ait yakıt tanklarının Gaziantep ve Hatay sınırları içinde bulunması, operasyonun sadece Suriye üzerinden Lübnan'a yönelik olmayabileceği ihtimalini güçlendiriyor.

Uluslararası basında İsrail uçaklarının Irak hava sahasına da girdiğine ilişkin haberlerin yer alması, nükleer programı nedeniyle açıkça İsrail ve ABD tehdidi altında olan İran'ın da hedef listesinde yer aldığı değerlendirilmesinin yapılmasına sebep oluyor. Şu an İsrail yetkililerinden başka hiç kimse savaş uçaklarının İran'daki nükleer tesisleri hedef aldığını ve operasyonun bu hedefe göre planlandığını ne doğrulayabilecek ne de yalanlayabilecek durumda. Bununla birlikte Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı ile Tahran'ın, İran'ın nükleer programının Güvenlik Konseyi'ne sevkine sebep olan "cevaplanmamış sorular" başlıklı bölümlerini görüşme konusunda anlaşmaya varmasının, İsrail'i BM'ye "İran'ın nükleer tesislerini hedef alabiliyorum" mesajını vermeye yöneltmiş olması pekala mümkün.

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı Başkanı Muhammed el-Baradei'nin İran'ın nükleer programı konusunda son yayımladığı raporun, programda herhangi bir sapma olmadığını ortaya koyan ve Tahran'ı memnun eden niteliği ve ayrıca Tahran'ın "cevaplanmamış sorular" konusunda Ajans'la görüşmelere başlayacak olması, BM Güvenlik Konseyi'nde

Ehud Olmert

İran'a yönelik ağır yaptırımlar içeren bir kararın çıkarılabilmesini oldukça zorlaştıracak bir zemin yaratıyor. Dolayısıyla İsrail, başta ABD olmak üzere BM Güvenlik Konseyi'ne "İran'a yaptırım kararı alamayacağınız bir konjonktüre sürükleniyoruz, eğer siz bir adım atmazsanız ben dünyayı büyük bir krize sürüklemeye pahasına adım atarım" mesajı vermek istemiş olabilir.

İsrail'in İran'ın nükleer tesislerine yönelik bir saldırısı, İran'ı bölgede yalnızlaştırmaya çalışan ABD planını bozacağından ve İran'a açık bir misilleme adresi vereceğinden Washington'un gerçekleşmesini istediği en son şey olarak gözüküyor. Körfez Savaşı sırasında Saddam Hüseyin'in Scud füzeleriyle İsrail kentlerini hedef almasına rağmen ABD'nin İsrail'e Irak savaşına müdahil olma izni vermediğini hatırlayarak halen 170 binden fazla askeriyle Irak'ta çözümsüz-

lük içinde olan ABD açısından aynı konjonktürün geçerli olduğunu ve İsrail'i İran'la muhtemel bir çatışmaya müdahil kılmak istemeyeceği söylenebilir. Bu bakımdan İsrail, son operasyonla İran'ı hedef almışsa bile bunu gerçekleştirmek için değil, ABD'ye ve BM Güvenlik Konseyi'ne tehdit mesajı vermek istemiş olabilir.

Hedef ister İran, isterse Suriye dolayısıyla Lübnan olsun, gözükene o ki İsrail ordusu bir kez her şeyi eline yüzüne buluşturmuş ve kaş yapayım derken göz çıkarmıştır. Zira öncelikle İsrail ordusu Türkiye'de

biraktığı suç delilleri yüzünden başbakanının "olanlardan habirim yok" diyerek aptal rolü oynamasına sebep oldu. İkincisi, bölgedeki en yakın müttefiki olan Türkiye'nin hava sahasını ihlal ederek Türkiye ile olan ilişkilerini Suriye ve Lübnan ile olan ilişkileri düzeyinde gördüğü mesajını verdi. Üçüncüsü, Suriye ve Lübnan'a yönelik ihlalleri konusunda Türkiye'yi başka türlü davranması mümkün olmayacak şekilde karşısına aldı. Binaenaleyh İsrail, Türkiye'nin "kabul edilemez" diye niteleyip cevap beklediği bu ihlal karşısında ya kabul edilemez izahlar yapıp özür dilemek veya hiçbir şey olmamış gibi davranarak Ankara'yla zedelenen ilişkilerinin bedelini ödemek durumunda kalmış oluyor.

İsrail'in açıklanması mümkün olmayan bu hava sahası ihlalinin dolayı Türkiye'den özür dilemesi, niteliksel olarak aynı olayın tarafları olan Suriye ve Lü-

bnan'dan da özür dilemesi anlamına gelecek, özür dilememesi ve hiçbir şey olmamış gibi davranması ise sahip olduğu "haydut devlet" imajının bölgedeki en yakın dostu nezdinde de pekişmesine sebep olacak.

İsrail Ordusu İtibar Kaybediyor

Hizbullah savaşıyla itibarını büyük ölçüde yitiren İsrail ordusunun Gazze'den atılan roketleri bile önlemekten aciz kalması, İsrail kamuoyundaki saygınlığını da aşındırıyor. Bu durum, 1970'li yıllardan itibaren Münih'ten Uganda'ya, Avrupa içlerinden Irak'ın nükleer tesislerine kadar tüm dünyada önleyici operasyonel gücüyle "kadir-i mutlak" imajı oluşturan İsrail ordusu açısından son derece sıkıntı verici. Fakat İsrail'in dünya ölçeğinde sahip olduğu propaganda desteği ve tarihsel imajı sayesinde siyasi sonuçları itibarıyla son derece başarısız bir operasyonu bile nasıl kendi lehine bir propaganda olarak kullanabildiğine de tanık olduk. İsrail uçaklarının Suriye ve Türkiye hava sahasını ihlal etmesinin uluslararası hukuk açısından niteliğine ve doğurduğu siyasi sonuçlara ilişkin analizler yerine İsrail ordusunun operasyonel gücüne ilişkin efsaneler dinliyoruz.

İsrail ordusunun son operasyonla ne harikalar yarattığına ilişkin haber, yorum ve değerlendirmeleri hatırlayalım.

1-İsrail savaş uçakları Suriye'deki askeri bir tesisi vurdu. (CNN International)

2-İsrail uçakları, Suriye'de Hizbullah'a silah sevkiyatı yapılan bir silah deposunu vurdu. (CNN International)

3-İsrail savaş uçakları, Kuzey Kore'nin Suriye'de inşa ettiği bir

nükleer tesisi vurdu. (New York Times)

4-İsrail savaş uçakları aslında bir yeri vurmadı; ama Suriye ve İran'ın elindeki Rus yapımı hava savunma sistemini test etti. Ve bu sistemlerin ne kadar ilkel ve yetersiz olduğunu ortaya çıkardı. (Debka File)

5-İsrail savaş uçakları, Suriye'deki muhtemel nükleer tesislerin fotoğraflarını çekti. (New York Times)

Her biri Amerikalı veya İsraili bir askeri yetkiliye dayandırılarak yapılan bu haberlerde Suriye'nin neden bu saldırıyı gizlediğine, bunu neden BM'ye taşımadığına ve İsrail'i uluslar arası hukuku çiğnediği için neden mahkum ettirmeye çalışmadığına ilişkin hiçbir izah yok. Olayın içine katılan Kuzey Kore ve nükleer tesis iddialarının, Suriye'nin sessizliğini izah etmek için uydurulduğu izlenimi de doğmuyor değil. Ama hiç değilse "Suriye gizli saklı yürüttüğü nükleer programının ortaya çıkmaması için İsrail'i bu tesisleri vurmasından dolayı BM'ye şikayet etmiyor" gibi bir gerekçe üretilmiş oluyor.

İsrail uçaklarının Suriye ve İran'da bulunan Rus yapımı uçak-savar sistemlerini test etmek için bu operasyonu yaptığı yönündeki Debka File iddiasını inandırıcı bulanlar ise İsrail'in böylesi bir test için neden 6 veya 9 pilotunu kurbanlık koyun gibi kullanmış olabileceğine değinmiyorlar. Zekâsına ilişkin kimi tartışmalar yapılıyorsa da, kimse İsrail Başbakanı Ehud Olmert'in elektriği kontrol etmek için parmağını prize sokabileceğine ihtimal vermiyor.

İsrail'in Suriye'nin nükleer tesislerinin fotoğraflarını çekmek için neden insansız casus uçakla-

rı yerine 6 veya 9 savaş uçağı kullandığı, Suriye hava savunma sisteminin testi için neden insansız uçakların tercih edilmediği, askeri bir tesisi İsrail tarafından vurulan Suriye'nin neden meseleyi BM'ye taşımadığı veya vurulan nükleer tesisten yayılan radyasyonu Suriye'nin daha ne kadar gizleyebileceği hepsinden önemlisi de bu operasyon harikasında yakıt tanklarının Türkiye'de ne aradığı konuşulmuyor.

Lübnan ve Suriye'den başlamak üzere Irak'ı ve Türkiye'yi de içine alıp İran'ı ihtimal dairesi içine sokan bu operasyondan sonra beklendiğinin aksine Suriye'de, Irak'ta veya İran'da değil, atılan yakıt tanklarından dolayı Türkiye'de dumanların tütüğüne tanık olduk. İsrail ordusu, bu operasyonu Türkiye'ye yakıt tankları atmak için düzenlemediyse başkaca bir yerde fiziksel sonuçlarına rastlamadığımız bu operasyonun askeri boyutunda sadece iddialar; siyasi boyutunda ise İsrail hükümetinin kendini aptal konuma düşüren sessizliği kalıyor.

Adına "image maker"lık (imaj yapıcılık) denen bir mesleğin bulunduğu bir dönemde yaşıyoruz. İmaj yapıcıların oluşturduğu efsaneler, hiç kuşkusuz hem taraftarları hem de karşıtları etkilemeye dönük olarak uyduruluyor. İsrail ordusunun imaj yaratma

adımının İsrail kamuoyu üzerindeki etkisinin ortaya konması bakımından Filistin Enformasyon Merkezi'nin şu haberi oldukça dikkat çekici gözükmektedir.

"İsrail Başbakanı Ehud Olmert'in Suriye'ye düzenlenen hava saldırısı nedeniyle anketlerdeki desteğinin arttığı bildirildi. İsrail'de İbranice yayın yapan *Yediot Ahronot* gazetesinin yaptığı ve 441 kişi arasında düzenlenen ankette Olmert'in eskiden yüzde 25 olan desteğinin yüzde 35'e çıktığı bildirildi. Ankette "Olmert; Başbakan olarak görevini nasıl yerine getiriyor?" sorusuna katılımcıların yüzde 35'i iyi, yüzde 63 iyi değil şeklinde cevap verdi. Katılımcıların yüzde 78'i İsrail hava kuvvetlerinin Suriye'ye düzenlediği saldırıyı desteklerken buna karşı çıkanların oranının sadece yüzde 1 olduğu belirtildi. Katılımcıların yüzde 51'i Suriye'ye yönelik saldırının muhtemel bir savaşla ilgili olarak etkisinin olmayacağını söylerken yüzde 32'si saldırının savaş ihtimalini artırdığını, yüzde 13'ü ise bu ihtimalin gerilediğini düşünüyor. Anket, İsrailli Yahudilerden 441 kişi arasında düzenlenirken nüfusun yüzde 20'sini teşkil eden Arap nüfusu göz önünde bulundurmuyor."

HAYAT TARZI VE TEVHİD

Sibel Eraslan

Aslında okumak şimdi daha kolay. Dünyayı okumak... Her şey, 11 Eylül miladından sonra daha bir şeffaf hale geldi. 90'ların başında Baudrillard buna *"kötülüğün şeffaflaşması"* adını verdiğinde, ileri safhada kötücül bir kehanet gözüyle bakıyorduk ihtiyar düşünürün sözlerine...

Bağnaz neo-con'ların tüm dünyada yeni bir düzeneği gerektirecek kitle imha projeleri, küresel bir muhafazakarlığı ilan edecekti oysa 11 Eylül ile birlikte... **"Bizler"** ve **"ötekiler"** şeklinde katı bir saflaşmanın dayandığı yeni bir hristiyan muhafazakarlığı sayfası açılacaktı tüm dünyada... Bush'un kitle imha silahlarını patlatmadan önce ifade ettiği şey; **"Hayat tarzı"**ydı... **"Bizim hayat tarzımıza karşı çıkıyorlar"**

diyordu kendi ifadesiyle yeni Haçlı Seferi'ni başlatırken...

Dünyanın en fakir üçüncü ülkesi olan Afganistan'ı yerle ederken aslında ABD'nin dünyanın en süper gücü olduğu gerçeği gizleniyordu gözlerden. Şu anda 1 buçuk milyon civarında Afgan, mülteci konumundadır ve 1979'dan beri işgal altındaki ülkede yaş ortalaması 32'dir... Savaşın yanı sıra, açlık ve salgın hastalıklarla da uğraşan Afganların yaşadığına **"savaş"** diyebilir miyiz? Savaş, iki eşit taraf arasında veya birbirine denk en az iki güç arasında vuku bulur. Oysa Afganistan'ın ABD karşısında yaşadığı açık bir katliam, işgal ve talandan başka bir şey değildi...

Tüm dünyanın gözü önünde cereyan eden Afganistan işgalini biz nasıl okuyorduk? Afganistan

deyince Afgan kadınının burkasından başka bir şey düşünmeyen bir dünya belleğine, yaşama hakkından, varoluşun onurundan bahsedebilmek şüphesiz ki çok zor... Afganistan vurulmalıydı ki kadınlar burkalarından kurtulsun, Afganistan vurulmalıydı ki Afganistan'a demokrasi ve barış gelsin... Kısacası, Afganistan büyük ve kirli bir **"öteki"**ydi... Hayat tarzı, tamamıyla ABD hayat tarzının dışındaki bu vahşiler ahalisinin gezegenden silinmesi pek de bir anlam ifade etmiyordu... (Afganistan; İran ve Türkiye gibi tarihinde asla müstemleke olmamış üç İslam ülkesinden birisidir.)

Benzeri bir hayat tarzı operasyonunu Irak'da yaşadık... 1 milyon üç yüz bin kişinin öldüğü resmi makamlarca açıklanan işgalde, ölüm ve yıkımla değiştiriliyordu Iraklıların barbar hayatı... İnsanları öldürerek hayat tarzı kuran bir anlayış...

Halbuki Irak; dünya medeniyetinin ilk başlangıcında duran bir mekandı. İlk yazı, ilk harfler, ilk kanun tabletleri, ilk değirmen, şiir, müzik, heykel, resim Mezopotamya'dan yükseltiyordu kendisini... Irak, kadim dinlerin de dekoruydu... Peygamberlerin ve azizlerin, ediplerin ve felsefecilerin diyarıydı... ABD askerlerince önce yıkılıp ardından da yakılan Bağdat'taki El-Evkaf Müzesi'nde Beytül Hikme ve İskenderiye Kütüphanelerinden intikal eden tam 3000 eser, sadece Irak'ın değil, insanlığın ortak kültürel mirasıydı... Harezmi'den, Tusi'den, Sina'dan, Buhari'den dünyaya ışık tutmuş tam 3000 orijinal eser... Artık yok!

Buradan baktığımızda, ABD'nin özellikle Orta Doğu'da sadece petrol üzerinden ya da İsrail'in güvenliği cihetinden bir savaş yürüttüğünü söyleyemem... ABD, kendisine ait olmayan ve hiçbir zenginliğiyle de satın alamayaca-

ğı bir insanlık mirasını imha etmiştir... Onun hayat tarzı içinde asla sahip olamayacağı bir insanlık tarihini, bir özgeçmiş de katlederek, tarihi bir yarılmaya sebep olmuştur...

ABD'nin yok etmeye çalıştığı şey aslında insanlık hafızasının ta kendisidir...

Küreselleşme adı altında çoğu kez gençlere has bir modadan söz eder gibi düşük nabızlı bir dalğanın hükmü altındayız hepimiz... Modüler bir Amerikan kapitalizmi tekrarından başka bir şey olmayan küreselliğin dayatmacı, tek tipleştirici hegemonyası çoğu kez göz ardı ediliyor. Başta tüketim alışkanlıkları olmak üzere, konuşma ve anlaşma dili olarak tek dil-İngilizce ve haberleşme konusunda ilişki kurma biçimi olarak internet algısı üzerinden kendini ifade eden küresel güç, aslında bize tekil bir hayat tarzını dayatıyor... Ortak markaların tüketildiği, ortak yaşam biçimlerinin hüküm sürdüğü yeni bir dünya düzeni bu...

Pervasız ve şeffaf bir öfkeyle karşı karşıyayız. Kendisine benzemeyenin adeta terminatörü kesilen bu vahşi yöntemin bildiği tek şey: Yok etmek...

Ülkemizdeki kimlik tartışmalarını da bu küresel kamplaşmanın izdüşümleri olarak okuyoruz. Ece Temelkuran'ın **"hayat kıvamı"** dediği şey veya Ertuğrul Özkök'ün **"göz zevki"** olarak adlandırdığı bakış açısı, kendisine benzemeyeni veya düpedüz hazzetmediğini "düzen bozucu" ilan etmeye varıdırıyor kendini...

Başkalarının varlığını, kendisi üzerinde baskı gücü olarak gören bu bakış, herhangi hukuki bir etik arka plan da aramıyor "suç" tanımını yaparken... Siz, **"öyle olduğunuz için"** suçlusunuz. Yani herhangi bir eylem ya da eylemsizliğinizden değil, orada öylece ken-

ABD, kendisine ait olmayan ve hiçbir zenginliğiyle de satın alamayacağı bir insanlık mirasını imha etmiştir...

diniz gibi olduğunuz sürece, göze batıyorsunuz, kıvam ve zevk bozuyorsunuz...

Eski Roma'dan kalma bir **"yabancı"** tanımıdır bu... Yabancı, siteye ait değildir ve site vatan daşlarının hukuku ona çok görülür. Bu bağlamda ya gladyatörlerin veya vahşi arslanların önüne atılır... Roma'nın yabancıların infazı için ihdas ettiği eski arenasının yerini çağımızda **"kamusal alan"** tanımı almıştır... Dikenli tellerini sürekli genişleten ne olduğu meğhul ve fakat her seferinde seçkinler tarafından tanımlanan bu zehir zemberek alan aslında gerçekliğe tekabül etmez. Yani sanal bir şeydir. Ama hayatın merkezinde olduğunu düşünün ve zanneden kişiler tarafından **"hayat"** olarak tanımlanır. Hayatın içinde bir hayat olarak kamusal alan ancak steril kimliklerin yaşayabileceği bir örnekliğin esas olduğu tutkulu ve dar bir mekandır aslında...

İnsanların tüketim alışkanlıkları, konuştukları dil, giysileri ve inançları üzerinden kısacası gerçek, küçük ve esas hayatları üzer-

rinden kurulan-kurgulanan bir **it-hamlar süreci** başlatılır ardından...

Bu baskıcı süreç: Namaz kılmak, başını örtmek, içki içmemek, serbest cinsel ilişkiye girmemek gibi hayatın içindeki ayrıntılarla sizi giderek kendi işine gelmeyen ve hazzetmediği değerleriniz üzerinden kıvam bozucu ilan eder...

"Hayata karşı hayat" diye isimlendirebileceğimiz bu gerilimli takas masası, insan tekleri veya gurupları üzerinden kurduğu topyekun savaş algısı ile aslında dünyanın geleceğini de ipotek altına alıyor. Yeryüzünde yerleşmesini hala tamamlamamış kıtaların birbiri üzerinde yaptığı basınç gibi, medeniyetler çatışkısı tezi de **"hayat tarzı"** tekerlemesi üzerinden şiddetini artırıyor...

Bugün; **küresel baskıya** karşı koyacak tek sahih yol ise; boyun eğmemekten geçiyor.

Hani bir söz vardı kulağımızda: **Lâ ilâhe İllallah...** İşte bu sözü yeniden söylemenin tam da zamanı!

RASİM ÖZDENÖREN'LE GÜL HARMANI MEVSİMİNİ ÇAĞIRMAK

Konuşan: Asım Öz

Mavera'nın 'yedi güzel adam'ından biri, Türk hikâyesinin ve deneme yazarlığının önemli kalemlerinden Rasim Özdenören'in yazı hayatının 50. yılı geçtiğimiz yıl çeşitli etkinliklerle değerlendirildi. İlk öyküsü Ocak 1957'de Varlık dergisinde yayınlanan üslup ustasının "Gül Yetiştiren Adam" isimli romanı Varlık dergisinin Eylül 2007 sayısında İslâmî kimliğin kamusallaşmasının meta-romanı olarak sunuldu. Rasim Özdenören, bir yazısında bu romanla ilgili ilginç bir olayı anlatmıştı: "Bu kitabımı alan bir hanım, bir süre sonra hemen kitapçıya teslim etmiş. Açıklaması ilginç. Ben bu kitapta, gülün nasıl yetiştirileceği, bakımının nasıl yapılması gerektiği konusunda açıklamalar bekliyordum. Ama gül yetiştirme bilgisi yok. Hem okuduklarımdan bir şey de anlamadım. Bu kitabı değiştirin!" demiş. Kitabı bir yemek kitabı ile değiştirmişler. Arif Ay'ın "Yazılarına pusula koyarsanız hep kıbleyi gösterdiğini görürsünüz." diye tarif ettiği Rasim Özdenören'le "Gül Yetiştiren Adam" romanı çevresinde kimlik, hayat, edebiyat ve kamusallaşma konularını konuştuk...

- Bu söyleşiye hazırlanırken Rasim Özdenören'den ilk olarak okuduğum kitap ne idi, sorusu aklıma takıldı. Okuduğum ilk kitabınız Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler'di. Bu kitabı okuma nedenim de bariz bir kimlik/dünya görüşü olarak İslâm'la ilişkimizi düşünme kaygısıydı. Bu yıllardan itibaren büyük büyük hatta kimi zaman dönerek eserlerinizi, yazılarınızı okudum, okuyorum. Denemeleriniz başta olmak üzere eserlerinizde kimliğe dair öğeler baskın. Kimlik ve edebiyat ilişkisi Rasim Özdenören'in benliğinde, belleğinde nasıl bir yer tutuyor?

- Biz, edebiyatla uygarlık arasında karşılıklı bir bağlaşıklık (korrelasyon) olduğumuz kanısındayız. Her birimiz, kendi uygarlığının özellikleriyle ifade edilen bir kim-

lik taşıyıcı. Burada, uygarlık kelimesini kültür kelimesiyle eşanlamlı kullanıyorum. Batı düşüncesinde ulus (nation) meydana getiren unsurlar arasında ırk, dil, gelenek gibi etkenler sayılırken dine de yer verilir. Oysa İslâm uygarlığında kültür dinin fonksiyonu olarak dışa vurur. Farklı kavimlerin İslâm'ı uygularken kendilerine özgü alışkanlıklarını, örflerini dine aykırı olmamak kaydıyla uygulamaya devam etmesi, o kavimlere özgü bir uygulamayı da yedeğinde getirmiştir. Bu durum, Türk İslâm'ı ile İran İslâm'ının, Arap İslâm'ının özgül yanlarının ortaya çıkmasına yol açabilir, açmıştır da. Ancak temel hepsinde aynıdır. Nitekim farklı mezheplerin öngördüğü farklı içtihatlar, farklı kavimlerin İslâm'a uyum sağlamasında yapıcı ve yardım edici

rol üstlenmiştir. İşte edebiyat insanların değiştiğimiz bağlamda taşıdığı bu kimlikler çerçevesinde ulusal özellikleriyle dışa vurur. Bireysel ve ulusal kimlikle edebiyat ürünü arasında bu açıdan sıkı bir bağlantı bulunduğunu düşünüyorum.

- Bu noktada Yazko edebiyat dergisinin ikinci sayısında Hasan Bülent Kahraman'ın yazdığı bir yazıdan hareketle hayat, edebiyat ve kimlik konularını tartışmaya açtığınızı hatırlıyorum. Orada Hasan Bülent Kahraman Batılı klişelerle İslâm'ı ve Müslümanları eleştiriyor, Müslüman edebiyatçıların Marksist ifade ile bir yanlış bilinç hali olan ideolojiden öteye geçerek bir dünya görüşü kategorisine ulaşamadıklarını ifade ediyordu. Arif, Mustafa Şerif Onaran'ın 11 Ocak 2007 tarihli Cumhuriyet Kitap ekinde "2006 Dergileri" başlıklı yazısında "Merdivenşair, Hece, Heves, Yedi İklim gibi iç gerçeklere gizemci anlayışa önem veren dergilerin, toplumcu inanişaya değer veren ozanları da anlamaya çalıştığı görülüyor." biçimindeki değerlendirmesini şaşırarak okuduğunu ifade etmişti. Aradan geçen zaman içinde bir zihniyet hali olarak İslâmî görüş özgün bir biçim geliştirebildi mi?

- Bizim yerli edebiyatımızın temel kaynağı, temel dayanağı, İslâm kültürüyle yoğrulmuş bir toplumun ürünüdür. Bu itibarla yabancı ideolojilerin sözcülüğünü üstlenmiş olarak meydana getirilen ürünlere arızî (ilineksel) diye bakmak gerekir. Tanzimat'tan sonra bizim yerli kültürümüzde radikal bir kırılma yaşantı ve bu kırılma günümüze kadar artan bir ivmeyle devam etti. Ancak 1950'li yıllardan başlayarak İslâm'ı temel alan bir edebiyat ortamının başladığını söyleyebiliriz. Türkçenin bu yeni ede-

biyatının genel karakteristiği gün geçtikçe daha belirgin halde ortaya çıkacak ve değerlendirilecektir. Uzun yıllar görmezden gelinen veya yok sayılan bu yeni edebiyat damarının Türkçede özgün bir yer tuttuğu zaman içinde daha iyi anlaşılacak ve kabul görecektir.

- Son yıllarda Müslümanların düşünsel mevcudiyetine ilişkin çeşitli düşünceler dile getirildi. Hatta muhafazakarlık yeniden istihdam edildi. Kurtuluş Kayalı, sizin İki Dünya adlı eserinizle İslamcılığı aşkar bir tarzda muhafazakarlıktan ayırıştırma çabası içinde olmakla Türk düşüncesi üzerine farklı bir yaklaşım geliştirdiğinizi ve bunun da kimsenin dikkatini çekmediğini ifade ediyordu. Yeni dönemin kanaat önderlerinin muhafazakarlık söylemine bir değer atfetmeleri konusunda ne düşünüyorsunuz? Özellikle sol entelektüellerin Müslümanları muhafazakar, Müslümanların edebi uğraşlarını sağcı edebiyat içinde değerlendirdikleri de biliniyor. Dışlamak ve dar alana sıkıştırmak anlayışından beslenen bu yaklaşımların ötesinde başka bir farklı ve başka bir bakış hakikaten mümkün mü? Bugün özellikle bu konuda tam bir kafa karışıklığı yaşıyor. Siz bu kafa karışıklığını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Türk kültüründe yaşanan bu kafa karışıklığının yaklaşık 200 yıllık bir mazisi var. Muhafazakârlık veya yeni söyleyişle tutuculuk Batı kültüründe, bu kültürün yaşandığı toplumlar için anlamlı kabul edilebilir. İslâm tutuculuğa karşıdır. İslâm her zaman, her toplumda dinamik bir süreç izlemiştir. Çünkü her zaman özelleştirmeye açık bir toplum yapısını öngörür. Özelleştirmeye açık olmak kapalı toplum olmayı ilkece reddetme anlamını taşır. İslâm her

zaman köktenci tavrı benimsemiştir. Onun, her yüzyılda bir yenilemeyi/yenilenmeyi öngören temel ilkesi statükocu zihniyetle örtüşme kabul etmez. Ancak Müslümanlar Batı ile temasa geçmeye başladığından, daha açık bir ifadeyle Batı'yı kendine örnek kabul ettiğinden bu yana kafası karman çorman oldu. Ne gereği gibi ve gereği kadar Batı'yı anladı, ne tam olarak İslâm'ı reddedebildi.. öyle, iki arada bir derede, tuhaf bir konumda düğümlenip kaldı...

Biz, baştan beri İslâm'ın tutucu olmadığını, bilakis tutuculuğa karşı bir söylem geliştirdiğini, bunun yolunu sürekli açık tuttuğunu ileri sürüyoruz. Bu düşüncemize vurgu yapan sayın Kayalı'nın dikkatini tebrik etmek isterim. Başkaları uzun yıllar ve ısrarla Müslümanların tutucu olduğu yolunda fikir dermeyeran ede, onlar da kendilerini tutucu kabul etmeye başladı. Oysa tutuculuk her anlamıyla İngiliz toplumuna özgü bir özelliktir; Müslümanlara özgü değil...

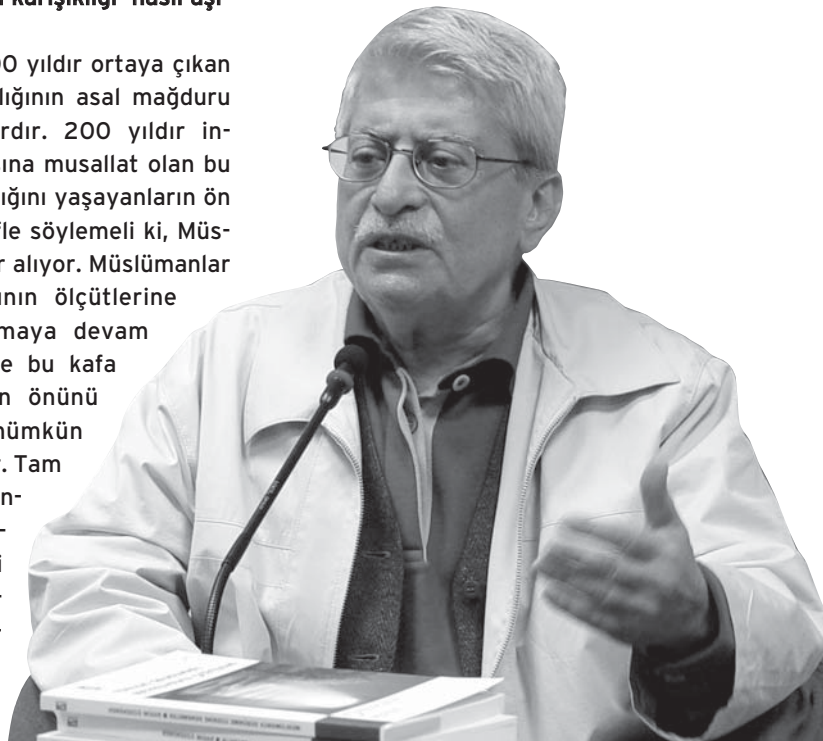
- Bu kafa karışıklığı nasıl aşılacak sizce?

- Son 200 yıldır ortaya çıkan kafa karışıklığının asal mağduru Müslümanlardır. 200 yıldır insanların başına musallat olan bu kafa karışıklığını yaşayanların ön safında esefle söylemeli ki, Müslümanlar yer alıyor. Müslümanlar İslâm'ı Batının ölçütlerine göre algılamaya devam ettiği sürece bu kafa karışıklığının önünü kesmek mümkün görünmüyor. Tam da bu nedenle, biz, yıllardır, kim kimi tezkiye edecek sorusunu öne sürüyoruz:

İslâm mı Batı'nın öngördüğü ölçüte göre tezkiye edilecek, yoksa biz mi İslâm'ın öngördüğü ölçüte göre Batı'yı değerlendireceğiz? Son iki yüzyılın temel kafa karışıklığı bu soruya vereceğimiz cevapla izale edilebilir. Evet, kim kimi tezkiye edecek? İnsanların hangi kültürün safında yer almayı tercih ettiği de, bu soruya verecekleri cevapla netlik kazanır.

- Ruhun Malzemeleri'nde roman için "hayatın anatomisi desek yeridir" diyorsunuz. 'Romanın başlangıçta öngörülen bir form olmaksızın mevcut olamayacağını' da ayrıca vurguluyorsunuz. Gül Yetiştiren Adam hayatın anatomisi ve öngörülen form düzleminde ne ifade ediyor?

- Roman için "hayatın anatomisi" derken şunu söylemek istedim: Roman, elimizde, hayattan ilham alınarak yazılmış olsa da, üzerinde yorum geliştirebileceğimiz bir sabit metin halinde durur. Hayatsa, hayat olması itibarıyla kayıp gider. Büyük roman, bizim, insanı ve hayatı anlamamıza yar-

dimci oluyorsa, bu, onun, metin olarak sabitlenmiş olmasından kaynaklanır. Fakat öyle bir sabitlenme ki bu, her ân kendi iç dinamikleriyle yenilenmeye de açıktır: tıpkı hayatın kendisi gibi... Hayatı, belli bir kesitte sabitlemek roman marifetiyle mümkün kılınabilir. Ancak sabitlenmiş olmayı, hayatı kadavra haline sokma diye anlamamalı... İlla öyle anlamak istiyorsak, kadavranın, canlı organizmayı anlamamıza nasıl yardımcı olduğuna benzeşik tutmalı...

- "Simgesel düzlemde bir yakın tarih okuması" olarak nitelenen **Gül Yetiştiren Adam** adlı romanınızla ilgili kısa cümleler kurmayı tercih ettiğiniz doğru mu? Bu romanın sizin yazı ve düşünce dünyanızdaki konumu deyince neler söylersiniz?

- Biz metni yazıp bitirdik. Ürün, artık bizim de dışımızda bir nesnel varlık sahibidir. Dolayısıyla ürüne ben de dışardan bakma durumundayım. Ona "Simgesel düzlemde bir yakın tarih okuması" diyen görüşe katılıyorum. Bizim dünya görüşümüzün o metinde yansımış olması elbette olağan bir hal sayılmalı.

- **Gül Yetiştiren Adam**'ın kimliği ile ilgili farklı değerlendirmeler yapılıyor. Eserin Cumhuriyet dönemi ulemasının dramını anlattığı, özlediği hayatı dışarıda var edemeyen, dışarıya hâkim olan dünyayla iletişim dilini yitiren ulemanın gül yetiştirmek suretiyle hayata tutunduğu, gelecek nesil tasarımının İslam'ın kamusallaşması ile ilgili olduğu vb. durumları anlattığı ifade edildi. Bir tür protesto olarak okunabilecek bu durumun hayatla irtibatı hayattaki karşılığı konularında bugün itibarıyla düşünceleriniz nelerdir?

- Değindiğiniz hususlar romanda uzun uzadıya tartışılır.

Maraş'ta, bizim, bu romanda anlattığımız tipte sekiz on kişinin yaşadığı söylenirdi. Ben gerçi onların hiçbirisiyle tanışma bahtiyarlığına ermiş değilim. Biz, lise yıllarımızda Maraş'ta okurken, onlar da aslında hayatlarının son demlerini yaşıyordu. Bu insanlar, kılık kıyafet değişikliğini öngören yasanın yürürlüğe girmesinden sonra sözü geçen hayat tarzını benimsemişlerdi. Elbette, yürürlükteki hayatı protesto için, yürürlükteki hayatın bir üyesi olarak yaşamayı reddettikleri için evlerine kapanmışlardı. Bizim, romanımızda işlemeye çalıştığımız tip, en sonunda, böyle bir protestonun bir yerden sonra sonuç vermeyeceğini düşünür ve hayata katılarak eylemini gerçekleştirmeye gereğini duyumsar. Ve daha sokağa ilk çıkışında, cami önünde iman ve İslâm üzerine söylevini vererek eylemini gerçekleştirir. "Gül Yetiştiren Adam"ın ister evine kapanmakla olsun, ister dışarıya çıktıktan sonra olsun, seçimi, kendi iç mantığı açısından son kerte tutarlıdır. Ve bence bu gün için geçerlidir. Müslümanlar faiz karşısında, fuhşiyat karşısında

GYA'nın tutumunu uygulayabilseler, kurulu düzeni kökünden sarılabilirler diye düşünüyorum.

-Kitabın basıldığı tarih haki katen çeşitli özellikleri içinde barındıran bir tarih. Postmodern Durum bu yılda yazılmış. Sartre ile Aron ortak bir bildiriye imza atmış. Afganistan işgal edilmiş, İran'da devrim olmuş. BM bu yılı Çocuk Yılı ilan etmiş... Bu hareket ve bereket ortamının sizin dünyanızdaki yansıması, etkisi, karşılığı desek...

- Ben bütün bu bahsi geçen olayların eşanlı olarak vukuuna 'zamanın mantığı' demek istiyorum. Thomas Khun bunu "paradigma" olarak adlandırıyor. Kitabı yazarken şahsen bahsettiğin faktörlerin hiç birini doğrudan göz önünde tutmadım. Ancak 'zamanın mantığı'nın kendi özgül işlevini yerine getirdiğini reddetmek de isabetli olmaz.

- Sezai Karakoç: "İlde kokularında üzüm asmalarında güllerde/Zengindir gülleriyle bu ülke her şeyden önce/Kırk yıl öteye gitseler de/Bu yerliler/Gül açar gül kapanır boyuna gönüllerinde/Gül taşırlar dünyanın bütün ülkelerine(...)/Size bir mutluluk haberi gibi/Gül gelecek/Kıyamet demek gülün geri gelişi demek/Gül peygamber muştusu peygamber sesi." diyordu. Kafa karışıklıklarına, miyopluklara, sağırılıklara aldırmaksızın umudu her dem canlı ve kılla bağlamındaki önerilerinizle bu söyleşiyi noktalayalım istiyorum...

- Bu mısralar Üstat Karakoç'un Gül Muştusu kitabından, değil mi? Demek, 'zamanın mantığı' hükmünü icra etmekten geri durmamış. Demek, Gül Harmanı mevsimini çağırma ödevimiz devam ediyor. Çağırılım ve bekleyelim. Üstat Necip Fazıl'ın deyişiyle, herkesin beklediği mutlaka gelir...

MÜSLÜMAN BİR MİLLETİ YENİDEN FORMATLAMAK İÇİN BAŞLATILAN YENİ BİR PSİKOLOJİK SAVAŞ

BURHANETTİN CAN

*“Yoksa hileli-bir düzen mi kurmak istiyorlar?
Fakat o küfretmekte olanlar,
kendileri hileli-düzene düşecek olanlardır.”* Tur 52/42

Genel ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden AKP büyük bir başarı ile çıkmıştır. Millet kendisine yapılan baskı ve yönlendirmelere her zamanki feraseti ile gerekli cevabı vermiştir. Ancak eksenler arasında Türkiye üzerinden yürütülen bir mücadelenin, seçimde ki başarı oranının yüksekliğinden dolayı son bulacağı düşünülmemektedir. Dolayısıyla AKP'nin daha tecrübeli olarak başladığı ikinci hükümet dönemi, beklenenin aksine daha yüksek gerilimlerin, kavgaların yaşanacağı bir dönem olacaktır. Bu açıdan seçim sonrasında Türkiye'de vuku bulan bazı olayların anlamları ve mesajları üzerinde durmak gerekmektedir:

- Bombalı arabalar,
- Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarının Cumhurbaşkanı resepsiyonuna katılmamaları,
- TUSİAD Başkanlarının açıklamaları,
- İsrail Hava kuvvetlerinin Türkiye Üzerinden Suriye Hava sahasını ihlal etmesi,
- ABD Dışişleri bakan yardımcısı Nicolas Burns'un açıklamaları ve Türkiye'de değişik çevrelerle teması,
- İstanbul Üniversitesi Senatosu, Rektörler Komitesi ve Bazı rektörlerin kişisel açıklamaları,
- Seçim öncesi AKP'ye destek veren batıcı yazarların *Laik azınlık* kavramı etrafında fırtına koparmaları,
- Malezya modeli hakkında yazı serilerinin ardında yayınlanması,
- TİSK'in açıklaması,
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açıklamaları,
- Anayasa Mahkemesi Eski Başkanı Mustafa Burhanettin'in açıklaması,

- Şerif Mardin'in kavramsallaştırmasının gündem haline getirilmesi,
- Kara Kuvvetleri Komutanının Konuşması.

Bütün bunlar, Türkiye'de yeni Anayasa çalışması bahane edilerek başlatılan yeni bir psikolojik savaşın belirtileridir. Bu yazıda bu psikolojik savaşın hedefi tahlil edilecektir.

Kavşak Noktası

Kadife darbe sürecinde, Rusya-Çin eksenli ile ABD-ABD eksenli arasında meydana gelen bir kavga, Türkiye'nin iç dinamiklerini ciddi bir şekilde etkileyerek seçim sürecinde içerde yeni ittifakların kurulmasına vesile olmuştur. Türkiye'de Cumhuriyet mitingleri ile başlatılan kadife darbe süreci, Rusya-Çin eksenli bir kadife darbe(9 Mart 1971 darbesine tekabül eder) iken; 27 Nisan elektronik muhtırası ile darbe yön değiştirip ABD menfaatlerine hizmet eden bir karşı darbeye(12 Mart 1971 tekabül eder) dönüşmüştür. (Bu yazıda bundan sonra bu iki kadife darbe süreci **9 Martçılar** ve **12 Martçılar** diye adlandırılacaktır.) Buna bağlı olarak içerde Büyük Sermaye, Kartel Medyası, Batıcı ve liberal aydın kesim AKP etrafında bir ittifak oluşturmuşlardır. Bu ittifaktan dolayı seçim sonrasında Cumhurbaşkanlığı seçimleri, çok kolay bir şekilde sonuçlanmış, eşi başörtülü bir cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Mevcut anayasada 150 kez kendisine atıf yapılacak kadar önemli yetkilerle donatılmış bir makama, dindar birinin gelmiş olmasının sembolik anlamlarının ötesinde bir irade beyanı olarak da ayrı bir manası vardır. Bunun laik çevreler tarafından

kolay kolay hazmedilemeyeceği gözardı edilmemelidir.

Başbakan, Meclis Başkanı ve Cumhurbaşkanı'nın aynı partiden olamayacağı, bunun kadife darbenin gerekçelerinden biri olarak gösterildiğini hatırlarsak; yeni dönemde mevcut durumun belli kesimleri tahrik için iyi bir fırsat olarak değerlendirileceği bilinmelidir. Bu nedenle Türkiye bir kavşak noktasında olup yeni süreç, iki farklı kesim açısından değerlendirilmelidir:

Birincisi, AKP ile ittifak içerisinde bulunan Batı ve Batıcılar. **İkincisi**, Kadife Darbeciler.

Kadife Darbecilerin Yeni Stratejisi: Yeni Toplumsal Muhalefet

9 Mart Kadife darbecileri, yedikleri 12 Mart karşı Kadife darbesinin seçimi ne denli etkilediğinin muhtemeldir ki analizini yapmışlardır. Elektronik muhtıra ile mağdur duruma sokulan AKP'nin, seçimden çok güçlü çıkmasının şokunu üzerlerinden atıp atamadıklarını bilemiyoruz. Ancak bundan ders aldıkları ve AKP'yi mağdur konuma sokmayacak bir strateji belirlemek istedikleri söylenebilir. Bunun için Kadife darbeciler, açıktan bir eyleme girmek yerine geri çekilmeyi ve Hükümet lehine olan havanın dağılmasını bekleyeceklerdir. Yeni bir strateji ve buna bağlı yeni taktikler geliştirip uygulayacaklardır. 9 Martçılar, yeni toplu eylemler için fırsatlar kollayacak ve buna imkan veren ortamların hazırlanması için çalışacaklardır.

Stratejilerinin muhtemel nirengi noktaları aşağıdaki gibi olabilir:

Stratejilerini emekli asker ve CHP görünümünden kurtararak yeni yıpranmamış aktörleri öne çıkarmak.

Geniş Birleşik Cephe meydana getirmek.

Seçim öncesi AKP etrafında oluşan ittifakın yeni süreçte dağılmasına çalışmak.

AKP'ye rey veren kitlelerin sorunlarının çözümünü engelleyerek AKP'den koparmak ve AKP'yi halk desteğinden mahrum bırakarak yalnızlaştırmak.

ABD ve İsrail'le işbirliğine girmek.

Yeni bir kadife darbe için sokak hakimiyeti tesis etmek.

AKP'nin 2.iktidar dönemi, 1.döneme nazaran daha tecrübeli olup hem Türkiye hem de Dünya gerçeğine daha vakıftır. 1.dönemdeki acemilikleri yapmamaları beklenir. Bu dönemde, AB ve ABD ekseninden gelecek baskı ve isteklere karşı daha dirençli olacaklardır. Bu da Batı ile daha ciddi gerilimler yaşanacağı ve hükümet için **ciddi bir fay hat-**

tının ortaya çıkacağı anlamına gelir.

AKP 2.döneminde, 1.dönemde halka verdiği ama yerine getiremediği sözleri, cumhurbaşkanı engeli kalktığı için yerine getirmek zorunda olacaktır. Bu dönemde yeni bir anayasa ile devletin yeniden yapılandırılması söz konusudur. AB uyum yasaları da bunu zorlamaktadır. Bu yeniden yapılanma ve atanmayan kadroların atanması süreci, bir gerilim ve kamplaşma ortamı meydana getirecektir. Hükümet için bu, **ikinci fay hattıdır**. Kadife darbeciler, her iki fay hattının enerji ile yüklenmesi için ya bekleyecekler yada bir sürü eylem ortaya koyarak enerji yüklemeye çalışacaklardır.

Seçim sürecinde CHP etrafında şekillenen bir darbe sürecini, bu kez tamamen parlamento dışına kaydırarak bir halk hareketi görüntüsü vermeye çalışacaklardır. Böylelikle halkın şuur altına yer etmiş CHP karşıtlığının meydana getirdiği tepkilerden kurtulmak isteyeceklerdir. Gene bu dönem emekli askerlerin önde gözükmediği daha başka sivil görüntülü eylemler düzenlenecektir. Böylelikle halkın askerinin siyasete karışmasına karşı duyduğu alerjinin etkileri, kompanze edilmeye çalışılacaktır. **Dolayısıyla Kadife darbenin seçim sonrası sürecinde, seçim öncesinde sahnede gördüğümüz bir çok aktörü sahnede göremezsek bu şaşırtıcı olmamalıdır. Bu kadar gürültünün olduğu bir ortamda ne CHP'den ne de emekli askerlerin kurduğu güç birliği hareketinden bir ses çıkmaması anlamlı değil mi?**

9 Martçı Kadife darbeciler, bir taraftan seçim öncesi AKP etrafında kurulan ittifakın Anayasa çalışmalarından dolayı çözülmesini sağlamaya çalışırken; diğer taraftan AKP'ye rey vermeyen toplum kesimleri ile bir **Birleşik Geniş Cephe** kurmak için uğraş vermektedirler. Bu noktada Rahşan Ecevit'le Hüsamettin Cindoruk'un yaptığı açıklamalara dikkat etmek gerekir.

Birleşik Geniş Cephe için ilk çağrı Rahşan Ecevit'ten gelmiştir:

"Ancak Türkiye Cumhuriyetinin ikinci bir yarısı vardır. Cumhuriyetimizin bu ikinci yarısı boş durmayacak ve kendinin has parçası olan öteki yarısını bu şeriat hastalığından kurtarmasının yolunu mutlaka bulacaktır. **Laik Türkiye Cumhuriyeti yara almıştır. Yara kangren olmadan Türkiye cumhuriyeti'nin ikinci yarısı bir an önce ağırlığını ortaya koymalıdır.**"¹

TBMM eski Başkanı Hüsamettin Cindoruk, **Birleşik Geniş Cephe**nin Sol etrafında organize edilmesini önermektedir:

"Sağ yakın tarihte AKP'yi indirmek için yeterli gücü toplayamaz... Gördüğüm kadarıyla sol çok mil-

li olmuştur. Enternasyonal sol bitmiştir, bir Türk solu çıkmıştır ortaya. Ben o sola güveniyorum. Kendi aralarında uzlaşırlarsa, bir sosyal plan, bir ekonomik plan, çevrecilik planı çıkartabilirler ortaya. Türkiye'nin gereksinmesi olan bugün sol bir parti. Sol, Atatürkçülük de dahil, her konuda çağdaş değerleri ortaya koyar. Bilhassa gençleşen seçmenlerden çok oy alır.”²

Bu yeni dönemde Kadife darbecilerin, biri hükümet, diğeri cumhurbaşkanı olmak üzere iki hedefi olacaktır. Askeri bürokrasi, şimdiden Cumhurbaşkanına karşı açıkça beyan edilmeyen ve fakat davranış ve hitaplarla sergilenen bir tavır içindedir. Bu farklı kesimlere verilen bir mesaj olarak okunmalıdır. Bu tavır alışın hangi boyutlara ulaşacağını şimdiden kestirmek zordur.

Kadife darbecilerin, Refah-Yol zamanında olduğu gibi yeni dış destek aramaya girebileceği, yeni ittifaklar kurmak isteyeceği ihtimal dahilindedir. Refah-Yol zamanında Erbakan'a rağmen İsrail'le ilişki kurulması çok manidardı. **Askeri bürokrasi içerisinde RP'ye karşı olan ve 1987'den itibaren oluşan Sol Mezhepçi Cunta, RP'nin iktidara gelişini, geniş kesimlerle ittifak kurarak darbe yapmak için uygun bir ortam hazırlama biçiminde değerlendirmişti:**

“...Ancak tüm bunlardan daha da önemlisi askerlerin bir RP iktidarını engellemek için hiçbir şey yapmamış oluşlarıydı. Bir iddiaya göre bazı askerler bundan maksimum fayda elde edebileceklerini çok iyi biliyorlardı. Bu iddiaya göre ordu içerisinde bir kanat ciddi denebilecek bir darbe eğilimi içerisindeydi ve bu kanat, 1987 yılından bu yana ordu içerisinde hızlı bir şekilde örgütleniyordu... Kimine 'gerici', kimine 'faşist', kimine de 'Amerikancı' diyerek 'Korgeneral' rütbesinde bile bazı isimleri tasfiye etmekten çekinmeyen bu ekip, İsrail'le ilişkilerin de başını çekiyordu. Bir iddiaya göre İsrail'in RP ile ilgili sorusu bu yüzden ve bu doğrultuda RP, Türkiye'de çok iyi bir darbe gerekçesi olabilirdi.”³

Attila İlhan daha sonraları, 28 Şubat Postmodern darbesi için; **'Çevik Bir Sabetayist ve 28 Şubat da Sabetayist bir darbe idi. Amacı orduyu yıpratmak ve Ordu ile halkın arasını açmaktır'** değerlendirmesini yapmıştı.

Benzer bir süreç bugün de yaşanabilir. Son zamanlarda İsrail savaş uçaklarının Türkiye üzerinden Suriye hava sahasını ihlal etmesi, Türkiye topraklarına yakıt tankını bırakması ve bundan hükümetin haberinin olmaması ve İsrail'den açıklanma

Nicholas Burns

istenmiş olmasına karşılık henüz bir açıklama yapılmamış olması, askeri bürokrasi içerisinde bazıların hükümete karşı İsrail'le diyalog içerisine girmesi olarak değerlendirilebilir.

Yukarıdaki alıntıda, cuntanın RP'nin iktidara gelişini, darbeye meşruiyet kazandırmak için bir gerekçe olarak kullandıkları belirtilmektedir. **Bu gün de Türkiye'de istedikleri şahsı cumhurbaşkanı seçtirmeyen Kadife darbeciler, eşi başörtülü olan bir cumhurbaşkanının varlığını, Birleşik Geniş Cephe kurabilmek için bir araç olarak değerlendireceklerdir.**

ABD'nin Mesajı: 1 Mart'ı Unuttuk Yeni Dönemde Göreve Hazır Olun

ABD Dışişleri Bakanlığının üç numaralı ismi Dışişleri Bakan Yardımcısı Nicholas Burns Türkiye'ye gelmeden önce, Washington'daki düşünce kuruluşlarından Atlantik Konseyi'nin düzenlediği toplantıda Türkiye'yle ilgili önemli açıklamalarda bulunmuştur. (Konuşmanın detayı, **Umranekte**.)

Burns'un ziyaretinde dikkat çeken bir husus hükümet yetkilileri ile görüşmeden önce İstanbul'da, ABD'nin politikası doğrultusunda "Ekümenik" olarak nitelediği Fener Rum Patriği Bartholomeus, Türk iş çevreleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla görüşeceğini ifade etmesidir.

Böyle bir açıklamayı nasıl okumalıyız? Seçim sürecindeki desteğin faturasını istemek midir? Bir tehdit midir? Yoksa içerdeki işbirlikçi dostlarına harekete geçin, baskı kurun mesajı mıdır? Belki de hepsidir.

Burns yaptığı konuşmanın satır aralarına önemli mesajlar yerleştirmiştir. Bu mesajları başta

hükümet olmak üzere Türkiye'yi seven herkes dikkatle okumalıdır.⁴

Burns'un taraf, güven ve müttefik konusundaki ifadeleri ilginçtir. Karşılıklı iki ülkenin güveninden, müttefikliğinden bahsetmemektedir. Güven konusunda Amerikan tarafında Bush değil ABD devleti varken; Türk tarafında Türkiye değil Cumhurbaşkanı Gül ile Başbakan Erdoğan vardır. Yani ABD, Türkiye'ye değil Cumhurbaşkanı ile Başbakana güvenmekte ve onları müttefik olarak kabul etmektedir:

"ABD, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile mükemmel ilişkilerin devam etmesini bekliyor" .

Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan, "Güvenilir isimler. Bize verdikleri sözleri tuttular. Daima ABD'nin iyi müttefikleri oldular."

Bu ifadeler, dolaylı bir şekilde, Cumhurbaşkanı ile Başbakan için ABD işbirlikçisi intibai vermektedir. 'Verdikleri sözleri tuttular' hatırlatması gizli bir tehdit içermektedir.

1 Mart Tezkeresi'nin reddi ile bozulan ilişkilerin düzeltilmesi için çok çalıştıklarını ifade ettiği konuşmasında, sıkça son seçimlerden ve yeni bir dönemden bahsetmesi özel bir mesaj taşımaktadır:

"Türkiye ile ilişkilerimizde önemli bir zaman. Türkiye, yeni hükümetini seçti. İlişkilerde yeni bir dönem başlıyor... Seçim sonuçları belirleyici olmuştur... Türkiye şimdi içeride yenilenme ve büyüme dönemine girmiştir. Dış politikada daha büyük sorumluluklar üstleneceği bir dönem başlamıştır."

• Seçimlere bu kadar vurgu yapılmasında ve '1 Martı unuttuk' denmesinde gizli bir tehdit ve suçlama dikkat çekmektedir: '1 Martta Türkiye suç işlemiştir, bunun da nedeni 1. AKP hükümetidir. Ama biz bunu, 2. AKP hükümeti döneminde, şimdi, un-

tuyoruz. Bu seçimlerde sizi darbecilere karşı destekledik. İçerideki dostlarımızın sizi desteklemesini sağladık. 2.AKP iktidarı yeni bir dönem olsun. O halde aynı hatayı bir daha tekrarlamayın. Aksi takdirde yeni ortaklar buluruz.' Devamla:

• GOP'tan vazgeçmedik. Ortadoğu'daki gücünüzü, bizim menfaatimize kullanmanız, bizim adımıza görev üstlenmeniz, jandarmalık yapmanız gerekir. Bu dönemde dikkat edin, yanlış karar vermenin tehdidi yapılmaktadır:

"Türkiye, bizim Geniş Ortadoğu'daki çıkarlarımız için kritik önemde."

"Türkiye'nin Ortadoğu'da çok uzun bir tarihi bulunmaktadır. Tanzimat dönemiyle başlayan bir reform sürecinden geçmiştir... Türkiye, Müslüman bir toplum içindeki en başarılı laik demokrasidir. Bunun Geniş Ortadoğu için de olumlu yankıları var."

"Bugün Türkiye'nin bizim için önemi, eskisinden bile daha fazla. Ortadoğu, bizim ulusal güvenlik çıkarlarımız için dünyada en hayati bölgedir."

• Türkiye ABD tarafından tek yanlı stratejik ortak olarak ilan edilmektedir. Türkiye'nin çıkarları değil ABD'nin çıkarları önemlidir. ABD çıkarlarına uygun her hareket desteklenecektir. ABD'nin çıkarlarına ters olan her hareket ise tehlikeli ve stratejik ortaklığa aykırı olacaktır. Bunun için ABD'nin izni alınmadan yapılan her anlaşma iptal edilmelidir:

"İran ile Türkiye arasında imzalanan gaz anlaşmasından rahatsızlık duymaktayız... İran'ın, Türkiye'nin komşusu ve ticaret ortağı olduğunu anlıyoruz... İran ile her zaman olduğu gibi iş yapmanın zamanı değil."

• Benzer tavır Ermenistan'la(Ermenistan'ın Washington Büyükelçisi Tatul Markaryan'ın da katıldığı toplantıda) ilgili sergilenmektedir:

"Türkiye ile Ermenistan'ın ilişkilerinin normalleştirilmesine ve Türk-Ermeni sınırının açılmasına önem vermekteyiz... AK Parti'nin seçimleri kazanmasının ardından, Türkiye'nin Ermenistan'a el uzatmasını ve Ermenistan'ın da aynı ruhla bu çağrıya yanıt vermesini ummaktayız."

• Burns, Osmanlı'nın çözülmesine ve dağılmasına sebep olan Tanzimat reform sürecinin devam etmesini istemektedir. Bu, hem AB'ye girmek hem de Geniş Ortadoğu için gereklidir:

"Ekonomik ve siyasi reformların, Türkiye'ye AB yolunu açacaktır... Türk Ceza Kanunu'nun 301'inci maddesi kaldırılmalı ve Heybeliada Ruhban Okulu yeniden açılmalı..."

Bu arada Burns'un, Fener Rum Patriği Bartho-

lomeus ile görüşeceğini ifade ederken Patrikten Ekümenik diye bahsetmesi nasıl bir stratejik ortaklık düşündüklerinin bir başka göstergesidir.

Özet olarak: ABD, GOP için jandarmalık yapılımasını, Ortadoğu'nun işgalinde rol alınmasını, İran'a ambargo uygulanarak ilişkilerin askıya alınmasını, TCK 301'in değiştirilmesini, Ruhban okulunun açılmasını, Ermenistan sınırının açılmasını ve Fener Rum patriğinin Ekümenik olarak tanınmasını istemektedir.

Burns, bunları ilişkilerdeki merkezi unsurlar olarak görmektedir:

"Ziyaretim sırasında, **ilişkilerdeki merkezi unsurların** yeniden ortaya çıkarılmasını vurgulayacağım."

'İlişkilerdeki merkezi unsurların' ne kadar önemli olduğu, Burns'un ziyaretinden önce Türkiye'de iç ve dış gerilimi artıracak olayların vuku bulmuş olmasından bellidir. Bu olayların ziyaret öncesine denk gelmesi bir tesadüf müdür?

Bu ortamda bu ziyaret kimin elini kuvvetlendirmektedir? Türkiye'nin mi, ABD'nin mi?

Bu yolla masada Türkiye zayıflatılmakta, ABD ile görüşme yapmaya değil talimat almaya zorlanmaktadır. Tıpkı fillerin ehilleştirilmesinde olduğu gibi.

Örtüşen Menfaatler, Kesişen Yollar: AKP'nin ve Müslüman Halkın Formatlanmak İstenmesi

Eşi başörtülü dindar birinin cumhurbaşkanı olması, ABD'nin de işine gelmiştir. ABD, AKP Hükümetinden istediklerini alamadığı zaman bir gerilim aracı olarak bu argümanı kullanmak isteyecektir. Bu noktada Kadife darbecilerle ABD'nin menfaatleri örtüşmektedir. Geçmişte ABD, hükümetleri teslim almak amacıyla Fillerin Ehilleştirilmesi Politikasını uygulayabilmek için, askeri cunta ve laik kesimlerle işbirliği içerisine hep girmiştir. ABD politikalarında, merkezinde kendisinin olduğu ve kendisine karşı olsun veya olmasın toplumların değişik kesimleri ile ilişki kurmayı bir politika olarak benimser. Çıkarları kiminle örtüşüyorsa onunla ortak hareket etmekte hiçbir sakınca görmez. 1. ve 2. RAND raporlarında önerilen stratejilerde bunu görmek mümkündür. ABD İslam coğrafyasında 4 grup Müslüman'ın varlığını öngörmektedir:

"Fundamentalistler demokratik değerleri ve çağdaş Batı kültürünü reddediyorlar.

Gelenekçiler muhafazakar bir toplum arzusundalar. Modernizm, yenilik ve değişim hakkında şüpheleri var.

Modernistler İslam dünyasının global modernizmin bir parçası olmasını istiyorlar. İslam'ı yeni çağa ayak uyduracak biçimde modernize etmek amaçlıdır.

Laikler İslam'ı Batı dünyasındaki kilise-devlet mantığıyla kabul ediyorlar ve dini özel-kişisel alanla ilişkilendiriyorlar."

Bu gruplar içerisinde ABD'nin en doğal müttefikinin Laikler olması beklenir. Ancak ABD'ye göre bunlar anti Amerikancıdır ve güvenilmezdirler:

"...İslam dünyasındaki laiklerin bizim en doğal ortağımız olması bekleniyor. Fakat bu böyle cereyan etmiyor, çünkü İslam dünyasındaki pek çok laik insan, diğer konularda bize karşı hiç de dostane olmayan hatta düşmanca bir tutum sergiliyor... Bir başka problem de Batı'daki teorisyenlerin ve siyasilerin İslam dünyasındaki laiklik ile ilgili düşünceleri... Laiklik İslam dünyasında azınlık bir kesimi temsil ettiği için ona bel bağlamak doğru olamaz.

Fakat gerçeklere baktığımızda bunun yanlış bir sav olduğunu görüyoruz. **Laik rejimler gücü, yasama yetkisini ve hatta popüleriteyi elde etmeyi başardılar ve pek çok takipçi edindiler.** İslam dünyasının en başarılı devletlerinden biri olan **Türkiye ilerlemesini agresif bir laiklik anlayışı ile gerçekleştirmiştir.** Türkiye hakkında önemli ve dramatik bir ayrıntı da tamamen müslüman Osmanlı devletinden laik bir sisteme çok kısa bir sürede geçmiş olmasıdır. Bu bağlamda Türkiye vakası anahtar bir olaydır.?"

Bununla birlikte ABD, **Laikleri, kontrollü bir şekilde desteklemeyi ve işbirliğine girmeyi benimsemiştir:**

"- Laikleri seçici ve dikkatli bir şekilde destekle.

- Laik, sivil ve kültürel kurumları ve programları cesaretlendir.

- **Fundamentalizmin ortak düşman olduğuna dair onları cesaretlendir.** Laiklerin ABD karşıtı güçlerle, miliyetçilerle ve solcularla ittifak kurmalarını engelle."

RAND Raporlarından anlaşılabilirdiği kadarı ile ABD, İslam coğrafyasında kendisine ortak olarak Modernist Müslümanları(!) seçip desteklemektedir:

"- Öncelikle modernistleri destekle. Onlara düşüncelerini belirtmeleri ve yayınları için geniş bir platform sağlayarak İslam vizyonlarının gelenekçi anlayışa baskın olmasını sağla. **Çağdaş İslam'ın yüzü olarak modernistler görülmeli, gelenekçiler değil."**

ABD, *geleneksel* ve *fundamentalist* dediği Müslümanları, düşman kategorisine koyup onlara sa-

vaş açmıştır. Laik Müslümanları(!) da seçici ve dik-katli bir şekilde destekle-mektedir.

Bu kategorize edilmiş-likten bakarsak ABD, Türki-ye'de kimleri *Modernist Müslüman* olarak görmek-tedir; yada kimlere bu göm-leği giydirmeye çalışmakta-dır? Sorunun cevabı, son zamanlardaki sert rüzgarlar-ın sebebini de açıklayacak-tır.

Bu sorunun cevabından önce üzerinde durulması gereken bir nokta daha var: Genişletilmiş Ortadoğu, Bü-yük İsrail ve Büyük Erme-nistan Projelerinin hayata geçirilebilmesi için İslam coğrafyasında **yükselen an-ti Amerikancı dalga ile Dindarlaşma dalgasının en-gellenmesi hatta kırılması gerekmektedir.** Dindar-laşmanın engellenmesi, yönlendirilmesi veya saptır-rılmasında, Batı ile Türkiye'deki kadife darbeciler hemfikirler. İslam'ın büyük yükselişinin önünde bu şekliyle durmanın mümkün olmadığının farkında-lar:

Huntington: "Batı kültürüne, bazen Hristiyan ve yı-rkıcı olduğu için karşı çıkılmaktadır. **Mahalli kültüre dönüş en belirgin biçimde Müslüman toplumlarda ve Asya toplumlarında görülmektedir.**

Bütün Müslüman ülkelerde İslam'ı diriliş kendini gös-termekte, hemen hepsinde en belirgin sosyal, kültü-rel ve entelektüel hareket haline gelmekte, etkisini en çok da politikada göstermektedir.

...İslamcı politikaların iktidar olamadığı ülkelerin hep-sinde muhalefeti tek başına veya en etkin bir şekilde bu görüş temsil etmektedir. İslam dünyası, toplumla-rının 'Batı zehiri ile zehirlenmesine' tepki göstermek-tedirler."⁵

Talat Halman,1987: (28 Şubat Postmodern Darbe-si'nden on yıl önce): "...Ülkemizde gelişmekte olan boyut-lara ulaşmakta olan hareket, 'irtica' dediğimiz olayların çok ötesindedir... **Asıl sorun, Türkiye'nin dört bucağında, kentlerde, kasabalarda, köylerde, muazzam bir nüfus ke-simini kapsayan bir İslamiyet hareketinin başlamış olma-sıdır. İslamiyet'in uzak olmayan bir gelecekte halkımızın 'tek inancı, tek ülküsü, tek ideolojisi' olması kuvvetle muhtemeldir. Atatürkçülük, laiklik, milliyetçilik, belki de**

Prof. Şerif Mardin

İslamiyetçi eylem karşısında etkisiz kalacak, bugünkü parti-lere egemen olan ideolojiler, İslam ideolojisinin baskısı al-tında eriyecektir. **Bilinçli ya da bilinçsiz milyonlarca mümin-den oluşan bir kitlenin hareke-tini durdurmak zor olur... Şim-diden sonra, memleketimizde büyük toplumsal mücadele, İs-lamiyetçilerle "a-b-a" diye özetleyebileceğimiz "asker-bürokrasi-aydın" üçlüsü ara-sında olacaktır...**"⁶

Şerif Mardin, 2007: "...Kema-listlerin göremedikleri şeyler-den bir tanesi, **Nakşibendilerin kurdukları teşkilatın ne kadar güçlü olduğu. Bunu anlayama-dılar... Ne var ki, dünya şartla-rındaki gelişmeler, eskiden**

kendi kovuklarında oturan insanların, birden bire or-taya çıkmasına sebep oldu. Telefon, internet, gazete, yani teknolojik gelişme ve iletişim araçları mahal-li olanın, kendini millî olarak görmesine yol açtı. Ve sonunda, mahalli millî oldu...

... Ortaya çıktı ki, dinin etrafında teşkilatlanma diye bir şey var. Hem de çok güçlü bir şey. Bunun niçin ve nasıl böyle olduğunu bilmiyoruz. Bilmediğimiz için de korkuyoruz...

-Türkiye Cumhuriyeti, elitist bir devlet. Azınlıktaki elit bir grubun, memleketi modernleştirmek için "Şunları şunları yapmak lazım" diye iyi niyetle düşün-düğü bir ülke. O zamanlar devletin kolları uzanmadı-ğı için, taşra, kendi kovuğunda yaşıyordu. Ama 1960'tan sonra insanlar, yavaş yavaş o kovuklardan çıkmaya başladı. Bu gerçeğe yüzleşmek mecburiye-tindeyiz. Kovuklarından çıkan insanların memleketin-de ne yapılır? Onlarla nasıl baş edilir?"⁷

Talat Halman baş etme aracı olarak askeri dar-beyi önerirken; Şerif Mardin bu iş darbe ile olmaz demektedir. Bunu batıda olduğu gibi zamana yaya-rak çözebiliriz önerisinde bulunmaktadır. Kaos, ger-ilim ve çekişmeden bir düzen çıkacağını savun-maktadır:

- Bu gürültü, Türkiye'nin lehine. Aleyhine olan bir tek şey var, o da insanların tek taraflı olarak darbe yap-maya karar vermesi. Onun dışında bence her kafadan bir ses çıkması iyi bir şey. Çatışma ve gerilime sağlık-lıdır. Yeter ki darbe olmasın... Katılma, tartışma iyi-dir."⁷

Devletin Kısa Olan Kolları İçin Bir Maşa yada Köroğlu'na Bir Ayvaz Lazım

Şimdi yukarıda ki sorunun cevabını arayalım. AKP hükümet olduğu andan itibaren ABD'nin yetkili isimleri, Türkiye'yi 'İlimli İslam Cumhuriyeti/Demokrasisi' olarak tanımlamakta ve model ülke olarak ilan etmekte ısrar etmişlerdir. Ayrıca medyada Amerikancı ve AB'ci aydınların, AKP kadroları için ısrarla, değiştikleri konusunda yoğun bir propaganda yapmışlardır. Bunun ABD'nin söylemleri ile örtüştüğüne dikkat etmek gerekmektedir. Anlaşılan Millî Görüş gömleğini çıkarmış bir kadroya, ABD ve yerli işbirlikçi dostları, İlimli İslam gömleğini (*Modernist Müslüman*) giydirmeye çalışmaktadır. Böylelikle hem AKP'yi, hem de AKP eliyle dindarlaşan ve iktidara yürüyen bir halkı dönüştürmeyi, Protestanlaştırmayı, planlamaktadır.

Son kavramsallaştırmaları ile Şerif Mardin, bu fırtınanın şiddetlenmesine önemli katkılarda bulunmuş biri olarak, **AKP'nin uzun olan kolları ile mahalleliyi değiştirebileceğini ima etmektedir.** Devletin yapamadığını AKP yapabilir demektedir:

"Bütün bunları yaparken de, devlette halka uzanacak kolların olması lazımdı. Türkiye'de eksik olan, o kolların kısalığıydı. Yapamadılar. Halkın içine kadar giremediler..."

- Evet. (AKP) Halka değebiliyor, sarıp sarmalayabiliyor. Hem de en alt katmanına kadar...

Cumhuriyet Halk Partisi, kendisini Türkiye'nin ahlaki değerlerini taşıyan parti olarak görüyor. Ama AK Parti de diyor ki, "Ben de senden farklı değilim. Ben de buna tarafım. Senin gibi ben de millî menfaatleri düşünüyorum." Biz de Türkiye'de "AK Parti, samimi mi değil mi, takiye yapıyor mu yapmıyor mu, gerçekten millî menfaatleri düşünebilir mi, düşünemez mi"yi tartışıyoruz. İçinden çıkamadığımız da bu. Cumhurbaşkanı meselesi bile bunun etrafında dönüyor. Bazıları "Düşünemez" diyor. Bazıları da "Bu riski alın, düşünebilir" diyor.

"Genel fotoğrafın anlaşılması, üzerinde düşünülmesi gerekiyor. Bir siyasi parti, yani AK Parti, cumhuriyetin kuruluşunda ve sonrasında yapılamayan neyi yapmıştır da, başarılı olmuştur? **AK Parti'nin başarısının en büyük nedeni, mahalli menfaatleri ortaya çıkarması...**"⁷

Görülebileceği gibi **AKP yöneticilerine yeni bir gömlek giydirilerek yeni bir rol yüklenmek istenmektedir.** Bunun için kaos gerekmede ve bu kaos yeni anayasa tartışması ile çıkarılmaktadır. Koparılan tsunaminin arkasında böyle bir niyetin yattığı

inancındayız. '*Düşünebilir*' diyenlerle '*Düşünemez*' diyenlerin gizli bir koalisyonu ile karşı karşıya kalabileceğimiz unutulmamalıdır.

AKP yöneticilerinin bu gömleği giyip giymediklerini veya giymek isteyip istemediklerini veya olayın bu boyutunun farkında olup olmadıklarını bilemiyoruz.

AKP'yi İkna/Ehilleştirme(!) Operasyonu: Psikolojik Savaş

Yeniden yapılanma süreci yeni gerilimlere sebebiyet verebilecek, seçim öncesi kurulan ittifakların çözülmesi ve yeni ittifakların kurulmasına yol açabilecektir. Rus-Çin eksenli bir kadife darbeden dolayı AB-ABD ile AKP arasında otomatik olarak bir ittifak meydana gelmiş, bundan dolayı iç dengeler değişmişti. Büyük Sermaye ve Kartel Medyası batıcı aydın ve toplum kesimleri AKP'yi desteklemişlerdi. Bu kesimlerin her birinin AKP'den bazı beklentileri vardır. Her kesim, kendi beklentisinin gerçekleşmesi için isteklerini kamuoyu önünde seslendirerek hükümet üzerinde baskı kurmaya çalışmaktadır.

Batıcı kanat, AKP'nin daha da değişmesini, mevcut sistemi kuvvetlendirecek bir yapılanmaya gitmesini ve toplumsal isteklerin bastırılmasını, milletin mevcut şekliyle devletin emrine girmesinin sağlanmasını istemektedir. Türkiye'de 22 Temmuz sonrasında başlatılan psikolojik harbin mimarları, AKP'ye destek veren bu Batılı çevrelerdir.

Başlatılan psikolojik savaş belli kavramlar üzerine inşa edilmiştir. Bu kavram veya konuları şöyle sınıflandırabiliriz:

- Laik Azınlık
- Mahalleli
- Kovuklarından Çıkanlar
- Kadınlar Tehlikede
- AKP Değişmemiştir
- Gizli Gündem, Gizli Politika ve program
- Malezya Oluyoruz
- Yaşam Tarzı Tehlikede
- Anadilde Eğitim
- İlimli İslam Demokrasisi
- İlimli İslam
- Laiklik
- İrtica
- Dinci
- Cumhuriyet Kazanımları
- Atatürk ilke ve İnkılapları
- Turban=Başörtüsü, Çarşaf
- Bölücülük

Bunların bir kısmı eskiden beri kullanılmaktadır; bir kısmı ise yenidir.

Bu dönemde psikolojik savaşın aktörleri **TÜSİAD, YÖK, Medya ve Yargı dört-lüsüdür.**

Laik Azınlık Kavramı

Laik Azınlık kavramı 1. RAND raporunda geçer. Bu kavram 22 Temmuz seçimlerinden sonra Batıda yüksek sesle söylenmeye

başlanmıştır. Seçimlerden iki gün sonra Avrupa Birliği Komisyonu Üyesi (AB Komiseri) Franco Frattini **"Türkiye'deki laik azınlığın haklarının korunmasını"** istemiştir. Ardından AB'nin "Genişlemeden Sorumlu" Komiseri Olli Rehn, **"Teokratik (Dini) devletler AB üyesi olamazlar"** deyerek Türkiye'de iç gerilimin artması için agresif laikleri tahrik etmiştir. ABD'nin tanınmış diplomatlarından Richard Holbrooke, Türkiye'yi **"İlimli İslam Demok-rasisi"** olarak gördüğünü ve Malezya ile aynı düzlemde değerlendirdiğini beyan etmesi anlamlıdır.⁸ Bütün bunlarla uyumlu olarak Şerif Mardin Türkiye'deki laikleri azınlık olarak nitelendirmiştir.

Dikkat edilirse kavramsal üretim çok önceden dışarılarda bazı mahfillerde üretiliyor yeri ve zamanı gelince Türkiye'de servis ediliyor. Bir kısım insanlar bilerek bir kısmı da bilmeyerek bu sürece hizmet ediyor. **Laik azınlık kavramının seçimlerden sonra medyada servis yapılması; önümüzdeki günlerde agresif laikleri tahrik ederek bir çok eylem düzenlenebileceği ihtimalini güçlendirmektedir.**

Malezya Örneği

Yıllarca Türkiye'nin İran olacağı endişesi se-lendirilmiş ve yıllarca insanlar bununla korkutulmuş iken niçin İran'ın öcülüğünden vazgeçilmiştir? Vazgeçmek zorundaydılar. Çünkü bugünkü İran, ABD'ye başkaldırmanın sembolüdür ve bunun için insanlar, İran'a sempati beslemekteler. Artık İran'la insanları korkutmak kendilerine fayda değil zarar verecektir. Öyleyse yeni bir öcüyü ihtiyaç vardır. Onu da dışarıda ABD'li diplomat Richard Holbrooke bulmuş; içeride Şerif Mardin servise sunmuştur:

"-Yani bir gün Malezya olur muyuz, olmaz mıyız? "Ol-mayız" deyip, içimizi rahatlatır mısınız lütfen...

-Rahatlatamam. Çünkü olmayız diye bir söz vere-mem. Kimse veremez. Öyle dinamikler var ki dünya-

da, öyle tuhaf iç yapılanmalar, her şey olabilir..."⁷

Mahalleli

Mahalli Kültür kavramı, Huntington tarafından Küreselleşme karşıtlığı için kullanılmıştır.⁵ Şerif Mardin, Türkiye'deki laiklerin karşıtı olarak halkın büyük bir ekseriyeti için kullanmıştır.⁷ Kullandığı 'Mahalleli' ve 'Kovuğundan çıkma' kavramları laik çevrelerde çok ilgi görmüştür. Kavramlarda bir aşığılama sözkosudur. Konuşmasında belli kesimler üzerinde korku, endişe, tedirginlik meydana getirecek ifade ve hükümler vardır.

Kadınlar Çarşafılanacak

Bu süreçte asıl kullanılan/kullanılacak olan ar-güman, kadınların yaşam tarzlarının tamamen de-ğişeceği, başörtülülerden baskı görecekları hatta çarşafılanacaklarıdır:

Şerif Mardin: **"Ama kadınlar konusundaki problemin çok ciddi olduğuna inanıyorum. Kadınların Türkiye'de kendi durumlarının tehlikede olduğunu düşünmeleri-ni haklı buluyorum. Çünkü orada henüz halledilmemiş bir sorun var...Geleceğinin tehlikede olduğunu düşün-en kadınlar haklı."⁷**

YÖK Başkanı Teziç ise, başörtüsünün üniversi-telerde serbest kalması durumunda başı açık olan-lara baskı yapılacağını, durumlarının kötüleşeceğini ifade ederek kadınları Birleşik Geniş Cephe içe-risine çekmeye çalışmaktadır:

"Eğer türban serbest bırakılırsa üniversitelerde yer yer bu tür baskılar ("mahalle baskısı") oluşabilir ve bir kez başladığı zaman nerelere varacağı da kestiri-lemiz."⁹

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Abdurrahman Yalçınkaya da aynı düşüncededir.¹⁰

Gizli Gündem/Politika/Program ya da 'AKP De-ğiştğini İspatlamalı'

TÜSİAD hükümete dönük arda arda açıklama yaparak psikolojik savaşı başlatmıştır. TÜRKON-FED başkanlar konseyinde TÜSİAD başkanı Yalçın-dağ tarafından yapılmış olup hükümet çok sert bir şekilde eleştirilmiştir(11). İkinci ve üçüncü açıkla-malar, TÜSİAD yüksek iştirare konseyinde Yalçın-dağ ve Koç tarafından daha düşük yoğunluklu bir tarzda yapılmıştır.¹²

Seçim öncesinde AKP'yi destekleyen, Gül'ün cumhurbaşkanlığına karşı çıkmayan TÜSİAD ne de-ğişti de hükümete karşı çok ağır eleştirilere başla-dı? Seçim sonrasında 2. AKP hükümeti döneminde

gerçekten işler birden bire kötüye gitmeye başladı da mı bir vatandaşlık görevini yerine getirmekte-ler? Yoksa hükümetten isteyip de alamadıkları bir şeyler mi var? İstediklerini alamadıkları ve istekle-rini de kamuoyunun bilmesini istemedikleri için AKP'nin yumuşak karnını mı yokluyorlar? Yoksa uluslararası bir stratejinin uygulanabilmesi için satranç tahtasında üzerlerine düşen hamleleri mi yapmaktalar?

TÜSİAD başkanı Yalçındağ, kullandığı bazı ifa-delerle AKP üzerinde baskı kurmakta; AKP'nin de-ğişmediği ve gizli gündemleri olduğu imasında bu-lunmaktadır:

“Yalnızca burada bir tek tehlikenin altını kuvvetle çizme ihtiyacı hissediyoruz. Anayasa tartışmalarında laiklik konusunun ön plana çıkması, bugün de görev başında olan bazı hükümet üyelerinin, parti mensup-larının ve yerel yöneticilerin, geçmiş dönemlerdeki eylem ve söylemlerinden kaynaklanmaktadır.

Hükümet, toplumun bu konudaki endişelerini gider-medeyeterince somut ve ikna edici olamazsa, Ana-yasa tartışmaları kaçınılmaz olarak tek bir noktaya kilitlenecek ve 21. Yüzyıla yakışan, özgür, demokra-tik, çağdaş, atılımcı bir Anayasa'nın diğer unsurları-nın tartışılması imkânsız hale gelecektir.”¹¹

TÜSİAD başkanının konuşması dikkatle incelen-diğinde ve kullandığı dil ve üsluba bakılırsa, baş-kan, hükümeti samimiyetsizlikle, ciddiyetsizlikle, şeffaf olmamakla, beceriksizlikle itham etmekte, ideolojik ve fakat liyakatsiz kadrolaşma ile suçla-makta ve adeta gizli bir gündemin varlığı şüphesi-ni uyandırmaktadır. Gerilimi artırmakla, enerjiyi boşa harcamakla, siyasi, sosyal ve ekonomik istik-rarı bozacak girişimlerde bulunarak Türkiye'nin önünü tıkamakla hem suçlamakta hem de tehdit etmektedir.

TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanı Mus-tafa Koç, yaptığı konuşmada, AKP'nin gerilimi ar-tırdığını, ülkeyi kutuplaştırdığını ve yeni laiklik ta-nımlamasına girmekle değişmediğini ima ederek Yalçındağ'a destek vermektedir:

“Bu çerçevede yeni laiklik tanımları peşinde koşmak yerine, Türkiye'nin batı normlarında ifade özgürlüğü-nün önünü açan bir siyasal rejime, gelişmiş demokra-tik bir işleyişe kavuşmasına odaklanmak daha doğru olacaktır.

Burada bir kez daha altını çizmekte yarar görüyorum: TÜSİAD olarak anayasa sürecini de, hükümetin icra-atını da yakından izleyeceğiz.

Mevcut hükümet programının, seçim öncesinde açık-

lanan parti programının gerisinde olması bu izleme faaliyetinin önemini daha da artırıyor.”¹²

Koç da Yalçındağ gibi yeni Anayasa etrafındaki gerilimin müsebbibi olarak hükümeti görmektedir. Başkanların bu konuşmaları; hükümet bu tutumun-da ısrar ederse, ekonomik ve sosyal sorunlar de-rinleştirilecek, dış itibar zedelettirilecek ve kaos meydana getirilecektir şeklinde de okunabilir.

Gizli gündem olması, açık, şeffaf olunmaması, Türkiye'nin bölünmesi, kamplaştırılması konusun-da Rektörler Komitesi, TİSK ve Yargı TÜSİAD ile it-tifak halindeler. AB ile ekonomik ve siyasal enteg-rasyon sürecinin hızlandırılması için TCK 301'in de-ğiştirilmesi ve Vakıflar yasasının çıkarılması konu-sunda ise farklılıklar vardır.^{11,12}

Cezayir'de, Filistin'de, Irak'ta, Afganistan, So-mali ve Yemen'deki zulüm ve katliamlara bırakın ses çıkarmayı, destek veren bir AB; Türkiye'deki TCK 301'i ve Vakıflar yasasını kim için, hangi amaç-la istemektedir? Bu düşünülmelidir.

Konuşma metninde de görülebileceği gibi bu-rün TÜSİAD, Osmanlının Jöntürklerini, İttihatçılar-ını ve Tanzimatçıları temsil etmektedir. Sonuç o-gün Osmanlının tasfiyesi olmuştur. Bugün yapıla-caklarla Türkiye'nin varacağı yer belli değil mi?

TÜSİAD başörtüsü meselesine değinmezken Rektörler Komitesi ve yargı mensupları, başörtüsü konusunu hükümete karşı muhalefetin nirengi nok-tası yapmıştır. Rektörler komitesinin yayınladığı bildiri metnine ve rektörlerin yaptığı açıklamalara dikkat edilirse; hükümet, Anayasa konusunda sa-mimi bulunmamakta, gizli gündemle suçlanmakta ve yapılan çalışmaların askıya alınması istenmek-tedir. Yeni Anayasa sadece başörtüsü değişikliği için yapılmaktadır havası yayılarak Anayasa çalış-malarını kitlemeye, böylelikle hükümeti aciz duru-ma düşürmeye çalışmaktalar. Bu metin ve açıkla-malardan daha önce YÖK yasasında olduğu gibi yürütülecek kavganın, gerilim politikasının başör-tüsü, laiklik ve Atatürk üzerinden gerçekleştirile-ceği anlaşılmaktadır.

“Bu hedeflerden sapmak, ülkemizin geleceği için son derece tehlike olacaktır. Böyle bir tehlikeye tüm gü-cümüzle ve hiç tereddüt etmeden karşı çıkacağımızı kamuoyuna duyururuz.”¹³

Rektörler komitesi, ‘21 Ekim 2007 günü yapıla-cak halkoylaması ve devamında öngörülen 11. Cum-hurbaşkanlığı seçimi ile ilgili hukuki belirsizlik’ ol-duğuna dikkat çekmiş, referandum sonucuna bağlı olarak Gül'ün cumhurbaşkanlığının meşruiyetini

tartışmaya açma sinyali vermiştir. Bu Kanadoğlu'nun 367 tezine benzemektedir. Dikkat edilmelidir.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), 'Yeni bir Anayasa yapılmasının hem yön-tem, hem de zamanlamasının doğru olmadığı' görüşünde olduğunu belirtip YÖK'ün 'anayasa çalışmalarının askıya alınması' isteğine destek vermektedir.¹⁴

TİSK yaptığı açıklamayla Hem TUSİAD'ın hem de Rektörler Komitesinin görüşlerine destek vererek hükümeti tek başına hareket etmekle, gerilim meydana getirmekle ve laikliğe karşı çıkmakla suçlamakta; siyasal, sosyal ve ekonomik bunalım çıkabileceğine vurgu yapmaktadır. 28 Şubat sürecinin beşli çete içerisinde TİSK'in başı çektiğini hatırlarsak yapılan açıklamalar üzerinde dikkatli durmak gerektiği ortaya çıkacaktır.

Bu çıkışla AKP ile ittifak içerisine giren Batılı çevreleri çözmeye çalışıyorlar. Eğer hükümete geri adım atılabılırlerse AKP'ye seçimde destek veren halkı, hem AKP'den uzaklaştırmış olacaklar hem de psikolojik bir çöküntünün içerisine sürükleyecekler.

Sonuç: Mücadele Şiddetlenecek, Rehavete Kapılmayın!

Yukarıdaki analizlerden çıkan sonuç, **milleti** hedef alan **yeni bir Psikolojik Savaşın** tam ortasında olduğumuz gerçeğidir. İşte bunun için ne siyasi iktidar, ne de Müslüman bir halk, 'Kadife Darbeciler boylarının ölçüsünü aldılar; bundan sonra bu ülkede millete karşı herhangi bir girişimde bulunulmaz' gibi rehavet içerisine girmemelidir. Seçim sonuçlarındaki yüksek başarı, Türkiye'de her şeyin hallolduğu şeklinde bir rehaveti getirmiş gibidir. Bu rehavet, 28 Şubat öncesinde yaşanmış ve ciddi dünyevileşme emareleri görülmüştür. Dünyevileşmenin oluşturduğu psikolojik zeminde, 28 Şubat darbesi şok etkisi yaparak Müslümanlardan önemli bir kesimi psikolojik bir çöküntünün içerisine sürüklemiştir. Hicret edilecek diyarlar aranmaya başlanmıştır. Bugün Refahiyol dönemindekinden daha büyük bir rehavet ve çok daha ciddi boyutta dünyevileşme sözkonusudur.

Oysa Türkiye'deki mücadelenin özünde iki farklı değer sisteminin, iki ağırlık merkezinin iktidar mücadelesi vardır. **Batılı değerlere göre şekillenmiş sistemin ağırlık merkezi ile İslamî değerleri özünde barındıran milli değerlere göre şekillenmiş Milletin ağırlık merkezi** arasında 100 yıldır süren bir iktidar mücadelesidir bu. Bu iki ağırlık merkezi

millete göre şekillenip örtüşmediği sürece, bu mücadele devam edip gidecektir.

Yeni Anayasa ve AKP üzerinden yürütülen psikolojik savaşın ve yaşanan gerilimin ana nedeni, milletin dindarlaşması ve 'kovuğundan'(!) çıkıp iktidara doğru yürümesidir.

ABD bu gelişimi dejenere edip saptırmak için İlimli İslam Projesini geliştirip İslam dünyasına kabul ettirmeye çalışmaktadır.

Bu psikolojik savaşın ana hedefi, Müslüman halktır. Bu savaşla AKP kadroları değişime zorlanmakta, onlar aracılığıyla millet yeniden formatlanarak dünyevileştirilmeye ve Protestanlaştırılmaya çalışılmaktadır. AKP'nin halka uzanan kolları bu amaç için kullanılmak istenmektedir. AKP'nin bu rolü üstlenip üstlenmeyeceği belli değildir. Ancak üstlenmesi için hem içerden hem de dışardan sıkıştırılmaktadır. Bir kaşık suda kopartılan fırtınaya bir de bu açıdan bakmakta fayda vardır.

Temel soru şudur: Anayasa ile başlatılan yenden yapılanma süreci, bu ağırlık merkezlerinden hangisini kuvvetlendirecektir? Sistem Millete göre mi, yoksa Millet Sisteme göre mi yeniden yapılandırılacak, yeniden formatlanacaktır?

Sonucun ne şekil alacağı bize ve bizim vereceğimiz mücadeleye bağlıdır.

İşte tam bu noktada tüm cemaatlerin, sivil toplum örgütleri ile tüm Müslüman halkın teyakkuz halinde olması gerekir. Bu süreçte hükümetin üzerinde halkın yapıcı denetimi, baskısı ve desteğinin olması, hükümetin iç ve dış baskılar altında kalarak yanlış karar vermesi ve yanlış istikametlere kaymasına mani olmak için şarttır.

"Eğer siz sabreder ve sakınırsanız, onların 'hileli düzenleri' size hiç bir zarar veremez. Şüphesiz, Allah, yapmakta olduklarını kuşatandır."(3/120)

Kaynaklar

- 1- *Milliyet*, 20.09.2007
- 2- Mine Şenocaklı, *Vatan*, 12.09.2007
- 3- Vatandaş A., *Armagedon, Türkiye İsrail Gizli Savaşı*, Timaş Yayınları İstanbul, (1997)
- 4- *Sabah*, 14.09.2007; *Milliyet*, 15.09.2007
- 5- Huntington, S.P., *Medeniyetler Çatışması*, S:107
- 6- Talat Halman, *Milliyet*, 15 Haziran 1987,
- 7- Ayşe Arman, *Hürriyet*, 16.09.2007
- 8- Oktay Ekşi, *Hürriyet*, 05.08.2007
- 9-10- Fikret Bila, *Milliyet*, 21.09.2007; Teziç ile roportaj
- 10-11- *Cnn Türk*, 19.09.2007
- 11- TUSİAD WEB SİTESİ 07.09.2007.
- 12- TUSİAD WEB SİTESİ 21.09.2007.
- 13- *Haber X*, 13.09.2007; *Vatan*, 14.09.2007
- 14- TİSK, 20.09.2007

SEÇKİNCİ KESİMİN İSLÂM KARŞITLIĞININ SEBEPLERİ

MUSTAFA AYDIN

Türkiye’de gönlünce yaşayan bir kesim, asgari şartlarda toplumun insanca ve Müslümanca yaşamasına karşı dozajı gittikçe artan bir direnç göstermektedir. Toplumuna tepeden bakan ve insanını en küçük vesilelerle ufalamaya çalışan aşağı türden bu bun mantığın en temel esprisi İslâm karşıtlığı üzerin oturmuş olmasıdır. Buna göre mesela müşterilerinin hemen kahir ekseriyeti Müslüman olan bir yolcu otobüsünün namaz için mola vermesi, kız öğrencilerin çantalarında eşarp bulundurması, değişik kurumlarda merdiven altı gibi muattal yerler de olsa namaz kılınması ve hatta üç-beş kişinin bir araya gelip cemaat olması, üniversite öğrencileri ve öğretim elemanları arasında namaz kılanların artması, yüzde 50’den fazlasının Cumaya gitmesi, şortlu denize girenlerin bulunması, ve benzeri durumlar esaslı bir tehlikeyi göstermektedir ve ne yapıp edip bu sürecin önlenmesi gerekmektedir.

Resmiyette kimliği Müslüman olan ve genelde aydın olarak nitelenin bu kesimin kabaca İslâm karşıtlığı her geçen gün daha açık hale gelmektedir. Yakın bir zamana kadar eleştirilerinde Müslümanı hedef alıp İslâm’a pek sataşılmazdı. Son zamanlarda bizzat İslâm’ın kendisi hedef tahtasına yerleştirilebilmekte ve mesela “keşke Anadolu Müslüman olmasaydı” denebilmektedir. Yani İslâm’a karşı kullanılan dil gittikçe pervasızlaşmaktadır.

Gerçekten dine karşı kayıtsız olsa bile tavrını karşıtlığa vardırان ender toplumlardan birisiyiz. Dolayısıyla bu olumsuz tortunun açılması, kendi dinine karşı hınçla dolu bu mantığın analizinde yarar vardır. Gerçi sosyolojik olarak ve kestirme-

den bu durumun, ortalama üç yüzyıldır yaşamakta olan ve kültürleşme olarak nitelendirilen sürecin, kültürel şok veya sosyal çözülme ile adlandırılan olumsuz bir sürecin ürünü olduğu söylenebilir. Ancak bu genellemeli ifade açıldığı zaman bir aydın kesimin din karşıtlığının nedeni daha iyi anlaşılmış olur. Bu bağlamda da teorik bir seri gerekçe gösterilebilir.

Kısaca üzerinde durmayı düşündüğümüz bu gerekçeler şöyle sıralanabilir:

Geri kalmışlık psikolojisinin doğurduğu kültür şoku,

Arka planını pozitivizmin oluşturduğu felsefi sapkınlık,

Seçkinci yapılanmanın etos karşıtlığı,

Batı dünyasının manipülasyonları,

Din konusundaki esaslı bir cahillik,

Dinin sosyal misyonuna duyulan pagan bir tepki.

1- Geri Kalmışlığın Doğurduğu Kültür Şoku

Toplumumuzda aydının dine şüphayle bakışının tarihi 17. yüzyıla kadar geriye götürülebilir. Batı dünyası karşısında geri kaldığımızı gören aydın bir sorumlu aramış ve sorumlu olarak da genelde dini bulmuştur. Düz bir mantıkla ona göre Batıyla aramızdaki en önemli fark dindir, Müslüman oluşumuzdur. Her ne kadar uzun zaman çoğunluk, “sorun dinin kendisinde değil, din anlayışımızdadır” görüşünü tekrarlaya gelmişse de çoğu kere üstü örtük bir bizimde İslâm, birinci derecede sorumlu tutula gelmiştir.

Tarihsel olarak da bu çerçevede patolojik de-

nebilecek düzeyde örnekler yaşana gelmiştir. Abdullah Cevdet ve arkadaşları bu konuda ilk akla gelen örneklerdir. Osmanlının son yüzyılında Batı kültürü ile yüz yüze gelen ve onun karşısında apışıp kalan A. Cevdet “Bu İslâm dini de bu Türk ırkı da bozuktur. İslâm kökünden kazınarak, ırk da Almanya’dan damızlık erkek insan getirilerek ıslah edilmelidir” demişti. Belki milliyetçiliğin etkisiyle ırkımızın bozulduğuna ilişkin bir söylem devam etmemiş ise de İslâm’dan kurtulmamız gerektiğine ilişkin derinlerde bir kanaat süregelmiştir. Ne var ki son zamanlarda aydın kesimin bu İslâm karşıtlığı gittikçe daha bir açık hale gelmekte ve mesela “Keşke böyle bir dinle tanışmasaydık, Anadolu Müslüman olmuş olmasaydı” diyebilenler çıkmaktadır.

Bu durum kısaca Sosyal Antropolojinin kültür şoku adını verdiği ve kısaca ferdin, grupların ve hatta bazen topyekun bir toplumun kendi aslını inkar edip bir başka kültür önünde yaşadığı derin aşağılık kompleksidir. Bu öylesi bir durumdur ki bu kompleksi taşıyanlar bir başka kültürü benimsemekle kalmaz kendi kültürel varlığına karşı da esaslı düşman haline gelirler.

Söz konusu ettiğimiz durum Aydınlar Sosyolojisi açısından da ilgi çekici bir konudur. Diğer halk katlarından daha fazlasıyla bir kültürleşme konumunda bulunan aydın, bir yabancı kültürle etkileşme sırasında kendisi olmaktan rahatlıkla çıkabilmektedir. Bu kültürel yozlaşma biçimi şüphesiz sadece bizdeki aydının Batılılaşma sürecindeki üç yüzyıllık serencamını anlatmaz, kültür ta-

rihinde sıkça yaşanan ve şikayetçisi olunan bir sorundur. Mesela Orhun Yazıtlarında Türk aydınlarının toplumu tehdit edecek düzeyde Çin kültürünün etkisinde kaldıklarından yakınılır.

Dinin ilerleme ve gerilemeyle olan ilişkisi aslında üzerinde durulması gerekli uzun bir konudur. Ancak burada şu kadarını belirtelim ki gelişim dinamikleri doğrudan dini bir sorun değildir. Şüphesiz din bir motivasyon sistemi olarak devreye girebilir ama gelişim öncelikle bundaki öncü aydının bir mantık sorunudur. Dini bakışı da bu konudaki mantıksal yetersizliğinin bir göstergesidir.

Bu madde daha çok aydının genel kültürdeki sapmasıyla ilgilidir. Özel olarak İslâm karşıtlığının şüphesiz daha başka sebepleri vardır.

2- Hala İlkel Bir Pozitivist Mantığa Sahip Olmaları

Toplumumuzda aydının İslâm karşıtlığının önemli sebeplerinden birisi şüphesiz onun hala ilkel bir aydınlanma ve pozitivist mantığın gizil bir çekim alanı içinde yaşamış olmasıdır. Yani işin felsefi boyutuyla da ilgisi yok ama dine bakışta böylesi bir yol izliyor. Bu mantığa göre dini ve metafizik aşamalardan geçerek ulaşılan bu pozitif dönemde din artık bitmiş olmalıdır. Bitmemişse de bitirilmeli ve en azından konumu yeniden belirlenip bir gözetim ve denetim altına alınmalıdır.

Pozitif inanca göre dinin en önemli sorunu belli dogmalara sahip olması, akli yeterince kullanmamasıdır. Halbuki mantıksallık üzerine kurulu, dogmalardan arınmış bir dünyaya ihtiyacımız vardır. Şüphesiz dinin belli dogmaları, değişmeyen sabiteleri vardır. Ancak bu durum yalnızca dine ait bir kural değildir. Üzerinde durulmaya değer her sistemin orada duran belli değerleri, yani dogmaları vardır. Hatta hayatta sevgi, fedakarlık, hakkaniyet, adalet gibi nice önemli insani olgularımız rasyonalist açıklamaların ötesinde birer dogma olarak vardırırlar.

Bu açıdan bakıldığında pozitivistimin bizzat kendisinin bile tartışma dışı dogmalara sahip olduğu görülür: Orada benim dışımda bir dünya vardır, bu dünya akılla kavranabilir, bu kavrama bir nedensellik üzerine kurulabilir. vb. gibi. Bu dogmaları pozitivist mantık hiçbir zaman tartışmaz. Ya iman eder ya da reddedersiniz. Tabi bizim burada üzerinde durduğumuz asıl sorun pozitivistimin dogmalarını tartışmak, hele hele bunla-

rı kınamak değildir. Bu onun bileceği bir şeydir. Tartıştığımız şey kendisi bir yığın doğmaya tutunurken başkalarını ve özellikle dini dogmatik olmakla suçlamasıdır. Kaldı ki modern değerlerin kendileri bile birer doğma olarak vardır. Mesela laiklik sonuna kadar bir açıklama üstüne oturmaz, nihayet bir kabulle var olur. Öyle ki mantıksal olarak bu ilkelerin gereği kadar gereksizlikleri üzerine bir şey söylenebilir. Bu bağlamda mesela “Bu dünyaya eğlenmek için geldik” önermesi, “kulluğumuzu yerine getirmek için geldik” önermesinden daha doğru ve daha mutlak değildir.

Tabi buradaki önemli yanılgılardan birisi din ve bilim formatlarının birbirine karıştırılması, sebepsiz olarak dinin bilim formatıyla değerlendirilip kaçınılmaz olarak yadsınmasıdır. Buna göre kabul edilmek için dinin bilimden referans alması gerekiyor, ama bilimin hiçbir referansa ihtiyacı kabul edilmiyor. Herhalde bu noktadaki en ciddi yanılgı da din ve bilimden her birinin alanları, perspektifleri ve önemlerinin farklılığının göz ardı edilmesidir.

Ne var ki onlar dini hep, gerekli gördükleri yerlerde gönülleri kurgulayabilecekleri, seçkin iktidarı için sakıncalı buldukları zaman da istedikleri şekilde dışlayabilecekleri edilgin bir olgu olarak düşünmüşlerdir. Gerçekten de bir dönemlerin pozitivistleri din diye bir sisteme ihtiyaç varsa bunun da bilimsel olarak kendileri tarafından oluşturulabileceğine kani idiler. Tabi bütün bir toplumun din başta olmak üzere hayatını düzene sokma seçkin fikri de bu mantığın en tabii bir uzantısı idi.

Yine bu mantığa göre din üzerine söz etmek için onu yeterince bilmeye bile gerek yoktur. Bu konuda ihtiyaç duyulan bilgi aklın çeperleri içinde mevcuttur. Ya da aynı anlama gelmek üzere, dini bilgi genetik bir sorundur. Yakınlarında din-dar insanların bulunması onların din üstüne bir şeyler söylemesine yetmektedir.

Bundan dolayıdır ki bizdeki pozitivist aydın kesim, olumlu olumsuz sonuçları ne olursa olsun Batıda bizzat dinin içinden doğmuş olan Protestanlık hareketini bile hiçbir zaman tam olarak anlayamamıştır. Dindeki değişikliğin bile zihniyet değişimini ifade eden içten bir yorum olduğu gerçeğini kavrayamamış, onu dinin kurumsallaşmış biçimlerini ortadan kaldırmak olarak anlamıştır. Onun için de ya Kur'an'daki hüküm ayetlerinin kaldırılmasını istemiş, yada Türkçe ibadet gibi

Hiç kimse hayatını İslâm'ın karşısında konumlandırmamalı, O'nun kazanımlarını kendinin veya inandığını iddia ettiği sistemin karşısına yerleştirmemelidir. Çünkü bu ikilemden kimse kazançlı çıkmaz. Ama İslâm'ın kazanımlarında kimşenin kaybı olmaz. Çünkü o doğası itibarıyla bir kesimin çıkar mekanizması değildir. Onun kazanımları bütün bir toplumun, sistemin, herkesin ortak kazanımlarıdır.

din dışı bir ulusçu temayı seksen yıldır sürdürmektedir. Sözün kısası bu pozitivist mantık Türkiye'de İslâm dışı bir oluşumun alt yapısını oluşturan sebeplerden birisi olmuştur.

3- İslâm'ın Bir Karşıt İdeoloji Sayılması

Türkiye'nin dünden bu güne süregelen merkez çevre denklemi açısından baktığımızda Osmanlı döneminde İslâm, merkez ve çevrenin ortak etosu (sosyal politik bakışı, dünya görüşü, genel anlamda ideolojisi) idi. Osmanlı'nın son zamanlarında merkez çevre ayrıştı ve daha önemlisi Cumhuriyet döneminde, bu yazıda söz konusu ettiğimiz değişik nedenlere bağlı olarak bir etos farklılaşması yaşandı; İslâm, merkez ve çevrenin ortak etosu olmaktan çıkarıldı. İslâm (din bağlamında her ne kadar ortak olsa da) etos olarak halka bırakıldı. Seçkin kesim kendisine laiklik gibi yeni bir etos belirledi. Burada laiklik nereden bakarsak bakalım bir siyasal ilke olmanın çok ötesinde bir anlam kazandı, İslâm'ın yerine konan yeni bir din olarak konumlandırıldı.

Bu yeni gelişmeye göre aydınlar açısından İslâm karşı (veya aynı anlamda olmak üzere alt) sınıfın ideolojisiydi ve onunla ilgili her türlü gelişme kendisi için tehdit demektir. Bir bakıma sınıfsal gelişmenin tezahürü olarak mutlaka gözetim ve denetim altında tutulması gerekmekteydi. Kaldı ki İslâm, seçkin kurgunun önündeki en önemli engeldi.

Toplumumuzda İslâm'ın sembollerinin siyasal

simge olarak nitelendirilmesinin temel esprisi de burada kendini göstermektedir. Güncel bir siyaset simgesi olmayan başörtüsünün bir siyasal simge olarak nitelendirilmesi bu yargının çarpıcı bir örneğidir. Aslında bu yorum, genel olarak dinin tarihsel misyonuna da uygun düşmektedir. Toplumun içkin kuralları gereğince toplumların alt ve üst sınıflara bölündüğü durumlarda peygamberler gelmiş toplumları genel olarak dönüştürmeye koymuşlar, ancak karşılarında seçkinci yapıyı bulmuşlardır. Kendilerini garantiye alan statülerin yıkılacağını gören bu kesim bu yeni dine bütün güçleriyle karşı koymaya çalışmışlardır.

Aslında dinin sosyal politik güç yapılarıyla olan bu çelişkisi günümüzde de varlığını en canlı şekliyle sürdürmektedir. Din ve tabii ki özellikle İslâm, ulusal ve küresel çıkar kurgusunun jönündeki yegane potansiyel güçtür. Yine o, horlanan insanlığın yegane sığınağıdır. Bu durum ulusal ve küresel güçlerin dine karşı katı tutumunu iyi açıklar. Yani dinin korktukları tarafı söz konusu ettiğimiz tarihsel misyonunu şimdi de yerine getirebilirliği. Küresel güçlerin ılımlı İslâm talebi, tarihsel misyonundan arındırılmış bir İslâm talebidir.

Şüphesiz aynı argüman Türkiye'deki seçkinci yapının İslâm karşıtlığını açıklamada da kullanılabileceğimiz önemli bir argümandır. Onlar bu etos farkını sosyal hayatın her alanına indirip orada denetlemeye çalışmaktadırlar. Bu öylesine açıktır ki mesela alt sınıfa ait bir sembol olduğuna inandıkları başörtüsünü, üst konumda olduğunu düşündükleri, doktor, mühendis, öğretim üyesi, subay, hakim gibi doğası itibarıyla seçkinci sınıfa ait kabul edilen mesleklerdeki İslâmi bilgi donanımı birilerinin takması, başka hiçbir genel geçer kurala bağlı olmaksızın kabul edilemez bulunmaktadır. Bu noktada başörtüsü yasağının bütün gücüyle dayatıldığı 28 Şubat ortamında, dönemin başbakanı M. Yılmaz, bayan müstahdemlerin başlarını örtmelerine izin verilmesin uygun olacağını söylemesi bu yargımızın hafızalardan silinmeyecek bir argümanıdır. Yani başörtüsü bir ikinci sınıf vatandaş olarak ancak müstahdeme yakışırdı.

4- Batının Manipülasyonu

Aydının İslâm dışı tutumunun sebeplerinden bir diğeri Batının manipülasyonudur. Gerçekten de tüm özgürlükçü söylemine rağmen istisnaları bu-

lunsa da genel olarak Batı dünyası hemen pek çok oluşumuyla İslâm'ın karşısında yer ala gelmiştir. Haçlı ruhu, klasik oryantalist yaklaşım gibi ifadeler de bu tutumu anlatmaktadır.

Özellikle birkaç yüzyıldır İslâm toplumlarının yaşadığı sıkıntıların önemli bir kısmının arka planında Batılı ülkeler bulunmaktadır. Günümüzde bu, doruk noktaya ulaşmıştır. İslâm toplulukları askeri güçlerle düzene sokulmaya çalışılmakta, bir yığın acılar sıkıntılar yaşanmaktadır. Türkiye'de İslâm dışı ulusal kurguların önemli bir kısmı da Batı desteğinde gerçekleşe gelmiştir. En son yaşadığımız ilginç örneklerden birisi olan ve bir utanç abidesi olarak tarihe geçen 28 Şubatın ABD desteğiyle gerçekleştiği bilinmektedir.

Batı destekli bu tür hareketlerin en olumsuz yanlarından birisi seçkinci alanında İslâm karşıtlığının güncelleştirilmesidir. Bu bağlamda mesela AİHM nin başörtüsü ile ilgili bir kararı söz çevrelere büyük bir moral destek vermiştir.

5- İslâm Konusundaki Bilgisizlik

Seçkinci kesim İslâm konusunda gerçekten cahildir ve işi mantıksal bir kurgu ile idare etmeye çalışmaktadır. Öyle ki İslâm ile ilgili bir politika üretmek için bile yalnızca tutarlı değil, yeterli bir bilgiye sahip değildir. Yukarıda da geçtiği üzere sanki genetik bir yolla bu bilgiye sahip olduğu kanaatinde. Bu katmerli cahillik, din ile ilgili pek çok şeye bakışta kendini göstermektedir. Mesela modern bir teamülle her şeyin uzmanı olduğunu kabul eder, ama din üzerine bir şey söylemek için uzman olma ihtiyacını atlar. Pek çok alanda iki yıllık bir yüksek okul mezununun bilgi donanımını haklı olarak yeterli bulmaz ama İmam Hatip adlı bir lise mezununun genel kültür donanımını din görevliliği için yeterli sayar.

İslâm karşıtı politikanın sergilendiği medyada bu cahillik diz boyu yaşanır. Patronu tarafından tarikatçılığı kovalamakla görevlendirilen gazeteci yüzlerce yıl önce ölen Geylani tarikatının kurucusu şeyh Abdülkadir Geylani ile Nakşibendi tarikatının kurucusu şeyh M. Bahaeddin Nakşibendi'yi Urfa'da buluşturup önemli kararlar aldırır. Sonunda bu saçmalık hatırlatıldığı zaman da gülünüp geçilir.

Şüphesiz böylesi bir ortamda kendi konumlarının da yönlendirdiği bir yığın yanlış görüş söz konusudur. Mesela bunlardan birisi dinin Allah

ile kul arasında bir trans sistemi olduğu iddiasıdır. Bu, dinin doğasıyla bağdaşmayan bir yargıdır. Gerçekten de hiçbir din tarihin hiçbir döneminde kişisel bir inanç sistemi olmamıştır. Ünlü sosyolog Durkheim'in de belirttiği gibi dinin en önemli özelliklerinden birisi sosyal oluşudur.

Pek çok örneği verilebilecek bu zır cahillik, İslâm karşıtı tutumun zikre değer sebeplerinden birisidir. Hani ne derler, insan bilmediğinin düşmanıdır.

6- Dinin Sosyal Misyonuna Duyulan Pagan Tepki

Nihayet seçkin yapılarının İslâm karşıtlığının en önemli sebeplerinden birisi şüphesiz İslâm'ın sosyal işlevine duyulan tepkidir. Bu durum bir tarzı hayat kavgasıdır ve yukarıda söz konusu ettiğimiz bir sınıf sorunu olmaktan daha öte bir şeydir. Bu durum ilk bakışta, dinin inananlarının hayatları üzerinde önemli değişiklikler meydana getirmesi karşısında, dışta kalan müşrik kesimin politik konumu kadar özel hayatını konumlandırma çabası, kendini kapsamı içinde gördüğü dinin hayat tarzına karşı tedbir alma işi olarak görülebilir.

Bu kısa tasvir açısından bakıldığında o dinin dışında kalan kesimlerin de inanıp düşündükleri gibi kendi hayatlarını düzenlemeleri, bu konuda tedbirli davranmaları tabii bulunabilir. Esasen din iradi bir tercih işidir, ona inanmayan birisinin hayatının ona uydurulmaya çalışılması din dışı olduğu kadar insanlık dışı bir iştir. Sadeleştirerek söylemek gerekirse, içkinin haram olduğuna inanmayan birisinin içkisini yudumlaması, örtünmeye inanmayan birisinin açık yaşaması onun bileceği bir iştir.

Ne var ki tarihsel olarak tersi bir süreç işleye gelmiş, düzenin sahibi olduğuna inanan seçkin kesimi (Kur'an'ın ifadesiyle Mele' takımı) kendi dışındaki inananların hayat tarzlarını da belirlemeye kalkışmıştır. Bunun sebebi ilerde hayatlarına etki edebilecek bir gelişmenin önüne geçmektir. Tabi bu durum sonuç olarak sınıfsal yansımaları da olan bir gelişmedir.

Toplumların ileri gelenlerinin peygamberlere itiraz gerekçelerine baktığımızda bu durumu rahatlıkla görürüz. Söylenenler “yani şimdi biz senin dediğin tarzda mı yaşamalıyız?” şeklinde özetlenebilir. Şuayb Aleyhisselama kavminin ileri gelenleri, “çıkarlarımızı bırakıp ölçüde tartıda dürüst olmamızı senin namazın mı emrediyor?” demişlerdi.

Maalesef bu pagan tavrın temel esprisi insan-

lık tarihi boyunca değişmemiş ve hatta daha kötüsü yaşadığımız bu çağda inananların hayatlarını daha bir belirleyici konumuna gelmiştir. Günümüzde de bu, İslâm karşıtı tavrın temel etkenlerinden birisidir. Küresel gücün odağında bulunanların söyledikleri en belirgin tema, serbest bırakıldığı takdirde İslâm'ın ileride hayatlarına müdahale edebileceğidir. Onun için ellerindeki gücü kullanarak İslâmi hayat tarzının önünün kesilmesi için çalışmaktadırlar. Böylesi güncel bir sorun yok ama belirtmeliyiz ki bunun tersi bir tutum da aynı oranda yanlıştır. İslâm'a inanmayan bir insanın, hayatını İslâmi esaslara uydurmasını istemek öncelikle İslâm dışı bir harekettir.

Bin yılı aşkın bir zamandır İslâm'la hemhal olmuş toplumumuzda bir kısmı yukarıda belirtilen değişik nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmış ve görünürdeki formel kimliği de Müslüman olan bir seçkin kesim aynı tavrı sergilemektedir. Başörtüsü yasağını sürdürme konusunda gösterdikleri yoğun çaba bunun çarpıcı bir örneğidir. “Başörtüsü serbest olursa yarın başörtüsüzlük tehlikeye girebilir, onun için toplumun kahir ekseriyetinin bir baskı altında tutulmasında sakınca yoktur” şeklinde düşünmektedirler ki bu yukarıda tasvir edilen ana çerçeveye aynısıyla uyar. Onun açısından şimdi birilerinin yaşadığı sıkıntının önemi yok, onun için önemli olan yarın sıkıntı yaşayabileceği vehmidir.

Ayrıca sistemin müdahaleci güçlerini devreye sokabilmek için dünden bugüne yaşana gelen sıradan durumlar, ilk defa ortaya çıkıyormuş ve bir suçmuş gibi gündeme taşınmaktadır. Tüm bunlar kendi hayat tarzının dışında bir hayat tarzını kabul etmeme totaliter düşüncesinin bir ürünüdür. İslâm ile bağdaştırılamadığı gibi farklı din ve mezhepten insanları hoşgörüyü uzun zaman bir arada yaşatmış tarihi bir tecrübenin sahibi toplumumuzla da bağdaştırılamaz.

Sonuç olarak denebilir ki hiç kimse hayatını İslâm'ın karşısında konumlandırmamalı, İslâm'ın kazanımlarını kendinin veya inandığını iddia ettiği sistemin karşısına yerleştirmemelidir. Çünkü bu ikilemden kimse kazançlı çıkmaz. Ama İslâm'ın kazanımlarında kimsenin kaybı olmaz. Çünkü o doğası itibarıyla bir kesimin çıkar mekanizması değildir. Onun kazanımları bütün bir toplumun, sistemin, herkesin ortak kazanımlarıdır. Esasen bize özgü toplumsal gelişmenin dinamiği de bu yöndedir.

ÖRTÜ/K PSİKOLOJİK HARP VE TARZ-I HAYAT MÜCADELESİ

ABDERRAHMAN A. EMİROĞLU

Yaklaşık bir yıldır Cumhurbaşkanlığı seçimi, “Türban Çankaya’ya çıkacak mı?” şeklindeki maksatlı sorular etrafında tartışıldıktan sonra, Sayın Abdullah Gül’ün Çankaya’ya ikametini müteakip malum çevreler “Türban üzerinden bir hayat tarzı dayatılıyor” yaygaraları ile ortalığı karıştırmaya devam ediyorlar. (Bu arada, yüzyılların “başörtüsü” batıl/ı bir kavram olan “türban”a indirgenip maalesef zihinlere “siyasi simge” imajı ile birlikte kazıldı.) ‘Namaz için otobüs molası’, ‘kebabıda namaz metroda namaz’, ‘içki yasaklanıyor’, ‘mahalle baskısı var’.. edebiyatı bu çevreler tam bir psikolojik harp başlatarak belli odakların duyarlıklarını kaşıyıp korkularını paranoyaya dönüştürerek harekete geçirmeye ve böylece sonuç almaya çalışıyorlar.

Mesele “Başörtüsü”/“Türban” mı, “Müslümanlık” mı?

Tarhan Erdem’in 10.9.2007 tarihli Radikal’de Neşe Düzel’e söylediği “*Türban serbest olursa, üniversitelerde başı açık kimse kalmaz*” ifadesi, tam da bu psikolojik harbe yönelik paranoyayı yansıtıyor. Başörtüsü serbest olursa, başı açıkklar üzerinde bir baskı havası oluşur ve tüm kadınlar örtünmek zorunda kalırmış! Anayasa Mahkemesi eski başkanı **Mustafa Bumin**’e göre ise, başı açıkklar artık üniversitelere alınmaz, bu kez de onlar “*türbanlı girer, başı açık çıkar*”larmış!

(Hürriyet, 17.9.2007) Bu kervana ‘açık’ teolog **Beyza Bilgin** de katıldı. Prof. Şerif Mardin’in uçuk “*mahalle baskısı*” kavramsallaştırmasını bayrak edinen şom ağızlar, utanmasalar, ‘sokakta hatta evde bile açık gezilemeyecek’ diye yırtınacaklar... Pes doğrusu!

Aslında yapılmak istenen şu: Tüm kamu kurumlarında ve okullarda halen yürürlükte olan “*başını aç*” dayatmasının örtülü kadınlar üzerinde yıllar yılı oluşturduğu travmayı, üniversite kapılarında kurulan “*ikna odaları*”nı, dahası bu hava ile özel sektörde bile başörtülü kadın çalıştırılmadığını... unutturup, örtü yasağının kalkması ihtimali üzerinden bir **korku havası** pompalanmak. Darbe soslu bu psikolojik savaşın tek amacı ise **yasakları sürdürmek**.

Bu tartışma şüphesiz yeni değil; önceki ay “Başörtüsünün Gözleri” başlıklı bir yazı yazan (Milliyet, 20.8.2007) **Ece Temelkuran**, “kapalı” olan kadının “kapalı” olmayanı otomatik olarak “açık” hale getirdiğini savunmuş ve bu garip iddia epey tartışılmıştı. (Şimdi Ece Hanımdan yeni bir tespit ve iyi bir soru var: “Örtü ‘Ben kadının ve bana zarar verirsene bir kadına değil bir Müslümana saldırmış olursun’ zırhını verir insana. Cumhuriyetin devrimleri ve sonrasında o devrimlerin gündelik hayatta uygulanışı kadınlara erkek egemen düzene karşı sosyal veya hukuki olarak bu kadar güçlü bir zırh sağlayabildi mi?” Bu sorunun cevabını bütün kadınlar bilir diyen Ece Hanım, bu sebeple nevrimese girmek

istediğini söylüyor(Milliyet, 19.9.2007). Metin Toker'ın kızı **Gülsün Bilgehan**(Vatan, 4.9.2007) ve **Can Ataklı**(Vatan, 13.9.2007) ise örtüyü erkek egemen geleneğe bağlıyor: Efendim neymiş; 'kadınların türban takmasını erkekler istiyormuş, kadınlar 'özgür' değilmiş, iş kadınlara kalsa..!'. Sadece örtülü kadını değil, kadın cinsini hatta erkek cinsini de aşağılayan bu iddia sahipleri, örtülü kadının kimliğini de kişiliğini de, örtünerek özgürleştiğini de anlamaktan uzaklar aslında. Bildikleri tek dogma (dolma mı demeliydim?) var: ne kadar çok 'açık'sanız, o kadar 'özgür' ve 'cesur'sunuz.

O çok 'cesur' sanatçıların, bir ara "türban"lı pozlarla arz-ı endâm ederek; başörtüsü gibi kutsal bir dini emri yani İslâm'ın kutlu tesettür farzını ve onun özünde yatan 'takvâ elbisesi' ilkesini iyiden iyiye magazin malzemesi haline getirmeleri de İslâmî hayat tarzına karşı başlatılan psikolojik savaşın bir başka boyutu. Hayrünnisa Hanım daha Çankaya'ya yerleşmeden **"başını bir açırse, alkışlanacak"**(Yavuz Donat, Sabah, 18.8.2007) gibi sözler, ya da ona **Sophia Loren** modeli türban biçmek gibi terbiyesizlikler ise mide bulandırıcı.

Bu arada, "siyasal simge olan türbana karşıyız, ama inancı gereği başını örtüne değiliz" türü hinliklerin arkasında inkârcı bir niyetin saklı olduğu da fâş oldu. İ.Ü rektörü yine "türban başka başörtüsü başka" klişesine sığınadursun, Sabah'ın harbi yazarı **Tuğçe Baran** Zaman'dan H. Salih Zengin'e verdiği röportajda(19.08.2007) bu sui-niyeti deşifre etti:

"Türbana siyasal simge diyenler şöyle bir çarşıya pazara baksalar, eski Türk filimlerindeki Türkan Şoray tarzında yarı açık yarı kapalı, boyundan bağlı örtünen hiç kimsenin kalmadığını pek üzülerken görecekler. Başörtüsü demeye çalıştıkları şey aslında yok, bunu görmüyorlar. Köylü kadınlar bile başladı öyle örtünmeye. Bu durumda hepsi militan mı oluyor?"

Baran yine habi söylüyor:

"Bu ülkede başörtüsüne karşı çıkanlar,

Sabah'ın harbi yazarı Tuğçe Baran:
"Bu ülkede başörtüsüne karşı çıkanlar, Müslümanlıkla problemi olanlardır... Müslümanlık sanki iki gün önce bu memlekete ithal edildi gibi konuşuyorlar. Mesele dindarı sevmemek mi, dini sevmemek mi şüphe içindeyim. Müslümanlıktan pek hazzetmiyorlar hem de vazgeçemiyorlar..."

Müslümanlıkla problemi olanlardır... Müslümanlık sanki iki gün önce bu memlekete ithal edildi gibi konuşuyorlar. Mesele dindarı sevmemek mi, dini sevmemek mi şüphe içindeyim. Müslümanlıktan pek hazzetmiyorlar hem de vazgeçemiyorlar..."

Bence de hazzetmedikleri kesin; ama vazgeçemedikleri şeyin ne olduğu doğrusu tartışılır...

Zira bu çevrelerin bir türlü vazgeçmek istemedikleri şey, içkili-âlemlî yaşam biçimleri... Asıl korkuları da bu milletin aslı köklerine dönerek haramlar üzerine kurulu hayat tarzını terkedip Müslümanca bir tarz-ı hayata yönelmesi. İşte o zaman malum çevrelerin çıkar egemenlikleri de sarsılacak. "İçkili mekanlar, korkudan 'rağbet' görmemeye devam ediyor. Bunların gözden düştüğü de söylenebilir... Kendisini laik olarak tanımlayan bir bürokrat, 'Ankara'da açık içki içmek artık zorlaşıyor' derken, bazı işyerlerinin de dolaylı baskı hissetmeye başladıklarını birçok kişiden dinledik." diye yakınıyor

Yalçın Bayer(Milliyet, 2.9.2007). **Ergun Babahan**'ın dediği gibi, bunların derdi yıllardır aynı:

“Necmettin Erbakan'ın siyasal hayata girdiği dönemde gazetecilerin ona yönelttiği ilk soru “Genelevleri kapatacak mısınız?” idi. Tüm basın genelev derdine düşmüştü sanki... Aradan yıllar geçti, genelev sorusu artık geride kaldı. Şimdi daha çok türban ve içki gündemde...”

Ona göre, asıl **dayatma**, insanlara ‘neden inancınızın gereğini yapıyorsunuz’ diye sormak:

“Bir Müslüman’a ‘Neden içki içmiyorsun?’ demekle, bir Yahudi’ye ‘Neden ille Koşer yemek istiyorsun?’ demek arasında bir fark yok. Eğer bu çok basit bir konuya, aynı insanlara ‘Niye domuz eti yemiyorsun?’ sorusu da yöneltilebilir.” (Sabah, 13.9.2007)

Yani iş gelip örtüyü yasaklama fakat içkiyi, âlemi, genelevi özgür kılmada düğümliyor. **Necf Uğurlu**'nun ifadesiyle; “içinde oldukları medyanın hangi alanında olursa olsun seks dışında ilginç hiçbir şey ortaya koyamıyorlar.” (Star/ Star Box eki, 21.8.2007)

İşte, yıllar yılı malum bir tarz-ı hayatı yukarıdan aşağı millete dayattıkları yetmiyor; millet kendi değerlerine sahip çıkıp inandığı gibi yaşamak isteyince vâveylâyı koparıyorlar. Oysa, **Tarık Tufan**'ın tespiti(Bugün, 02.09.2007) ile: “Bizim insanımızın ihtiyaç duyduğu modernleşme süreci Osmanlı'nın son dönemlerinden bu yana **“dayatılan” hayat tarzı** değil.”

Baksanıza, Çankaya'da bile 84 yıldır seccade varmış(Vatan,3.9.07)!..

Namaz-Cami-Cemaat Üzerinden Hayat Tarzı Kavgası

Başörtüsü/türban üzerinden yürütülen psikolojik savaş, Cumhurbaşkanı Gül ve eşinin Çankaya'ya yerleşmesi ve resepsiyon/selamlama krizlerinin aşılması ile Anayasa taslağına kaydı ise de, bu tartışmalar da yine ve sadece başörtüsüne odaklandı. Namaz, cami, mescit saldırganlığı ile psikolojik savaşın boyutları genişletilip “hayat tarzı” kavgasına teşmil edildi.

1 Eylül 2007 tarihli Hürriyet gazetesinde **“Kebabçada Namaz Metroda Namaz”** başlıklı bir yazı yazan **Yalçın Doğan**, namaz/mescit huzursuzluğunu şu cümlelele ortaya döktü:

“...Yemeğe geliyorlar, namaz kılmak için yer soruyorlar. Lokanta sahibi bakıyor ki, olmuyor, içkili hale getirmek istediği ikinci kat, bırakın içkiyi, lokanta olmaktan çıkıyor ve mescide dönüşüyor.(...) Yemek yerken namaza gitmek, daha önce böyle bir adet var mı, sırf gösteri. **Bu farklı bir tarz-ı hayat, farklı bir yaşam biçimi...** (...) Tunalı'daki mescitte namaz kılınıyor. Her Cuma olduğu gibi, namaz kaldırımlara taşıyor, insanlar yürüyecek yol bulamıyor... Kızılay metrosundaki mescitte Cuma namazı kılanlar metroya taşıyor, insanlar metroya binmek için, birbirinin üstüne çıkıyor... Lokanta, metro, hastane, pastane, postane, hava alanı fark etmiyor, her yer mescitle doluyor.”

12 HABER

CARSAMBA 5 Eylül 2007

Milliyet

Otobüste namaz baskısı

Şehirlerarası sefer yapan otobüslerde 'namaz molası' için taleplerin arttığı öğrenildi. Firma yöneticileri, "Böyle bir uygulama yok, ama son zamanlarda bazı yolcuların ısrarlı davranışları nedeniyle mola vermek zorunda kalıyoruz" dediler

Şehirlerarası sefer yapan firmaların otobüslerinde namaz molası için taleplerin arttığı öğrenildi. Metro Turizm Genel Müdürü Sinan Solak, yolcuların mecbur kalmış olabileceğini, ancak bu tür taleplerin kabul edilemeyeceğini söyledi. Solak, "Namaz molası ve uygulamaları yoktur. Günlük 1500 sefer yapan otobüslerimiz var. Yantı vermiyoruz. Namaz molası diye bir şey yok" dedi.

FİRMALAR NE DİYOR?

BOSS: Garajda konuşuluyor, duyduk

Ramazan Tıra (BOSS Genel Müdürü) Bizim böyle bir uygulamamız yok, ancak garajlarda konuşuluyor, duyduk. Namaz için burada duruldu" diye konuşmaları oluyor. Söfde kente inşaatlarını kullanması olabilir. Yeni firmalar daha çok olur gibi geliyor. İbrahim Riffo (Pamukkale Turizm Genel Müdürü) Biz teminli bir firma olduğumuz için bu durumla ilgilenmiyoruz. Namaz için bu durumda his karşılamıyoruz. Uygulama söz konusu olamaz.

'Daha

Yalçın Beyin namaz fobisi yeni değil. Geçen yıl da gençlerin Cuma namazına tak(ıl)mıştı. Bir anket üniversite gençliğinin %63'ü Cuma namazı kılıyor deyince dünyası yıkılmıştı:

"...Eğer o yüzde 63 doğru ise **Türkiye'nin geleceği karanlık**. Cuma namazları, Cuma namazı olarak kalmıyor. Türkiye bir başka yere kayıyor. O yer, içinde doğup büyüdüğümüz, değerlerini taşıdığımız **çağdaş hayat tarzı** değil." (Hürriyet, 28.10.2006)

Namaz kılanların çoğalmasını Türkiye'nin izmihlâli sayan zihin, sizce nasıl bir zihin?

Namazdan, özellikle de gençliğin namazından rahatsız olanlar (gençliğin namazı birilerini çok tedirgin ediyor; hatırlarsanız, Bağcılar Lisesinde birkaç kızımızın namaz kılması ekranlara ve manşetlere büyük bir suç gibi yansıtılmıştı) gerçekte **'ne'**den korkuyorlar? Geleneksel, içi boşalmış **pasif namazların** yerini, gençliğin hayatını şekillendiren **aktif namazları** alıyor da ondan mı? Veya şöyle soralım: Aktif namazı bize örnek gösterilen Hz.Şuayb(a.s), namaz kıldığı halde, (hâşâ) 'ben sizin pagan inancınızı eleştirmiyorum; vurgun, soygun ve talanlarınız da beni ilgilendirmez, zorbalığınıza da karşı çıkmıyorum' deseydi, acaba Medyen ve Eyke'nin elebaşları şu itirazı yapar mıydı?

"Ey Şuayb! Atalarımızın **taptıklarına tapmaktan ve mallarımızı dilediğimiz gibi tasarruf etmekten vazgeçmemizi sana emreden namazın mıdır? Oysa sen yumuşak huylu ve akli başında bir adamsın.**" (Hûd 11/87)

Aslında, kartelin ve kimi batıl/ı zevatın asıl korkuları, **namazın hayat(ımız)a yön vermesi**.

Leyla İpekçi Hanımefendi, Zaman/Pa-

zar'da(2.9.2007) Bosna gezisini anlatırken, **Kur'ân ve namazla şekillenen bir tarz-ı hayata** tanıklık ediyor ve nezih göndermeler yapıyor:

"...Sokak ortasında küçük çocuklar **Kur'ân okuma gösterisi** düzenlemişler. Gelen geçen izliyor. Alkışlıyorlar. Bir karnaval havası gibi. **Kimse onları şeriatçılıkla suçlayıp hedef göstermiyor...** Birbirinden şaheser Osmanlı camilerinin avlularında toplaşan gençler. (...) Akşam vaktinin girmesini bekliyorlar. Kadınla erkekli. **Kimse onlara namazla hava atıyorsunuz da demiyor, rejimi tehdit ediyorsunuz da. İslâm'ın ne kadar 'köylü' bir algıya indirgendiğini söyleyip pazenli desenli başörtülülere laf eden seçkin laikçiler yok burada. Çünkü İslam şehir medeniyeti ile bir bütün. Canlı. Sivil. Kamusal alan mefhumu bir seçkin zümrenin özel mülkiyeti anlamına gelmiyor. Avukat da tesettürlü olabiliyor, siyasetçi de. Ve kıyamet kopmuyor."**

Namaz, mescit, başörtü üzerinden kıyameti koparanlar sokaklara taşan cemaatin namazda yaşadıkları o coşkuyu, itminanı, huzur iklimini anlamaya çalışmak yerine **Çağdaş Cahiliye** adına, **'Tevhid eylemi'** olan **namazla** insanlar arasına engeller koymaya kalkışıyorlar. Kabe'de Rasûlullah'ın(s.) namazını engellemeye yeltenen Cehaletin Babası'na özeniyorlar. **"Allah'ın bir kulunu namaz kılmaktan alıkoymaya kalkışan kişiyi/zihniyeti gördün/düşündün mü?"** (Alak 96/9-10) âyeti şimdilerde daha bir anlam kazanıyor. Anlaşılan o ki, Cahiliye temsilcileri ne yaptıklarının farkındalar, ama acaba Kabe'de namazı engellenen "kul" Muhammed'in(s.) ümmeti,

Namazdan, özellikle de gençliğin namazından rahatsız olanlar (gençliğin namazı birilerini çok tedirgin ediyor; hatırlarsanız, Bağcılar Lisesinde birkaç kızımızın namaz kılması ekranlara ve manşetlere büyük bir suç gibi yansıtılmıştı) gerçekte 'ne'den korkuyorlar? Geleneksel, içi boşalmış pasif namazların yerini, gençliğin hayatını şekillendiren aktif namazları alıyor da ondan mı?

namazın birey ve toplumun inşâsındaki belirleyici rolünün farkında mı?

İşte bütün mesele burada düğümleniyor; işin farkında olanlar, her fırsatta namazı engellemeye, namaz kılanları “dayatmacı”, “zorba” gibi takdim etmeye kalıyorlar.

“Yolda Zorunlu Namaz Molası”!

5 Eylül 2007 tarihli Milliyet’in bu maksatlı manşeti günlerce tartışıldı. İşbu çarpıtma haber bahanesiyle, kimi **“dini ibadetin bir gösteriye dönüştürülmesi”**nden dem vurdu, kimi de namaz üzerinden **“bir hayat tarzının dayatıldığı”** ileri sürerek, kirli niyetini açığa vurdu (Mehmet Y.Yılmaz, Oktay Ekşi Hürriyet, 6.9.2007). Namazı tüm güzellikleriyle halka anlatıp namazla dirilişimizi sağlamayı amaçlayan **Namaz Gönüllüleri Platformu** adına bu çarpıtma habere Abdullah Yıldız’ın “Namaz bir hayat tarzıdır, buna saygı duyulmalıdır”; Ahmet Bulut’un “İnanan insanların, namaz kılınmasından rahatsız olması düşünülemez” şeklindeki tepkilerini Cüneyt Ülsever **“açık bir dayatma”** olarak okudu. (Hürriyet, 9.10.2007) Açık bir okuma ve bakış sorunu! Bay yazarda **kıyas sorunu** da var; otobüsle uçağı kıyaslıyor aklınca:

“Bundan böyle **uçakların da namaz vakitlerinde en yakın şehirlere geçici iniş yapımları** gerekir. İzlanda’nın Reykjavik Camii, hayat tarzına saygı duymak adına gecici iniş yapmak için

en uygun mekândır.”

Peh, peh, peh! Ne espri ama! Uçakta namaz kılanları görse ne der acep?!..

Özdemir İnce ise daha açık; Cuma namazlarında sokaklara taştan kalabalıklar konusunda **Yalçın Doğan**’dan daha hızlı:

“Laik bir ülkede herhangi bir dinin mensupları mabetleri dışındaki kamusal alanda tapınma gösterisi yaparak başkalarını baskı altında tutamaz, rahatsız edemez... Devletin güvenlik kuvvetleri bu tür girişimleri kamu düzeni adına engellemek zorundadır.”(Hürriyet, 18.9.2007)

Dayatmanın dikâlası işte bu!..

İmdi, **“cahiliyenin çocukları”**nın namazı engelleme çağrılarını üzerinde teemmül zamanı!..

Kur’an’ın işaret buyurduğu **‘namazı engelleme’** girişiminin bu çağda da bütün inadıyla devam ediyor oluşu, aslında namazımıza daha bir canla-başla sahip çıkmamız gerektiğini ihtar ediyor. Namaz ve tesettür gibi mukaddes kavramlar üzerinden **Müslüman hayat tarzımıza** saldıranlar iyice azıtsa da (Bekir Coşkun, **“türban ulusal salaklığın sembolü”** demişti—Tempo, 16.12.2007), ciğeri ‘beş para etmez’ kimi kalemler Kemer’deki çıplak heykel bahanesiyle **“Müslümanlığın beş para etmez gerici kuralları”** diyerek Dinimize dil uzatsa da (bkz: Cüneyt Arca-yürek, Cumhuriyet, 8.9.2007) biz, Firavun’a yumuşak söz söylemekle (Tâhâ, 20/44) memur edilen Musa(a.s) gibi, Ramazan’ın ve Bayram’ın **merhametini** kuşanarak tüm insanımızı İslâm’ın güzellikleriyle buluşturmaya gayret etmeliyiz.

Umalım ki onlar da, İstanbul’da ilk kez duyduğu ezan için şunları söyleyen ABD’li ünlü tasarımcı **Donna Karan** gibi, fitrî özlerine kulak verirler: **“Camiden gelen ezan sesi... insanlara ‘Tamam, herkes ne yapıyorsa bıraksın. Şimdi nefes alma zamanı’ diyor. Bence ezan sesi üni-versal bir ses olmalı. Eğer dünyada insanlara yardım getirebilecek, bir arada tutabilecek, huzur verebilecek, barış sağlayacak bir şey varsa, onun da ezan sesi olduğuna inanıyorum. ...Ruh özgürlüğünü İstanbul’da ezan sesini duyduğum zaman hissettim.”** (Sabah, 12 Eylül 2007)

Mesele **hayat tarzı mücadelesidir** vesselam.

‘Siz onların hayat tarzına/milletine tabi olmadıkça, onlar sizden asla razı olmayacaklar.’

NASIL VE NEYE GÖRE BİR HAYAT TARZI

CELALEDDİN VATANDAŞ

Tarihe veya arkeoloji müzelerine biraz olsun ilgisi olan herkesin bildiği bir konudur; Eski Yunanlılar veya esas isimleriyle Grekler inandıkları tanrılarını insan şeklinde düşünüyorlardı. Bu nedenle onları insan şeklinde heykelleştirmişlerdi. Ama sadece biçim olarak değil, aynı zamanda inandıkları özellikleriyle de tanrılarını insanlar gibi düşünmüşlerdi. Yaşantı tarzlarıyla, ahlaklarıyla, kişilikleriyle, karakterleriyle de tanrılarını insanî özelliklerde, daha da önemlisi Grek sosyetesinin özelliklerinde düşünmüş ve bu şekilde inanmışlardı. Bu düşünce ve inançlarını da mitolojilerine ayrıntılı bir şekilde aktarmışlardı. Söz konusu mitolojik metinler okunduğunda o dönemin sosyetesine mensup herhangi bir Grek gibi evli olan ama eşine ihanet eden, metresleri bulunan, birbirlerinin kızlarına karılarına göz diken, birbirlerine karşı her türlü entrikaya kolaylıkla başvuran, her türlü ahlaksızlığı, ihaneti, vefasızlığı, sapkınlığı hayat tarzı olarak benimsemiş hayali bir topluluğun hikayesiyle karşılaşılır. Anlaşılan o ki, Grek'in heykeltraşları veya yazarları, toplumlarının birer mensubu olarak inandıkları tanrılarının hayat tarzlarını, kimlik ve kişiliklerini resmederlerken veya mitolojilerine aktardıkları tarzda tasavvur ederlerken bir tanrının ancak insan gibi olabileceğini yahut daha doğru ifadeyle ancak insanın tanrı olabileceğini dile getirmiş oluyorlardı. Açıktır ki, ancak insanın tanrı olabileceği inancı, insanın üstünde yer alan; insanın hayat tarzına, durumuna, gidişatına ölçü koy-

abilecek insan üstü herhangi bir iradenin bulunmadığı anlamına gelmektedir. Esasen bu inanç o toplumda ve o çağlarda felsefi bir niteliğe de sahip olmuş ve Sofist ismiyle tanınan bir grup filozof her şeyin ölçüsünün ancak insan olabileceğini felsefelerinin temel ilkesi haline getirmişlerdi. Üstelik Sofistler dönemin yöneticilerine danışmanlık, geleceğin yönetici adaylarına öğretmenlik yapmaları nedeniyle toplumlarının siyasetinin, hukukunun şekillenmesinde belirleyici olacak kadar itibarlı, etkili kimselerdi.

Denilebilir ki, bu yanlış inançlar, bu sapkın tasavvurlar tarihin çok eski zamanlarında yer alan bir toplumun inanç ve düşüncesinden başka bir şey değildir. Ayrıca bunlar sadece Greklere özgü de değildir; yüzeysel bir araştırmayla bile tarihte yer alan bir çok toplumun benzer şekilde yanlış inançlara ve sapkın tasavvurlara sahip oldukları kolaylıkla tespit edilebilir. Elbetteki bunlar tarih açısından doğrudur. Gerçekten de tarihin derinliklerine doğru inildikçe yeryüzü coğrafyasının değişik bölgelerinde yer alan ve yanlış, saçma, sapkın olarak nitelenebilecek inançlara sahip topluluklarla karşılaşmak son derece kolaydır. Ama böylesi bir tarihsel durumu dile getirirken, bugünün dünyası açısından reddi mümkün olamayacak yanlış, saçma, sapkın inanç ve tasavvurları göz ardı etmemek gerektiği de açıktır. Hatta Greklerin heykelleştirdiği veya metinleştirdiği yanlış inanç ve sapkın tasavvurların daha da kapsamlı yanlışlara ve daha

derin sapkınlıklara dönüşerek bugünün dünyasında devam ettiğini görmezlikten gelmemek gerekmektedir. Biliyoruz ki Grek kültür ve düşüncesinden beslenen ve bugünkü formuna son birkaç yüzyılda kavuşmuş bulunan modern düşünce, tanrısını insan şeklinde tasavvur ederek tanrı-insan arasında yanlış ve sapkınca bir bağlantı kuran antik düşünceyi bir aşama daha ileri taşımıştır. Modern düşünce kendisine temel olan yanlışlığı o kadar kapsamlı ve derinlikli hale getirmiştir ki, her biçim ve özelliğiyle olabilecek bütün tanrı düşüncelerine sırtını dönmüştür. Hayata yön veren her türlü tanrı düşüncesini, inanç ve hayat tarzına referans olan her türlü tanrı inancını, tahayyül edilebilen her niteliğiyle, dünyadan kovup uzaklaştırmıştır. Bunu yaparken yanlış düşünce ve tasavvurları reddetmesi olumlu gibi görünmekle birlikte, doğruları da reddetmesi önemli bir problem olarak anlam kazanmaktadır. İlahi ve mutlak iradenin hesaba katılmadığı, Allah'ın dışlandığı bir evren, bir dünya, bir düşünce ve hayat tarzı inşa edilmiştir. İlahi ve mutlak irade varlık olarak reddedilmiş olsa bile kelimenin tam anlamıyla kale de alınmamıştır. Ünlü Grek filozofu Aristoteles'in düşündüğü ve inandığı tarza uygun olarak mo-

dern insan her ne yaparsa yapsın varlığını reddedemediği ilahi ve mutlak iradeye 'Sen benim evrenime giremezsin, haddini bil ve evrenimin dışında kal. Burada her şey hükmeden, doğru ve yanlış, iyi ve kötüye, meşru ve gayri meşruya karar verecek olan sadece benim' demiş ve bu hal üzere olmaya da devam etmektedir.

İlahi ve mutlak iradeyi kale almamak olarak ifade ettiğimiz durum, esasen modern insana ve düşüncesine yöneltilebilecek eleştirilerin en hafiflerinden birisidir. Durumun daha vahim olduğunu dile getirenler de vardır. Bunlardan birisi ünlü filozof Nietzsche'dir. Nietzsche, tespitimizden daha farklı bir tespitte bulunmuş ve modern insanın ebediyen 'özgür' olabilmek için tahayyül edilen her biçimi ve özelliğiyle 'tanrısını öldürdüğünü' ve 'tanrısızlığa' mahkûm hale geldiğini ifade etmiştir. Buna göre, modern düşünce ve hayat tarzının tarihi tanrıya karşı verilen savaşın tarihidir. Modern insan tanrısını düşünce ve inancında öldürüp yok ederken esasen onun hayata yönelik iradesini iptal edip bu alanda tek egemenin kendisi olduğunu ortaya koyma cüretini göstermiştir. Modern insanın siyaseti, ekonomisi, kültürü, bilimi, gündelik hayatı ve hatta imanı ilahi ve mutlak bir iradeyi yok sayan bir anlayışa göre şekillenmektedir. İlahi ve mutlak bir irade varsa da önemli değildir; çünkü modern insan onu hiçbir şekilde kale almamaktadır; kale almama kararlılığı içerisinde.

Modern insan, yanlış veya doğru, her türlü tanrı inanç, anlayış ve tasavvurunu zihninden, hayat tarzından, duygu ve düşüncesinden ister kovmuş olsun isterse Nietzsche'nin dile getirdiği gibi öldürmüş olsun, önemli olan bunlardan hangisinin daha doğru olduğu değildir. Önemli olan insanın kendisini popüler ifadeyle 'özgür', Kur'anî ifadeyle müstağni kılma çabası ve bu çabanın modern insanda ulaştığı düzeydir. Bu düzey, mutlak ve dolayısıyla insan üstü bir iradeyi hesaba katmadan, ilahi bir referansa sahip olmadan, böylesi aşkın bir güç karşısında sorumluluk hissine sahip olmadan yaşama, davranma serbestliğine sahip olmaktır. Yaratılmış olma durumunun sorumluluğundan kaçınmaktır; haddi aşmaktır; olması gereken ve insanı diğer tüm kulluklardan kurtaracak olan kulluğu nankörce

reddetmektir. Elbetteki bu 'özgürlük' insanın tasavvur ettiği ve gereklerine göre davrandığı bir durumdur; yoksa gerçekte var olan bir şey değildir. Yine Kur'anî bir yaklaşımla ifade etmek gerekirse, önemli olan ve üzerinde durulması gereken, Allah'ın mülkü olan insanın, Allah'ın mülkünde asice, hoyratça, sorumsuzca davranma ve yaşama tasavvuru ve bu tasavvurun şekillendirdiği bir yaşama tarzının bugünün insanlığını çepeçevre kuşatmış olmasıdır.

Batıda doğup gelişen ve batılı insanda modelleşen modern düşünce ve hayat tarzına eleştiri yöneltirken, sıklıkla düşülen bir hataya kapılmamanın olmazsa olmaz hale geldiği bir aşamaya ulaşmış bulunuyoruz. Bu, söz konusu yanlışlık ve sapkınlıkların tamamıyla Batıya, Batılıya; 'bize' değil 'ötekilerine' ait olduğu anlayışıdır. Halbuki bugün itibarıyla 'bizlerin' durumu 'ötekileştirdiklerimizden' maalesef çok farklı değil. Fark sadece yanlış ve sapkın anlayış ve hayat tarzlarının şiddetinde. Halihazırda 'bizim' de 'onlardan' farklı olmadığımızın sayısız örnekleriyle karşı karşıyayız.

Müslüman bireylerden oluşan bir toplumda, İslam'ın baskın olduğu kültürel bir ortamda doğan ve büyüyen bir çocuğa, tüm varlıkları yaratan, her şeyi yöneten ilahi bir iradenin varlığından; Allah'ın varlığından bahsetmeye özel bir ihtiyaç yoktur. Söz konusu şartlarda ve ortamda yetişen bir çocuğa anlatılması, öğretilmesi gereken konu Allah'ın varlığı ve varlığının zorunlu oluşu değil, O'nun istediği gibi bir kul olabilmenin özellik ve şartlarının neler olduğudur; kulluğun gerekleridir. Zira Müslüman toplumunda ve kültüründe yetişen bir çocuk hayatının her aşamasında Allah hakkında bilgi sahibi olur; O'nun var olduğunu, varlık olarak bir olduğunu gündelik hayatın içinde öğrenir. Çünkü Müslüman toplumunun günlük dilinde ve güzel olan her işinde hep Allah vardır; çocuk günün her anında, her işte Allah'a ait bir şeyler یشtir ve öğrenir; 'Allah iyilik versin', 'Allah yolunu açık etsin', 'Allah kahretsin', 'Allah'a emanet ol', 'Allah'tan şifalar dilerim', 'Allah rızası için', 'Allah aşkına', 'Allah'a ısmarladık' ... gibi uzayıp giden temenniler, yakarışlar veya doğru/meşru işlerin başlangı-

cında یشitilen besmeleler, çocuğa özelde insanın genelde tüm varlıkların hayatına hükmeden bir mutlak iradenin varlığından bahseder. Körpe beyinler, boş zihinler hayatın içinde yer alan Allah bilgisi ile şekillenir, dolar, gelişir. Kişi, 'kahreden', 'ihşan eden', 'şifa veren', 'koruyan/kollayan', 'hesap soran'... bir Allah bilgisine sahip olur. Bizzat gündelik hayatın içinde, hayatı boyunca etkileneneceği bir dizi bilginin sahibi durumuna erişir. Müslüman toplumunun bir ferdi olarak Allah'ın varlığı ve birçok sıfatı konusunda bilgi sahibi olarak yetişen birey, hayatının ileri aşamalarında çocukken öğrendiği ve iman ettiği iradeye göre olabilme çabası içerisine girer. Eksikliğiyle-fazlasıyla 'Müslümanca' varlığını sürdürür hale gelir. Daha doğru bir ifadeyle sürdürür hale gelirdi. Ama bugün durum çok farklı. Artık bir çocuğun gündelik hayatın içinde Allah'ı bilmesi imkanı büyük oranda yok oldu. Gündelik hayat Allah'tan uzaklaştı. Allah, Müslüman toplumun günlük dilinden sökülüp atıldı. Gündelik dil hızla sekülerleşti ve sekülerleşme sürecinin ivmesi gün geçtikçe daha da artıyor. Durum böyle olunca, Allah'ı referans alan ve Allah hakkında bilgi veren temennilerin yerini, artık 'Sağlıklı günler dilerim', 'Mutluluklar dilerim', 'İyi yolculuklar', 'Kendine iyi bak', 'Kahrolası', 'hoşça kal', 'Oleyyy' gibi hiçbir şekilde ilahi referansı olmayan; Allah'ı kale almayan; seküler bir dil gelip yerleşti.

Hayatın Allah'tan uzaklaştırılması, Allah'ı ka-

le almayan bir gidişat varlığını en güçlü biçimiyle önce dilde gösterdi. Yakın zaman öncesine kadar keyifle dinlenen şarkılar, türküler bir şekilde de olsa Allah'tan bahsedirdi ama artık öyle değil. Eskiden şairler 'Ölüm Allah'ın emri, ayrılık olmasaydı', 'Mevlam gör diyerek iki göz vermiş, bilmem ağlasam mı ağlamasam mı?' diyerek derdini dile getirirken Allah'tan söz ederlerdi. Hayat, şarkı ve türkülerde, 'Azrailin gelir kendi, ne ağa

der ne efendi', 'Evin mezaristan, malın bir top bez; daha duymadınsa duy deli gönül' sözleriyle özetlenir ve dinleyenlere yaratılış sorumluluğu hatırlatılırdı. 'Kadir Mevlam senden bir yar isterim; ölene dek o yar bana yar ola', 'Azrail serime çöktüğü zaman, kırılır kanadım kol yavaş yavaş. Mevlam nasip etsin din ile iman, akar gözlerimden yaş yavaş yavaş?', 'Yıkıldı duvarım kaldım avara; Kadir Mevlam işlerimi onara', 'Kadir Mevlam senden bir dileğim var; beni muhannete muhtaç eyleme' gibi sözlerle Allah'a yakarılır, O'nun hayatı çepeçevre kuşattığı ve ancak O'nun irade etmesiyle gidişatın değişebileceğine vurguda bulunulurdu. Kişiler, dinledikleri şarkılarda bile Allah'ı bulur, durum ve duruşlarını buna göre şekillendirirlerdi. Ama artık çok şey değişti. Artık şarkı ve türkülerin sözlerinde bedenlerin tüketilmesinden, cinsellikten, maddi hazlardan, Allah'ı kale almayan tutku ve arzuların bahsediliyor. 'Doksan altmış doksan vücudum var. Doya doya bitmez tadım var', 'Takmış koluna elin adamını beni orta yerimden çatlatıyor. Ağzında sakızı, şişirip şişirip arsız arsız patlatıyor', 'Şurup gibiyim şurup. Turp gibiyim turp. Ben ateş sen barut. Öptüm seni şap-şup', 'Sen uzansan şuraya, ben kıvrılsam yanına. Uyu-yup kalsaydık mışıl mışıl ne güzel. Sen yumsan gözünü, ben öpsem gülümü; dudaklarından bir güzel, ne güzel' gibi sözlerden oluşan şarkılar

Gündelik dil hızla sekülerleşti ve sekülerleşme sürecinin ivmesi gün geçtikçe daha da artıyor. Durum böyle olunca, Allah'ı referans alan ve Allah hakkında bilgi veren temennilerin yerini, artık 'Sağlıklı günler dilerim', 'Mutluluklar dilerim', 'İyi yolculuklar', 'Kendine iyi bak', 'Kahrolası', 'hoşça kal', 'Oleyyy' gibi hiçbir şekilde ilahi referansı olmayan; Allah'ı kale almayan; seküler bir dil gelip yerleşti.

günün her saatinde büyük bir coşkuyla herkes tarafından dinleniyor da dinleniyor. Kişiler, Allah'ı kale almayan bir anlayışa, sadece bedensel hazların şekillendirdiği bir hayat tarzına davet ediliyorlar.

Yakın zaman öncesine kadar kazançların helâl olup olmadığı önemsenirdi. Helâl kazanç arzulanırdı, haramından şiddetle kaçınılırdı. Hiç kimse haram kazancı savunamazdı; haram kazancıyla övünemez, ca-

ka satamazdı. Zaten kazanç haram olmazdı; haram olan şey olsa olsa ancak kayıp olurdu. Hiç kimse kazancı ve dolayısıyla işi haram olana özenmezdi. Kazancın ve işin helâl olmasını belirleyen şey ise, o şeyi Allah'ın uygun bulup bulmamasıydı. Ama bugün kazancın helâl olup olmamasına değil, çok olup olmamasına bakılıyor. Allah kale alınmıyor ve çok kazanç her ne biçimiyle olursa olsun helâl bile olsa azına tercih edilir bir duruma gelindi. Kazancı haramdan olanlar başları dik etrafa caka satarak gezinirken, diğerleri onlara gıptayla bakıp, onların yerinde olamamanın derin acısını yaşıyorlar.

Bütün toplumlarda, insanlık tarihinin her çağında, bireyin kimlik ve kişiliğinin inşa olduğu ve aynı zamanda toplumun yapıtaşısı durumundaki aile çok önemsenmiştir. Bu nedenle ailenin inşası, aile beraberliğinin sürdürülmesi ve bazı durumlarda aile yapısının sona erdirilmesi kesin kurallara bağlanmıştır. Bütün çağlarda ve bütün toplumlarda iki cinsin aile kurumuyla birlikliklerinin nedenlerinden birisi olan bedensel temas sınırları son derece açık, belirgin kurallara sahip kılınmıştır. Nikah bu kurallar bütünüdür. Nikah, bir aileyi başlatan ve iki cins arasındaki beraberliğin herhangi bir beraberlik olmaktan öte anlamlara geldiğini topluma deklare eden bir tören olarak anlam kazanmış-

tır. Hemen hiçbir toplumda cinsellik kural-sız, ölçsüz bir durum haline getirilmemiştir. Cinsel dürtülere aile kurumuna zarar verecek şekilde ilkesizce teslim olmaya, cinsel dürtülerin baştan çıkarıcı yönlendirmelerine sınırsız ve sorumsuz şekilde itaate hiçbir şekilde izin verilmemiştir. Ama elbetteki modern çağlar hariç. Modern düşünce cinselliği Allah'ı kale almayan bir anlayışla başıboş, kuralsız bir düzeye in-

dirdi. Bir zamanlar cinselliği namusla özdeşleştiren bizler ise modern düşüncenin peşi sıra koş-turur halde ne yaptığını bilmez bir hale geldik; getirildik. Şöyle ki; İslam, önemi nedeniyle aile-ye, ailenin oluşumuna, devamına, problemlerinin çözümüne ayrıcalıklı bir önem vermiştir. Aile bireylerinin beraberliklerinin ölçülerini, ailenin olması gereken işlevlerini yerine getirmesini sağlayacak şartları, titiz bir şekilde belirlemiş ve bunların ihlalini önleyecek her türlü tedbirleri yine aynı titizlikle almıştır. Eşler arası bedensel beraberliği en küçük kuşkuyla yer bırakmayacak kadar açık kurallara bağlamıştır. En kısa ifadeyle, Allah, aile kurumunu ilgilendiren hemen her konunun referansıdır. Aile yapısını veya aile kurumunun işlevini ilgilendiren hiçbir konu veya durum Allah'a rağmen şekillenmez. Aile kurumunun her işinde ve yerinde Allah vardır. Böyle olduğu için Müslümanlar nikahlarını, eşleriyle bedensel beraberliklerini Allah'ı referans alan bir sorumlulukla yürütürler. Ama ne var ki bugün hızla her şey değişiyor, değiştiriliyor. Sadece körpe beyinler değil, yaşı yolu yaralamış ve hatta yolun sonuna yaklaşmış olanlar bile karşısında saatler geçirilen TV kanallarının zihinsel işfaliyle karşı karşıyalar. TV kanallarının hemen hepsinde yer alan dizilerde cinsellik her türlü kural ve ölçütlerden koparılmış bir halde topluma servis ediliyor. Allah'ı kale almanın gerektir-

Modern insan, yanlış veya doğru, her türlü tanrı inanç, anlayış ve tasavvurunu zihninden, hayat tarzından, duygu ve düşüncesinden ister kovmuş olsun isterse Nietzsche'nin dile getirdiği gibi öldürmüş olsun, önemli olan bunlardan hangisinin daha doğru olduğu değildir. Önemli olan insanın kendisini popüler ifadeyle 'özgür', Kur'anî ifadeyle müstağ-ni kılma çabası ve bu çabanın modern insanda ulaştığı düzeydir.

diği ölçü ve sorumluluklar tamamen devre dışı bırakılmış bir halde. Ölçsüz, kuralsız, kaidesiz beraberlikler olması gereken bir şeymiş gibi takdim ediliyor, gösteriliyor. Cinslerin birbirlerinden bedenlen 'hoşlanmaları', beraberliklerinin olması gereken tek kuralı olarak takdim ediliyor. Hâl ve durumların günah olup olmadığı hiç bir şekilde hesaba katılmıyor. Böyle olunca da hiç zorlanmadan bir kadın kocasını, koca da karısını aldatabiliyor. Gençler sa-

bah bir sevgili, akşam bir başka sevgili bulabiliyor. Zihinler sadece diğer cinse odaklanmış durumda. Cinsellik hayatın eksenini, varlığın gayesi olarak algılanır hale getiriliyor. Ve tüm bunlar Allah'ı hesaba katmadan oluşup geliyor. Allah'a rağmen şekilleniyor. Sokaklar ise yaşanan sürecin sadece TV ekranlarda kalmadığının örnekleriyle dolup taşıyor.

İnsanlar eskiden aşık olurlardı. Aşk yüce bir duyguydu. Çünkü kuralları vardı. Hiçbir zaman kuralları çiğnenmez, aşkın kadın ve erkek tarafları hiçbir zaman birbirlerini salt beden olarak algılamazlardı. Hatta bedensel hazlar aşkı lekeleyen bir şey olarak hissedilir ve bundan rahatsız olunurdu. Aşıklar istek ve arzularını hiçbir şekilde birkaç dakikalık bedensel hazza ulaşmaya göre şekillendirmezlerdi. Bedensel hazlar sürecin geri planındaki unsurlarından sadece birisiydi. Böyle olduğu için de aşıklar birbirlerinin zamanla kırışan derilerini, selüloitlerini, yaşlanan bedenlerini görmezlerdi. Hayatlarının her evresinde, beraberliklerinin her aşamasında Allah'ın kendilerine yüklediği sorumluluklara göre hayatlarını tanzim ederlerdi.

Eskiden aşk öylesine saf, öylesine temiz, öylesine masum bir duyguydu ki onu tanımlamak zordu; o ancak yaşanırdı. Üstelik aşkın bir çok nesnesi vardı ve bunlar birbirleriyle çelişmezdi.

İnsanlar Allah'a aşık olurlardı; rahman ve rahimlikte O'na denk hiçbir irade ve güç olmadığı için. İnsanlar çiçeğe, kuşa, kelebeğe aşık olurlardı; mutlak iradeyi, ilahi sanatı aksettirdiği için. Erkek kadına, kadın erkeğe aşık olurdu; beraber sürececek dünya yolculukları hem dünya ve hem de ahiret esenliğine vesile olacağı için. Ama artık aşık olunmuyor. Artık sadece ve sadece karşı cins arzulanıyor. Arzular ise Allah'a rağmen oluşup geliyor. Allah hiçbir şekilde kale alınmıyor. Aşk artık birkaç dakikalık hazza isim olup çıktı. Artık, bedensel hazları kışkırtan şeytani dürtüler 'aşk' ile söndürülüyor. Gazetelerde, TV'lerde aşk yaparken yakalananlardan bahsediliyor.

Tesettür Allah'ın hayata müdahalesinin bir gereği olarak anlam kazanmaktadır. Mümin erkek ve kadınlar Allah'a göre yaşama sorumluluğunun gereğine uygun olarak tesettürlüdürler; keyiflerince açılıp-saçılamazlar. Müminler, giysilerini sadece örtünmek için değil, Müslüman oluşlarının; Allah'ın iradesine teslimiyetlerinin gereği ve sembolü olarak giyinirler. Giysinin Allah'ın iradesine teslimiyetin bir göstergesi oluşunun en baskın hali ise Müslüman kadınların giysilerinde anlam kazanır. Müslüman kadın, Allah'ın istediği şekilde örtünerek, diğer tüm insanlara herhangi bir kimse olmadığını, kendisine yönelik tutum ve tavırlarda titiz olunması gerektiğini, kimlik ve kişiliğiyle özel birisi olduğunu ve bunun gereklerine uygun davranışlara muhatap olmak istediğini dile getirir. Örneğin, giysisiyle hiçbir şekilde cinsel fantezilere yol açacak bakışların malzemesi olmadığını ifade ederken; tesettürüyle muhtemel art niyetlerin de önüne geçmiş olur. En art niyetli, düşünce kabiliyeti yaralı kimselere bile kendisinin öncelikle ve hatta sadece bir 'dişi' olarak değil, bir insan olarak görülmek istendiğini söyler, hatırlatır. Ama ne var ki bugün 'tesettür giysileri' cinsel fantezileri kışkırtan, 'dişiliği' ön plana taşıyan ve hatta sadece dişiliğe vurguda bulunan, çevredeki herkese 'Ben buradayım, bana bakın, beni seyrederin ve fantezi dünyanıza yeni renkler katın' mesajları veren bir niteliğe büründü. Hayat öylesine hızla sekülerleşiyor ki, Allah'ı kale alan giysiler bile Allah'ı kale almayan ve hatta Al-

lah'ın iradesini reddeden bir anlayışa göre şekillenmeye başladı.

Eskiden rahmet yağardı, şimdi yağmur yağıyor.

Eskiden kazancın bereketli olması istenirdi, şimdilerde kazançların sadece bol olması isteniyor.

Eskiden israftan kaçınılırdı, şimdi sınırsızca ve sorumsuzca harcamak hayat tarzı oldu.

Eskiden çocukların iyi birer insan olması istenir ve çocuklar buna göre yetiştirilirdi. O zamanlar iyi insan olmak, ihtiyar ve güçsüz anne-babaya üff demeyecek hayırlı bir evlat, Allah'a karşı sorumlu bir kul olmak anlamlarına gelirdi. Şimdi geliri bol bir iş sahibi olmak anlamına geliyor. Kariyer sahipleri ise el üstünde tutuluyor.

Eskiden çocuklara 'Rabbim kim?', 'Kimin ümmetisin?', 'Ne zamandan beri Müslümansın?' diye sorulur ve böylelikle hayatlarını anlamlı ve değerli kılacak en önemli bilgilere sahip olmaları sağlanırdı. Şimdilerde ise futbolcular, şarkıcılar, bilgisayar oyunları soruluyor.

Eskiden alın teri önemliydi, değerliydi. Şimdi en kısa zamanda köşe dönmek için çabalanıyor.

Eskiden Allah her yerde ve her isteydi; hiçbir şey Allah'tan gizlenemezdi. Şimdi ise...

Durum böyle olunca, Müslüman anne ve babaların, 'Müslüman' toplumunda yaşıyor olmalarına rağmen, çocuklarına Allah isminde bir mutlak yaratıcının varlığından bahsetmek zorunda kalacakları günlerin yarın denecek kadar yakın olduğunu söylemek hiçte zor değil. Sadece Allah'ın varlığına inanmanın pek bir anlam ifade etmediğinin, önemli olanın O'nu kale alan bir hayata sahip olmak gerektiğinin anlatıldığı günlerin nostaljik birer hatıraya dönüşmesi maalesef pek yakınlarda. Bu ise son derece 'normal' bir durum. Çünkü hayatı Allah'tan uzaklaştırdıkça; dili, işleri, kazançları, aileyi, beraberlikleri Allah'tan uzak tuttukça gerçekleşecek olan sadece budur. 'Özgürleşiyoruz' derken en kalın zincirlerle bağlanmış kölelere dönüştüğümüzü, 'özgürce yaşıyoruz' derken tüm hayatı kaybettiğimizi, dünyayı kaybedenlerin ise ebediyeti de kaybettiklerini bilmeden ve fark etmeden ölüp gideceğimizi anladığımız zaman iş isten geçmiş olacaktır.

TARZ-I HAYAT TARTIŞMALARI ARASINDA AİLE

HİKMET DEMİR

Son zamanlarda medyada tarz-ı hayat üzerine daha fazla yazılar yazılmaya başlandı. Bu bağlamda ibadet ve özelde namaz üzerinden yapılan tarz-ı hayat tartışmaları, “metroda namaz”, “namaz molası”, “kebabçıda namaz” başlıklarıyla medyada kendisine yer buldu. Daha önce de Bağcılar Lisesi’nde namaz kılan öğrenci görüntüleri benzer imalarla basında yer almıştı. Öte yandan “Risotto” üzerinden yapılan tartışmalar da, içeriği itibarıyla gelip tarz-ı hayat noktasında kilitlendi. Hemen peşinen belirtmeliyiz ki, tartışmaların tarz-ı hayatla bağlantısı doğru olmakla birlikte, tartışma üslubu ve içeriğinin batılılaşma süreci içerisinde “klasik” olduğu aşikardır. Bu klasik yaklaşım, özgürlüğü genişletme ve insanların yaşam biçimlerine saygının çok ötesinde, dar siyaset kalıplarının içerisinde sıkışmış bir görüntü vermektedir.

Her şeyden önce “doğru” ile “yanlış”ın arasını olabildiğince bulanıklaştıran tartışma biçimi, tam da postmodern tarzda uyuma içinde bir seyir izlemektedir. Bilindiği gibi postmodernlikte, “**hipergerçek**” kavramının merkezi bir önemi vardır. Hipergerçek; gerçek ve gerçek olmayan arasındaki sınırların flulaştığı; neyin gerçek neyin gerçek olmadığının karıştığı bir durumu ifade etmektedir. “Doğru” ile “yanlış” kelimeleri postmodern mentalite içerisinde, aralarındaki sınırlar bulanıklaşarak karışır; neyin yanlış neyin doğru olduğu yeniden kurgulanır. Doğrusu yıllardır “din” eksenli tartışmaların medyaya yansiyış biçimi, doğru ile yanlışın bir perspektif

bozukluğuna refere edilmesinin gerekli olduğuna işaret etmektedir. “Doğru” ile “yanlış” kelimeleri postmodern mentalite içerisinde aralarındaki sınırlar bulanıklaşarak karışır; neyin yanlış neyin doğru olduğu yeniden kurgulanır. Doğrusu yıllardır “din” eksenli tartışmaların medyaya yansiyış biçimi, doğru ya da yanlışla bakış açısının bir perspektif bozukluğuna refere edilmesinin gerekli olduğuna işaret etmektedir. Nitekim Bağcılar Lisesi’nde sonradan komplo olduğu anlaşılan namaz haberi, bu konudaki en önemli örneklerden birisidir. Çünkü medyada “**Lisede Namaz**” başlığıyla gördüğümüz haber, uyuşturucu ya da fuhşa suçüstü yapılmış tonlamasıyla verildi. Hele bir de bu konudaki yoğun gazete manşeti, üzerinde dikkatle düşünmediğimiz zaman, ilk anda bir suçluluk psikoza üretmekte ve patolojik bir duruma işaret ediyor görüntüsü çizmektedir.

Yine namaz üzerinden tarz-ı hayat ile ilintilendirilen yazıların ortak özelliği; bir tarz-ı hayatın diğer insanlara dayatıldığı noktasında özetlenebilir. Nitekim 01 Eylül 2007 tarihli yazısında namazı konu yapan Yalçın Doğan, kebabçıda ve metroda namazın bir dayatma olduğunu ifade etmektedir. Doğrusu kebabçıya, metroya namaz kılmak için giden kaç kişi olduğunu; bu söylenen mekanlara namaz kılmak niyetiyle gidilip gidilmediğini bilmiyorum. Ama günde beş vakit namazını kılmak isteyenlerin farklı yerlerdeki mescitlere gitmesi zaten yüzyıllardır yapılagelen bir şey. Cuma günleri caminin içi dolmadan dı-

Ailede tarz-ı hayatın dönüşümüne dair belki en iyi örneklerden birisi Resat Nuri Güntekin'in "*Yaprak Dökümü*" isimli eseridir. Eser, Tanzimat'tan bu yana yaşanan değer dönüşümünü aile fertleri üzerinde çok başarılı bir şekilde göstermektedir. Bugünlerde bir Tv kanalında modern versiyonu dizi olarak yayınlanmakta olan bu roman, hakikaten ismi ile mütenasip bir serencamı dile getirmekte; sonunda aile darmadağın olmaktadır... Dizin kahramanlarından Fikret'in tüm bu olanlar için babasına söylediği şu söz önemlidir: "Baba! Ailemiz bir kaleydi. Sen ilk olarak abimin yaptığı yanlış örtmek için yaptığı evliliğe rıza göstererek bu kalede gedik açtın."

şarıya özellikle taşmak isteyenler mi var? Doğrusu onu da bilmiyorum. Yazar'ın "metroda Cuma namazı kılanların kılmayanlara dik dik baktığı" şeklindeki ifadesi de herhalde kendi vehimleri olsa gerektir. Tüm bu anlatılanlardan sonra, yazarın gelip dayandığı nokta; demokrasi ve özgürlüğün kısıtlanması oluyor. Aynı şekilde Cüneyt Ülsever'in 09 Eylül 2007 tarihli "Mahalle Politikası ve Hayat Tarzı" başlıklı yazısı da benzer iddialar üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Yine içine şarap konularak yapılan bir yemek türü olan **Risotto**'nun medyada uzun süre yer almasına bakarak, tarz-ı hayatla ilgili bir başka konunun tartışıldığını söyleyebiliriz. Her yıl binlerce insanın ölümüne, hastalığına sebebiyet veren ve zararları artık dünya ölçeğinde kitlesel boyutlara ulaşan içkinin, **çağdaşlığın test edildiği bir alan** olarak görülmeye devam etmesi hangi mantıkla izah edilecektir? Yoksa bu da "Türkiye'ye özgü" lüklerden birisi midir?

Önce namaz kılmanın, % 99'u müslüman olduğunu ilan eden bir ülkede anormal olan yanı neresidir? Dininin İslam olduğunu ifade eden müslümanların günde 5 vakit namaz kılmaları dinin bir emridir. En son yazdığım bu önermenin "ateş yakıcıdır" şeklinde sade, yalın ve didaktik niteliğinin farkındayım. Ancak bunun hatırlatılması her seferinde zorunlu gibi görünmektedir. Bununla birlikte hiç kimseye tabii ki zorla namaz kıldırılamaz. Herkes yaptığının ya da yapmadığının hesabını âhirette Allah'a verecektir. Doğrusu insanları kabul etmediği yaşam biçimlerine zorlamak, Tanrılık iddiasından başka bir şey değildir.

Birazcık sosyoloji bilgisi olanların bu ülkenin kültüründe "din" in nasıl bir yer işgal ettiği hakkında söyleyecekleri vardır. Dolayısıyla yüzyıllardan beri İslam'ın Türkiye'de "ârizi" değil, "asli" bir unsur olduğunu altını çizerek belirtmek zorundayız. Ancak vereceğim örnek bu sosyolojik gerçeği göremeyen yazılara iyi bir örnektir kanaatini taşıyoruz. Birikim dergisinde Ahmet Salih Aktan'ın yazdığı "**Tarz-ı Hayat Savaşları**" başlıklı yazıdan kısa bir alıntı: "...Hal böyle olunca dini öğeler hayatımızda daha öne çıkmaya başlamış, Cuma günleri namaza gitmek, Ramazan'da oruç tutmak neredeyse toplumsal paydamızmış, zaten herkesin yapmak zorunda ol-

duğu şeylermiş gibi bir algı yerleşmeye başlamıştır.” Doğrusu neresini düzeltereğimi bilemediğim yazının sahibine Cuma namazı ve oruçla ilgili istatistikleri vermenin işe yaracağından emin değilim. Ancak kendisinden bu toplumun ortak paydasının ne olduğu konusundaki görüşlerini beklediğimi hatırlatayım.

Hasılı perspektif bozukluğuna bu şekilde gindikten sonra, günümüz koşullarında ailedeki ciddi tarz-ı hayat değişikliklerini tartışmak istiyorum. Evlilikten başlayarak aile kurumunun eşler, çocuklar ve toplum arasındaki ilişkiler ağında sağlıklı olarak devam ettirilebilmesi, her şeyden önce değerler sistemi ve ahlakın korunmasıyla mümkündür. Bugün aile çok farklı kollarından ciddi saldırılar almaktadır. Toplumun en küçük birimi olan aileye olan saldırının birinci konusu, ileri boyutlara varan bireyselleşmedir. Bireyselleşme bir yandan öznellik boyutuyla aile fertlerini kendi ayakları üzerinde durmaya teşvik ederken, maalesef öte yandan fertler arasındaki değerler makasını açarak aileyi bir şirkete dönüştürmüştür. Burada aslında geleneksel olanı tümüyle olumlamak gibi bir niyetim yok. Ancak gün geçtikçe dünyaya kendisini hızla dayatan değerler erozyonu karşısında, geleneksel aile yapısının kimi unsurlarının korunması önem taşımaktadır. Tabii ki bunların da iyi süzgeçten geçirilmesi gerekmektedir.

“**Babam ve Oğlum**” filminin de çok iyi tahlil ettiği gibi baba, eş, çocuklar arasındaki diyalogun eksik olduğu otoriter aile yapısında, kolektif ruh, bağlılık ve ifade edilemeyen sevgi çok önemli bir yer tutmaktadır. Günümüzün aile ilişkilerinde evin ev olmaktan çıkarak bir pansiyona dönüştüğü, ortak değerler etrafında bütünleşmeden ziyade herkesin kendi değerini oluşturduğu, kelimesi çok kullanılmakla birlikte sevgi eksikliğinin hissedildiği bir ortama dönüştüğünü esfle müşahade etmekteyiz. “Kocamın evine beyaz gelinlikle gittim ama kefenlikle çıkarım” anlayışının eleştirilecek belki çok boyutları var. Ancak karı-koca ilişkilerinin bir rekabet ve mekansal paylaşımına indirgenmesi, bireyselleşmenin aileye müdahalesinden artakalan şeyler. Bireyselleşmenin ailenin tarz-ı hayatında ciddi dönüşümlere sebep olduğu bir gerçek. Özellikle şehirlerde aile ve akrabalık ilişkilerin-

Geldiğimiz noktada Türkiye’deki insanlar için aile ve evliliği tahrip edici ilişkiler yadırgatıcı olmaktan çıkmakta; bireysel bir tercih meselesi haline getirilmek istenmektedir. İşin kötü tarafı yukarıda da dile getirildiği gibi farklı bir dünya görüşünün tarz-ı hayatı olan bu ilişkiler, birebir özgürlük sorunu olarak ortaya konulmaktadır. Geçenlerde **Sami Yusuf’un** Feshane’deki konserinde ortaya çıkan görüntüler, yeşili ve diğer renkleriyle popun ve popüler kültürün kendine özgülük ve kültürel ağırlığı nasıl da tahrip ettiğini bir kez daha gösterdi.

de önemli boyutlarda kopmalar meydana gelmektedir. Nitekim boşanma oranlarının gün geçtikçe artması, aslında tarz-ı hayatla ilgili düşüncelerin yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak çok farklı iletişim araçlarından gelen propagandalarla bireysellik farklı tonlarda çok geniş bir tayf içerisinde görünmekte ve derinleşmeye devam etmektedir.

Aslında bugün ailenin tarz-ı hayat bağlamında değinilmesi gereken en önemli boyutu değerlerdeki çözülmedir. Bu konuda iletişim araçları içerisinde televizyonun hatırı sayılır bir payı vardır. Yoğunluğu artan biçimde haber, film ve dizilerde batı tipi tarz-ı hayat ideal bir yaşam biçimi olarak sunulmaktadır. 1980'li yıllarda **“Dallas”** dizisinin seyri, değerleri sahiplenme bağlamında turnusol işlevi görürken, geldiğimiz noktada **“Dallas”** dizisinin ne kadar masum kaldığını herhalde herkes biliyordur. Diziler, evlilik dışı zina ilişkilerini ve serbest bir yaşamı yaygınlaştırma, eşcinsel ilişkileri olumlama gibi nitelikleriyle başta aile kurumu olmak üzere toplumsal yapımızı tahrip etmeye devam etmektedirler. Hepimizin çok iyi hatırladığı gibi zinanın suç olmaktan çıkarılması ile ilgili tartışmalar Türkiye’de yüksek sesle dile getirildiği zaman, Avrupa Birliği yetkilileri zinanın Avrupa’nın değerleri arasında bulunduğu mealinde bir ifade kullandı.

Geldiğimiz noktada Türkiye’deki insanlar için aile ve evliliği tahrip edici ilişkiler yadırgatıcı olmaktan çıkmakta; bireysel bir tercih meselesi haline getirilmek istenmektedir. İşin kötü tarafı yukarıda da dile getirildiği gibi farklı bir dünya görüşünün tarz-ı hayatı olan bu ilişkiler, birebir özgürlük sorunu olarak ortaya konulmaktadır.

Ailede tarz-ı hayatın dönüşümüne dair belki en iyi örneklerden birisi Reşat Nuri Güntekin’in **“Yaprak Dökümü”** isimli eseridir. Eser, Tanzimat’tan bu yana yaşanan değer dönüşümünü aile fertleri üzerinde çok başarılı bir şekilde göstermektedir. Bu sebeple biraz üzerinde durmak istiyorum. Bugünlerde bir Tv kanalında modern versiyonu dizi olarak yayınlanmakta olan bu roman, hakikaten ismi ile mütenasip bir serencamı dile getirmekte; sonunda aile darmadağın olmaktadır. Romanda her şey aileye gelinin gelmesiyle başlar. Gelin, giyinişi, davranışı, ifadeleri;

kısacası temsil ettiği değerlerle farklı bir tarz-ı hayatın örneği olur. Gelin Ferhunde, tahmin edileceği üzere ailede ciddi bir dönüşümün başlatıcısı durumundadır. Ailenin iki büyük kızı, oğlu ve hanımı yeni bir tarz-ı hayatın darmadağın ettiği kimselerdir. İki kız gelinle bir olarak evi beğenmezler, yeni elbiseler, eşyalar isterler; kısacası eski hayat tarzlarını eleştirerek yeni bir tarz-ı hayata geçmek isterler. Bu süreç içerisinde kızın biri bu serbest ilişkinin sonucu bir adamla evlenmek zorunda kalır. Sonra o adama kardeşi sahip olmak ister. Zaten eve giren gelin de bir anlamda böyle serbest bir ilişkinin sonucu, evin oğlu Şevket’le evlendirilmiştir. Hanım ise bu ilişkilere göz yummakta, evin düzeni bozulmasın diye kimi zaman tasvip etmediği şeyleri bile kabul etmektedir. Burada en tipik örnek ailenin babası Ali Rıza bey tarafından gösterilmektedir. Ali Rıza bey, ailenin avucunun içinden kayıp gitmesine bir türlü engel olamamıştır. En büyük kız olan Fikret ise, baştan beri ailedeki gayr-ı ahlaki davranış biçimine ve değerlerin bu denli yozlaşmasına karşı durmaktadır. Yeni tarz-ı hayatın yüksek masrafları evin oğlu Şevket’in zimmetine para geçirmekten tutuklanmasına sebep olur. Kızların yuvası dağılır. Fikret tüm bu ilişkilere dayanamayarak 3 çocuklu kendisinden yaşlı bir adamla evlenir. Fikret’in tüm bu olanlar için babasına söylediği şu söz önemlidir: “Baba! Ailemiz bir kaleydi. Sen ilk olarak abimin yaptığı yanlış örtmek için yaptığı evliliğe rıza göstererek bu kalede gedik açtın.” Tabii aslında bu gedik yabancı bir tarz-ı hayatın aileden başlayarak topluma girmesiyle giderek büyümüştür. Geçenlerde **Sami Yusuf**’un Feshane’deki konserinde ortaya çıkan görüntüler, yeşili ve diğer renkleriyle popun ve popüler kültürün kendine özgülük ve kültürel ağırlığı nasıl da tahrip ettiğini bir kez daha gösterdi.

Bugün aileler ciddi olarak bir korku içinde yaşamaktadırlar. Bu korku, yarın bir şekilde uyuşturucu, fuhuş vb. birçok kötülüklerin çocuklarında görülebilmesi ihtimalidir. Bu ülkenin aydınları denilen insanlar namaz üzerinden bir tarz-ı hayatın dayatıldığını klişe olarak yazıp çizerler. Onlara sormak lazım; gericiliğe(!) prim vermemek için durduğunuz yer neresi biliyor musunuz? İnsanlara nasıl bir yaşam tarzı öneriyorsunuz?

STATÜKOCULARIN FOYALARI DÖKÜLÜYOR ALTINDAN HAYAT TARZI ÇIKIYOR

D. MEHMET DOĞAN

Türkiye'yi uzun süre yönetmiş veya kontrol altında tutmuş olan oligarşinin kullandığı kavramların içini nasıl boşalttığı 22 temmuz seçiminden sonra iyice su yüzüne çıktı. Bu zihniyetin sözlüğünde en çok kullanılan cumhuriyet, hâkimiyet-i millîye, millî irade, bağımsızlık, demokrasi, laiklik, seçim, seçme, seçilme vb. kelime ve kavramların objektif mânaları değil, kendine mahsus mânaları olduğu ayan beyan ortada.

"Cumhuriyet", en kısa tarifiyle "halk idaresi" demek. Türkiye'de cumhuriyetin "oligarşik yönetim" mânasına kullanıldığını birazcık yakın tarihle ilgilenen herkes çıkarabilir. "Cumhuriyet" in ilân edilmiş tarzı bile onun ne anlamda kullanıldığının delilidir. Bu önemli hadiseden ne hikmetse, Milli Mücadele'yi yürüten kadronun önde gelenlerinin dahi haberi olmamıştır. Meclis'in ancak yarıdan biraz fazlası cumhuriyetin ilânı oturumuna katılmıştır/katılamamıştır!

"Millî irade" kavramının objektif mânası, milletin, halkın iradesine uygun yönetimin kurulmasıdır. 1950'ye kadar "millî irade" kavramına dört elle sarılan ve kendi iradesini millî iradeye eşdeğer sayan oligarşik kesim, gerçek "millî irade" ortaya çıktığı için bu kavramı terk etmiştir. Bu örnekler çoğaltılabilir. Mesela, bu zihniyetin lügatinde "laiklik", "din karşıtlığı" demektir. "Seçim", "şefin tayini" anlamına gelir. "Seçme", "şefin tayin etmesi", "seçilme", "şef tarafından tayin edilme" demektir.

Cumhurî oligarşi mensuplarının lüğatinde elbette ki "hoşgörü-tolerans" kelimesi de yer alır. Hoşgörü, mesela dine saldırmayı normal karşılamaktır; mesela ahlâk dışlıkları olağan görmektir; mesela kendileri gibi düşünmeyenlerin baskılara maruz bırakılmasına ses çıkarmamaktır...

Cumhuriyetçi Tarz-ı Hayat, Oh Ne Rahat...

İş sonunda döndü dolaştı geldi yaşam tarzı/hayat tarzına dayandı. Cumhuriyet'in zorunlu bir hayat tarzı var mıdır? Demek ki varmış! Nasıl yaşayacağımız, anayasaya, kanunlara rağmen bir de o şekilde belirleniyormuş! Cumhuriyet oligarşisinin hayat tarzı hâkim olduğunda, diğer hayat tarzlarının bir önemi yoktur; zaten yaşanabilir başka bir hayat tarzı da yoktur!

"Madem ki mesele hayat tarzı mücadelesidir, öyleyse, benim yaşam tarzımın hâkim olması için her yol mübahtır." Elbette bu görüş bu cümlelerle söylenmiyor... Onlara göre, "**yaşam tarzı**" Cumhuriyetle özdeş. Yani o olmazsa cumhuriyet olmaz! Halbuki, onların "yaşam tarzı" da, öteki Türkiye'nin ve benim "hayat tarzım" da neredeyse insanlık tarihiyle yaşıt. Bu kadar uzun bir tarih verince tahkiki zor olur. Daha yakın devirden bir örnek verelim. Bu örnek de çok keskin, çok çarpıcı olsun. Mustafa Kemal Paşa ve Damat Ferit Paşa. Bu iki isim ekseriya bir araya getirilmez, getirilemez. Getirildiği zaman, ikincisine bir sıfat

eklenir: **Hain**. Onun hain olup olmadığı şimdi tartışacağımız mesele değil. Fakat onun "yaşam tarzı" ile, M. Kemal Paşa'nın yaşam tarzlarının farklı olup olmadığını, veya ne kadar farklı olduğunu bilmemizde fayda var.

"**Harf inkılabı**" Atatürk'ün en önemli inkılaplarından biri sayılır. Damat Ferit, türkçenin latin harfleriyle yazılmasını ilk isteyenlerden biridir. Demek ki Damat Ferit Paşa ile M. Kemal Paşa "harf inkılabı" konusunda aynı fikirdedirler! Bu inkılap fikirdeşliğini diğer inkılaplara doğru genişletmenin yanlış olmayacağı kanaatindeyim. Hatta eğer iş "yaşam tarzı" meselelerine gelirse, Mustafa Kemal Paşa'nın Ferit Paşa'dan daha mazbut ve muhafazakâr olduğunda hiç şüphe yoktur.

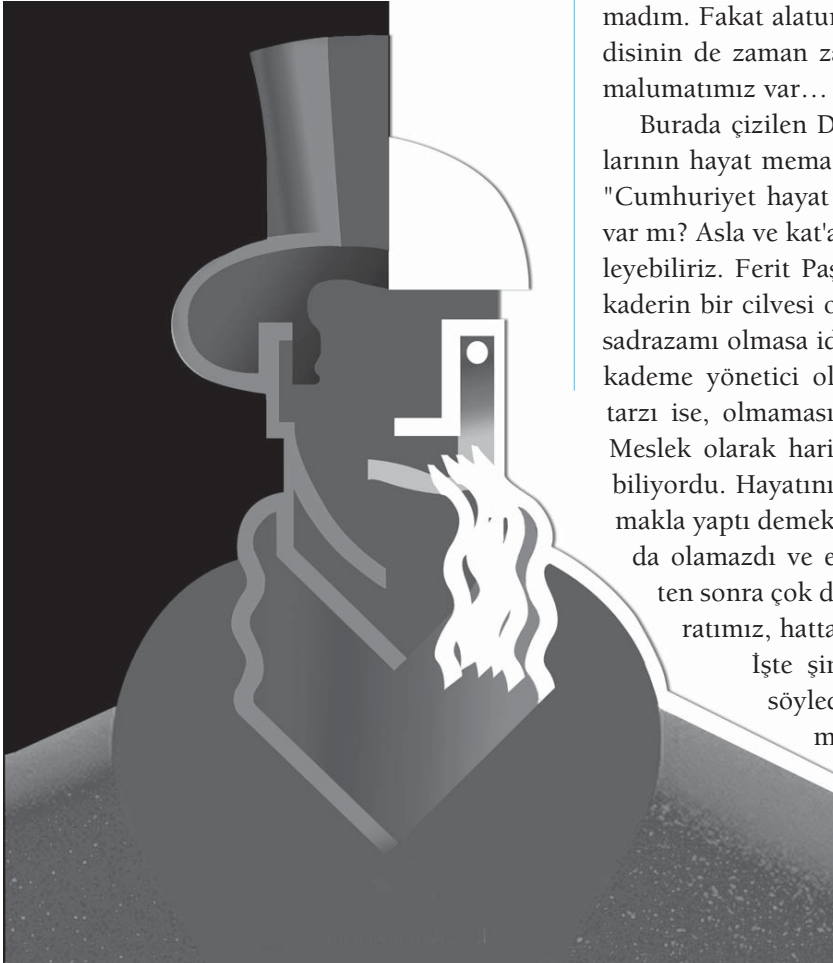
Ferit Paşa, manikürlü uzun tırnaklı, ve alaf-ranga tavrılıdır. Köşkünün bahçıvanları kıyafet ve tavırlarından ötürü ona "**Gâvur Paşa**" derler. Evindeki yemeklere bile smokin benzeri siyah

ceket ve yollu pantolonla, yani Avrupaî protokol kıyafetiyle katılır. Karısını yemeklerde **dekolte giyinmeye mecbur eder**. Bu durumda Ferit Paşa Cumhuriyet'ten önce tesettürü zaten kaldırmıştır! Ama Cumhuriyet'ten sonra M. Kemal Paşa'nın eşi örtünmektedir! Piyanoda 18. yüzyılın ünlü Avusturyalı bestekârlarından Haydın'ın eserlerini çalar... Elbette Damat Paşa içkinin âlâsını içer, Serkldoryan (Şark kulübü)ne devam eder. Oralarda onu bir Avrupalıdan ayırmak mümkün olmaz...

Neden M. Kemal Paşa daha muhafazakar ve mazbuttur? Mustafa Kemal Paşa'nın kısa süren evliliği süresince eşi hiç bir şekilde misafirlerin karşısına değil dekolte, örtüsüz çıkmamıştır. M. Kemal Paşa isteseydi elbette çıkardı. Fakat, bütün evlilik süresince tam tesettürlü bir Cumhurbaşkanı hanımı olmuştur. M. Kemal Paşa'nın tırnaklarını uzattığına, manikür yaptırdığına dair hiç bir kaynakta bir kayda rastlamadım. Alafranga tavrılı olduğuna dair de bir bilgi yok. Piyano çaldığını, hele Haydın çaldığını hiç mi hiç duymadım. Fakat alaturka musikiyi sevdiğine, kendisinin de zaman zaman söylediğine dair hayli malumatımız var...

Burada çizilen Damat Ferit portresi ile bazılarının hayat memmat meselesi olarak gördükleri "Cumhuriyet hayat tarzı" arasında bir aykırılık var mı? Asla ve kat'a! Buna dayanarak şunu söyleyebiliriz. Ferit Paşa, Millî Mücadele sırasında kaderin bir cilvesi olarak İstanbul hükümetinin sadrazamı olmasa idi, Cumhuriyet'ten sonra üst kademe yönetici olabilirdi! Eğer mesele hayat tarzı ise, olmaması için hiç bir sebep yoktur. Meslek olarak hariciyeden geliyordu. İyi lisan biliyordu. Hayatının hatasını, saraya damat olmakla yaptı demek ki! Damat olmasa sadrazam da olamazdı ve eğer yaşasaydı, Cumhuriyet'ten sonra çok değerli bir üst kademe bürokratımız, hatta bakanımız olabilirdi!

İşte şimdi birilerinin ıkına sıkına söylediği "yaşam tarzı" aynı zamanda Damat Ferit'in yaşam tarzı idi. O yüzden, şimdi "yaşam tarzı" iddiası ortaya atanları, "Damat Ferit Konseptine bağlılar" sınıfına dahil edebiliriz.

Revulasyon Devrim Olalı Böyle Devrim Görülmedi!

Cumhuriyetçiler ilk yıllardan itibaren kılık kıyafetten sofraya kadar yaşama tarzı ile ilgili bir çok alanı gözeterek "devrim" yapmıştır. Bu devrimlerin bir kısmı, kanunla yapılmıştır, "şapka devrimi" gibi. Onlar konusunda yapılacak bir şey yok. Daha doğrusu şimdi yapılabilen tek şey, şapka giymemek! Şimdi Türkiye nüfusunun kahir ekseriyeti şapka giymiyor! Hadi Şapka İktisası kanununa dayanarak millete şapka giydirinsene! Buna karşılık, başörtüsü devrimi yok! Bu yüzden, tek parti devrinde çeşitli şekillerde örtü açma, çarşaf yırtma eylemleri gerçekleştirilmiştir! 1930'ların gazetelerinde böyle haberlere rastlamak mümkündür. (İşe bakın ki, kılık kıyafeti devrim mevzuu yapmaya tenezzül etmeyen Sovyet imparatorluğu sınırları içinde kalan müslüman/Türk ahali de aynı eylemlerle karşı karşıya kalmıştır!) Şimdi cumhuriyetçiler, Mustafa Kemal Paşa'nın şapka devrimi yaparken şipşak tarafından bir de "başörtüsü devrimi" yapmadığına hayıflanıyor almalıdırlar! Yapsaydı mesele kökten halledilmişti zaten! Bugün böyle bir "sorun" olmaz/olamaz cumhurbaşkanı örtülü eşi ile Çankaya köşkünde oturamazdı!

Ama böyle bir devrim yapılmamış... Ayrıca, cumhuriyet hayat tarzının bir parçası olduğu anlaşılan, alkol konusunda bir devrim yapılmaması da şimdi güçlüklerle yol açmaktadır! Keşke o zaman güç elde iken, "içki içmek mecburidir" gibisinden bir hüküm konsa idi! Devrim kanunları arasında yeni yapılan anayasada da mecburen zikredilirdi! Toplumun geniş kesimlerince en azından doğru veya ahlâkî bulunmayan konular için de böyle düzenlemeler pek âlâ yapılabilirdi. Yapılmamasının şimdi problem teşkil ettiği kesindir!

Neden "Alkol Devrimi" Yapılmadı?

Öyle anlaşıyor ki, pozitivistlere çok fazla (dinmişesine) inanan oligarklar, okur yazarlığın yaygınlaşması, tahsil seviyesinin yükselmesi ile meselenin kendiliğinden çözüleceğine çok fazla inanmışlardır. Müsbet ilim her şeyi halleder! Maneviyat eğitimi (menfi ilim!) zaten mümkün değildir! Harf inkılabı, dil devrimi, zaten mevcut kitapları okunamaz hâle getirdiği için, eski kaynaklardan istifade imkânı da yoktur. Bu yüz-

Bir nesil, dinden, dini bilgilenmeden uzak tutularak, cumhuriyet hayat tarzının galebesi kesin olarak sağlanmak istenmiştir. Eyvah ki, "demokrasi belâsı" işleri karıştırmıştır! Normalleşme, dinî bilgilenmenin önündeki engelleri ortadan kaldırmıştır. Şimdi ayan beyan anlaşılıyor ki, halkın çok bilgi sahibi olması, cumhuriyet hayat tarzını bozmaktadır! Demokrasi de buna tuz biber ekmektedir!

den, cumhuriyetin ilk yıllarında, ancak devlet, zarureten dinî kitap yayınlamıştır, o da zarurî miktarda. Mesela, Genel Kurmay Başkanı Fevzi Çakmak "Askere Din Dersi" kitabına ihtiyaç duymuş ve o yayınlanmıştır. 1950'ye kadar Türkiye'de 30 kadar "dinî" kitap yayımlanabilmiştir. Bunların bir kısmı da şiir kitabıdır!

En azından bir nesil, dinden, dini bilgilenmeden uzak tutularak, cumhuriyet hayat tarzının galebesi kesin olarak sağlanmak istenmiştir. Eyvah ki, "demokrasi belâsı" işleri karıştırmıştır! Normalleşme, dinî bilgilenmenin önündeki engelleri ortadan kaldırmıştır. O tarihten itibaren inandığı gibi yaşamak sınırlı da olsa mümkün olmuştur. Bundan önemlisi, 1950'lerden itibaren Latin harfli çok geniş bir dinî literatür ortaya çıkmıştır. Şimdi ayan beyan anlaşılıyor ki, halkın çok bilgi sahibi olması, cumhuriyet hayat tarzını bozmaktadır! Demokrasi de buna tuz biber ekmektedir!

Peki, hali hazırda dindarlar kimsenin kılık kıyafetine müdahalede mi bulunuyor? Hanımları baş örtmeye zorlayan mı var? İçki içenlerin elinden şişesi mi kapılıp kırılıyor? Elbette böyle şeyler yok. Fakat **zihni arkaplanda daha önce yapılanlar var!** Bu alanlara kendileri nasıl insan haysiyetini hiçe sayarak müdahale ettilerse, böyle bir müdahalenin kaçınılmaz olduğunu düşünüyorlar. Çünkü onlar için iktidar budur: Vatanın her şeyine müdahale etmek! Hayat tarzına saygı göstermemek! İnsanların düşünce inanç ve hissiyatını hiçe saymak!

TARZI HAYAT BAKIMINDAN ZİHNİYET VE SANAT

ASIM ÖZ

Türk toplumsal hayatında bildik ideolojik kodları temelden sarsan bir süreci içeren değişimler çok boyutlu olarak yaşanıyor. Modernleşmenin sunduğu hayat tarzı, "tartışılmaz, kutsal" niteliklerini yitirerek, yeni insan için yaptırım gücünü kaybederken İslami olana ilişkin talepler daha da artmaktadır. Bu süreçte yeni dönemlerin melezleştirici ideolojisi olarak ifade edilen "postmodernizm" hayatın berrak yüzünü güçleştiriyor. Tüketim olabildiğince, hoyratlaşırken, "değer" in yerini imaj aldı. İnsanların gündelik yaşam kodları otoriter demagoji rehberliğinde reklam ve imajla belirlenmeye çalışılıyor. Gündelik hayatın standartlaştırılan ihtiyaçları kültür endüstrisi tarafından giderilirken bir zihniyet halinin hayat tarzı oluşuna ilişkin hayat tarzı çeşitli standartlarda; yiyecek-içecek, sanat, giysi, bilgi, hayal, sevgi-nefret, ev, gündelik araç-geçerler, otomobil, tasarım, eğlence ve boş zaman meşguliyetleri olarak insanlara sunuluyor.

"Yeni çağ" ın (new age) yeni hayat tarzı, özellikle seksenler ve doksanlarda sınır tanımadan bütün dünyaya yayıldı. Modern hayat tarzı üzerine oturan bu postmodern yaşam tarzı küresel sermaye eşliğinde büyük bir fırtına kopardı. Bu fırtına karşısında, değerleri felce uğrayan toplumlar, genellikle küresel sermayelerin öngördükleri hayat tarzlarına alıştılar. Bu hayat tarzını taklitten kaçınanlar, itiraz edenler de toplumdan dışlandılar. Türkiye'de bu süreç, 80'li yıllardan itibaren ivme kazanmaya başlamıştır. İnsanlar, düşünce, değer gibi kavramları bir kenara bırakarak spor, cinsellik ve imaj çerçevesinde şekillenen yeni hayat tarzına alıştırmaya çalışılmıştır. Cumhuriye-

tin ilk yıllarında, modernist etkilerle, "lüks Hayat" simgesi altında içselleştirilen "hayat tarzı", günümüzde kıyafet, kadın-erkek ilişkileri ve eğlence tercihleri gibi görünümelerde sık sık gündeme gelmektedir. (Bali, 2002)

Biz bu yazımızda, gündelik yaşamın kazandığı bu yeni görünümü, anlamamızı kolaylaştıracak bir zihniyet tahlili yapmaya çalışacağız. Daha çok edebiyat dünyasında Müslümanların maruz kaldığı hegemonya ve bunun sonucunda oluşan sanat eserlerini analiz ederek, son zamanlarda daha da belirginleşen tarz-ı hayat tartışmalarına daha farklı bir gözle bakılmasına yardımcı olacağımızı umuyoruz. Günümüz hayat tarzlarını anlayabilmek için, özellikle cumhuriyet devrinde edebiyat sahasında sürdürülen tarz-ı hayat tartışmalarını incelememiz gerekecektir.

Zihniyet: Bir Hayat Tasarımının Arkeolojisi

Sanat ve zihniyet birbiriyle ilişkili iki kavramdır. Asıl uzmanlık alanı iktisat olmasına rağmen çalışmalarını sosyolojik ve tarihsel temelde yapan Sabri Ülgener genel olarak zihniyet üzerinde durmaktadır. Ona göre "Zihniyet dünyasını açıklamada sanat (ve özellikle edebiyat) ürünlerinin" rolleri "şekillendirici" ve "tanıtıcı" açıdan incelenebilir. İlkine "sebebi", ikincisine "ifade ilişkisi" demek mümkündür. Ülgener, bir sanat eserinin bireyin fikirleri ve davranışları üzerinde nasıl şekillendirici olabileceğini şöyle yazar: Hakikaten de inandırıcı gücü ve renkliliği ile sanat eserinin muayyen bir tavır ve davranışı başka herhangi bir aracın başarabileceğinden kat kat fazlasıyla bilinç

altına yerleştirdiği, hatta farkına varmayarak çağ görüşünün bir parçasına getirmeyi başardığı inkâr edilemez (Ülgener, 2006a: 22).

Ülgener'e göre sanatın zihniyet dünyasında yarattığı şekillendirme asıl olarak tanıtıcı boyutla ilişkilidir. Değişik bir doktrin, ağır bir felsefi sistem "renkli ve çarpıcı anlatım gücü ile" halkın düzeyine getirildiğinde toplum tarafından tanınır, Ülgener'in deyimiyle "ayağını toprağa" basar. Özellikle burjuva yaşam tarzının görünüşleri roman dünyası vasıtası ile davranış ve alışkanlıklara sırayet edebilmektedir. Sadece yüksek nitelikli fikirler değil herhangi bir tavır bile bir hikâyeye, romanla veya bir piyesle "günlük davranış ve alışkanlıklarımıza kadar etkisini uzatmaktan geri" kalmaz. Örneğin romanın kahramanı gibi giyinip kuşanmak, onun dili ve üslubu ile konuşmak; hatta bir devrin yaygın modası olan yeni doğmuş çocuğa onun adını vermek çok sık rastlanan olaylardır. Örneğin Şule Yüksel Şenler'in Huzur Sokağı adlı romanının özellikle tesettür noktasında etkili oluşu burada hatırlanmalıdır. Bu tür romanlarda dini telkinler, soyut kalıplarla değil ancak romanımsı bir atmosferde sade, samimî haliyle basit öyküler ve imajlardan süzülüp geçerek insanlara aktarılmıştır. Kişiyi en duyarlı tarafından, adeta can evinden yakalamayı bilen kişisel, duygusal bir seslenişle "kütleyi" etkilemeyi tercih etmesi bakımından bu tür eserler, söyleyiş güzelliği ve hedeflenen okuyucu düzeyine seslenen bir yazı sanatının mesajın etkililiğini ve sonuçta fikirlerin ve inançların yaygınlaşmasındaki önemini gösterir. Dolayısıyla "sanatın zihniyet dünyamızı kısmen olsun şekillendirmeye bir sebep olarak rolü üzerinde durulacaksa, onu burada aramak lazımdır." (Ülgener, 2006a: 23).

Onun mantığından gidilecek olursa sanat eserlerinin halk tabakalarına ulaştırmada ve onları dönüşüme uğrattığı sonucu ortaya çıkar. Bir Alman filozofun 1923'te yazdığı bir eserinden yaptığı alıntıda olduğu gibi bu tür fikirler "bir romanla veya tiyatro eseri, ya da bir manzume ile,

bir ressam veya heykeltıraşın kuvvetli çizgileri ile dahiyane bir musiki parçası ile kütlelerin şuuru kadar hızla sokulabildiği ve akislerini gittikçe genişleterek nihayet çağ ruhunun (zeitgeist) bir parçası haline geldiği görülür." (Ülgener, 2006a: 22). Birey artık soluduğu havada bile farkında olmadan bu ruhu içine çeker, gördükleri, okudukları, izledikleri bireyin üzerinde "hükümdar" haline gelir. Günlük konuşmalarda, düşüncede etkin olan "hep odur." "Çocuk bile gözlerini açtığı çevrinin ilk izlenimleri olarak o fikri veya tavrı adeta soluğu ile, varlığı içine yedirmiş, sindirmiş olur." (Ülgener,

2006a: 22).

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e oradan günümüze uzanan evlekte Türkiye'de düşünce tarihinin en belirgin vasfı zihniyet temelli bir mücadelenin sürdürülüyor oluşudur. Günden güne sekülerleşmiş davranışlar dizgesi olarak uygarlık, "aydınlanmaya ait öz bilincin doğrudan doğruya devamıdır". Zihniyet, bir toplumsal grubun örtük referans sistemi olarak tanımlanabilir. (Muchielli 1991:7) Zihniyet bir düşüncenin, toplumsal davranışlarda örf ve adetlerle birlikte görülmesidir. Buna göre zihniyet, bir yandan toplumdaki bütün kesimlerin davranışlarını, öte yandan da toplumdaki dünya görüşüne ve buna dayalı davranışlardaki ilkeleri yani gizli ahlakı kavramaktır. (Muchielli 1991: 17). Zihniyetin, insan eylemlerinin ve türlü görünüşlerinin, şu ya da bu biçimde bir tutum ve tavır içinde bulunmasıdır (Küçük 1974;310). Yine bir başka tanıma göre zihniyet, toplumsal yapıdaki bütün kesimlerin sahip oldukları değer yargıları, tercihleri ve eğitimlerinin hepsini belli bir bakış açısından hareketle açıklayan bütünlükçü bir yaklaşımdır (Ülgener 2006b: 6) Bu yönüyle zihniyet, insanın davranış kalıbını ait olduğu kültürün değer yargılarına göre belirlendiğini ifade etmektedir. Zihniyet, kendi içinde bir "dünya görüşü"nü taşıması özelliği nedeniyle, toplumsal çevreyi oluşturan olgulara karşı tutumlar -tavır alışlar üretmektedir. Zihniyetin bu tavır aldırıcı etkisinden dolayı onu, toplumsal faaliyetlere dönüş-

müş davranışlar olarak da ifade etmeyi mümkün kılmaktadır (Mucchielli 1991: 18). Toplumlardaki bütün değişim olgularını en geniş bir şekilde anlayabilmek için zihniyetlerin ve bunlardaki değişimlerin incelenmesi gerekmektedir. Çünkü zihniyet değişimleri incelenmeden değişimin olduğu toplumsal yapıdaki teknik, ekonomik, örgütsel ve yaşama ile ilgili konulardaki değişimleri incelemek oldukça güç gözükmektedir. Dolaşısıyla her türdeki değişiklik çok faktörlü etmenlere bağlandığı ifade ediliyor olsa da gerçekte zihniyet değişimi, her türdeki değişimin "gerekli koşulu" olma özelliğini taşımaktadır (Mucchielli 1991: 59). Bir "dünya görüşü"nün taşıyıcısı olan zihniyet, gerçeğin bilimsel olarak açıklanmasının da en esaslı yollarından birini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle de zihniyette "kendine göre" anlama ve bilme ihtiyacına, ayrıntılı olarak yanıt verme niteliği bulunmaktadır. Bir "dünya görüşü"nün taşıyıcısı olan zihniyetin, gerçeğin bilimsel olarak açıklanmasının da en esaslı yollarından birini koyduğunu ifade etmek mümkündür. Böylece zihniyet de, "kendine göre" anlama ve bilme ihtiyacına ayrıntılı olarak cevap verme özelliği bulunduğu için, bir toplumun zihniyetini anlayabilmek için de öncelikle onu, sıradan iddialardan ayırtmak gerekmektedir. Bunun

için de en geçerli yol, sanat eserlerinde dillendirilen zihniyetin ele alınarak sosyolojik çözümlemeye tabi tutulması gerekmektedir.

Zihniyet bir toplumsal grubun çevresindeki kültürün içerdigi norm ve değerlerin benimsenmesi ile oluşan ortak bir referans sistemi olarak belirtildiğinde (Mucchielli, 1991: 21) onu belirleyen bu ortak sistemi oluşturan normlar, değerler, tercihler ve eğilimlerin de toplumsal zihniyet çözümlemesinde dikkate alınmasının gerekliliği bulunmaktadır. Bunları dikkate alarak yapılabilecek bir zihniyet çözümlemesi, bir toplumsal yapıda oluşturulan sanatta, iyilik ve kötülüğün temsiline yönelik çeşitli soruları, en kapsamlı ve gerçeğe uygun olarak cevaplayabilmektedir. Ayrıca zihniyetin bütünlükçü yönü; geleceğe, uzak ve yakına ne tür bir mesafe bilinci içinde yaklaşılmasını belirleyen bakış ve davranışlara, içten gelen eğilim ve değer hükümlerinin söz, deyim ve telkinlerinin etkisi ile bakabilmekten oluşmaktadır (Ülgener 2006b: 19). Bir toplumsal yapı hangi zaman da bulunursa bulunsun bu toplumsal yapıdaki zihniyetin kapsamında, değişik davranış tipleri bulunmaktadır. Söz konusu toplumsal yapı içinde ayrı toplumsal grupların, zümrelerin ve sınıfların farklı yaşama tarzlarından dolayı oluşan bu tipler dikkate alınmadıkça, toplumsal yapının zihniyetinin tam olarak ortaya konması mümkün görülmemektedir (Ülgener 2006b: 29). Bundan dolayı hem bir toplumsal yapı içindeki farklı toplumsal grup, zümre ve sınıfların hem de farklı sosyo-kültürel sistem olan toplumsal yapılarıdaki zihniyetleri tam olarak anlayabilmek ve yorumlayabilmek için öncelikle bunların birbirlerine göre farklılık taşıyan yönlerini ve ortak yönlerini dikkate almak gerekir.

Cumhuriyet dönemi edebiyatında olsun başka dönem edebiyatlarında olsun sanat ve edebiyat dünyası bize zihniyetle biçimlenen hayat tarzına ilişkin çalışmalarda önemli açılımlar sunarlar. İster kanonik edebiyatta yer alsın ister popüler edebiyatta yer alsın Türk modernleşme deneyiminin hedeflediği yaşam tarzı ortaya çıkan radikal-reformcu tipinin zihnindeki ütopyayla şekillenen bir kimliğe sahiptir. Buna mukabil muhafazakar ve aydınlanmacı yabancılaşmadan ayrışarak belirginleşen İslami kimlik unsurları da aynı şekilde kanonik ve popüler edebiyat metinlerinde karşılık bulmuştur.

Tarz-ı Hayat ve Edebiyat

Cumhuriyet modernleşmesi ve onun yarattığı kimliğin çeşitli cepheleri üzerinde sıkça durulmuştur. Çerçevesi “laiklik” ve “çağdaşlaşma” kavramlarıyla çizilmiş Cumhuriyetçi söylemin özellikle kadın yurttaş kimliği, modernizmin taşıyıcısının kadın olduğu düşüncesinden hareketle, Türk modernleşmesinin anahtarı olarak ele alınmıştır. Bu bakımdan edebiyat ürünleri Kemalist modernleşmenin ideal yurttaş tanımındaki “makbul davranışlar” dizgesinin en stilize biçimde dile getirildiği metinlerdir. Zihniyet odaklı olarak Cumhuriyet dönemi kimisi edebiyat metinleri üzerinden Kemalist modernleşmenin yaşam tarzı politikaları pekala tartışılabilir. Batı’da aristokrat sınıfın anlatısı olarak tanımlanan Adab-ı Muaşeret Romanları (Novel of Manners) türünü çağrıştıran metinler popüler aşk romanlarından genç kız edebiyatına kadar uzanan bir çeşitliliğe sahiptir.

Batılı yaşamı yerleştirmek için başvuru, kılık-kıyafet düzenlemelerinden, resmî Cumhuriyet balolarına kadar tüm düzenlemeler Adab-ı Muaşeret Romanları’nda bir görgü kitabındaki gibi ayrıntıyla işlenir. Bu metinlerde, olay örgüsünden çok “soylu” salonlarda nasıl davranılacağı kaygısı öne çıkar. Muazzez Tahsin Berkand, Kerime Nadir bu noktada ilk akla gelen isimlerdir. Jusdanis’in deyişiyle “bir cemaat için özel fayda sağlayan” bu kişilerin metinsel ve davranışsal sürekliliği günümüzde de gençlik edebiyatında (İpek Ongun, Ayşe Kulin vb) isimler vasıtasıyla görülmektedir. Ayşe Kulin’in Gece Sesleri romanında 1950’li yıllar şu şekilde anlatılıyor: "Demokrasiyi o kadar çok özlemiştik ki, milletçe, 1950 yılında ilk ve

son olarak bana ters düştüğünü bile bile, devrimleri yapanların partisine oy atmadım. Toprak ağası mıydım? Çiftim çubuğum mu vardı. Yoksa hacı, hoca, tarikat mensubu eşim, dostum, yakınım mı vardı? Yoo, işi neydi Cumhuriyet ilkelerinden taviz veren bir partide benim oyumun! Ama memlekette herkes artık bir değişimden, yeni bir soluktan yanaydı. Kırılması elimle gittim, demokrasiyi yerleştireceklerini sandığım insanlara oy verdim. Onlar ne yaptılar? Kaderimizi değiştirecek olan Köy Enstitülerini kapattılar. Ticanileri başımıza çıkardılar" (Kulin,2004;193) Bir cemaat için fayda sağlayan bu tür kör bakışlı hayat tarzı, Murathan Mungan'ın Çador anlatısı üzerinden de işletilir. Batı merkezci özcü kadın bedeni tasavvurundan hareketle şekillenen Çador'un baş konusunun örtünme olduğu rahatlıkla söylenebilir. İsimsiz, mekansız bir yere yıllar sonra dışardan gelir anlatının kahramanı Akhbar. Burka'nın hiçlikle özdeşleştirilmesinin yanında anlatının kahramanı yurtdışında tanıştığı siyasi sürgünün düşüncelerini hatırlar. Bu kadın sürgün "Burkaya giden yolu çador açar (...) Çador, annelerimizin, ninelerimizin geleneksel ve masum başörtüsü değildir yalnızca. Kafalarımızdaki köprüdür. Örtünmek bir ahlak haline getirildiğinde arkası mutlaka gelir, karara karara gelir." (Mungan,2004, 77) Bu alıntılarları son birkaç aydır sürdürülen Çankaya

savaşları ile birlikte düşünmek tarzı hayat tartışmalarının yeni olmadığını da anlamamızı sağlar. İnsanlığın tümü "ehl-i tahkik" (araştırmacı-seçici) değildir. Bundan dolayı, nüfusun yarısından çoğunun genç olduğu ülke insanların taklide temayülü vardır. Taklidin her dönemde önemli sosyolojik sonuçları olmakla beraber, kitle iletişim araçlarının bu zamanda kazandığı boyutlar, taklidi daha da önemli kılmaktadır. Bireyi her ta-

Hayat tarzı, insanın özgür irade-siyle belirlemesi hususunda Al-lah'ın insana sorumluluk yükledi-ği bir büyük seçim olduğu halde, her dönemde bu büyük seçimden hoşnutsuzluk duyan kötülük odakları büyük seçimin önüne setler örmek için çalışmalar yap-mıştır. Modern dönemlerde oto-riter öz taşıyan seküler hayat tarzı, modernleştirici güçler ta-rafından sunulurken şimdi bu iş enformasyon aracılığıyla birlikte yapılmaktadır. Bugün bu kültür, büyük seçimini yapan insanların hayatlarının her alanında açık veya örtük bir tarzda hegemon-ya kurmuş durumdadır. Bu hege-monyanın her alanda geriletile-rek kırılması büyük seçimimizin bize yüklediği bir sorumluluktur.

raftan kuşatan popüler kültür ürünleri, hayatın taklit üzerine kurulması için çok ciddi baskılar yapmaktadır. Seküler hayat tarzını daha da yay-gınlaştıran edebiyat ürünleri George Ritzer'in (1998, 255) ifadesi ile, insanı "demir bir kafese" almaya yönelmiştir. İnsanlar kitleler halinde, bi-lerek veya bilmeyerek kendi kafeslerinin demir çubuklarını inşa etmeye başlamışlar. Fakat yap-tıkları işler zamanla onları esir alır boyutlara ulaşmıştır. Bu bağlamda Ankara romanı hatırlan-malıdır. Yakup Kadri'nin yozluk örneği olarak gördüğü Ankara'daki balolara "yeni çıkan adab-ı muaşeret kitaplarının" yardımıyla hazırlanan in-sanlar asrî salonlarda yadırganmamalarını sağla-yacak önlemleri alırlar: "Bu kış, Noel ve Yılbaşı balolarına, Ankara'da, her seneden daha zevkli bir hazırlanış vardı. Çünkü, bu eğlenceler, henüz açılmış olan Ankara Palas'ın büyük hol ve salon-larında yapılacaktı. Buranın bin kişiden fazla da-

vetli alabileceği söyleniyordu. Onun için, birçok ailelerin daha iki ay evvelinden İstanbul terzileri-ne taşındıkları görülmeye başladı. Gerek Kaligu-rurisi'de, gerek Fegara'da en son Paris modelleri Ankaralı hanımlar tarafından kapışılıyordu. Bey-ler, fraklarını ya daralmış ya eskimiş bularak ye-niden gece esvapları ismarlıyorlardı. İlk yıllar, bir kuyruklu ceketle bir silindir şapkayı kâfi sanan-lar, şimdi, klak ve makferlan peşinde koşuyor-lardı. Yazık ki, bu artikllerin bir kısmını stoklar tükenmiş olduğu için bulmak kâbil olmuyor ve Beyoğlu'nun belli başlı mağazaları vasıtasıyla Av-rupa'ya ismarlamak lâzım geliyordu. Bu sırada dans iskarpinlerinin fiatı üç dört misline fırladı. Gerçi, yeni çıkan Adabı Muaşeret kitabında mas-karatsız olmak şartıyla bağlı rugan iskarpinlere mesaj [izin] vardı. Lâkin, zarafetin en ileri şartla-rını yerine getirmek asriliğin ihmal götürmez bir şıarı telâkki olunuyordu." (Karaosmanoğlu;2003: 109-10) Cumhuriyet balolarındaki medenileşme seferberliğinin bir zihniyet inşasının göstergesi olduğu görülür. Zihniyetin kapsamı kavramını incelememiz açısından ele aldığımızda, yaşanan-lar "ezbere kalıplar halinde belleme"ye ve "belle-diğini sıralı sırasız tekrarlayıp durma"ya ayarlı zihniyetin son zamanlarda kopardığı vaveyla ile de ilişkilendirilebilir.

Geçmiş, zihniyet tablosu içinde yeni baştan tahayyül etmenin bir yolu da sanat ve edebiyat ta-rihini bir noktadan sonra birleştirmekten geçer. Tabi burada tek kanallı bir açıklamadan daha çok toplu ve derinlemesine bir analiz söz konusudur. Edebiyat sosyo-kültürel kişiliğin söz ve yazı ha-linde kendini dışa vurması demek olduğundan toplumu belirleme ve toplumla biçimlenme bakı-mından sosyal ve bu arada zihni hayatı olduğu gi-bi aksettiren ifade ve sembollerin toplamını önü-müze koyar(Ülgener,2006b:11) Türkçe edebiyat dünyasında rastlayabileceğimiz; bir hayat tarzı anlayışını en iyi aksettiren, bir dönemin zihniye-tini toplu bir şekilde konuşturarak bütüncül bir tablo ortaya koyan eserlerden biri de Reşat Nuri Güntekin'in kaleme aldığı Yeşil Gece'dir. Bu eser-de bütün dini görünüm ve şiarlar irtica söylemi ile mahkum edilir. Yazar Mısır'da okumuş olan medrese hocası Hacı Fettah Efendi'yi bunamış bir ihtiyar olarak değerlendirirken onun konuşma-ları için "Peygamberler ve İslam tarihinden kalma masal döküntüleri" ifadesini kullanır.(Gün-te-kin,1995:24) Yaşar Kemal'de denemelerinde dine

ilişkin olumsuz zihni konumlanışını ortaya koyan bir başka yazardır: "Bizde din kurumunu, çağımızda bir hurafe yığını haline sokmuşlardır. Bütün geriliğimize bu birinci sebeptir. Batıdan ne geldiyse karşı koymuşlardır. Daha da durmadan karşı koyuyorlar. Batıdan gelen yeniliklerin bu kuruma o kadar dokunur yönleri de yoktur. Ama gelen yeniliklerin birtakım kimselere zararı vardır. Bu zararın önüne geçmek için, o yeniliğe karşı koymak için çareler aranır. Geri tabakalarca en çok tutunan kurum nedir, din kurumudur. Ver elini din kurumu" (Kemal, 2004:11)

Walter Benjamin'in "tarihi güncelleştirme" olarak metaforlaştırdığı bir anımsama türünü ortaya koyan Gül Yetiştiren Adam üzerinden romanın, kamusal bir araç olarak zihniyet ve hayatla ilişkisini kurmak mümkündür. Nitekim bu bağlamda yazılan son yazılardan birinde romanda Müslüman kimliğin karşısında, Türk kimliğinin yabancılaştırıcı boyutlarının eleştiri konusu haline getirildiği üzerinde özellikle durulmakta buradan da güncel siyasal konumlanışlar okunmaktadır. Romanın 1979'da, İran İslam Devrimi'nin gerçekleştiği tarihte yayımlanmış olmasının da dikkat çekici bir ayrıntı olduğu belirtilerek: "Kurtuluş Savaşı'nda çarpışan ve elli yıl sonra (1970'lerde) dışarı çıkmaya karar veren gül yetiştiren adamın öyküsünün Kemalist ideolojiyle hesaplaşma olarak okunması olanaklıdır. Bu çerçevede kurulan zalim-mazlum karşıtlığı, Kemalizm'in Türk kimliği temelinde kurulan "bizlik" kavramını sorgular. Gül yetiştiren adamın kendini eleştirmesi ise siyasi İslam'ın mücadele bağlamında kendini sorgulaması olarak yorumlanabilir. İslami ideolojinin kendi içinde hesaplaşması ve özeleştirisi, mücadelenin kamusal alanda verilmesi gerekliliğinin vurgulanmasına dairdir. "Kimlik" ve "kamusallık" kavramları birlikte düşünüldüğünde, İslami kimliğin kamusallaşması romanın meta-mesajı olarak ortaya çıkar". (Uluğtekin, 2007) denilmektedir.

Kültür kavramını yaşam tarzı olarak ele alan R. Williams, kültürü "Yalnızca sanat ve öğrenimde değil, aynı zamanda kurumlarda ve sıradan günlük davranışta belli anlam ve değerler ifade eden belirli bir yaşam tarzına işaret ediyor" şeklinde tanımlar. Bu tanıma göre kültür, "belirli bir yaşam tarzı, yani belirli bir kültürdeki açık ya da örtük anlam ve değerlerin ortaya çıkarılması" şeklinde algılanabilir. (Özbek, 1994, 7

Hayat tarzı son günlerde dillerden hiç düşürülmeyen bir kavram haline gelmiştir. Bu kavram, bir kimsenin bedeni, giysileri, konuşması, boş zaman kullanımı, yiyecek ve içecek tercihleri, ev, otomobil, tatil seçimleri vb. mülk sahibi/tüketicinin beğeni ve üslup duygusunun bireyselliğinin işaretleri üzerinden çeşitli biçimlerde yorumlanabileceği gibi edebiyat dünyasında yankılanışı ile de yorumlanabilir. Hayat tarzı, insanın özgür iradesiyle belirlemesi hususunda Allah'ın insana sorumluluk yüklediği bir büyük seçim olduğu halde, her dönemde bu büyük seçimden hoşnutsuzluk duyan kötülük odakları büyük seçimin önüne setler örmek için çalışmalar yapmıştır. Modern dönemlerde otoriter öz taşıyan seküler hayat tarzı, modernleştirici güçler tarafından sunulurken şimdi bu iş enformasyon aracılığıyla birlikte yapılmaktadır. Bugün bu kültür, büyük seçimini yapan insanların hayatlarının her alanında açık veya örtük bir tarzda hegemonya kurmuş durumdadır. Bu hegemonyanın her alanda geriletilerek kırılması büyük seçimimizin bize yüklediği bir sorumluluktur.

Kaynaklar

- ÜLGENER, Sabri F. (2006a) Zihniyet, Aydınlar ve İzm'ler, Derin Yayınları, İstanbul.
- ÜLGENER, Sabri F. (2006b) İktisadi Çözülmenin Ahlak ve Zihniyet Dünyası, Derin Yayınları, İstanbul.
- MUCCHIELLI, Alex: Zihniyetler, (Çev.: A.Kotil), Cep Üniversitesi İletişim Yayınları İstanbul, 1991.
- KÜÇÜK Hasan (1974), Mukayeseli İslam ve Batı Felsefesinde Sistematik Problemler, Fatih yayınevi matbaası, İstanbul.
- RITZER, G. (1998), Toplumun McDonaldlaştırılması, Çev: Şen Süer Kaya, İstanbul, Ayrıntı
- ÖZBEK, M. (1994), Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski, İstanbul, İletişim
- KULİN Ayşe, (2004). Gece Sesleri, s. 193 Remzi Kitabevi,
- KARAOĞLU, Yakup Kadri (2003) Ankara. İstanbul: İletişim Yayınları,
- GÜNTEKİN, Reşat Nuri (1995) Yeşil Gece, İnkılap Kitabevi, İstanbul
- KEMAL, Yaşar (2004) Ustadır Arı, YKY, İstanbul
- BALİ, Rifat N. (2002) Tarz-ı Hayat'tan Life Style'a, İletişim Yayınları, İst.
- ULUĞTEKİN, M. Gül (2007) "Kimlik, Kamusallaşma Ve Gül Yetiştiren Adam" Varlık dergisi, sayı 1200
- MUNGAN, Murathan (2004) Çador, Metis yay.

OSMANLI AİLESİNİN BATILILAŞMASINDA ROMAN

SEYHAN YAMAN

Bilindiği üzere siyasi bir proje olarak uygulanan Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma süreci, değişimin büyük oranda devlet adamları, yönetici seçkinler ve bu kesimle yakın bağlantısı olan zengin üst sınıf tarafından topluma dayatılması/yayılması şeklinde tezahür etmiştir. Toplum Batılılaştırma yolunda siyasi alanda yürütülen çalışmaların yanında, bir medeniyet dönüşümünü gerçekleştirmeye yönelik olarak topluma nüfuz etme araçları kullanılmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren toplumsal dönüşümün en önemli araçları şüphesiz ki gazeteler ve romanlar olmuştur. Toplumda bulunduğu büyük okur kitlesiyle gazeteler ve gazetelerde tefrika halinde yayımlanan romanlar ve daha sonra kitaplar, kültürel ve siyasal modernleşmeye hizmet eden malzemeler durumundadır. Batılılaşmanın bir parçası olarak edebiyatımıza yeni bir tür olarak giren roman, toplumu uygarlığa götürecektir bir araç olarak görülmüştür. Özellikle Tanzimat dönemi romancılarının toplum öğretmenliğine soyunmuş, toplumu değiştirme misyonu üstlenmiş bir pozisyonda kendilerini konumlandırmaları romanların toplumsal değişimdeki payının artmasında oldukça önemli bir role oynamıştır.

Tanzimat yazarları toplumsal değişime yönelebilecekleri inancına sahiptiler ve romanlarını bu amaçla kaleme almışlardı. Bu dönem romancılarının, Batılılaşma süreciyle birlikte tartışılmaya başlanan pek çok mesele hakkında, dönemin en önemli tartışma konusu 'nasıl Batılı-

laşmak gerektiği' üzerine söyleyecekleri sözleri romanlar aracılığıyla insanlara anlatma, toplumu aydınlatma, bir yandan da eğitim seviyesini, okuma oranını yükseltme gibi hedefleri vardı. Dolayısıyla ilk dönem romanların ana temaları Batılılaşma sorunsalı etrafında gelişmektedir. Bu süreçte Batılılaşmanın taklitçilik olarak anlaşılması ve gülünç durumların yaygınlaşmasıyla oluşan yanlış Batılılaşma anlayışı eleştirilir, alaf-ranga züppe tipi olarak çizilen karakterler komikleştirilerek anlatılır. Bir yandan eleştiri yapılırken bir yandan da nasıl Batılılaşılması gerektiği izah edilir ve örnek model çizilir. Toplumsal meseleleri ele alma, toplumu değiştirme gibi bir amacı olmayan Servet-i Fünun romanları, kendi gelenek ve değerlerinden sıyrılmış modern karakterlerin yaşayışları, özellikle kadın-erkek ilişkileri, konu edindiği aşk hikâyeleri ile okuyucuyu muhakkak etkilemiş ve bunların yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Yine aynı dönemde Batılılaşma karşısında aile kurumunun karşı karşıya kaldığı değişim, dönemin düşünsel tartışmalarının en temel konularından biri olarak romanlarda da yerini almıştır. Batılılaşmayla birlikte çok fazla tartışılan kadının aile içindeki ve toplumsal konumu, eğitimi, evlilik usulü, yanlış evlilik, görücü usulü evlilik, eş seçimi, cariyelik kurumu, medenileşme çabasıyla birlikte ahlaki değerlerde meydana gelen değişimler ve bunlara bağlı olarak ailenin değişimi, çözülüşü gibi meseleler romanlarda sıklıkla işlenir.

Tanzimat dönemiyle birlikte Osmanlı aydınları tarafından en çok tartışılan meselelerden biri evlenme usulüdür. Geleneksel evlilik usulü olan görücü evliliği alabildiğine eleştirilirken, eşlerin birbirlerini severek evlenmeleri gerektiği ifade edilir. Romanlar, bu eleştirilerin yapıldığı ve özgürlükçü fikirlerin topluma ulaştırıldığı en etkili yerlerden biridir. Romanlarda gençlerin kiminle evleneceklerine anne ve babaların karar vermesi eleştirilirken, anne babanın razı olmadığı biriyle evlenmenin de yanlış olduğu, doğru olan davranışın her iki tarafın rızasıyla evliliklerin gerçekleşmesi gerektiği vurgulanır.

Ancak insanların eşlerini kendileri seçme ve âşık olabilmek serbestliği yönündeki düşünce değişimiyle, başta çocuklar ile ebeveyni arasında evlilik hususundaki anlayışlarının ve evlilik usulünün farklılaşması durumu ortaya çıkar. Daha da önemlisi insanların eş ve 'flört' edebileceği birini bulma arayışına girmesiyle kadın erkek ilişkileri, ahlak anlayışı değişmeye başlar. Özellikle de mesire yerleri erkek ve kadınların birbirlerini ayartma, birbirleriyle bakışma ve mektuplaşma mekânları haline gelmiştir; öyle ki romanlarda ahlaklı karakterler bu mesire yerlerine gitmekten imtina ederler.

Romanlarda aşk evliliklerinin çoğunluğunun

sonu, eşlerin başka birine âşık olması üzerine mutsuzluk ve yıkım olması dikkat çekicidir. Aşk evliliği savunulurken toplum başka bir çıkmazla karşı karşıya kalmıştır; aşk evliliği yapan çiftlerin evli olduğu halde başka birine de âşık olmasıyla evlilikler yıkılır. Bir taraftan aşk evliliği savunulurken bir taraftan da sonu mutsuzluk ve yıkım olan evlilik örneklerinin verilmesi, ahlakî problemler ve gayri meşru ilişkilerle toplumun karşı karşıya kaldığı çıkmazın bir yansımasıdır.

Modernleşmeyle birlikte aile fertlerinin rollerinde de bir takım değişiklikler oluşur. Alafranga ailelerde anne babalar, çocuğu eğitime görevlerini özel hocalara, mürebbiyelere tevdi etmişlerdir. Romanlarda anne babasından iyi bir eğitim almayanlar için bu yöntem başarısız olurken ve bunun neticesinde ahlaki zaafı olan, miras-yedi, alafranga züppe tipler türemiştir. Alafranga ailelerde çocuklar ebeveynlerine karşı son derece serbest bir tavır içindedirler, her türlü mevzu da rahatlıkla konuşabilmektedirler. Aradaki saygı ve hürmet büyük ölçüde kalkmış durumdadır. Alafranga düşkünü babanın -baba yoksa ailenin reisliğini üstlenen oğul- en önemli işlevi karısını ve ailesini modernleştirmek olmuştur. Modern kadın ise, kocasının hizmetine bakmak, çocuklarını yetiştirmek, elbiselerini temizlemek,

yedirip içirmek, evin dirlik ve düzenini sağlamak gibi geleneksel kadının yapması beklenen vazifelerin pek çoğunu hizmetçilere ve mürebbiyelere bırakmıştır. Geleneksel kız evlatların işi ev işlerine yardım etmek, nakış işlemek, alafranga yetişen kızlar ise bu işlerin hiç biri ile ilgilenmez hatta kendi bireysel işlerini bile görmezler.

Romanlarda kadınların sosyal hayata dahil olması çoğunlukla, sadece eğlence yerlerine, gezmelere daha rahat bir şekilde gidebilmesi; kadının özgürlüğü, başı açık bir şekilde dolaşabilmesi, onların da erkekler gibi gayrı meşru ilişkiler yaşayabilme özgürlüğünün olması şeklinde düşünülür. Modern kadın yaratma idealiyle ev işleri, çocuk bakımı gibi rollerini terk etmiş, mesire yerlerinde dolaşmaktan, giyinip süslenmekten, eğlenmekten başka bir şey meşguliyeti olmayan, hem kocası tarafından aldatılmaktan kurtulamayan hem de kendisi gayrı ahlaki ilişkiler içinde bulunan kadın tipi ortaya çıkmıştır. Kadınların özgürleşmesi, kadın erkek ilişkilerinde serbestlik söylemleri kadınlara refah getirmekten ziyade felaket getirmiştir.

Kızların edebini korusun diye evden çıkartılmaması, ev işlerine gömülmüş, dış dünya ile bağlantısız, eğitimsiz olması ve eşlerini seçebilme hakkının olmayışı nedeniyle geleneksel kadın tipi eleştirilirken, öte yandan modern kadın, kocasının modern süsü haline getirilmiştir. Bu ifratla tefrit arasında eğitilmiş, bilgili, düşünen, sorgulayan, eğitimini toplum yararına kullanabilen ve aile içindeki vazifelerini yerine getiren, çocuk yetiştirmenin önemini farkında olan ideal kadın modeli ise sadece bir iki örnekle sınırlıdır.

Romanlarda Batılılaşmanın beraberinde gelen ahlaki değerlerin değişmesi ile birlikte eşlerin birbirlerini aldatması çok sık görülen bir vakıadır. Kadınlara erkeğin rahat bir şekilde ilişki kurmasının, balolarda kendi eşlerinin dışında kadınlarla dans edilmesinin ve flört etmenin serbestliği şeklinde başlayan modernlik anlayışı, devamında nikâhsız birlikte yaşamanın, gayrı meşru ilişkilerin, eşlerin birbirlerini aldatmasının normalleşmesine doğru evrilmiştir. Geleneksel aileler için çok utanç verici olan bu ilişkiler alafranga düşkünü tipler için modern olma-

nın bir şartıdır. Ancak modern olanlar bile çok büyük bir sorunla karşılaşmakta ve durum karşısında çözümsüz kalmaktadır. Bu gayrı ahlaki ilişkiler aileleri yıkmakta, doğmadan çocuklar öldürülmekte, var olan çocuklar ortada kalmakta ve kadınlar çaresiz durumda bırakılmaktadır.

Modernleşmenin getirisi olarak, önceden zina olarak değerlendirilen ve toplumun büyük tepkisiyle karşılaşılan nikâhsız ilişkilerin gayet normal kabul edilmesi, gerçekte bunların yaşanıyor olmasının doğruluğunun dışında, romanlarda bunların anlatılıyor ve bu romanların toplum tarafından okunuyor olması ne kadar büyük bir değişimle karşı karşıya olunduğunu göstermektedir.

Batılılaşma temayülü ile birlikte toplumda meydana gelen değişimler, özellikle kadın erkek ilişkilerinin değişmesi, beraberinde ahlaki yozlaşmayı da getirmiş, nikâhsız birliktelikler, gayrı meşru ilişkiler yaygınlaşmış ve dönemin düşünürleri tarafından aile hayatının ve toplumun büyük bir buhrana doğru sürüklendiği uyarıları yapılmıştır. Romanlar da bu ilişkilerin mevcudiyetini, ailenin karşı karşıya kaldığı sorunları gözler önüne sermekle birlikte, kadın erkek arasında yaşanabilecek aşk maceraları örnekliliği sunarak bir yandan da bu dönüşüme katkı sağlamıştır. Tanzimat romanlarından ziyade, özellikle Hüseyin Rahmi Gürpınar, Halide Edip Adivar ve Mehmet Rauf başta olmak üzere, yasak aşkları ve ilişkileri konu edinerek, en azından, insanların akıllarına fitne sokma, bu aşkları meşrulaştırma ve acıma duygusu oluşturma yoluyla zihinlerde normalleştirme gibi işlevleri olmuştur. Öyle ki, ilk romanlarda insanlar ancak ahlaklı olurlarsa doğru yolu bulabilirler mesajı verilirken ve ahlaklı insanların nitelikleri belirtilirken, daha sonraki romanlarda artık örnek ahlaklı karakterler yoktur. Erkeklerde görülen ahlaksızlık kadınlara da sirayet etmiş durumdadır ve toplumun değerleri daha hızlı bir şekilde değişmektedir.

Romanlarda ahlaki yozlaşmanın etmenleri olarak alafranga düşkünlüğü ve anne babanın çocuklarına iyi bir eğitim vermemiş olması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ancak ahlakın bizatihi kendisinden kaynaklandığı dine, dinin yokluğuna yahut hayatın içinde dinin varlığına hemen hemen hiç yer verilmemiş olması ilgi çekicidir.

Birkaç romanda dine ilişkin kısmen olumlu yaklaşım olmasına karşın, romanların genelinde hayatın içinde din yoktur. Örneğin roman karakterlerinden hiç biri camiye gitmez, namaz kılmaz. Bu durum toplumun dinden uzaklaştığını değil ama toplumun uzaklaştırılmaya çalışıldığını ve alafrangalaşan kesimin hayatından dini çıkardığını göstermektedir. Yine aynı şekilde Batılılaşma sürecinin önündeki en büyük engelin bizzat dinin vaaz ettiği kurallar çerçevesinde yaşandığı, eğer İslam saf dışı bırakılırsa toplumsal değişimin çok daha hızlı bir şekilde yol kat edebileceği düşünülmüştür. Zira Osmanlı'nın son dönemleri olmasına karşın toplumsal planda hala İslam oldukça belirleyici ve son söz söyleyici bir konumdadır. Böylesi bir durumu ise roman yazarları var olan gerçeği görmezden gelme-yok sayma yöntemini kullanmak suretiyle unutturma yoluna başvurmuşlar ve bu sayede de dinin toplum üzerindeki belirleyici vasfını söndürme arayışı içinde olmuşlardır.

Bu romanlardaki aileler, şüphesiz, söz konusu dönemde ailelerin tümünün böyle olduğunu ve toplumun tamamıyla bu yönde bir değişim geçirdiğini göstermez. Ancak daima mutsuz ve yıkılan ailelerin, alafranga düşkünü ve Batılılaşmış ailelerin konu edilmesi, büyük ölçüde Osmanlı Devleti'nin çöküş sürecinde, insanların geleceğe dair endişeli olduğu bir dönemin karamsarlığından ve Batılılaşmayla birlikte toplumsal değişimin aileye yansmasıyla ailede huzursuzlukların, problemlerin artmış olması üzerine toplumun sorunlarını ortaya koyma ve eleştirme çabası içinde olan yazarların özellikle yıkılan aileleri konu edinmelerinden kaynaklanmaktadır. Romanlarda geleneksel ailenin ise daha çok eleştirilmek üzere yer alması yazarların bu tip aileleri sorunları dile getirmek, eleştirmek varsa çözümlerini sunmak için özellikle seçilir. Romanlarının gerçekliğe uygunluğunu önemseyen dönemin yazarları, şüphesiz içinde bulundukları toplumdan örneklemeler yapmışlardır. Ancak çoğunlukla yazarların kendi çevrelerindeki üst sınıf zengin aileleri konu edinmiş olması, alafrangalaşan kesimin dışında geleneksel, alt sınıf, fakir ve dindar ailelerin olmayışı nedeniyle, söz konusu değişimin dönemin tüm aileleri ve toplumun tamamı için geçerli olduğu söyle-

nemez. Bu ailelere benzer aileler o dönemde muhakkak vardır; ancak tüm ailelerin bu aile örneklerindeki gibi olduğu şeklinde bir genelleme yapmak da yanlış olacaktır. Fakat, toplumun üst kesiminde ve merkez şehir İstanbul'da başlayan değişim, daha sonraki yıllarda toplumu dönüştürme çabalarıyla halkın önemli bir kısmına etki etmiştir.

Toplumu yönlendirme, eğitime, bilgilendirme gibi amaçlarla kaleme alınan romanlar toplumu modernleştirme yolunda halkı ciddi anlamda eğitmişlerdir. Yanlış Batılılaşmayı eleştirirken nasıl Batılılaşılması, moderne uygun nasıl davranılması gerektiğini, aşkların nasıl yaşanacağını öğretirken, yasak aşklar yaşayanların durumlarını acınası bir hale bürüyerek bu ahlaksızlıkları insanların zihninde normalleştirmişlerdir. Gayri meşru aşk ve ilişkileri normal olarak görmeye başlayanlar, bir sonraki nesilde bunları uygulamakta bir beis görmemişlerdir.

Romanların bu işlevi bugün televizyonların ve dizilerin dönüştürücülüğü ve toplumda meydana getirdiği etkiyle tamamıyla benzeşmektedir. Yeşilçam filmlerinde klasik aşk hikâyelerini ve bu aşkların görüntülerini ağlayarak izleyen bir neslin çocukları, çoğu ahlak ve edep dışı pek çok sahneleri bugün evlerinde aileleriyle birlikte rahatlıkla izleyebilmekte ve dahası bu tarz ilişkileri bizzat kendileri çok normal bir durummuş gibi yaşamaktadırlar. Böylece toplumun modernleşmesi yolunda romanlardan aldığı bayrağı sine-malar ve televizyon programları başarılı bir şekilde yerine ulaştırma yolunda ilerlemektedir.

Toplumların değişimi hedeflendiğinde, her dönemde, öncelikle aileye ve aileyi aile kılan değerlere nüfuz edilmeye çalışılmaktadır. Zira aile gelenekleri, ahlaki değerleri, dini koruyucu, çocuklara aktarıcı ve sonraki nesle taşıyıcı bir niteliğe sahiptir. Ailenin muhafazakâr niteliği ile bu alanda meydana gelen değişimlere karşın ailenin kendisini korumaya alması ile birlikte toplumun korunması sağlanırken, ailenin değişmesiyle de toplumsal değişim çok büyük bir ivme kazanır. Değişim süreçlerinde aile daha çok toplumu koruyucu bir tampon kurumdur. Bu kurum olumsuz olarak etkilendiğinde, ailede çözülmeye meydana geldiğinde tüm toplum da çözülmeye mahkûmdur.

IRKÇI AKIL, İDEOLOJİK AKIL

ATASOY MÜFTÜOĞLU

Gerek küresel elitler, gerekse yerel elitler; olayları kendi bencil, ya da ideolojik çıkarları doğrultusunda yönlendiriyor. Küresel anlamda da, yerel anlamda da, keyfi standartlar kullanılıyor. Modern dünya görüşü ve ahlak anlayışı, yararcı yaklaşımlar, yararcı psikolojiler üzerinde şekilleniyor. Küresel düzlemde de, yerel düzlemde de; kavramsal açmazlarla, belirsiz kavramlarla baskılanıyoruz. Bütün kavramların anlamı ırkçı/ideolojik işgallere maruz kalıyor. Her yerde, hukuki konular, ideolojik/politik konular haline getiriliyor. Yargıçlar hukuki davaları kendi ideolojik tercihlerine göre değerlendiriyor. Bu dönemde günümüz toplumları hukuki belirsizliklerle karşı karşıya bulunuyor. Bütün toplumlar, ahlaki sınırları olmayan bir serbestlik anlayışına sürükleniyor.

Toplumları, halkları; toplumsal erdemler değil, gündelik hayatın beklentileri yönetiyor. Ahlaki kültürel faktörleri önemsemeyen, çıkarı her şeyin üzerinde tutan bir zihniyet, İslami kesimleri de kuşatarak, toplumsallaşıyor. Manevi kirlenme derinleşiyor. Küresel bunalımlar, sorunlar, gerilimler insanları milliyetçi duygulara sığınmaya sevk ediyor. Milliyetçilikler çoğu kez militarizme, sahte gurur mücadelelerine, siyasal bağnazlıklara dönüşüyor. Duygulara hitap eden milliyetçilikler, düşsel çözümlemeler öneriyor. Romantik yorumların, çerçevelerin akıldışılıkları, bütün toplumları gerilime mahkûm ediyor.

İslam karşıtlığı küresel bir moda, küresel bir kurgu haline getiriliyor. Bu nedenle, İslam dünyası toplumlarında siyasal ufkun kapalı ol-

duğunu görebiliyoruz. Arap dünyası siyasal bir topluluk olmayı başaramıyor. Ortadoğu'ya yönelik korkunç Amerikan stratejileri, Suudi Arabistan ve Mısır tarafından kölece destekleniyor. İran'ın ve direniş hareketlerinin küresel imajlarını kirlletmek için Amerika çok kapsamlı bir psikolojik savaş yürütüyor. Bunun yanında emperyalist koalisyonun, Irak'da ve Afganistan'da sürdürdüğü sivil halkı da içerisine alan sistematik terörü ile ilgili olarak dehşet verici haber karartması uygulanıyor. Silah ve petrol şirketlerinin acımasız diktatörlükleri konusunda, küresel medya her zaman otosansür uyguluyor. Bütün bu gelişmeler Ortadoğu'da büyük bir güvensizliğe ve karmaşaya yol açıyor. Emperyalist diktatörlük, enerji ile ilgili aç gözlülüğü/ihtirası sebebiyle Ortadoğu toplumlarını teslim almaya çalışıyor. Direniş hareketleri hakkında küresel faşizm tarafından yoğun bir dezenformasyon üretiliyor, Müslüman kitleler bu dezenformasyonla bilgilendiriliyor. Ortadoğu'daki işbirlikçi yönetimler, iğrenç çıkarlar için, iğrenç teslimiyetçilikler, iğrenç statükoculuklar sergiliyor. Müslümanlar İslami tercihleri nedeniyle ideolojik engizisyona tabi tutuluyor. Ideolojik nedenlerle toplumlar manyetize ediliyor, kişisizleştiriliyor; akılsız, mantıksız eylemlere yönlendiriliyor. Kamuoyu eksikliği nedeniyle, ideolojik saiklerle yürütülen aşağılık işleri, ahlaki anlamda gereği gibi sorgulayamıyoruz. İslami düşünce dünyası, nihai bir tercih yapmayı başaramadığı için belirsizlikler içerisindedir. İslam, bir bütünlük içerisinde gündemde değildir. Neredeyse bütün İslami ke-

simler süreçle düşünce-sizce uyum sağlamaya çalışıyor. İslami ilgi, içsel bir duyarlılıkla, içsel bir mantıkla, içsel bir etkinlik, ya da zihinsel etkinliklerle sınırlı hale geliyor, getiriliyor. İslami çevrelerde her eğilim tek boyutlu bir kalıp oluşturuyor, sonra herkesi bu kalıpları paylaşmaya zorluyor. Hemen her eğilim, cemaat liderinin hayat öyküsünü, cemaat çıkarları doğrultusunda kurgulayarak efsaneleştiriyor. Efsaneleştirilemeyen hayat öykülerine sahip olanlar kesinlikle taraftar toplayamıyor. Hamasete dayalı bir dil, söylem ve çözümleme biçimi oluşturamayanlar cemaat olmayı bile başaramıyor.

İnsani ilişkilerin bencil hesaplarla sınırlı hale gelmesi, yıkıcı bencillikler, tüketimin ve moda'nın totalitarizmi, bürokratik yapıların soğukluğu/katılığı/ruhsuzluğu/, mitoloji haline getirilen resmi ideolojinin safsataları, konjonktürel nedenlerle yaşadığımız kimlik ve karakter değişimleri, toplumun ideolojik anlamda kontrol edilmesi, toplumun adalet duygusunun yaralanması, para'nın her şey oluşu, birinci dereceye çıkması, etnik farklılıkların derinleştirilmesi, nitelikli/derinlikli düşüncenin/kültürün kesintiye uğraması, şu yada bu ırkın belirleyici bir dünya görüşü haline gelmesi, ırk terimleriyle konuşmak, hayatı dayanılmaz hale getiriyor. **İrkçi ve ideolojik akıl, ırkçı ve ideolojik çıkarlar adına her türlü aşırılığı, çatışmayı, hezeyanı meşru sayıyor.** Sermaye mafyaları için, ideoloji mafyaları için, ırkçı mafyalar için, hiçbir ahlaki, insani/vicdani bağlayıcılık yoktur. **İrkçi mantık, ideolojik mantık, fikir ve muhakeme yoksunluğu ile malül olduğu için, küstah bir mantıktır.** Günümüzde müzelere kaldırılması gereken bu mantığın, Türkiye'de bütün boyutlarıyla gündemde kalmayı başardığını görebiliyoruz. İrkçi ve ideolojik mantığın neden olduğu yabancılaş-

İslam karşıtlığı küresel bir moda, küresel bir kurgu haline getiriliyor. Bu nedenle, İslam dünyası toplumlarında siyasal ufkun kapalı olduğunu görebiliyoruz. Arap dünyası siyasal bir topluluk olmayı başaramıyor. Ortadoğu'ya yönelik korkunç Amerikan stratejileri, Suudi Arabistan ve Mısır tarafından kölece destekleniyor. İran'ın ve direniş hareketlerinin küresel imajlarını kirletmek için Amerika çok kapsamlı bir psikolojik savaş yürütüyor.

maları, kirlenmeleri ve tahribatı gereği gibi konuşmuyor ve tartışmıyor.

Ne pahasına olursa olsun, bizler, Müslümanlar olarak, hiçbir matematik hesaplamanın sınırları/mantığı içerisine konulması mümkün olmayan, erdemleri/değerleri sonuna kadar temsil etmeli ve yaşatabilmeliyiz. Varoluş, duyuş, düşünüş tarzımızı inançlarımız belirliyor. Olaylar, süreçler, gidişat üzerinde, inançlarımızla bir etkide bulunamıyorsa, bu durum, inançlarımızı bir iradeye dönüştüremediğimiz anlamı taşır. **Hakikatin bilgisini almak yeterli değildir, aynı zamanda hakikate uygun yaşamak gerekir.**

Erdemli bir hayatın erdemli düşüncelere, erdemli ilişkilere ihtiyacı vardır.

Tarihin dayattığı güçlükler karşısında şiirsel varoluşlara, romantik varoluşlara sığındığımız için bir türlü özneleşemiyoruz. Propagandaya maruz kalmak, moda'lara maruz kalmak, reklamlara maruz kalmak, bilinçsizliğe maruz kalmak, hangi kesimde olursa olsun herkesi kişiliksizleştiriyor, basit bir eşya haline getiriyor. Bilinçsizlik durumu, zihinlerimizin kolaylıkla denetlenmesi sonucunu doğuruyor.

İnsanları, ırk, renk, din ve mezhep, ideoloji aidiyetlerine bakılarak değil, tüm insanların sahip olmaları gereken ve tüm zamanlarda geçerli olan haklar ve ahlaki değerler bilinci içersinde değerlendirmek gerekir. Hukuk, herkese eşit olarak uygulandığında hukuk olur. Hukuk'un ideolojik tercihler doğrultusunda kullanılması da zulümdür. Günümüzde akılcı sapma, akli putlaştırıyor; bilimci sapma, bilimi putlaştırıyor. Akılcı ve bilimci putlaşmalar bütünüyle yapay hayatlar oluşturuyor. Pragmacı yaklaşımlarla, insanlığı kuşatan bir duyarlılık oluşturulamıyor. Pragmacılıklar hiçbir vicdana ihtiyaç duymuyor.

NAMAZ SEBEBİ VAHDETTİR

RAMAZAN TAMER BÜYÜKKÜPCÜ

Zamanın nasıl akıp gittiğini anlamak istiyorsak; en yakın tarihten başlayarak daha gerilere gitmeyi de bilmemiz gerekir.

Daha yaklaşık bir süre önce Türkiye yollarına namaz sevdasıyla düşen bir hizmet kervanının ne kadar yol aldığını belki düşünmekte bile zorlanırsınız. En güzel haliyle namazı ele alan **Namaz Gönüllüleri Platformu** işte son bir yıl içinde 60 il ve 90 ilçe de namaz bilincinin kazandırılması için panel tarzı toplantılarla dolaştı durdu.

Kıymetli **Abdullah Yıldız** bey, bir yıllık değerlendirmenin yapılacağı istişare toplantısı için İstanbul'a davet ettiği anda ne kadar heyecanlandığını nasıl anlatabilirim bilemiyorum. Heyecanlanmak dedim çünkü, daha sekiz ay önce Isparta'da acizane arkadaşlarımızla bu türden bir **namazla diriliş** konferansı için yola çıktığımızda karşılaştığımız ve bizlerin bile şaşırmasına sebep olan güzel gelişmeleri bizzat yaşayan biri olmayı Allah bize nasip et-

mişti. Dünyalık bir çıkar için yollara düşmüş olsaydık bu kadar başarılı olamayacağımız kesin olan bir vakıayı değerlendirmek amacıyla İstanbul'da Ensar vakfının toplantı salonunda yapılacak istişare toplantısına davet edilmiştik.

Bu müstesna toplantıda tanık olduğum güzelliklerin bir kısmını sizlerle paylaşacağım:

Öncelikle Isparta gibi bir Anadolu şehrinde bir salonda yedi-sekiz bin kişinin toplanması halkın namaz konusuna nasıl bir hassasiyetle yaklaştığının bir göstergesi. Bazılarının zaten bilindiğini zannettiği namaz konusu, aslında en çok motivasyona ihtiyaç duyulan bir konu. Yapılan afiş ve billboard çalışmalarında namaza sevdalı ama namaz kılmayı bir türlü düzene oturtamamış insanımızın olağanüstü destekleri bunun açık bir kanıtı. Keza, cami de aynı safta omuz omza olan farklı mektep ve meşrepten on dokuz sivil toplum örgütünün **namazla diriliş** konferansında bir araya gelmesi, gele-

ceğimiz açısından umut vaat edici bir durum. Bir araya gelmeyi hep arzu eden insanımızın bunu sağlayacak çimento olarak **namazla dirilişi** seçmesi de, **namaz gönüllülerinin** kendilerine yüklenen misyonu kavramaları açısından çok önemli...

Sabahleyin heyecanla gittiğim istişare toplantısı, yol yorgunlumu unutturmuş, biraz da Anadolu'dan gelmenin çekingenliğiyle dikkatlice etrafı gözlemeye başlamıştım ki sevincim ve heyecanım bir kat daha arttı. Toplantı salonuna girerken meşhur olmaları sebebiyle mi desem veya bir anda uygun olmaz diye mi düşündüğümü çok kestiremediğim ve bunun sonucu

da bir türlü hala daha tanışmadığım TV 5 de program yapan **Mehtap ve Sefer Kayaoğlu** kardeşleri gördüm. Bu kadar çok namaz gönüllüsü olan platformun taze kan denilebilecek nitelikteki genç arkadaşlarla güçlendirilmesi bir kat daha heyecanımı artırdı. Biraz ilerde kadim dostum **Cemil Tokpınar**'ı görmek hem nostaljik hem de onur verici idi; platformun yükünü taşıyan güçlü kadronun köşe taşı isimlerdendi o. Isparta'da başlayan **namaz gönüllüsü** olma süreci, benim panelist olarak **Abdullah Yıldız, Ahmet Bulut, Ramazan Kayan** ve **Münib Engin Noyan** gibi ustaların yanında yetismeme imkan vermişti. Ustalarımın yanında yeni gördüğüm başka ustalar/üstüdlar tabii ki önemliydi: **Hekimoğlu İsmail, Yusuf Kaplan, Ahmet Şahin, Abdurrahman Dilipak, Vehbi Karakaş** ve diğerleri..

İhsan Atasoy Hoca'nın nefis Kur'an kıraati ile başlayan toplantı, Platform sözcüsü ve **Umrân Dergisi** sahibi **Abdullah Yıldız**'ın konuşması ile başladı. Bir yılda Allah'ın lûtfu ile hiç hesap etmedikleri sonuçlar aldıklarını söyleyen ve bunların bir özetini sunan Yıldız, son zamanlarda, namaz kılmak isteyen kulları namazdan alıkoymaya yeltenen ama Ramazan'da 'din ticareti' yapmaktan da geri durmayan çağdaş cahili zihniyeti afişe ederek bunlara karşı net bir duruş sergilenmesi gerektiğinin altını çizdi.

İlelermiş yaşına rağmen gençlere taş çıkartacak bir zihin dinçliğiyle namaz derdini kendine dert edinerek gelen ve ayakta olmasa da motivasyonu ayakta tutacak bir konuşma yapan **Hekimoğlu İsmail Bey**'in anlattıkları gençlere örnek olması yönüyle manidardı.

Dinin olmazsa olmazı namazın hayatın her anını kuşatması için Kur'an'la birlikte gündemleştirilmesi gerektiğini söyleyen **Ahmet Şahin** Hoca'nın teklifi son derece anlamlı idi.

www.namazladirilis.com sitesine yapılan tıklamaların 9 milyon 500 bini geçmesi namaza ilginin net bir göstergesi idi. **Cemil Tokpınar**'ın yeni namaza başlayanlara dair anlattığı ilginç hikâyeler, kendi yaşadığım bazı olaylarla çok benzer ve şevk verici idi. Hele genç nesillere namaz bilinci kazandırılabilmesi için yeni güzel projeler hakkında yapılan değerlendirilmeler, namaz davasının uzun soluklu bir mücadele olduğunu tekrar hatırlattı.

Çok güzel dua ve kucaklaşmalarla son bulan Namaz Gönüllüleri Platformu Yıllık İstişare Toplantısı, **Namazla Diriliş Seferberliği**'nin Anadolu yollarında hatta yurt dışında hız kesmeden devam edeceği ve bu koşuya yeni gönüllülerin ekleneceği müjdesi ile sona erdi

NAMAZ VE MİTİNG

Cihan Aktaş

Sayın Cihan Aktaş, Namaz Gönüllüleri Platformu'nun 19 Ağustos 2006'daki toplantısına katılmış ve ertesi günlerde duygularını şöyle kaleme dökmüştü. O sıra yayınlanamayan bu his ve heyecan yüklü yazı, Platformun sene-i devriyesindeki toplantının atmosferini de tarif ediyor sanki.

Namaz Gönüllüleri'nin program ve amaçları önceki hafta cumartesi sabahı Fatih'te, Şehzade Mehmet Sofrası olarak bilinen mekanda, bir basın toplantısıyla kamuoyuna duyuruldu. Toplantıya Abdullah Yıldız'ın davetiyle katıldım. Cemaat namazını güçlendirme, kadınlara camilerde daha iyi şartlar sağlama, fıkıh kitaplarındaki kadınların namaza katılımı zorlaştıran hususları yeniden ele alma gibi başlıklar öne çıktı, konuşmalar sırasında. Hayreddin

Karaman Hoca, Söğütlüçeşme'de ince çorapla gittiği camide kadınlar tarafından dışarı atılan bir kadına ilişkin hikayeyi anlattı. İlk kible değiştiğinde kılınan namazdaki cemaatte 29 erkeğe karşılık 16 kadın yer alıyormuş; bu, Ali Rıza Demircan Hoca'nın verdiği bir bilgi.

Namaz, bir açıdan yeryüzünün gökyüzü ile karşılaştığı bir ibadet. Secde, bütün bir ömrün özeti olduğu kadar, tazelenmiş bir hayatın da başlangıç noktası. Hikayelerimden birinde anlattığım, ikinci namazını kaçırmamak için koşarak İstiklal Caddesi'nde koşarak bir mescit arayan kız, Kur'an ayetlerinde geçen, toplumu uyandırmak üzere 'Kentten En Uzak Noktasından Koşarak Gelen Adam' kadar gerçek. Namaz konusundaki sadakat, bu erdemi bütün ilişkilere yayıyor olmalı aslında. Huşunun yoklu-

ğunda namaz, estetik bir etkileyiciliği de olmayan temsili hareketlere indirgeniyor. Günde beş vakit eda edilen bir ibadetin bütün hayatımıza yansımaması imkansız. Mesela faizle, yani emek çekmeden yaşayan bir insana beş vakit namazın neyi kazandırdığını anlamak imkansız.

70'li yıllarda namaz gibi ibadetler pozitivizm adına eleştirilirdi, batıcı aydınlar tarafından. Günümüzde her türlü mistik akım her kesimden alıcı buluyor, postmodern inanç piyasasında. Canı sıkın ve amaçsız gençler uzak doğu dinlerine, pozitivizm yorgunu aydınlar ve naif sanatçılar reiki ile gönderilen pozitif enerji yoğunlaştırmalarına yöneliyorlar, dua ve şifa niyetine.

Bu mistik ve metafiziğe değgin denemeler bir açıdan insanın sema ile bir bağlantı kurmaya dönük ihtiyacının göstergeleri olarak okunabilir. Geçen sene Ramazan ayında ekranda yağmur altında teravi namazı kılan, kolunda hasır seccadeleriyle namaza koşan insanlar gördüğümü hatırlıyorum. Namaza koşar adımlarla giden insandan yayılan bir cazibe var, ihlastan ve sadakatten ileri gelen.

Cumartesi günü Namaz Gönüllüleri Toplantısına katılmışım ya, Pazar günü de İsrail'in Lübnan'a yönelik saldırılarının protesto edildiği Kadıköy mitingine gittim. Haksızlığı, zulmü, sömürüyü protesto eden kalabalıkların yürüyüşünü her zaman etkileyici bulmuşumdur. Kalabalıkların yürüyüşü: Jacques Ranciere'in deyişiyle sayılmamış olarak sayılanların, hiçbir paya sahip sayılmayanların sahipliğinin ilanı; dışlamalar üzerine inşa edilerek içi boşaltılan konsensüs söylemlerinin reddi... Bir grup feminist aktivist ve yazar kadınla birlikte, Haydarpaşa Köprüsü'nün eteklerinde, akıp giden kalabalığı izledim. Candan, Nilgün, Gülnur, feminist bir duyarlılıkla

yaklaşarak, önümüzden geçen gruplara katılma konusunda, bu gruplardan kimisi troçkist, kimisi mao-cu, kimisi anarşist, kimisi Mahir Çayancı, kimisi silahlı mücadeleden yana, kimisi Türk kimisi Kürt şovenisti olduğu için tereddüt ediyorlardı. Bu konuda gösterdikleri titizlik takdire şayandı ama ben bir buçuk saat kadar sonra önümden geçen Mazlum-Der kortajına katılmak için onlardan ayrıldım.

Kadıköy mitingi öngörülenden kalabalıktı. Benzeri mitinglerden farklı olarak canlandırma ve marketlerle güçlendirilmeye çalışılmıştı, ana temalar. Hatırladığım sloganlardan ikisi: Emperyalizmin Ortadoğu'daki Temsilcisi Olmayacağız ve Filistin'de Bir Kardeşin Var...

Haksızlığa, zulme karşı, mazlunun yanında olma adına caddelerden akan, meydanlarda toplanan kalabalıkları çok etkileyici bulduğumu söyledim ya... Bu muhalif kitlelerin yürüyüşünü, iktidarı ellerine geçirdiğinde nasıl da çehre değiştirdiğini düşünmeden edemeyeceğim kadar tanıdığımı sanıyorum. Gücü bir baskı aracı, bir çıkar ağı kaynağına dönüştüren iktidarın değirmeni, gün geliyor muhalif kalabalıkları içine çekerek öğütmeye başlıyor. İktidarın o dolayimli ve muğlak dilini bu kez eski muhalifler, kendi yumuşatılmış söylemlerinin rengiyle boyayarak terennüm ediyorlar. Yolsuzlukla, haksızlıkla, dış güçlerin maşası olmakla bu kez onlar suçlanıyor.

Yine de caddelerden akan bu kalabalıkların sunduğu bildiriye önemsiyorum; o kalabalıkların hiç olmazsa, medyatik kurguların başka türlü gösterdiği ya da hiç göstermediği gerçeklikleri hala bir ölçüde görebilme, duyabilme ve dillendirme yeteneğine sahip, güçlü olanın haklı olduğu yaklaşımını kabule yanaşmayan diğergam insanlardan oluştuğunu düşünerek....

RAMAZAN: DUÂ TADINDA YAŞAMAK

AHMET MERCAN

Hilal her zamankinden daha fasih konuşur. Tüm gözler üzerinde kenetlenince bir başka parlaklık kuşanır. Kıta kıta, ülke ülke tüm müslümanlar hilale bakar vakti ayarlarlar. Ramazan hilali gösterir, hilal ramazanı över. İkisi de hak edilmiş övgülerle zamanı gündeme dönüştürürler.

Zaman rakamların elinden kurtulur ve hilalin şavkından akar güne, geceye.

Günü akşama bağlarken sofraya iftar açar yeryüzüne. Sanki nimet sergisi. Nimetin emeğe değip bereketle sofraya konması. Nimet ve insan karşı karşıya, göz göze birbirini seyre dalışı. Bütün duyguların en yüksek kavrama seviyesinden nime-ti idrak etme, yoksulu anlama dersi...

Oruç anahtarıdır bütün kapıların. Sığlaşmış; tekdüze seyre dalmış, farkına varmadan zamanı tüketen, mekanı işgal eden bütün azaların arınma sürecidir Ramazan. Ruhla bedenın kucaklaşmak için on bir aylık bekleyişi, Ramazan sonunda gerçekleşir. Canan'a hazır hale gelince ruh ve ona tabi olunca beden, hilal yükselir yeniden.

Vaktin bayram olduğunu söyler.

Hilal bizim bekçimizdir. Hilal bizim bayrağımızdır. Müslüman milletin gök sayfasındaki canlı armasıdır. Sürekli bir anlatım vazifesiyle o, misyonunu bir an ihmal etmez.

Hilal sanki ilk halidir hem müminin, hem ümmetin. Sonra azar azar, temkinli ve ölçülü bir yürüyüş başlar. İnalarak, çalışarak, şükrederek, memnun ve vakur bir yürüyüş. Acele etmeden çabuk, telaşa kapılmadan heyecanla; sağlam bir yürüyüş. Yol zirveye; dolunay olmaya. Tamliğin, olgunluğun sonu yok; dolunay yürüyüşte görünen zirve, seyirde sadece bir merhale.

Gökte hilal, yerde ırmak. Durursa ikisi de kokar. Biri insanın içini, diğeri ruhunu yıkayıp arındırır. Akış, insanı sarsar, durmaya karşı tüm cephelelerden savaş açar.

Durmak paslanmaktır. Durmak ödevden kaçmaktır. Zamanı ve tüm nimetleri israf etmektir durmak. Onbir ay tek düze rutin gidişi yolculuğa çıkar-ma işi oruca aittir. Yıkılan bedeni ve ruhu aydınlatma işi hilale aittir. Bütün halleriyle ay merhale merhaledir; okunmak, anlaşılacak ister. Bayrağı gökte olan,

direğe ve rüzgara minnet duymayan bir başka millet var mı?

Başınız öne eğilmesin, gökte hilal var!

Haksız, adaletsiz bir hayatınız olmasın. Elinizde apaçık bir kitap var. O kitap ki, canda saklı pusuladır. Ona sahipseniz, başınızı kaldırıp hilale doya doya bakabilirsiniz. Biz ona baktıkça, o da bize bakacaktır. Birbirimizi murakabe edeceğiz. Birbirinin velisi olma şevk ve bilincini tadacağız ve sü-rekliliğe dönüştürme çabası içinde olacağız. Arada bir simsiyah bir gece gelir. Ay yok! Yıldızlar görünmüyor. Bu pusulasız kalma, yolların çıkmazı gösterme anıdır. Anlaşılsın ve bilinsin diye, mahrumiyetle eğitimi verilmektedir.

Ramazan bir iklimin adıdır. Müslüman ikliminin. Oruç kişinin kazancı. Ahiret yurdunda aynı lezzeti tadacakların, arz üzerinde hemhal olmaları kadar doğal ne olabilir? Oruçlu bir sükunet provasında, dalar tefekkürün dile gelmez, aklı şaşkına çeviren marifet figürlerine.

Kıtalar arası koordinatlar azaların disiplini ile sağlanır. Selam gelir, selam gider ve bir karar anı gibi gecelerden bir gece...

Gözetler, denetler ve unutmaz. Rakamların aciz kaldığı, rahmet pencerelerinin ardına kadar açıldığı Kadir gecesi...

İftar, sahur, imsak gün içinde yeni anlam du-rakları. Çetin geçen imtihanların ödülü elbette bü-yük olur. Hele o ödülü veren Rahman ve Rahim olursa...

Gün çıplak, gün yakıcı, su aziz ve insan idra-kinde kazancın. Kazanç ki, mahrumiyetle kendini okunmaya açan...

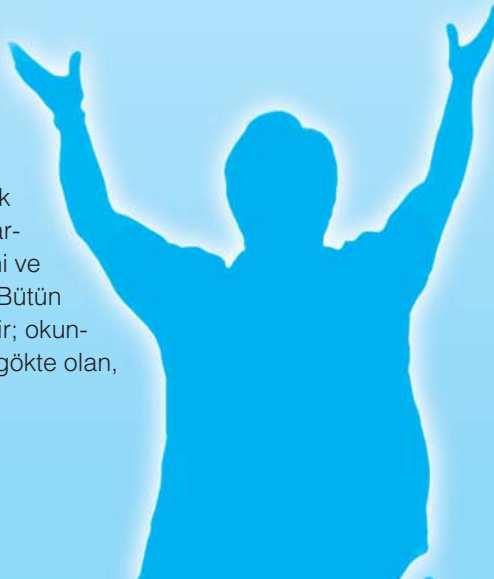
Günün elinden telaş alınır. Sükunet, sabır, ik-ram, paylaşım gök genişliğince açılır. Duygular ve kelimeler çarşıya düşer, sokak aralarında muhabbet

olur taşınır evden eve. Beyaz örtülü kadınlar, dillerinde Kelamullah basamak basamak çı- kar, cüz cüz hayata merhamet taşırlar.

Ramazan; dua tadın- da yaşamak.

Ramazan, on bir ay'ın öğretmeni

Hilal Ramazan'ın ve onu başına tac edenlerin sembolü.

SABIR... YA SABIR!..

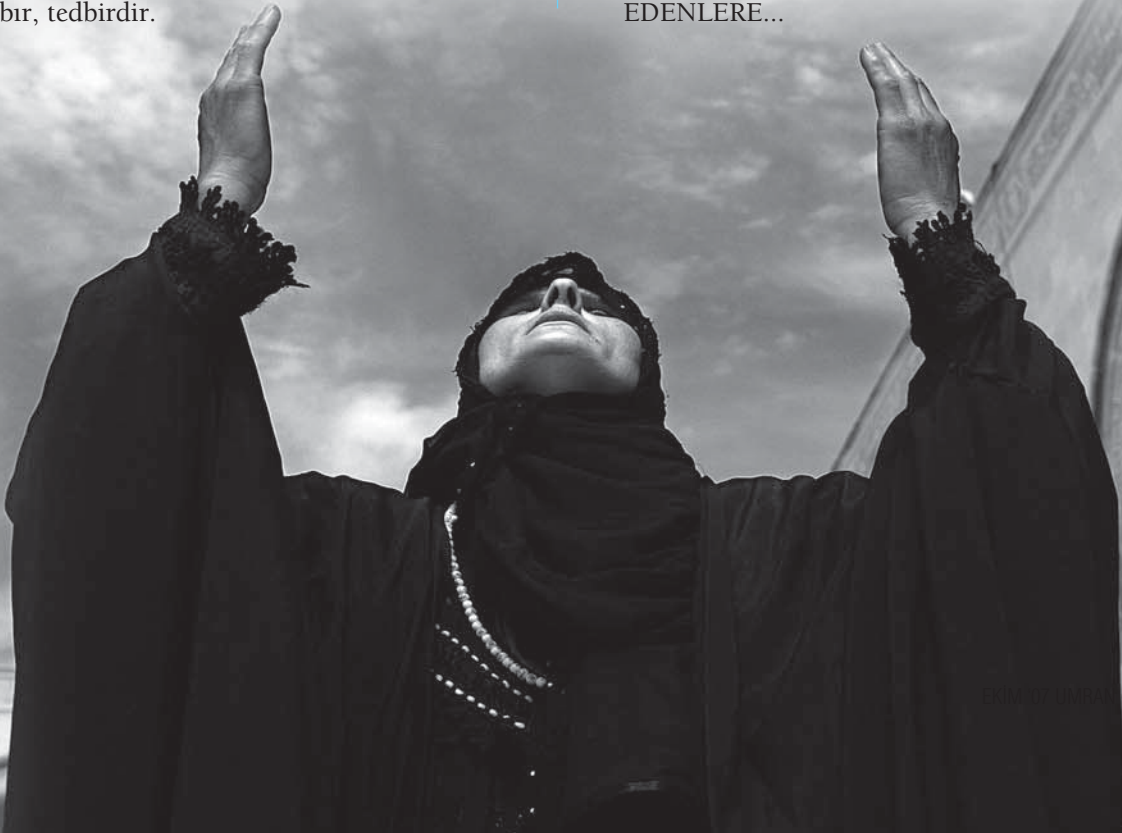
NACİ CEPE

Sabır, teslimiyet değil direniştir.
Öfkenin ertelenmesi, öfke yangınının
söndürülmesidir.
Sabır, küfür ve tuğyâna karşı uzun soluklu
mücadeledir.
Sabır, acılara tahammül enerjisidir.
Sabır, kuvvet ve güç potansiyelidir.
Sabır, umuttur, umut duasıdır.
Esenliğe yolculuktur.
Sabır, Rabbe boyun eğiştir.
Sabır, itaattir; kullukta istikrar, ibadette azim
ve kararlılıktır.
Sabır, iradedir; metanettir; sekinettir.
Sabır, şeytana karşı bilenmişliktir.
Sabır, hayata tutunma, hayatı okuma ve hayatı
tanıma çabasıdır.
Hayatı yaşama reçetesidir.
Sabır, var olma, var kalabilme mücadelesidir.
Sabır, musibet ve belâyı defetme cehdidir.
Kötüyü nehy etme, iyiyi/güzeli tebliğ etmektir.
Bütün olumsuzluklara karşı açılan bir savaştır.
Sabır, tüm zorluk ve güçlüklerle karşı onurlu
bir dirençtir.
Tükenişin değil direnişin şifresidir.
Boyun eğmeden sağlam ve dik durabilmektir.
Sabır, merhametin yüreği,
Akl-ı selimin gereğidir.
Sabır, sağ duyunun sesidir.
Sabır, sessiz çığlıktır;
Suskunluğun değil, olgunluğun dilidir.
Sabır, pasif değil, aktif bir tahammüldür.
Çözumsuzluğun değil çözümün ve kurtuluşun
ilk adıımıdır.
Sabır, himmetin ve inayetin anahtarıdır.
Sabır, kendine mukayyet olmaktır.

Kendini dinleme,
Sabır kendi olma, kendini sahiplenmedir.
Sabır, mutluluğa atılan adımdır.
Sabır, şifa hazinesidir.
Sabır, kavganın freni, barışın ödülüdür.
Sabır, kasvetle savaşmak, umutla
kucaklaşmaktır.
Sabır, karanlık yolların aydınlık ışığıdır.
Sabır, zoru aşabilmek için tükenmez bir
sermayedir.
Engelleri aşma enerjisidir.
Dağları delme, müşkülü yenme coşkusudur.
Sabır, mutlu sonuca ulaşma vesilesidir.
Umutsuzluğun değil umudun basamağıdır.
Umut dolu bir çare arayışı ve çare bulma
sanatıdır.
Sabır, hayatın asıl ve asli dinamiğidir.
Sabır, insan-ı kamil olabilme arayışı ve
soyluluğudur.
Sabır, uyu(ş)mak değil uyanmak ve uyarmaktır.
Yatmak değil doğrulmaktır.
Beklemek değil harekete geçmektir.
Durmak değil yürümektir.
Oyalanmak değil koşmaktır.
Sabır, her zorluktan hemen sonra bir kolaylık
olduğunu bilmektir.
Sabır, aşkın güce dosdoğru inançla yönelme ve
güçlüklerle dayanabilme erdemidir.
Sabır, Hayrû'n-Nâsırın'ın nusretine talip
olmaktır.
Sabır, duâdır, duâda ısrardır.
Çabalarının karşılığını kendinden değil,
dilediği kadar verenden beklemektir.
Sabır, atalet değil dinamizmdir.
Sabır, emek vermek, efor sarfetmektir.

Sabır, özü hakikati bulmak olan kutlu bir arayıştır.
 Sabır, sonu selamet olan sebatlı bir eylemliliktir.
 Sabır, Allah ile birlik olmaktır.
 Allah'a tevekkül etmektir.
 O'na teslim olmaktır.
 Sabır oruçtur; 'sabırla/oruçla ve namazla Allah'tan yardım dilemektir.'
 Sabır namazdır; 'ehline namazı emretmek ve onda sebat etmektir.'
 Sabır infaktır; nefsin cimrilğine direnmek, onu altetmektir.
 Sabır haccdır; tavaftır, sa'ydır, Arafat deryasında katre olmaktır.
 Sabır, Allah yolunda başa gelenlere katlanmak ama gevşememektir.
 'Allah'ın hükmü gelinceye kadar sabret' emrine amade olmaktır.
 'Allah sabredenlerle beraberdir' vahyî gerçeğiyle yaşamaktır.
 Sabır, kendini davaya vakf etmektir.
 Sabır, musibet anında kendini tutmaktır.
 İşkence, baskı ve hakaretlere tahammül etmektir.
 Sabır, hastalıkta EYYUB, hasrette YAKUB, zindanda YUSUF, ateşte İBRAHİM olmaktır.
 Sabır, sahih bir imanın var olma ilkesidir.
 Sabır, imtihandır, bir arınma çabasıdır.
 Sabır, bir otokritik yapma eylemidir.
 Sabır, tedbirdir.

Sabır, fitratın vicdanla bütünleşen bir hasletidir.
 Sabır, vefadır, sadakattir.
 Sabır, yaratan, yaşatan, yöneten, yok edip diriltene kayıtsız-şartsız bağlılıktır.
 Sabır, zafere giden yolun başıdır.
 Sabır, müjdedir.
 Sabır, ahlakın, ilmin ve salih amelin tâcidir.
 Sabır, acının, hüznün tedavülde olmayan tek ilacıdır.
 Sabır, edeb-i TAKVAdır.
 Sabır, uyanış, feraset ve basiretin karar keyfiyetidir.
 Sabır, zulme karşı tek başına baş kaldırma gücüdür.
 Sabır, HAKKA ve verdiklerine RAZI olmaktır.
 Sabır, açlığa karşı bereketi,
 susuzluğa karşı suyu,
 yoksulluğa karşı varıllığı,
 kötülüğe karşı iyiliği,
 hastalığa karşı afiyeti,
 acıya karşı şifayı,
 hüzne karşı morali,
 esarete karşı özgürlüğü,
 çirkinliklere karşı güzellikleri sunan ve depolayan
 hesap edilemeyecek nimetleri varlığında taşıyan bir duygu ambarıdır. Velhasıl.
 İSTİFADE EDENLERE... MECCANEN ARZ
 OLUNMUŞ BİR HAKİKAT MENBAIDIR.
 NE MUTLU SABIRLA ZENGİN OLANLARA...
 NE MUTLU SABRI BİRBİRLERİNE TAVSIYE
 EDENLERE...

OSMANLI'DA BAYRAM

ÖMER NACİ YILMAZ

Bayram, 'Dini ve milli açıdan özel önemi olan ve milletçe kutlanan gün' demektir. Bayram kelimesinin Arapça'sı, sözlüklerde 'adet halini alan sevinç ve keder; bir araya toplanma günü' anlamlarıyla karşılanan îd'dir(el-ıyd). Bu kelimenin aslının ise ıvd olduğu ve 'tek-rar dönmek' anlamını taşıdığı, lügatçılar tarafından, "çünkü o her yıl yeni bir sevinçle döner" şeklinde yorumlanarak mevsimlerin dönmesine bağlandığı bilinmektedir.

Gelenegimizde Ramazan ve Kurban bayramları çok müstesna bir yer tutar. Her kesimden insan bu dini bayramlara değer verir, kutlar.

İslam geleneginde Bayram törenleri, camilerde ve musalla denilen geniş alanlarda kılınan bayram namazından sonra başlardı. Bugün olduğu gibi Osmanlı'nın ilk günlerinde de bayram merasimlerinde küçükler büyüklerin ellerinden öperdi. Büyükler de küçükleri öper, onlara çeşitli hediyeler verirlerdi, kapıya bayramlaşmaya gelen bekçi, çöpçü, tulumbacı, davulcu gibi hizmetlilere bayram bahşışı verilirdi. Memurlar amirlerinin evlerine bayram ziyaretlerine giderlerdi. Bu ziyaretler masraflı olduğu gerekçesiyle 1845'te kaldırılmış, memurların çalıştıkları yerlerde bayramlaşmaları ve amirlerinin evlerine gitmemeleri bir kararname ile hükme bağlanmıştır.

Fatih Sultan Mehmed döneminde sarayda yapılan bayram kutlamalarına kanuni bir biçim verilmiş, belli usuller getirilmiştir. Padişah bayram sabahı sabah namazını sarayda Hırka-i Saadet dairesinde kıları. Hırka-i Saadet kapısı önüne bir kafes konulur, içeriye de taht kurulurdu. Padişah oturduktan sonra orada hazır bulunan imam ve hatipler birer aşr-ı şerif okurlardı. Hazi-

nedarbaşı bunlara hediye ve caizelerini verir, arkasından mehter çalmaya başlardı. Mehter çalar-ken oradakiler "Ve hemişe bunun emsali eyyama erişmek nimeti müyesser ola!" diye alkış tutarlardı. Duacı çavuşlarda hep bir ağızdan duaya başlarlardı.

Padişahın bayramını tebrik edeceklerin isimleri önceden belirlenirdi. Devletin ileri gelenleri Padişahın bayramını tebrik ettikten sonra teşrifatçı efendi merasimin sona erdiğini padişaha arz ederdi. Bundan sora padişah bayram namazına gitmek üzere hazırlanmak için has odaya geç-erdi. Bayram namazı için başta Ayasofya olmak üzere Sultan Ahmed veya Süleymaniye'ye giderdi. Bayram alayından sonra padişah Has oda önüne kurulan tahtına oturur ve saray nedimle-ri, müsahibleri birbirlerinden güzel nüktelerle padişahı eğlendirirlerdi. O sırada altın ve gümüş tabaklarla helvalar getirilir, vezirlere, Şeyhülisla-ma ve meşayihe dağıtılırdı. Daha sonra topluca yemek yenilirdi. Bazı bayramlarda padişahlar halka açık büyük şenlikler düzenlettirirlerdi. Bunlardan birisi de 25-28 Nisan 1866 tarihinde Sultan Abdülaziz'in düzenlettiği şenliktir. Kurban bayramında yapılan bu şenlik gösterileri öğ-leden sonra başlardı. Haliç'te Galata köprüsü ve Sarayburnu'nda düzenlenen gösterilerde İstan-bul esnafı çeşitli hüneler göstermiş, orta oyuncu-ları, usta hayalbazlar ve meddahlar çeşitli semtlerde halkı eğlendirmişlerdir. Bu şenliklerde güreşçiler önemli yer tutardı.

II. Abdülhamid döneminde ve 20.yüzyılın başlarında bayramlar daha sade bir biçimde kutlanmakla birlikte aynı usul devam etmiştir. Bayram arefe günü top atışlarıyla başlar ve bayramın son gününün ikindisinde atılan topla sona erer-

di. Ramazan gecelerinde olduğu gibi ramazan bayramını müjdeleyen davul sesleri hem çocukları, hem de büyükleri sevindirirdi. Büyükler ve çocuklar sabah erkenden bayramlık elbiselerini giyerler ve yakınlarında bulunan bir camiye bayram namazını kılmaya giderlerdi. Namazdan sonra camide yapılan bayramlaşmayı eve dönünce aile fertleriyle yapılan bayramlaşma takip ederdi. Büyükler birbirlerine hediyeler verir, küçüklere de şeker ve lokum ile bayram harçlığı verilir. Mahallenin bekçisi de davulcuyla birlikte gelir bahşişini alırdı. Bahşişler toplanırken davulcu:

“Buna bayram ayı derler
Bal ile şekerden yerler
Eskiden adet olmuş
Bekçiye bahşiş verirler”
gibi maniler söylerdi.

Yabancı Gözüyle Bayramlarımız

Fransız Seyyahı Gerard De Nerval 1843'te ziyaret ettiği İstanbul'da Sultan Abdülmecid devrinde yaşadığı Ramazan Bayramı'nı şöyle tasvir eder:

“Bayram sabahı, güneş doğarken, gemilerden ve bütün hisarlardan atılan toplar şehri inletti. Binlerce minarelerden yükselen ezan sesleri her tarafa yankılandı. Merasim yeri Atmeydanı idi...

Meydanın bir yanında Sultanahmed Camii var. Padişah Abdülmecid hazretleri, bayram namazını kılmak için işte bu camiye gelecekti. Sabah, İstanbul, Üsküdar ve Pera'dan gelen, belki bir milyon insandan fazla olan muazzam bir kalabalık Sarayburnu'na kadar uzanan sahayı doldurdu. Kaldığım han buraya çok uzak olmadığı için, kalabalığa karışıp Atmeydanı'na kadar gidebildim. Ayasofya'yı dolanan yolda yapılan resmi geçit en az bir saat sürdü. Fakat kıyafetleri bir Frenk için hiç de merak uyandırıcı değildi. Çünkü başlarındaki kırmızı fesler bir yana bırakılırsa, hemen hemen bütün birlikler Avrupai tarzda giyinmişti. Paşaların Üniforması, tıpkı bizimkiler gibi, dikiş yerlerinden altın yaldızlı tellerle süslüydü. Fakat her tarafta mavi redingotlar göze çarpıyordu.

BeYOĞLU'nda oturan Avrupalıların çoğu bu kalabalığa karışmıştı. Çünkü bayram günleri, diğer dinlerden olanlar da Müslümanların merasimine iştirak ederler, onlarda bayram yaparlar. İslami merasime kalben katılmayanlar için bile, bu bir bayramdı. Sultanın, Donizetti'nin kardeşi tarafından yönetilen Muzikay-ı Humayun'u çok

güzel marşlar çalıyordu ve bu marşlar Şark usulüne uygun olarak “unisson” şeklinde, yani çok çalgının bir ses oluşturması şeklinde icra ediliyordu. Resmi geçitin en ilgi çekici yanı, Muhafız Birliği'nin geçişi oldu. Bunların miğferleri uzun sorguçlarla süslüydü, ayrıca mavi panaşları vardı. İnsan onları seyrederken, Macbeth'deki gibi bir ormanın yürüdüğünü görür gibi oluyordu.

Nihayet padişah geldi. Çok sade giyinmişti, yalnız sarığının üzerinde küçük bir elmas parlıyordu. Fakat bindiği atın eyer ve takımları altın ve elmaslar içindeydi, herkesin gözünü kamaştırıyordu. Peşinden gelen ve seyislerin idaresinde olan atların koşumları da aynı şekilde zengin süslerle pırıl pırıldı. Nazırlar, seraskerler, kazaskerler, ulema ve diğer yüksek dereceli memurlar, hükümdarın ardında yürüyüşe katıldılar. Daha sonra yeni birlikler geçti ve geçit sona erdi.

Meydan, oyuncakçılarla, her çeşit yiyecek ve şerbet satanlarla doluydu... Çörekler, şekerli kaymaklar, kızartmalar ve halkın en çok yediği kebablar pek boldu. Kızartmalar kalın ekmek dilimlerinin içine bol maydanoz ile birlikte konuyor ve bedava dağıtılıyordu. Parasını yüksek ve zengin şahsiyetler ödüyormuş. Ayrıca, herkes istediği eve girer, sofraya oturur ve ikram görür. Fakir, zengin bütün Müslümanlar, evlerine gelen insanların dini, ırkı, sosyal durumu ne olursa olsun, kendi varlık durumlarına göre ziyafet verirler, onları memnun etmeye çalışırlar. Bayramın ikinci ve üçüncü günleri şenlik devam ederdi.” (Çev, Refik Özdek)

Ecdat, bayramları böylesi bir coşku ile yaşıyordu.

Tekrar o coşkulu ama manevi deriliği kaybolmayan bayramlara kavuşmak duasıyla.

İSLAM TARİHİNİ GÜNCELLEYEN 'ADAM'

PROF. İHSAN SÜREYYA SIRMA

ABDULLAH YILDIZ

1944 Siirt-Pervari doğumlu olan İhsan Süreyya Sırma, ilkokulu Pervari’de bitirip ortaokulda okumak üzere Siirt’e geldiğinde üç yabancı dille birden karşılaşır: sokakta Arapça konuşulmakta, okulda Türkçe eğitim yapılmakta, yabancı dil olarak da İngilizce öğretilmektedir; kendisi ise sadece Kürtçe konuşabilmektedir. “**Hocaoğulları/Malmelâ**” sülalesinden gelen, baba tarafından Kürt, anne tarafından Arap olan İhsan Süreyya’ya ilkokul hocası Reyhan Hanım, Türkçe’yi iyi öğrenmesi için Mahmut Makal’ın Bizim Köy isimli romanını verir. Bu eserle başlayan kitap okuma serüveni, lise yıllarında hocası İlyas Bey’in tavsiye ettiği Kerime Nadir, Esat Mahmut, Victor Hugo gibi yerli ve yabancı yazarların romanları ile devam eder. Lise’de iken kaldığı Vakıflar Yurdu’nda bir kütüphane oluşturmak için müdüre başvurur ve Vakıflar’ın tahsisatı ile 50 liralık kitap alınır. Kitap alımı sırasında İhsan Süreyya Sırma, hocasına özellikle Hugo’nun 5 ciltlik Sefiller’ini almasını rica eder, zira onu okumayı çok arzu etmektedir. Ne ki sene sonu yaklaşmıştır. Ama okuma şevki o seviyededir ki, tatile girmeden Sefiller’in tümünü bir ayda okur bitirir. Sefiller onun hayal dünyasında öylesine güçlü izler bırakır ki, yıllar sonra doktora için Paris’e gittiğinde, ilk gezdiği yerler, romanda adı geçen mekanlar, cadde ve sokaklar olacaktır.

“İlahiyat’a Girdiğimde Cebimde Cumhuriyet Gazetesi Vardı”

Lise yıllarından başlayarak kendini şöyle anlatıyor Sırma Hoca: “Rahmetli babam dindar, namazında-niyazında bir insandı; ama memur olduğundan dönemin ‘yarı resmi’ gazetesi Cumhuriyet’i okurdu -zaten başka gazete de gelmezdi-; biz

de okurduk. Ben lisedeyken 27 Mayıs darbesi oldu ve halktan yardım olarak altın toplamaya başladılar. Gazetenin de etkisiyle olacak, babamı zorlayarak parmağındaki yüzüğünü bağışlatmıştım. Tabi, bu benim için acı bir hatıra.”

Cumhuriyet gazetesi okuyan biri olduğu halde neden ilahiyat fakültesini tercih ettiğini şöyle açıklıyor: “Ben dindar bir aile çevresinde büyüdüm. Namaza ne zaman başladım, hatırlamıyorum ama lisede namaz kılan 3-4 kişiden biri idim. O yıllar Siirt’te imam-hatip okulu olsa herhalde orada okurdum; fakat ben lise sonda iken açıldı. (Bence doğuda bilinçli olarak IHL açmadılar.) Lisede başarılı bir öğrenci oldum; kitap okumaya ve İngilizceye hayli meraklı idim; öyle ki Ankara İlahiyat’ta okurken aldığım 150 liralık kredinin 65’ine kıyarak Amerikan Kültür’de İngilizce kursuna kaydoldum. İlahiyat’taki İngilizce hocam Mister Gordon beni dersine almaz İngilizce roman okumamı tavsiye ederdi. (Çok zeki bir adamdı. Bir gün hiç alakasız ‘ben o köprüye inanıyorum’ dedi; önce bir şey anlamadım, sonra ‘o köprü’nün kaç ayağı var biliyor musun?’ diye devam etti; ardından cevabı kendisi verdi. ‘İki ayağı var: biri papaz kafalarından, öbürü de imam kafalarından oluşuyor.’ Kastettiği ‘sırat köprüsü’ idi.) İlahiyat’a girmeme de zaten bu dil merakı vesile oldu. 1962’de üniversiteler için ilk kez başlatılan test sınavına girmek üzere Ankara’ya geldiğimde hayalimde doktor olmak vardı. Tercih listesinde Tıp, Hukuk ve diğerlerinin yanında İlahiyat Fakültesi de vardı; dikkatimi çekti ve Ankara’ya gelmişken sorup öğrenmek istedim. Fakülte görevlisi Nezihe Hanım, burada Arapça, İngilizce, Farsça gibi dillerin de öğretildiğini söyleyince hemen ikinci sıraya İlahiyat’ı yazdım; Tıbbı kaza-namayınca da İlahiyat’a girdim.”

Siirt'ten İlahiyat'a giren ilk öğrenci olan İhsan Süreyya Sırma, cebinde Cumhuriyet gazetesi ile dolaşır bir süre ve bu durum bir arkadaşının nazik uyarısına kadar devam eder: "Kütüphaneye bütün gazeteler geliyor, para vermene gerek yok." Cumhuriyet'e ilaveten Tercüman ve Yeni İstanbul gibi gazeteler de vardır kütüphanede. Okuma merakı sebebiyle kütüphanenin en sıkı müdavimi olur; kendisi gibi kitap hastası olan **Mikail Bayram**'la sıkı dostluğu da orada başlar. Üstad **Necip Fazıl Kısakürek**'in Yeni İstanbul'daki '**Çerçeve**' üstbaşlıklı yazıları onu adeta büyüler. Bu hayranlıkla, bir süre sonra Ankara'da rahmetli **Akif İnan** başkanlığında kurulan **Büyük Doğu Fikir Kulübü**'nün ilk üyeleri arasında yer alır.

Fakültede çok değerli hocalardan ders alan Sırma, bu kişilerin o dönem için büyük şans olduklarını söyleyerek anlatıyor: "**M.Tayyip Okiç** Hoca büyük bir ilim adamı idi; Sıhhiye İlkiz sokaktaki evine sık sık gider, ilminden istifade ederdik. **Annamarie Simmel** Hoca bir başka büyük değerdi. (Bu hanımefendiyi rahmetle anıyor Süreyya Hoca; tıpkı M.Said Hatiboğlu gibi, onun Müslüman olduğuna inanıyor.) İki ordinaryüs profesörden ders aldık: Ord.Prof. **Hilmi Ziya Ülken** ve Ord.Prof. **Suut Kemal Yetkin**. **Muhammed Tanci** Hoca dersimize girmede ama onun konferanslarından, konuşmalarından çok yararlandık." Fakültenin iki senatörü olan Tanci ve Okiç hocalarla ilgili, ilginç bir hatırasını naklediyor İhsan Hoca: "Tayyip Hoca anlatmıştı: Tanci Hoca Türkçe'yi iyi biliyordu. Bazan Türkçe'de

yer alan Arapça kelimeleri kullanarak meramını anlatmaya çalışıyordu. Malum 'hallata' fiili iki şeyi birbirine katmayı/karıştırmayı ifade eder. Hoca bu anlamını kastederek 'bunları haltettim' deyince epey gülüşmeler olur. Kelimenin Türkçe'de kazandığı anlamı Tayyip Hoca kulağına söyleyince, M.Tanci: '**Desenize şimdiye kadar çok haltettik**' diyerek hem zekice bir espiri yapar hem de ustaca durumu kurtarır."

Fransa-Tunus Tecrübeleri:

Hamidullah, Laoust, Fadıl b. Aşur ve Diğerleri

İlahiyat Fakültesi ikinci sınıfta iken yurt dışına gitmeyi kafaya koyan Sırma Hoca, İngilizce'ye bu sebeple çok önem verir. Nitekim 1967 baharında, doktora burs sınavını kazanarak, İslâm Tarihi dalında doktora yapmak üzere Fransa'ya gider. Aslında o, İngilizce sınavını kazanmıştır; doktora yapmak için İngiltere, Kanada veya ABD'ye gitmesi gerekirken, yetkililer bilinmez bir sebeple onu Fransa'ya gönderirler. Bu yüzden bir senesini Fransızca öğrenimine harcamak zorunda kalır İhsan Süreyya Sırma; ama bu durum onun için son derece hayırlı kapıların açılmasına vesile olur.

Paris'te, College de France'da Prof. Dr. **Jacques Berque**'le doktora öğrenimine başlayan Sırma, orada **Muhammed Hamidullah** Hoca'yla tanışarak onun en yakın talebeleri arasında yer alır; ve bu yakın ilişki vefatına kadar kesintisiz sürer. "Hamidullah Hoca Paris'te bize kol-kanat gerdi, adeta himayesine aldı bizi; ve biz onun sayesinde

Abdullah Yıldız

İhsan Süreyya Sırma

birçok güçlüğü üstesinden geldik” diyor Süreyya Hoca ve devam ediyor: “O yılların Paris’i ile şimdiki Paris’i mukayese ettiğim zaman şu anki Paris daha ahlâklı kalır. Türkiye’den giden birkaç arkadaş olarak karar aldık ve Hamidullah Hocaya dedik ki ‘biz bu ortamda yaşayamayız; geri dönmeye karar verdik’. Hocanın cevabı şu oldu: ‘Size emrediyorum, burada kalacaksınız ve şu söylediklerimi mutlaka yapacaksınız: Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutacaksınız, namazlarınızı aksatmayacaksınız, haftada bir gün et yiyeceksiniz, Cuma ve Pazar günleri benim sohbetime geleceksiniz ve hiçbir yere tek başınıza gitmeyeceksiniz.’ Hocanın talimatına hepimiz uyduk ve ilmi çalışmalarımızı onun menevi himayesiyle tamamladık.” Sırma, rahmetle ve minnetle andığı Muhammed Hamidullah Hoca’ya ait pek çok hatırasından birini daha paylaşıyor bizimle: “Biz meşhur oryantalist **Henry Laoust**’un İhyâü Ulûmi’-d-Dîn (Gazalî’nin eseri) derslerini takip ediyorduk. Hamidullah Hoca da bizimle birlikte dersleri dinlemeye geliyordu. Bir gün dedik ki, ‘Hocam, siz zaten İhyâ’yı biliyorsunuz; neden burada zaman harcıyorsunuz?’ Dedi ki, ‘Ben özellikle geliyorum; zira Laoust ben burada olduğum sürece yanlış şeyler söylemeye cesaret edemez; dolayısıyla sizin doğruyu öğrenmeniz için buradayım.’ Bu cevap, Hamidullah Hoca’ya olan saygımızı bir kat daha artırmıştı.”

Doktora çalışmaları çerçevesinde, Arapça öğrenimi için 1969-1970 ders yılında Tunus’ta bulunan ve Zeytuna Üniversitesi’nde, Arapça’nın yanı sıra, büyük sosyolog **Fadıl b. Aşur**’un derslerine devam eden İhsan Süreyya Hoca, onun babası olan meşhur müfessir **Tahir b. Aşur**’u tanıma fırsatı da bulur ve o sıralar 100 yaşında bulunan bu zâtın sohbetlerini dinler. Ayrıca Cezair’e geçerek, ünlü düşünür **Malik b. Nebi** ile ve Faslı alim **Abdülaziz Lahbabi** ile de tanışır. Fadıl b. Aşur’un Tunus Üniversitesi Hukuk Fakültesinde ders vermesine dair bir olayı şöyle anlatıyor Süreyya Hoca: “Fadıl b. Aşur celabiyesi ile ders vermeye gidince, bizim gibi modernleşmeyi şekilden ibaret gören Tunuslu öğrenciler, ‘bu mol-la bize ne anlatacak’ gibisinden onu hafife alırlar. Talebelerinin bu psikolojisini farkederek Aşur, Arapça olarak verdiği dersinin bir yerinde bir Fransız’a atıf yaparak Fransızca konuşmaya başlar; ardından bir İngiliz’e atıfla İngilizce, sonra İtalyanca konuşur. Talebeler adeta şoke olurlar.” İhsan Süreyya Hoca Tunus’ta iken, bir akşam, tv

spikerleri ağlayarak Fadıl b. Aşur’un vefat haberini verirler. Böylece onun cenaze namazını kılmak da nasib olur Hoca’ya.

Erzurum’da İlim-Tebliğ Halkası, Molla Ali ve Sırma Hoca’nın “Aspirin” Kitapları

Yurt dışındaki ilmi çalışmalarını tamamlayıp 1973’te İslâmî İlimler Doktoru olarak Türkiye’ye dönen İhsan Süreyya Sırma Hoca, Erzurum Yüksek İslam Enstitüsünde -sonra İslâmî İlimler Fakültesi oldu- İslam Tarihi dersleri vermeye başladı. 1980’de Doçent, 1989’da Profesör olan Süreyya Hoca, kendisini akademizme hapsedmeyen, o dünyada edindiği ilmi birikimi tüm insanımızın ve özellikle de gençliğimizin anlayacağı bir dille kaleme ve kelâma döken bir ilim ve fikir adamı olarak ismini bütün Türkiye’ye duyurdu. Gerek Erzurum’da rahmetli **Ruhi Özcan** gibi gayretli hocalarla birlikte kurduğu ilim-tebliğ halkası gerekse 80’li yıllarda tüm Türkiye’ye yayılan ve Müslüman gençliğe Kur’ânî bir tarih şuuru kazandıran “**aspirin**” kitapları ile Hz. Peygamber(s.) ve ashabının inkılapçı mücadelesini günümüze taşımaya gayret etti. Şahsen benim de o yıllarda ve halen öğrencilerime sitayişle tavsiye ettiğim “İslâmî Tebliğin Mekke Dönemi ve İşkence”, “İslâmî Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad”, “İslâm ve Tarih”, Tanzimat’ın Götürdükleri”... gibi kitapları gençliğin “**el kitabı**” haline gelerek yıllar yılı onların zihin ve gönül dünyalarının inşasında çok önemli bir yere sahip oldular. Toplam 30 kitabı ve 200’ü aşkın ilmi makalesi yayınlanan, ulusal ve uluslararası bir çok konferansta tebliğler sunan Süreyya Hoca, aspirin kitapları, bir papazın “İsâ’yı ancak basitleştirerek insanlara anlatabiliriz” sözünden etkilenerek yazmaya başladığını söylüyor. Akademik çalışmaların tozlar arasında kaldığını belirten Hoca, “insanların anlamadığı, onlara hitap etmeyen kitabın, makalenin ne anlamı var!” diyor. İyi ki yazdınız hocam! Gençlik size minnettâr!

Erzurum’da hem ilmi çalışmalarını sürdüren, hem de bir grup hoca ile birlikte halka ve gençlere yönelik sohbetler yapan Sırma Hoca, ayrıca yöredeki alimlerle tanışmayı da ihmal etmez. Irak’ta medrese eğitimi görmüş **Molla Ali** ile görüşmek üzere bazen Van’a giderler ve bazen de Erzurum’a davet ederek ondan istifade ederler. Sırma Hoca aktarıyor: “Molla bir ara üstad Said Nursi’yi ziyaret eder hapisteye iken ve ‘Hocam size biat etmeye

geldim’ der. Üstad, ‘Molla! Hiç parmaklıklar arkasındaki bir hocaya biat edilir mi? Git, tebliğe devam et!’ der.” Bir hatıra daha: “Hoca çok iyi Arapça bilirdi. Bir gece kütüphanemde misafir ettim. Gece uyuyamamış; beni çağırdı. Baktım, elinde İbn Kesir Tefsiri; ‘Hoca, bak şuna; bu ifade böyle mi yazılır; koskoca İbn Kesir!’ dedi. Buna canı sıkıldığından uykusu kaçmış. Türkçe’ye iyi hakim olmayan Molla Ali merhuma bir gün Ankara Siyasal’dan bir genç geldi ve “ülke” kavramı hakkında ne düşündüğünü sordu. Hoca bir türlü soruyu anlayamadı. ‘Hocam, arkadaş “dâr” kavramını soruyor’ deyince, “ha” dedi ve başladı yazdırmaya. ‘Yaz’ dedi: ‘ülke: başkalarının değil; benim ilkelerimin uygulandığı yerdir’. Rametli gerçek bir alim, abid ve mücahid idi; hayatı vahiy kültürü idi. **Ruhi Özcan**’ın **Vahiy Kültürü** -ki bir konferans metnidir- Molla Ali’den mülhemdir.”

1993 yılında naklen Sakarya Üniversitesi’ne geçen İhsan Süreyya Sırma, 1995 yılına kadar bu üniversitenin İlahiyat Fakültesinde İslam Tarihi öğretim üyeliği yapar. Ancak Sırma Hoca’nın tavizsiz dik duruşu ve İslâm’ın ilk yıllarındaki tevhidî ve cihâdî duyarlılığı günümüze taşıma çabaları birilerinin zülfü yârine dokunur ve nihayet 1995’te zorla bu üniversiteden emekli edilir. 1995-1997 yıllarında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanlığı görevinde de bulunan Sırma Hoca, davaya hizmetini elbette noktalamaz; Rabbimiz ona bu kez Avusturya kapısını açar.

Katolik Mezarlığında Arapça “Küllü Nefsin Zâiqatü’l-Mevt” Yazılı Bir Mezar

Türkiye’nin yıllardır değişmeyen bir acı gerçeği vardır: Kıymetini bilemediğimiz beyinlerin ve ilim adamlarının değerini yabancılar bizden daha iyi bilir. Geçen sayımızda tanıttığımız Fuat Sezgin Hoca, bunun tipik bir örneği idi. O 27 Mayıs Darbesi ile görevine son verilen 147’lerden biri olarak Almanya’ya gitmiş ve İslâmî İlimler Tarihi alanında harika çalışmalar yapmıştı. İhsan Süreyya Hocamız da 28 Şubat süreci sonrasında o kervana katıldı ve Viyana Üniversitesi’nde Tarih Profesörü olarak görev yapmaya başladı. Sürecin

mağduru olarak oralara sürüklenen başörtülü öğrencilerimize, imam-hatiplilere ve diğerlerine sahip çıkmaya ve kol-kanat germeye devam eden Sırma Hoca, Türkiye’ye sık sık geliyor ve 63 yaşına rağmen heyecanını ve ‘hızını’ yitirmeyen bir ilim ve dâvâ adamı olarak ülkenin birçok yerinde konferanslar, seminerler vermeyi, radyo-tv programlarına katılmayı, sohbetler yapmayı ihmal etmiyor.

Tarihçi İhsan Süreyya Hoca’nın Viyana’daki mühim bir hatırasını naklederek bitirelim. Geçen yıl Ramazan ayında, Hoca bir iki arkadaşıyla birlikte Viyana’daki bir Katolik mezarlığını gezer. Malum, bütün Hristiyan mezarlarının üzerinde haç işareti bulunur. Bu haç alımlı mezarlar arasında ilerlerken birden karşısına üzerinde Arapça yazılar bulunan bir mezar ilişir. Bu manzara onları hayrette bırakır. Biraz yaklaşıp bakınca; mezarın en üstünde **“Küllü nefsin zâiqatü’l-mevt”** âyetinin yazılı olduğunu görürler. Müthiş heyecanlanırlar. Mezarın sağında solunda çeşitli âyetler, hadisler, güzel sözler yer almaktadır. Bir tanesi Osmanlıca’dır ve şöyle bir beyittir:

**“Ziyaretten murâd ancak duâdır;
Bugün bana ise yarın sanadır.”**

Evet, bu mezar ünlü Avusturyalı şarkiyatçı, Osmanlı Tarihçisi **Von Hammer**’e aittir. İhsan Süreyya Hoca, “Allah’ın hikmetine bakın” diyor ve ekliyor: “Ben Hammer’in mezarının nerede olduğunu bilmiyordum. Bizimki öylesine bir gezinti idi. Rabbim tevafuken bizi onun mezarına getirdi ve bu yazıları okuduk; resmini çektik. Tahminim o ki, rahmetli öyle vasiyet etmiş ve varisleri de bu mezarı yaptırmışlar. Allahu a’lem Hammer Müslüman olarak öldü. Zira bu tür adamlar, İslâm’ı çok iyi tanıyorlar, kabul de ediyorlar ve ama çevre baskısı sebebiyle bazan açıkça ilan edemiyorlar. Hammer bunu mezarına yazdırarak ilan etmiş adeta.”

Sırma Hoca’dan Hammer’in mezarını ve İslâm’a bakışını bir yazı konusu yapmasını istihdam ediyor ve bu yazıyı mezar resimleriyle birlikte **Umran**’da yayınlayacağımıza söz veriyoruz.

İlim ve tebliğ çalışmalarını aralıksız sürdüren İhsan Süreyya Sırma Hocamıza dualar ediyor, hayırlı ömürler niyaz ediyoruz.

MİMAR SİNAN'IN DÜNYASI

Mustafa Miyasoğlu

Mimar Sinan'ın büyüklüğü konusunda yerli-yabancı hemen herkes söz birliği etmiş olduğu halde, bazen dikkati çekmek isteyen tuhaf tipler çıkıp onun kişiliği etrafında birer yalan uydurarak bu deha etrafında kuşku uyandırmaya çalışırlar. Bazen onun Rum veya Ermeni olduğunu söylerler, bazen eserlerinin abartıldığını ifade ederek onu küçümsemeye çalışırlar. Bazıları da sırf cami mimarı olarak görür. Son olarak bir sanat tarihçisi Sinan'ın *"muhayyel bir kişilik olarak inşa edilmiş bir mitoloji"* olduğunu iddia etti. Bütün bunlar Mimar Sinan'ı anlatma konusundaki yetersizliği ortaya koyar.

Aynı yetersizliği Fuzûlî, Bâkî ve Kanûnî gibi pek çok Osmanlı büyüğü için de söyleyebiliriz.

Buna rağmen, Mimar Sinan'ın hayatı ve eserleriyle ilgili o kadar çok şey yazılıp çizilerek yayımlandı ki, bunların bir araya getirilmesinden büyük bir kütüphane ortaya çıkması mümkündür. Pek çoğu sanat tarihçisi tarafından yazılan bu kitapların genellikle teknik nitelikte olduğu için herkes okuyamaz. Bunların okunmasıyla tam bir Mimar Sinan portresi ortaya çıkarmak mümkün olmaz. Çünkü bu kitapların büyük çoğunluğu ya mimarlık bilgisiyle yahut da tarihi kaynakları ortaya

koymak kaygısıyla yazılmıştır. Bazıları da onun devşirmeliği - Türklüğü gibi tartışmalara ağırlık vermiş, Mimar Sinan'ı ortaya çıkaran ruhu ve klasik Osmanlı toplumunu dikkate almamıştır. Halbuki bir insanı yetiştiren şartları, bulunduğu çevreyi ve yaşadığı dönemin temel düşüncelerini dikkate almadan onun ortaya çıkışını anlatabilmek mümkün değildir. Bütün bu unsurlarla bir insanı anlatmak da mimarlarla tarihçilerden çok edebiyat adamlarının meselesidir. Sinan'ı anlatmada asıl yetersizlik de bu alanda görülüyor.

Bilindiği gibi, bütün dünyada yalnız din ve devlet adamlarıyla ilgili biyografik kitaplar yazılmıyor; mimarlar ve müzisyenlerle de ilgili çok zengin bir kütüphane var. Millî kültür, ana edebiyat türleri sayılan şiir, hikâye, roman ve tiyatro eserleri kadar, yardımcı türler sayılan biyografi, seyahatnâme ve portre kitaplarıyla da zenginleşir. Edebî eserlerin ortaya çıkışı biraz da sanatçının mizacı ve temel tercihlerine bağlı olduğu için, yan türlerde eser verilmesi daha çok toplumla yöneticilerin alâkasına bağlı. Pek çok tarihi romanla biyografik eserin yazımında, kültür çevreleri kadar millî kültüre önem veren kamu görevlileriyle devlet yöneticilerinin de etkisi vardır. Çünkü

bu bir millî kültür meselesidir.

Bugün Mimar Sinan'ın hayatıyla ilgili kültür kitaplarının hepsini bir araya toplasanız iki elin parmaklarını aşmaz. Bunların çoğu da onun Mustafa Sâi Çelebi'ye not ettirdiği kitapların tıpkıbasımıyla sadeleştirmelerinden ibaret. Sinan'ı anlatan edebi eserlerin sayısı maalesef üçü-beşi geçmez.

Sinan'ın Kubbeleri

Osmanlı dili ve kültürü gibi, Osmanlı mimarlığının da devletin gelişimine paralel bir gelişim içinde olduğunu görüyoruz. Özellikle çok kubbeli yapıdan tek kubbeli yapıya doğru gelişen cami mimarisinde, Osmanlı'nın Anadolu birliği yanında İslâm birliğini de sağlamayı başaran ve "imparatorluk gücü"ne ulaşan iradenin eserlerini ortaya koyduğu görülebilir. Bu iradenin sözcüleri olan Fatih, Yavuz ve Kanunî gibi büyük şahsiyetlerin iddialarını somut mimarî yapılarla kavuşturan Mimar Sinan'ın dünya çapındaki eserleri klasik Osmanlı çağının bütün özelliklerini çarpıcı bir tarzda temsil etmektedir.

Büyük devlet olmakla büyük kubbeli mabet yapmak arasında her zaman vazgeçilmez bir alâka kurulmuştur. Sözlü rivayetlerden efsanelere kadar üzerinde durulan bu husus, devlet gücünün temsili gibi algılanmakta, tarihçiler bile bu türden rivayetleri çalışmalarında dikkate almaktadırlar. O yüzden, Süleyman Peygamberi sadece devlet adamı gibi gören Yahudi geleneğine itibar eden Yunanlı tarihçi Stefanos Yerasimos, Süleymaniye adlı kitabının önsözünde şöyle ilgi çekici bir yorum yapar:

"İmparator İustinianus'un, Süleyman'ı ve onun Kudüs Tapınağı'nı alt ettiğini açıkladığı 27 Aralık 537 günü ile Süleyman'ın,

adaşı Muhteşem Süleyman aracılığıyla öcünü aldığı 15 Ekim 1557 günü arasında kalan bin yıllık iktidar düşleri, Ayasofya'nın kubbesiyle Süleymaniye'nin minarelerini ayıran zaman-mekân içinde birbiri ardınca tespih taneleri gibi sıralanırlar."

Kanuni Sultan Süleyman'ın Süleymaniye Camii ve külliyesini Mimar Sinan'a yaptırırken Stefanos Yerasimos'un sözünü ettiği türden bir öç alma duygusunu taşımadığını elbette biliyoruz. Fakat İmparator Justinianus'un Roma İmparatorluğunu yeniden kurmaya çalışmasıyla Osmanlı'nın dünya hâkimiyetine yürüyüşü arasında paralellik kuran ve *"Ayasofya'nın ilk rakibi: Fatih Sultan Mehmed Camisi"* diyen Yunanlı tarihçi, mimari eserleri siyasi bakış açısıyla değerlendirirken önemli bir tavır ortaya koyuyor. Konstantinopolis'i yeni Roma'nın merkezi yapmaya çalışan imparatorunkiyle ondan dokuz yüzyıl sonra İstanbul'u fetheden Fatih'in hedefini karşılaştırırken, Süleymaniye'yi yaptıran Kanunî'nin bunu her alanda gerçekleştirdiğini de vurgulayarak, Ayasofya gibi Süleymaniye'yi de dini olduğu kadar siyasi bir eser olarak nitelendiriyor:

"Böylece Süleymaniye, imparatorluk başkentinin göğünde ikinci kez, hem bir saygı duruşu hem de bir meydan okuma gibi yükselen kubbesinin kusursuz biçimiyle, tarihte yaşanan değişikliklerin ötesinde bir sonsuzluğun peşine düşmüş gibidir."

Burada, Süleymaniye için kulanılan, *"kubbesinin kusursuz biçimi"* ile *"bir sonsuzluğun peşine düşmüş gibidir"* ifadelerine dikkati çekmek istiyorum. Doğrusu, Mimar Sinan'ın kubbeleri için söylenen bu takdir ifadeleri arasında böyle net bir sonsuzluk iştiyakı tespitine az rastlandığını belirtelim. Yakın zamana kadar

pek çok sanat tarihçisiyle mimarın, Mimar Sinan'ın büyüklüğünü anlamak ve anlatmakta yetersiz olduğu ve kof övgülerle bir dehayı anlamaktan uzak kaldığı ortamda Yunanlı sanat tarihçisinin ifadeleri anlamlı. Halbuki büyük eser ancak ona benzer bir eserle anlaşılıp anlatılabilir.

Sakarya Türküsü adlı şiirinde, *"Hani ardına çil çil kubbeler serpen ordu"* diyen ve Osmanlı kubbelerinin her birini çil çil altınlara benzeterek fatihlerin armağanı gibi gören Necip Fazıl, *"Mermerlerin nabzında çarpar mı hâlâ tekbir"* mısraıyla camilerin manasını vurgularken yapılaş amacını da belirtmiş olur. Sanki Necip Fazıl'ı Yunanlı tarihçi haklı çıkarır: Kubbeler gücün ve inancın semboldür.

Mimar Sinan'dan önceki Osmanlı ve İslam mimarisi, Arap ve İran mimari eserleriyle sanki onu hazırlamaya memur edilmişlerdir. O yüzden Mimar Sinan, kendinden önceki bu İslâm eserleri yanında, pek çok mimari eserle Ayasofya gibi büyük bir Bizans

eserinden de faydalanarak Osmanlı kubbelerini muhteşem bir âbide halinde İstanbul'un pek çok tepesiyle devletin dört bucağına dikmesini bilmiştir. Bunlar arasında İstanbul'daki Süleymaniye ile Edirne'deki Selimiye'nin kubbeleri gerçekten çok önemlidir. Ayasofya'ya yaptığı minarelerle kubbesini destekleyerek korumuştur.

Cami kubbesinin Müslümanları gök kubbeyle benzer bir çatı altında topladığı ve toplanan cemaatin aynı mekânda İslâm'ın ruhuyla bütünleştiği görülüyor. Bunlar ne kadar büyük ve çok sayıda olursa o kadar güç ve güven vereceği ortadadır. O yüzden, yüzlerce cami kubbesi yapan ve cami mimarisinde hâlâ aşılammış bir üslûp formu oluşturan Mimar Sinan'ı iyi değerlendirmek zorundayız.

Sinan'ın Öteki Mimarlardan Farkı

Bugünü kadar Mimar Sinan hakkında yazılan kitapların bir kısmı, ona Atatürk'ün emriyle sahip çık-

ma hevesiyle yazılmıştır. Bir kısmı da Sinan'ın 500. ölüm yıldönümü vesilesiyle yapılan sempozyumla oluşan bilimsel kamuyunun beklentilerine cevap vermek maksadıyla, eserleri üzerinde ilmî çalışma yapılarak ortaya çıkmıştır. Pek çoğunun takdire değer bir çaba eseri olduğu muhakkaktır. Bu arada, iki tiyatro eserinden sonra yayınlanan edebi kitaplar da maalesef son derece yetersiz. O yüzden bu kitaplar itibarlı yayınevlerinde yayınlanmasına rağmen genel kabul görmemiş, yeterli tarih bilgisinden mahrum olarak yazıldıkları için de Mimar Sinan'la ilgilenenlerin dikkatini çekmemiştir.

Halbuki bilindiği kadarıyla eski dünya mimarları arasında Mimar Sinan kadar kendini ve eserlerini anlatma, yaptıklarının listesini yazdırarak unutulmasını önlemek maksadıyla çaba gösteren yoktur. Mimar Sinan, kendi çağının bütün önemli sanatçılarından pek çok bakımdan farklı bir tavır sahibidir. Eserlerindeki üslûp birliğinde olduğu kadar hayır dualarla anılmak isteğinde de farklıdır. Kendisinden sonraki Osmanlı cami mimarisinde ve külliye oluşturulmasında damgası vardır.

Ölümünden bir süre önce Mimar Sinan, genç şair ve nakkaş dostu Mustafa Sâi Çelebi'ye kendini ve eserlerini ifadeye çalışır. Süleymaniye, Moğlala Su Kemeri, Has Bahçe'nin İmarı, Büyükçekmece Köprüsü gibi önemli eserlerinin yapılış serüvenlerini anlatmaya önem verir. Mimar Sinan'ın eserleriyle ilgili yazmalarından, Mustafa Sâi Çelebi'nin yazdığı Tezkiretü'l Bünyan ve Tezkiretü'l Ebniye adlı risalelerden başka, onun eserlerine dair pek çok yazmanın bulunduğunu biliyoruz. Bunlardan yazarı bilinmeyen Adsız Risale'nin daha büyük bir eserin bir bölümü olduğu sanılırken, 18. yüzyılda Dayazâde Mustafa Efendi tarafından yazılan Selimiye Risalesi sadece bir eserini konu edinmektedir. Mühimme Defterleri ile Süleymaniye Vakfiyesi ve caminin yapımı sırasındaki muhasebe kayıtlarından çıkarılan bilgilerin de Mimar Sinan'ın mimarlık tavrıyla ilgili farkları vurguladığı açıktır.

Sonraki dönemlerde yabancı seyyahlarla Osmanlı tarihçilerinin, bu arada Evliya Çelebi'nin Sinan'ın eserleriyle ilgili verdikleri bilgilerin ne kadar önemli olduğunu belirtmeye gerek yok. Bütün

bunların Ahmet Refik'in yayınladığı dokümanlarla birlikte yerli-yabancı araştırmacılara cesaret verdiği söylenebilir. Bugün bu türden çalışmaların sayısının bini geçtiği görülüyor, fakat bunların çokluğu sanat ve edebiyat adamlarımızı nedense harekete geçirmekte yetersiz kalıyor. Halbuki eserleri arasında çok da önemli bir yeri olmayan Drina Köprüsü bile İvo Andrić gibi bir yazarın romanına konu oluyor. Mirsad Sinanoviç'in Sinan'ın Gizli Eseri adlı romanı da yine o bölgedeki camilerden birini anlatır.

Ortada bulunan Mimar Sinan'a ait eserler, elbette sanat tarihi ve mimarlık bakımından önemli bir birikim oluşturuyor, ama bir dünya devletinde 50 yıl Başmimarlık yapan ve üç kıtaya Osmanlı mührünü vuran mimarı ve onun dünyasını anlatmaya yetmiyor. Bunun sorumluluğu elbette hepimize ait.

Ben bu sorumluluğu Mimar Sinan Üniversitesi'nde düzenlenen sempozyumda hissettim de romanını yazmaya o yıllarda karar verdim. Bu konuda, Mimar Sinan'la ilgili çalışmalarıyla dikkati çeken araştırmacılardan başta Suphi Saatçi ile Zeki Sönmez olmak üzere, pek çok dostun teşviklerini ve yardımlarını gördüm, epeyce bir zaman okuyup hazırladım. Eserlerini uzunca bir zaman tasarladıktan sonra ortaya koyan bir sanatçının dünyasını anlatmak da galiba onun tarzında uzun soluklu bir çalışmayı gerektiriyor. Çünkü Sinan, bir bakıma tek başına Osmanlı'yı temsil eden nâdir sanatçılardan...

Mimar Sinan'la ilgili yaptığım okuma çalışmalarında, onun Osmanlı mührünü 16. yüzyıl dünyasına nasıl vukufu ve şuurlu bir tarzda vurduğunu fark ettim. Onsuz Osmanlı kimliğini anlamanın imkânı olmadığı gibi, Osmanlı'nın ruhunu anlamadan da onu ve

eserlerini tam olarak değerlendirmenin mümkün olmadığı ortadadır. Bu hususları sanat tarihçisi Selçuk Mülayim ile tarihçi İlber Ortaylı kadar mimarlık felsefesi geliştiren Turgut Cansever ve Suphi Saatçi de eserlerinde bütün boyutlarıyla ortaya koymuşlardır. Bunlar kadar o ruha âşına sanat ve edebiyat adamları için yeterli malzeme oluştu bence.

Mimar Sinan'ın Romanı

Değerli sanat tarihçisi Selçuk Mülayim, Ters Lâle adlı Osmanlı Mimarisinde Sinan Çağı ve Süleymaniye'yi konu edinen eserinde, öteki sanat eserleri yanında mimari eserlerini "büyük sanatlar" grubunda mütalaa eder ve bunları "bir yandan teknik olarak mühendisliğin, bir başka yönden de sanatın" konusu olarak ele alır. Kazancakis için antik çağın Partenon Tapınağı'nın anlamı şudur: "Bana aklın, rakam ve geometrinin eseriymiş gibi göründü. (...) İnsanın yüreğine dokunmuyor." V. Loon'a göre de Mısır piramitleri "Mimarlıktan çok mühendislik işidir. Onlar güzellik tutkusundan doğmamıştır;" sadece firavunların cesetleri için "banka gibi düşünülmüştür"... Bu sözler birer yorum tabii...

Bunlar elbette Hristiyan aydınların pagan dönemi yapılarına bakışlarını ortaya koyuyor.

Osmanlı sanat anlayışı çevresinde konuya yaklaşan Selçuk Mülayim, Rönesans sonrası Avrupa mimari anlayışıyla bazı yönlerden paralellik gösteren ve özgün bir şehircilik anlayışı sergileyen Osmanlı mimarisinin evrensel yönleri üzerinde dururken, Mimar Sinan çağının ortak özelliklerini de vurgular. Kitabını da "Sinan'ın mimarlık tavrı etrafında dönemin toplumsal tarihini ele alan bir deneme" olarak sunar. Bu arada konusuyla ilgili ola-

rak şöyle bir tespit yapar:

"Mimari bütün yerleşik toplumlar için, kent kültüründeki standardı anlatan başlıca övünç kaynağıdır, uygarlığın göstergesidir. Paris, Atina, Persopolis'in çekiciliği buradan gelir. Edebiyat için aynı şeyleri söyleyemiyoruz."

Gerçekten edebiyattan çok mimari somut bir biçimde "uygarlığın göstergesi" sayılabilir. Çünkü gözle görülebilen eserlerle Eski Yunan ve Roma medeniyetlerini tanımak ve tanıtmak, edebî eserlerle tanımaktan kolaydır. Fakat mimari eserlerdeki yapanlardaki ruhu anlayabilmek o kadar kolay olmuyor. Olabilseydi, Partenon Tapınağı'nı oluşturan ruhu en kolay kavrayabilecek insan, o çevrede yaşayan Kazancakis olurdu. Demek ki taşların oluşturduğu yapıyı anlayabilmek için de ortak bir ruh gerekir. O yüzden olsa gerek, Selçuk Mülayim eserin başında şöyle der: "Bu kitabı noktaladığım anda, Yahya Kemal Beyatlı'nın "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" adlı şiirinin bir tek mısrasına bile ulaşamayacağımı anladım. Bir mimarlık kompozitörünü kavramak yeni bir yaratıcılık gerektiriyor."

Bunlar, haddini bilen bir bilim

adammının tespitleri olarak son derece önemlidir.

Gerçekten de Yahya Kemal'in mısraları bu değerli sanat tarihçisine hak verdiriyor:

"En güzel mâbedi olsun diye en son dînin

Budur öz şekli hayâl ettiği mîmarînin."

Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi,

Seçmiş İstanbul'un ufkunda bu kudsî tepeyi;

Taşımış harcını gâzîleri, serdârıyla,

Taşı yenmiş nice bin işçisi, mîmarıyla."

Mimar Sinan'ın romanını, konuya ancak bu çerçevede yaklaşmakla yazabileceğimizi düşünüyorum. Çünkü Sinan 50 yıldan fazla süren Başmimarlığı ile görevde en uzun süre kalan Osmanlı sanat ve devlet adamıdır. En önemli yanı ise, her bakımdan ruhumuzu temsil eden bizden bir sanatçı oluşudur.

Bizi biz yapan değerleri bütün dünyaya anlatmakta Mimar Sinan ve eserlerinin eşine ender rastlanacak nitelikte zengin bir birikim oluşturduğu hususuna sanatçılarımızın dikkatini çekmek istiyorum.

Türkçe çocuk edebiyatı alanında çocuk dergilerinin önemli bir yeri vardır. İlk olarak 1800'lü yılların ikinci yarısında yayımlanmaya başlayan ve günümüze kadar çok değişik adlarla yayımlanan bu süreli yayınlar, kültürel tarihin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Cumhuriyet öncesi süreli yayınları içinde en uzun ömürlü olanı Çocuklara Mahsus Gazete iken Cumhuriyet'ten sonra yayınlanmış en uzun soluklu dergi Doğan Kardeş'tir. İlk olarak Kasım 2001'de yayımlanan şiir, öykü, masal, deneme sohbet gibi çeşitli çocuk edebiyatı türlerine yer veren Ebe Sobe dergisi gerek içeriği, gerekse zengin çizgi boyutu ile dikkati çekmektedir. Günümüz Türkçe çocuk edebiyatının ön- de gelen yazar ve çizerlerinden oluşan dergide edebiyat, bilgi, eğlence ve oyun birlikte sunulmuştur. Dergide ayrıca öğrencilerin göndermiş oldukları yazı ve resimler de geniş biçimde yer almıştır. İşte bu derginin çeşitli boyutlarını derginin genel yayın yönetmeni Nihat Vuran'la konuştuk...

NİHAT VURAN'LA ÇOCUKLARIN OYUN HALKASI: EBE SOBE ÜSTÜNE

Konuşan: Mustafa Aldı

Ebe Sobe dergisi nasıl oluştu, ne zamandan itibaren yayımlanmaya başladı? Ebe Sobe'nin yayın ilkele- ri nelerdir? Amaçları hakkında neler söylenebilir?

Ebe Sobe'nin yolculuğu 2001 yılında başladı. Özel- likle o yılın ilk aylarında patlak veren ekonomik krizin ardından, çocuklar için yapılan güzel işlerin çoraklaş- tığı bir süreçte doğdu bu fikir. Toplumun başını yere eğdiği o günlerde, umudun ipine tutunarak bulutlara bakmak istemiştik belki de...

Çocuklar için güzel şeyler üretme çabasında olan bu arkadaş grubunun, çoğunluğunun böyle bir yayın tecrübesi yoktu. Nereye kadar ulaşacağımızı, kaç sa- yı ayakta kalabileceğimizi, kaç kişiye ulaşabileceğimi- zi düşünmedik bile. Bir adım atalım, yolculuk başlasın istedik. Bir tek hedefimiz vardı: Edebiyat, bilgi ve eğ- lenceyi buluşturan, çocukların diliyle konuşan, birkaç kişi bile olsa birilerinin dünyasında yıldızlar parlatabi- len bir dergi ortaya koymak istiyorduk.

Yolculuğa böyle bir kapıdan başlamakla ne kadar iyi ettiğimizi, birkaç yıldan sonra fark edebildik ancak. Çünkü dergimizin sayıları adım adım çoğaldıkça, bu işe katkı veren birçok değerli insan ve pek çok güzel okurla, keyifli bir oyuna dönüştü yürüyüşümüz. En baştan beri "Türkiye'nin oyun halkası" olarak tanım- ladığımız Ebe Sobe, şimdi bakıyoruz ki Kasım ayında 7 yaşına girmek üzere...

Geride kalan zaman içinde 2003'te ve 2005'te "yılın çocuk dergisi" olmaya layık görülen, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tüm ilköğretim öğrencilerine tavsiye edilen, görseelliğiyle dikkat çeken ve hepsin- den de önemlisi binlerce okurun dünyasına anlamlar katmış bir dergi serüveninden söz edebiliyoruz artık...

Dergide yer alan edebiyat ürünlerinin anonim, ma- sal ve öyküden ziyade Türkçe çocuk edebiyatına emek veren önemli yazarlardan olduğunu görürüz. Ayrıca masal, öykü, şiir, deneme gibi çeşitli türlere de yer verdiğini görüyoruz. Bu bakımdan Ebe Sobe nasıl bir çocuk dergisidir?

Ebe Sobe, en baştan beri "çocuk edebiyatı"nı ön- celeyen bir dergidir. Yayın hayatının büyük bölümün- de, farklı çevrelerde "çocuk edebiyatına yer veren tek

çocuk dergisi" olarak da tanımlandı.

Biz, özellikle iki nedenle buna özen gösteriyoruz: Birincisi, edebiyatın insan hayatındaki önemine ve işlevine inanıyoruz. Hayatın ilk dönemindeki çocuklara edebiyatın farklı tatlarını sunmak, onların kelime dağarcıklarıyla birlikte düşünce algılarının da genişlemesini sağlayacaktır. Çünkü insan, bildiği ve anladığı kadar düşünebiliyor. Edebiyatın sağladığı estetik ve dili doğru kullanma becerisi sayesinde, çocukların ifade gücü ve özgüvenleri de gelişecektir.

İkinci sebep de, çocuk edebiyatına emek verip değer üreten yazarlara bir üretim alanı açma çabasıdır. Bunu hem edebiyatın farklı türlerindeki yazarlar için, hem de farklı tarzlardaki çizerler için bir ilke olarak önemsiyoruz. Bu durum, dergiye bir zenginlik de getiriyor: Çünkü bu alanda güzel işler üretme çabasındaki birçok yazar ve çizer ile, o yolun daha başında olan birçok genç yazar-çizer, bu sayede Ebe Sobe'de buluşmuş oluyor.

Derginiz kaç yaş çocuk grubuna hitap ediyor? Yaş gruplarını sınırlı tutmanın kitap ve dergi düzeninde doğru olduğunu düşünüyor musunuz?

Dergimizi genel olarak 7-13 yaş grubuna yönelik bir içerik diliyle tasarlıyoruz. Okurlarımız da genelde 8-12 aralığında yoğunlaşıyor. Tabii bunun yanında okul öncesinden çok küçük yaşta abonelerimiz olduğu gibi, yaşı bir hayli ilerlediği halde içindeki çocuk-dünyayı koruyabilmiş yetişkin okurlarımızın bulunduğunu da belirtmeden geçmeyelim.

Yaş gruplarının, çocuk yayıncılığındaki önemine kesinlikle inanıyoruz. 7-13'ün geniş bir aralık olduğunu ve bir iki parçaya bölünebileceğini de biliyoruz. Ancak Türkiye şartlarında, özellikle süreli yayınların (dergilerin) kısa yaş aralıklarına göre gruplanması kolay görünmüyor. Çünkü zaten bu kadar geniş yaş aralığında bile dü-

şük kalan tirajlar, küçük aralıklarda iyiden iyiye azalmış olacağı için bu teknik ve taktik olarak bu kolaycılığa kaçmak zorunlu oluyor. Bir de maalesef eğitim sistemimizde yeterli bir standart oluşmadığı için Türkiye'nin bir ilindeki 8 yaşındaki okurun algı/beğeni düzeyi ile bir başka ildeki 10 yaşındaki bir okurun algı/beğeni düzeyi, bu tür yaş sınıflandırmalarını alt üst edebiliyor.

Günümüz çocuk edebiyatının sorunları dergiler bağlamında nelerdir?

Çocuk edebiyatıyla bağımız, daha çok yayıncı düzeyinde. Bu nedenle, sorduğunuz konuyu daha uzman kişilere bırakmanın doğruluğuna inanıyorum.

Ancak yayıncı gözüyle birkaç söz dile getirmek gerekirse, ilk olarak nitelikli çocuk edebiyatı üretiminde henüz iyi bir çizgi yakalayamadığımızı belirtebiliriz. Bu işin eğitim yönü ciddi derecede ihmal edilmekte. Bazıları çocuk edebiyatını, "kolay" bir şey olarak görmekte... Çocuk edebiyatının, yetişkinlere yönelik bir edebiyat üretimine oranla daha çok hassasiyet, daha çok derinlik, daha fazla dikkat, daha çok araştırma gerektiği ne yazık ki çok önemsenmiyor ülkemizde. Bunun sonucu olarak, özgün yayınların sayısı çok az... İşin pedagojisini dikkate alan, estetiğini/tasarımını düşünen, yeni bir şeyler söyleyebilen yazarların sayısı çok az...

Çocuğa yukarıdan bakan, onun konuştuğu dilden ve ilgilendiği konudan habersiz, hayal gücünden yoksun, çocukluğun pırıltilarını edebiyatta yakalayamamış kitaplarla yol alamayız. Bu nedenle ben, bu tür yayınların ayıklanacağını umut ediyorum. Nitelikli yerli-yabancı yayın örneklerini gördükçe, çocuklara güzel şeyler sunmanın önemini fark ettikçe niteliksiz işlerin elenip, nitelikli işlerin değerinin anlaşılacağına inanıyorum.

ABD'nin Irak'a başlatmış olduğu saldırı karşısında Ebe Sobe

"Barış çiçekleri de açarsa bahar gelecek" başlığıyla yayımlandı. Dünya sorunları güncel hayat vb. konuların çocuk özneye sunumu hakkındaki düşünceleriniz, dergide bu çerçevede izlediğiniz yayın ilkeniz hakkında neler söylemek istersiniz?

Ebe Sobe olarak, "güncel"e bağlı kalmadan ve "gündem"de boğulmadan, çocukların gündeminde olan konuları da ele almaya çalışıyoruz. Aradıkları cevapları bulmalarını, farklı seçenekleri görmelerini, konunun değişik yönlerini düşünmelerini sağlayacak bilgileri buluşturuyoruz. Bu nedenle bazen "savaş"ı, bazen "para"yı, bazen "okul"u, bazen "tarih"i konuşuyoruz; ama en çok da oyundan, sevgiden, umuttan, hayallerden, güzelliklerden söz açıyoruz. Çocukların, yaşadıkları dünyayla ilgili sorularının ve önerilerinin olduğunu ıskalamadan, ama onların çocuk olduğunu unutmadan...

Güncele bağlı kalmadığımız için de, 6 yıl önceki dergimiz bugün de büyük oranda keyifle okunabiliyor.

Ebe Sobe'nin okuyucuyla iletişimi kurduğu "Ebe Sobe Çocuk Kulübü" adı altında sürdürdüğü etkinliklerle neyi hedefliyorsunuz? Kulübe üye olmak için gereken şartlar nelerdir?

Çocuk Kulübü, dergi-okur ilişkisinin bir adım ötesine geçerek, en azından okurlarımızın bazılarıyla bir araya gelme amacını taşıyor temelde... Bir araya geldiğimizde de, yayında paylaşamadığımız hayatın ayrıntılarını paylaşmış oluyoruz: Bazen birlikte oyun oynuyoruz; kitap okuyoruz; bazen sinemaya, bir sergiye, müzeye, fuara, pikniğe gidiyoruz. Bazen de bir kimsesizler yurdunu, bir huzurevi-ni ziyaret ediyoruz.

Kulübümüze üye olmak için, Ebe Sobe aboneli olmak yeterli oluyor. Çünkü okurların buluşmasını ve paylaşmasını amaçlayan bir yer orası...

Derginin yazar ve çizer kadro-

sunda kimler yer alıyor?

Dergimizin oldukça geniş bir yazar-çizer kadrosu var. Bunlardan bazıları her ay, bazıları birkaç ayda bir, bazıları ise daha geniş aralıklarla veya belki de bir çalışmayla katkı vermiş oluyor dergiye... Geride kalan 6 yıldaki 66 sayıda, 200'ü aşkın farklı yazar ve çizerin çalışmaları bulundu Ebe Sobe'de... Bu önemli bir zenginlik... İçlerinde yıllardır birçok kitabı yayımlanmış ve birçok ödüller kazanmış olanlar da var, ilk kez bir çalışmasını yayımlatma mutluluğu yaşayanlar da var.

Bunları tek tek saymak mümkün olmayacağı gibi, sadece bazılarını anmak da haksızlık olur belki. Ama dilimin ucuna gelenleri sıralayayım hemen: Fatih Erdoğan, Dağıstan Çetinkaya, Ferit Avcı, Burhan Eren, Mavisel Yener, Mevlana İdris, Mustafa Delioğlu, Aytül Akal, İrfan Sayar (Porof. Zihni Sinir), Yavuz Turhan, Çiğdem Gök, Şahin Erkoçak, Sibel Demirtaş, Gökhan Akçiçek, Merih Akoğlu, Derya Özbay, Şiirsel Taş, Ayla Çınaroğlu, Cem Kızıltuğ, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Zarifoğlu, Tolga Eren; liste böyle uzaaara gider...

Yerli ve yabancı çocuk dergilerini izliyor musunuz? Ebe Sobe'nin mevcut çocuk dergilerinden farkı nedir? Dergide işleyeceğiniz konuları seçerken nelere dikkat ediyorsunuz?

Yerli ve yabancı farklı yayınları takip etmeye çalışıyoruz elbette. Sadece günümüzde devam eden yayınları değil, geçmişteki dergicilik birikimini de öğrenmeye çalışıyoruz.

Her derginin kendince bir yayın çizgi ve hedefi olduğu için, Ebe Sobe'yi diğerlerinden ayırt eden yönler vardır mutlaka... Belki bunlardan en önemlisi, kuşatıcılığı... Ebe Sobe, daha önce (veya halen) farklı yayın mutfaklarında bulunmuş, farklı alanlardaki insanların birikimlerini buluşturan bir dergi olma özelliğine sahip. Ben bunun bir zenginlik olduğunu düşünüyorum.

Çünkü önemli olan, "amaç"ta buluşabilmek... Bizim Ebe Sobe'de buluşturduğumuz çalışmalarda ve isimlerde, "çocuklara güzel bir şey sunabilme" amacı vardır ana zemin olarak... Bu zeminin üzerine farklı türleri, farklı renkleri, sesleri, kokuları ekliyoruz.

En çok özen gösterdiğimiz konulardan biri de, çocuklara "yukarıdan", "öğretici" bir tavırla yaklaşmamak... Onların üstünden değil, yanından konuşuyoruz. Onların diliyle, onların kelimeleriyle konuşmaya çalışıyoruz. Hiçbir zaman bir şeyler "öğretme" derinde değiliz; sadece "paylaşma" amacındayız. Çünkü onlarla paylaşıırken biz de birçok güzel şey öğreniyoruz, hatırlıyoruz, tadıyoruz ve kavriyoruz.

Derginin çocuk okurlara gerek tematik olarak gerçekte toplumsal ve ahlaki değer kazandırma gibi bir misyonu var mı?

Ebe Sobe'nin hedeflediği en büyük misyon, nitelikli bir "çocuk dergisi" olabilmektir. Az önce de belirttiğim gibi, bunu bir öğreticilikle yapmayı tercih etmiyoruz. Eğer çocuğa gerçek anlamda bir "çocuk dergisi" sunabiliyorsanız, bütün güzelliklerin kapısını, evrensel değerlerin penceresini, toplumsal niteliklerin anahtarlarını da sunabilirsiniz diye düşünüyoruz.

Yazarların ürünlerine dil ve söylem noktasında müdahale ediyor musunuz? Dergide dil kuralları noktasında TDK'ya ya da okul kültürüne tamamen uygun davranıyor musunuz? Neden?

Edebi metinlere o açılardan müdahale etmiyoruz. Sadece teknik yönüyle imla ve düzeltmelerimiz olabiliyor. Bunun üstünde bir durum varsa, yazarın kendisine bildiriyoruz veya onun bilgisinde değişiklik yapabiliyoruz.

Edebi olmayan bölümlerde ise anlatımın biçimlenmesine ve metnin hedef kitle tarafından kolay okunur ve anlaşılır hale gelmesine özen gösteriyoruz. Çocuklardan gelen metinlerde de imla, noktalama gibi düzeltmelerimiz gerekli

oluyor ama çocukların kendi özgün anlatımlarını koruyoruz.

Dil kuralları noktasında, dergide genel bir bütünlüğün sağlanması ve sürdürülebilirliği önemli... Bu konular, birçok yorumla biraz karmaşık hal almış. Böyle bir durumda en emin yol, bulduğunuz doğru kuralları bir standart olarak koruyup uygulamak.

Ebe Sobe mutfağından söz edelim biraz da... Kimlerle kotarıyorsunuz bu oyun halkasını?

Ebe Sobe'nin mutfağı çok kalabalık değil aslında. Çünkü içeriğin büyük bölümünü, dışarıdan toplamış oluyoruz. Bize kalan, onları harmanlamak oluyor. Tasarım ve diğer kontroller de ayın belli günlerini alıyor. Bunun dışında derginin okura ulaşması için birkaç kişilik bir ekiple çalışıyoruz. Bu ekip, bağımsız bir yayın olmanın getirdiği zorluğu aşmak için, derginin yanında birtakım yayın işlerine de koşturmuş oluyor. Saklambaç Yayınları ve Okyanus Dergisi bunlardan ikisi...

Derginin abone ve bayi satışı ne durumdadır? Ebe Sobe kaç çocuğa ulaşmaktadır? Promosyon ürünleri derginin tirajını etkiliyor mu?

Derginin ortalama bir satışı var ama, bunun çok yeterli olduğunu düşünmüyoruz. Hele ki bizim gibi telifte önem verip buna ciddi bir bütçe ayıran, görselliğe özen göstererek profesyonel bir ekiple çalışan, baskı ve kağıt kalitesini önemseyen bir yayının yükünü düşünecek olursak, bu daha yetersiz bir duruma düşüyor. Yine de bulabildiğimiz her yolla çocuk okurlara ulaşmaya çalışıyoruz. Bunun bir ile bin olması arasında ciddi bir fark yok.

Aynı zamanda Saklambaç Yayınları olarak kitaplar yayınlıyorsunuz. Günümüz çocuk dergiciliğinin ve çocuk yayıncılığının sorunları arasında neler gösterilebilir?

Saklambaç Yayınları, dergideki birikimin kitaplara da dönüşmesi ve dergiyle tanıştırdığımız insanla-

ra, farklı kaynaklar da sunabilme çabasıyla doğdu. Biraz da dergi okurlarının talebiyle oldu bu... Saklambaç'ta nitelikli, okuruna keyif veren kitaplar yayımladık. Bu sonbahardan itibaren daha hızlı bir tempoyla sürecektir Saklambaç Yayınları'nın macerası...

Son zamanlarda çocuk edebiyatı ve kültürüne odaklanan Okyanus'u yayınlamaya başladınız? Türkiye'de çocuk kültürü incelemelerinin durumu hakkında neler söylenebilir? Okyanus'un amaçları nelerdir?

Okyanus, çok önemli bir "proje dergi" aslında... Türkiye'de bir ilki deneyerek, "çocuk yayınları ve okuma kültürü dergisi" oluşturduk. Okyanus, hem Türkiye'deki çocuk yayıncılığının birikimini buluşturup yansıtmayı amaçlıyor, hem de bu alanda yaşanan tikanıklıklara çözüm üretmeye çalışıyor. Bu amaçla da farklı yaş gruplarına yönelik (0-16 yaş arası) çocuk yayınlarının tanıtımlarına yer veriyor, ama bir katalog gibi değil. Çünkü kitaplarla birlikte, kitaba giden yolları da tanıtıyor. Şimdilik çocuk kitapları ve süreli yayınları ağırlıkta içeriğimizde... Ama ilerleyen zamanda çocuklarla ilgili sesli ve görüntülü yayınlar da daha geniş bir yere kavuşacak.

Ebe Sobe'nin yayın serüveni içinde gördüğümüz birtakım ihtiyaçları cevaplamak niyetiyle doğan Okyanus, üç aylık periyotla yayımlanacak. Özgün bir ebada ve tasarıma sahip. İlk sayıyı geçen yaz çıkardık, şimdi de ikinci sayıyı okura ulaştı. Yaz dönemi olmasına rağmen ilk dergi tahminimizin üstünde ses getirdi ve çok beğenildi.

Okyanus, "çocuk yayınları"nı ele alıyor ama bir çocuk dergisi de değil... Çocuklarla ilgili bir dergi... Böyle olduğu için de daha çok "çocukla ilgili yetişkinlere" sesleniyoruz öncelikle... Çünkü çocuk kitaplarını bazı yetişkin insanlar yazıyor, resimliyor, yayınlıyor, satıyor; sonra da başka yetişkin insanlar (eğitimsiler ile anneler, babalar,

amcalar, dedeler, teyzeler, dayılar...) seçip satın alarak çocuklara ulaştırıyor. Bu yüzden, konunun önemini öncelikle onlara anlatmamız gerekiyordu. Onlar bunun önemini ve anlamını kavrasın ki, çocuklarını güzel kitaplarla tanıştırsınlar, onların hayatında güzel pencereler açmış olsunlar. Benim kesinlikle inandığım ve hep altını çizdiğim bir şey var: Bugün toplum olarak *şikâyet ettiğimiz* bütün bu ilişki biçimlerinden, alışkanlıklardan, yanlışlardan ve yanlışlardan kurtulup, bu toplumu olması gereken hale dönüştürmenin en önemli yolu, çocukluktan geçiyor! Bunu sadece ben söyleyemiyorum, bilim de söylüyor. İnsanların hayat algıları, alışkanlıkları, refleksleri çocukluk döneminde geliyorsa madem, o zaman orada düzgün işler yapabilirseniz, büyüyerek ilerleyen o kuşaklar bir süre sonra güzel bir dönüşümü sağlayacaktır kendiliğinden...

Okyanus'ta çeşitli çocuk yayınlarının farklı tarzlardaki tanıtımlarının yanı sıra söyleşiler, aileleri bilgilendirici yazılar, çocukları eğlendirici köşeler ve testler, çizgi romanlar, yayıncılık gündeminden haberler, dünyadaki çocuk kitapları algısıyla ilgili ipuçları da yer alıyor. Aynı zamanda çocukların katkılarıyla oluşan bazı bölümler de var ve hep olacak...

Okyanus'un bir "proje-dergi"

olduğunu söyledim. Bunun anlamı da şudur: Okyanus sadece süreli bir yayın, bir dergi olmakla kalmıyor, aynı zamanda içeriğindeki konularla ilgili çözümler ve gündemler de üretiyor. Örneğin dergi bünyesinde oluşturduğumuz SAKIKU adında bir "kitap kulübü"müz var. Bu kulüp, Türkiye'de sadece çocuk yayınlarıyla ilgilenen belki de tek kitap kulübü... Burada çok farklı yöntem ve kampanyalarla, hem ülkemizde kitap kulübü sisteminin oluşması için çabalamış olacağız, hem de Türkiye'nin farklı yerlerinde olup da aradığı çocuk kitabını bulamayanları, o kitaplarla buluşturmuş olacağız... Bunun yanında birtakım kültürel etkinlikler ve kampanyalar da düzenleyecek Okyanus. Böylece insanların hayatında çocuk yayınlarına ayrılan yerine genişlemesi ve bu işin öneminin fark edilmesi için sesleri buluşturmuş olacak... Öte yandan, ikinci sayımızla birlikte ek olarak vermeye başladığımız "Çocuk Yayınları Kataloğu" var. Bu da Türkiye'de yayımlanan çocuk yayınlarının bir arada görülmesini sağlamış olacak. İlk sayısı teknik zorluklar nedeniyle biraz dar oldu ama sonraki baskılarında, çocuklarla ilgili hemen her yayını bu katalogda buluşturmayı hedefliyoruz. Son olarak söyleyeceğim bir özelliği daha var bu derginin; Okyanus, sadece birtakım satış noktalarında satılan bir dergi değil. Okura ulaşırken de çok farklı yolları denemeye çalışan bir dergi. Çocukla ilgili her türlü kültür, eğitim ve ticari kurumda, bir Okyanus dergisiyle tanışma ihtimaliniz olabilecek. Bazen aldığınız kitapların yanında bulacaksınız, bazen girdiğiniz bir mağazada sizin çantanıza bırakılmış olacak...

Okyanus, adı gibi büyük çağrışımları olabilecek bir yayın... İçinde çok farklı adalar, limanlar var. Okyanus'la tanışanlar, kendilerine uygun adalarda konaklayıp, çocuk yayınlarının güzel dünyasını tanımış olacaklar.

BOŞVERMİŞİZM

Vedat Nedim Tör, 78 yaşında kaleme aldığı *Yıllar Böyle Geçti* adlı kitabında günümüz gençlerinin sorunlarına dair önemli açılımlar sunar. "Gençlik bir inanma, bağlanma, heyecanlanma ve sevmeye çağırır. Ona inanacağı, bağlanacağı, seveceği bir ideal veremezseniz, o kendi ruhi ve fikri rızkını kendisi arayıp bulacaktır. Doğada olduğu gibi, toplumsal hayatta da her boşluk dolar. Gençlik aynı zamanda uçlara, ekstremlere karşı bir zaaf duyar. Ya da her türlü fikri ve ideolojik ilişkiden yoksun, gününü gün etmekten başka bir kaygısı olmayan, gösterişe düşkün ve bir "boşvermişizm" havası içinde heyecanını ve yaşam gücünü heba eden âvâre ve manasız bir yığın türer." Çocuklarla imtihanını kazanmak için ebeveynlerin ve diğer sorumluluk sahiplerinin bu bölümün başlığını hayatlarından kovmaları gerekiyor.

Genç Bir Yazara Öğütler

Danilo Kiş 45 maddelik bir yazarlık nasihatnamesi hazırlamış. Güzellikleri barındırdığı kadar uzun boylu yanlışlıkları da içeren nasihatnameden birkaçını aktarmak istiyorum:

*Tüm değerlerin göreceliğini savunma: bir değerler sınıflandırması vardır her zaman.

*Prenslerden uzak dur.

*Şu an üzerine bahse girme, pişman olabilirsin.

*Aldatıcı benzetmelerden koru kendini

*Kasintılık yapma, çünkü prenslerin uşaklarına benzersin.

Güzellikleri barındıran bu ilkelerden başlayabilir ya da bitebilir yazarlık diyorum.

SOYADINA UYGUN DİLLİ YAZAR

Nuri Pakdil

Kim ne derse desin 70'li yılların en özgün yazarlarından biridir o. Denemeleri, oyun yazarlığı, günlüğü, çevirileriyle gerçekten özel ve 'üstad' bir yazar. Kirlenen bir çağdan uzaklaşarak Sükût su-

retine bürünen ve böylece parlaklığını koruyabileceğini düşünen bir yazın eri. Enis Batur'un "Nuri Pakdil'in Narin Bakışı?" adlı yazısının giriş bölümü şöyle;

"Yaşayan Türk yazarları arasında yazdıklarını en çok merak ettiğim insan Nuri Pakdil. İşin açığı, yalnız merak değil burda söz konusu olan; Bir o kadar da özlem. Yaklaşık on yıldır (1994 itibarıyla) tek satırına rastlamadığımız Pakdil, benim gözümde 1970'li yılların en özgün yazın adamlarından biriydi: kurcalayıcı bakışı, soyadına uygun dili ince ince yontulmuş üslubu, dünyayı göğüsleyişindeki acılı ama umutlu yoğunluğuyla özel bir yazar." Bu özel yazarın günümüzdeki az yazan izcisini merak edenler için bir öneri: *Bir Nokta*'da ikamet eden Mürsel Sönmez'in *Yüz Akı* kitabı ile hemhal olunuz.

MEDYANIN ETKİSİ

Nurullah Ataç'ın kardeşi Dr. Galip Ataç virtüöz bir sohbet yazarı idi. En bilimsel konuları, herkesin anlayabileceği çok hoş bir sohbet havası içinde vermesini bilirdi. Örneğin 'E' vitaminini şöyle tanımlar: "E vitamini efendim, kardeşlerin sayısını arttırmaya yarar! Onun içinde tavsiye ederim bol bol marul yeyiniz efendim!" "Evin saati" adlı program o zamanda o kadar popüler olmuştur ki Galip Ataç İstanbul'dan mebus adaylığını, "Haydarpaşa Hastanesi Ser Tabibi" diye değil, "Ankara Radyosu Evin Saati Muharriri" diye koymuş ve Recep Peker'den sonra en çok oyu almıştır. Hâsılı ke- lam medya her zaman siyasette etkili olmuştur.

Köprülüü Sınamak

Fuad Köprülü, 1913'te kaleme aldığı "*Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl*" adlı makalesi ve 28 yaşındayken yayımladığı *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* başlıklı eseriyle şöhret olmuştur. Arkadan peş peşe edebiyat, kültür, ekonomi tarihi ve siyasi tarihle ilgili eserleri yayımlandı. Bizans kurumlarının Osmanlı kurumlarına etkilerini inceleyen eseri Osmanlı tarihinin erken dönemleri için önemli katkılar sunmuştu. Köprülü'nün 1933 üniversite reformu akabinde yaşadıkları gerçekten ilginç. Üniversite diploması olmadığı için bazı allameler onun sınava çekilmesi gerektiğini düşünmüşler. Bu durum müşğülpe-rest İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ı bile çileden çıkarmış. O da şunu sormuş **"Kime imtihan ettireceğiz? Bütün dünyada zaten birkaç tane olan uzmanlardan getirmek gerek. Biz de O'nu sırayabilecek adam yok!?"** Acaba bazı allameler onun Atatürk ölünce **"Kurtulduk!"** diyeceğini mi sezmışlerdi?

AT SİNEĞİ SOKRATES USTAYA DİKKAT!

Kötülüklerin alkışlandığı, iyiliklerin yuhalandığı yerde ne yapılır? Susulmaz! Yazmak, konuşmak, erdemli yaşamak, anlamak, öğrenmek ve toparlamak lazım. Hz. İbrahim kıssası ile ilgili anlatılan karınca hikayesine benzer bir anekdot aktaracağım: "Bir köşede birazdan kendisine içirilecek baldıran hazırlanırken, Sokrates bir başka köşede flütle yeni bir melodi çalmayı öğreniyormuş. Çömezlerden biri dayanamayıp sormuş: "Neye yarayacak bu melodiyi öğrenmeniz?" Sokrates kafasını kaldırıp ona şöyle demiş: "Ölmeden bu melodiyi de öğrenmeme yarayacak" Kıyamet koparken bile elindeki tohumu toprağa ek, tavsiyesine kulak kesilen iyilik ordusuna yabancı değil bunlar.

Gerçekten iyilikler er geç kötülükleri yenecektir.

ELEŞTİRİDE ÖLÇÜLÜ OLMAK

Müslümanların birbirleri ile ilişkilerinde ve değerlendirmelerinde takındıkları eleştirel bilincin dil problemine dair Necip Fazıl'dan Ercüment Özkan'a değin birşeyler söylenebilir. Bu konuda önemli bir değerlendirmeyi Atasoy Müftüoğlu Cahit Zarifoğlu için yapmış. "*Cahit Zarifoğlu bir edebiyat bilgisi gibi hareket etti, gençler için dönüştürücü bir ufuk oldu. Feragat'le çalışan, soylu niyetler taşıyan, tutkulu yoğunluklar içerisinde olan Zarifoğlu'nun daha çok şair kimliği konuşulmalıdır. Soyut ve şifreli bulduğum şiiri hakkında fikir yürütmek istemem.*"

Cahit Zarifoğlu ve arkadaşlarının tasavvufi tercihlerini, yorumlarını, yaklaşımlarını anlayamadığımı ve paylaşamadığımı, bu konuda eleştirel bir tavra sahip olduğumu da burada belirtmek isterim.

Engin gönüllü centilmeni Rahmetle ve derin bir özlemle anıyorum.

Mekânı cennet olsun."

Fikret Özdemir

GÜLER YÜZLÜ UZUN YOL KOŞUCUSU UFKU AŞTI Ahmet Mercan

Geldi ve gitti. Arkasında hoş bir sada kaldı. Sade ve verimli bir hayatı karınca çalışkanlığında sessizce başarıyla tamamlayıp Rabb'ine kavuşan Fikret Özdemir'i, dostları olarak, iyilik duyguları ile örnek yaşan-tısı ile unutmayacağız; unutamayacağız. Fikret'i insan hakları mücadelesi sürecinde, daha yakından, tanıma imkânım oldu. Doksanlı yılların ortalarında yoğunlaşan başörtü sorunu için, kurulan komisyonun başkanı olarak sorumluluk yüklenen Fikret, büyük bir özveriyle çalıştı. Sorumluluk bilinci üst düzeydeydi. Gecesi ve gündüzüyle duraksız çalışmasına şahit olduk.

Bu süreç içerisinde üniversite kapılarında, gösterilerde, değişik ortamlarda birlikte olduk. "Gelinlikçi avukat" olarak tanıştırdıyordum onu. İnsanı etkileyen özelliklere sahipti. Yaptığı işi ciddiye alan ve işe ait kapsama, detaylarına kadar vakıf oluyordu. Ortam ve durum ne olursa olsun, bitmeyen azminin ve uzun zamana yayılan mü-

cadelesinin en önemli yanını, şikâyetsiz duruşu oluştuyordu.

Fikret'in bir başka özelliği, sıradan bir olayı öyle anlatırdı ki, karşımızda büyük bir tiyatrocı olduğuna inanırdınız. Onunla her karşılaşan, güler yüzlü olmak zorundaydı. Mücadele açısından, derdi sevmek; "derdi derman" bilmek, büyük öneme haizdir. Uzun soluklu mücadeleler, misyonu bir yük olarak görmemekle mümkündür. Mücadele coşkuyla, gönüllülükle olduğunda verim ortaya çıkar ve bereket hâsıl olur.

Vakıf ve dernek çalışmalarıyla, hayatını adanarak yaşayan bir dost, bir salih insan, elbette çok daha yakından tanıyan ve bilenler mevcut. Fatih Camii avlusu bunun bir göstergesi gibiydi. Bir insan, boşuna yere bu kadar sevinebilir mi?

Sessiz kahramanlar var ya, beni en çok etkileyen bu gürültüsüz erler. Bu yüzden Fikret'siz kalan dünyada eksiklik hissediyorum. Öte yandan, bu dostlar, ötede karargâh kurarak, bir yandan ölümü sevdirmeye çalışıyorlar gibi geliyor bana.

Öyküsünü hayatıyla yazanlar, arkada kalanları, elbette etkileme gücünü elinde bulundururlar. Fikret Özdemir'in öyküsü, filmlere konu olacak kadar hareketliydi. Önemli olan bu verimli hayatı, doğru ve yerinde analiz edebilmek ve gençlere sunabilmek...

Malatya'dan başlayan serüven... İstanbul'da çalışarak bir yandan da okuyan, çalışan ve aynı süreçte misyonunun hakkını vermeye çalışan bir Anadolu çocuğunun, ilginç bir öyküsü var önümüzde. "Sana ihtiyacımız var" dediğinde, işini gücünü terk edip engellere aldırmandan, davası adına gözünü kırpmayan Fikret'in bir de eğitimcilik macerası var. Bilim Koleji'nin kuruculuğu ve Genel Müdürlüğünü yine öne itilme yoluyla sahiplenip gerçekleştirdi ve sürdürdü. Yüzlerce fidan dikip nerede ihtiyaç varsa oraya koşan Fikret'i, çok özleyeceğiz.

Güler yüzlü, uzun yol koşucusunu, o vakıf insanı ve son yolculuğunda "Razıyız" sadasını unutmaya-
cağız.

Fikret göründü, "nasıl yapılır"ı gösterdi ve gitti... Şimdi sorumluluk arkada kalanlarda. Tarihte pek çok önder, cesaret, azim ve fedakârlıklarıyla etkiler bizi... Yanı başımızdan, sesine, yüzüne aşına olduğumuz dostların, bu etkilemede ayrı bir özelliği var. Sanki o zamana kadar arkadaşımız, varlığını, doldurduğu boşluğu bizden gizlemiştir. O Rahmet-i Rahman'a kavuşunca, kalan boşluk başlar konuşmaya. Geriye doğru yolculuğa çıkarız, ister istemez. Bu yolculuk aynı zamanda, kendimizi test etme imkânı verir bize. Günümüzde, koşulların suni sebepler oluşturduğunu, örnek insanlarla, tekrar fark etmiş oluruz.

Fikret, sadece kendini alıp gitmedi. Özlemimizi, sevgimizi götürdü. Şimdi bir parçamız daha orada. Bir adım daha yaklaşırken ahiret yurduna, Fikret'in sesini duyacağımı sanıyorum.

Seveni çoktu. Çünkü salih ameli de öyleydi. Işıldadı ve gitti. Önemli şeyleri işaret etti de gitti. Geriye özlem bıraktı. Özlemi onu anlamaya, bıraktığı güler yüzlü uzun koşucu vasıflarını kavramaya vesile olur inşallah. Mekânı cennet olsun.

IŞIĞI YANAN EVLER...

Abid Yaşaroğlu

Tıp fakültesini yeni bitirmiş, pratisyen hekim olarak ilk görev yaptığım yere, Konya'ya bağlı bir beldenin sağlık ocağına gitmiştim. Gençtim, bekârdım. Küçük bir beldeydi gittiğim yer. İlk gece bir eve misafir olmuşum.

Tren istasyonunun hemen yanında bir evdi. Akşam yemeğinden sonra çaylarımız gelmiş, sohbetler edilmişti. Üzerimde yol yorgunluğu, geldiğim yeni yerin yabancılığı vardı. Saatler ilerliyor, ağır bir uyku beni içine çekiyordu. Ev sahibine bir şey de diyemiyordum. Bir müddet daha geçti; yine bir hareket yoktu. Evin büyüğü olan Hacıanneye sıkılarak:

"Anneciğim, sizin buralarda kaçta yatılıyor?" dedim.

Hacıanne:

"Evlâdım treni bekliyoruz. Az sonra tren gelecek, onu bekliyoruz" dedi.

Merak ettim, tekrar sordum:

"Trenden sizin bir yakınınız mı inecek?"

Hacıanne:

"Hayır evlâdım, beklediğimiz trende bir tanıdığımız yok. Ancak burası uzak bir yer. Trenden buraların yabancıları birileri inebilir.

Bu saatte, yakınlar da, ışığı yanan bir ev bulmazsa, sokakta kalır. Buraların yabancısı biri geldiğinde, **"Işığı yanan bir ev"** bulsun diye bekliyoruz."

Konya Ovası'nda, ya da bir başka yerinde Türkiye'nin, trenden inen

yabancılar için **"Işığı yanan evler"** yerinde hâlâ duruyor mudur? Yabancılar, yorgun bedenlerini yün yataklarda dinlendirmeye devam ediyorlar mı? Aç bir köpeğin önüne bir kap yemek bırakan kadınlar yaşıyorlar mı? Kuşlara yuva yapan mimarlar sahi şimdi neredeler? Bu güzel insanlar, atlarına binip gitmişler. Bizler, atlarına binip giden güzel insanlara sahip bir medeniyetin yetimleriyiz. Çekip gidenlerin doldurulmamış boşluklarında savrulup duran yoksullarız.

Şâir öyle diyordu: "Güzel insanlar, güzel atlara binip gittiler."

Şimdi bu güzel insanlar, neden ve nasıl atlarına binip gittiler? Onları ne yıldırda da bir daha dönmemek üzere, sessiz sedasız gittiler? Ey güzel yurdumun güzel insanları! Neredesiniz?

Kaynak: Prof. Dr. Saffet Solak'ın bir hâtırası

TİMURLENK'TEN ÖĞÜTLER

Alparslan, batı fırka mensubu Yusuf el-Harezmi'yi ortadan kaldırmak için yeni Buhara yakınlarındaki Hana kalesine bir sefer yaptı.

Daha fazla dayanamayacağını anlatan Yusuf, Alparslan'a teslim olacağını bildirdi. Yusuf el-Harezmi'yi huzuruna getiren Alparslan burada Yusuf el-Harezmi'nin ani bir hançer darbesi ile ağır yaralandı. Aldığı yara üzerinden dört gün sonra 25 Kasım 1072'de 42 yaşındayken vefat eden Alparslan'ın naşı Merv'e getirilerek, babası Çağrı Bey'in yanına defnedildi.

Türbesinde şu kitabe vardır:

"Alparslan'ın göklere yükselen azametini görenler, bakınız! Şimdi o şu kara toprağın altındadır."

Meşhur Türk Hükümdarı Timurlenk'e:

- "Seni yükselten nedir?" diye sordular. Timurlenk şu cevabı verdi:

- Asla ümitsizliğe düşmedim... O kadar zorlukla karşılaştığım halde hiç birisinden yılmadım ve bir maksadıma erişmek için bir karınca bana örnek oldu: Bir gün düşmanlarımdan kaçmış bir harabeye sığınmışım. Her yerden ümidi kesmek üzere olduğum bir anda gözüm bir karıncaya ilişti. Karınca kendinden büyük bir buğday tanesini almış bir yıkıntının üzerinden aşırarak için uğraşıyor, fakat taşıdığı şey kendisinden büyük olduğu için sonuna kadar götürmüyor, düşürüyordu. Tane yuvarlanarak duvarın dibine düşüyor, karınca tekrar inip rızkını alıp götürmeye uğraşıyordu. Bu hal elliden fazla oldu ama karınca da nihayet maksadına erişti. Karıncanın bu azmini gördükten sonra bende bir ümit peyda oldu. Kendi kendime : «Ben bu karınca kadar da mı olamayacağım.» dedim ve maksadıma erinceye kadar hiç bir zorluktan yılmadım.

ALİYA İZZETBEGOVİÇ

*Kur'ân Nasıl Okunmalı?**

Hayatım boyunca Kur'an'ı defalarca okudum, fakat daha evvel hiç kendime sormamıştım: Kur'an'ı gerçekten nasıl okumalıdır? Sorunuz beni bununla alakalı düşünmeye sevk etti ve işte burada sırasıyla düşünceleri sunacağım.

Her şeyden evvel Kur'an'ın bir bütün olduğunu akılda tutmak gerekir. Tek başına alınmış ve metinde ayrılmış hiçbir ayet tam bir hakikat değildir, sadece hakikatin bir parçasıdır. Sadece Kur'an bütün eksiksiz ve hakikatin bir parçasıdır. Ayetleri tek başına zikretmek kaçınılmaz bir durumdur ancak bu sefer hedefin sınırlılığına dikkat etmek gerekir. Bu mozaikteki duruma benzer. Mozaik içindeki küçük kırmızı ya da siyah da, ancak kompozisyonun tamamında bir anlam kazanır. Kendi bütünlüklerinden ayrılmış olarak onlar, parçası oldukları resmin görülmesinde çok az ya da hiç katkıda bulunamıyorlar. Açıklamak için bazı örnekler vereceğim.

Kur'an'ın bir ayeti kötülüğe kötülük olarak intikamı farz kılarken (Bakara, 179), başka bir ayette de bağışlamaya davet eder. Veya bir ayet şu şekildedir: "...Allah'ın size helal ettiği temiz şeyleri haram kılmayın..." (Maide, 87) başka bir ayet ise şöyle bir tavsiyede bulunur: "...kendilerini sınamak için, dünya hayatının süsü olarak geçimlik verdiğimiz kimselere sakin göz dikme..." (Taha, 131) vs. Kur'an'ı öylesine okuyan kimse, kesinlikle hatalı olarak, burada çelişkilerin söz konusu olduğunu düşünebilir. Aksine bu, Kur'an ve İslam'ı üstün ve benzersiz kaliteli kılan bir durum, ilk bakışta çelişkili görünen taleplerin sentezi söz konusudur. Açıkça Kur'an, sadece birini değil her ikisini de istemektedir. O sadece ceza değil, ahireti de istemektedir. (ve tersini). Aynı şekilde o, sadece bu dünyayı değil, ahireti de istemektedir, asla tek birini değil. Haklı da olsalar her zaman sadece ceza veren kimseler tam Müslüman olamazlar çünkü hiç bağışlamamış olurlar. Fakat her zaman bağışlayan kimselerde, kötülüğü kötülükle def etmiş olurlar ve Müslüman olmazlar. Müslümanlar sadece her birinin gerçek ölçüsünü bilen kimselerdir.

Ancak ortaya konulan sonuçlar, ayetleri ayrı ayrı okumakla değil, sadece bir bütün olarak Kur'an'dan çıkarmakla mümkündür. Bunun İslam'ın tam manasını ve onun mesajının özünü anlamaya doğru yavaş yavaş yükselmemiz için tek bir metot olduğunu düşünüyorum.

Kur'an okumadaki ikincil kural şu olabilir: belli zaman aralıklara riayet ederek Kur'an'ı her zaman tekrar tekrar okuyun. Bu Kur'an'ın katmanlılığı olarak da ifade edilebilecek şeyi keşfetmenin yoludur. Her yeni okuma Kur'an'da yeni bir şeyi keşfeder. Tabii Kur'an aynı kalmıştır, fakat değişen bir şey vardır: Siz sizin şahsi şartlarınız veya yaşadığınız dünya değişmiştir. İşte bu değişimler daha önce fark etmediğimiz katmanları Kur'an'da keşfetmemize imkân sağlar. Ve daha evvel üstlerinden fark etmesizin geçtiğimiz bazı ayetler şimdi ruhumuzda başka türlü yankı bulmaktadırlar. Herkes bunda kendisi ikna olabilir, ben ise burada kendi tecrübelerimden bazılarını sunacağım.

Çok eskilerde, genç bir insan iken Kur'an'ı okuduğumda, özellikle çalışma, mücadele, adaletle alakalı ayetler üzerinde durduğumu biliyorum. O duruma tanıklık eden ve o zamandan kalma, hadiselerden bir şekilde korunmuş ve bunlara benzer ayetlerle dolu olan küçük bir deftercik vardır. Genç iken zulüme karşı direniş görevi yükleyen ayetten özellikle çok etkilendiğimi iyi hatırlarım. Yani Kur'an bir yerinde Müslüman-Mü'minden bahsederken, diğerleri yanında onları şöyle tarif eder. "...Bir haksızlığa uğradıklarında, üstün gelmek için aralarında yardımlaşsınlar." Bu ayet Şura suresinin 39. ayetidir. Onu her seferinde severek nasıl naklettiğimi hatırlarım. Ancak bugün, Allah'a hayatın rölativitesi hatta geçiciliğe, yani eylemden çok derin düşünmeye yönelik ayetler bana daha fazla cazip geliyor. Kısa bir zaman evvel, Allah'ın geçici olmayan tek gerçek varlık olduğunu ifade eden ayetin, üzerimde çok özel tesir bıraktığını hatırlarım. "Her şey geçicidir, sadece Rabbin yüzü baki kalacaktır..." Yani, Allah, yıldızlardan evvel de olan ve on-

lardan sonra da var olacak olan kimsedir. O tek gerçek ve tek realitedir. Annem vefat ettiğinde ise, daha acı ruhumda taze iken, şu cümlelerin bulunduğu Kur'an sayfasını severek açardım: "Ey huzur içinde olan can! O, senden, sen O'ndan hoşnut olarak Rabbin'e dön! Ey Can! İyi kullarımın arasına gir. Cennetime gir." (Fecr suresinin sonu) bu cümleler her zaman gözyaşlarımın dökülmesine sebep oluyorsa da, aynı zamanda en iyi şekilde beni teselli de ediyorlardı. O zaman düşünüyordum: Kendi ölü çocuğuna şahit olması takdir edilen bir insanı hangi en iyi teselli sözcükleri ifade edebilir? Yani Kur'an bazen kanun veya cihat çağrısı, bazen ise bu dünyanın kaçınılmaz musibetlere bir tesellidir. Bazı durumlarda birbirine bazen de diğerine rastlarız.

Bireyin şahsi şartlarına bağlı olarak Kur'an'ın bu değişik "katmanların " veya tonların keşfi tarihsel planda, toplum hayatında da geçerlidir. O zaman Kur'an'ın bazı ayetlerinin özel güncelliğinden bahsedebiliriz. Rasizmin (ırkçılığın) kudurduğu yerlerde insanların ortak kökenine ve dolayısıyla da eşitliğine işaret eden ayetler özel öneme sahip olacaktırlar. (Mesela Nisa suresinin ilk ayeti) Dinî zorlama ve zulmün yaşadığı yerlerde ise üç kelimelik "...Dinde zorlama yoktur..." (Bakara 256) açık-seçik kanunu ön plana çıkmak zorundadır. Biz Müslümanlar Kur'an ayetleri arasında herhangi bir ayırım yapamayız fakat yabancılardan neredeyse ittifakla öne sürdükleri şey, dini hoşgörü bakımından zikredilen ayetin Kur'an'ın en yüce ayeti olduğudur. Bu manada değerlendirmeyi uzatmak mümkündür fakat bu, bu kısa makalenin amaçlarını aşar.

Kur'an'ın okunması söz konusu olduğunda, onun özel bir okuma biçimi olan, yeni Arapça orijinalin okunması hakkında da bir şeyler söylemek gerekir. Bazı insanlar, çoğumuzun manasını anlamadığını, dan ötürü, bir çeşit

Kur'an okunmasını çok değerli olarak görmüyorlar. Bu düşünceye katılmadığımı ifade etmek zorundayım. Burada yaşadığım ve asla unutmayacağım bir hadiseyi hatırlatmadan geçemeyeceğim.

Birkaç sene evvel, İslami yeniden dönüş sorunları ile alakalı olarak düzenlenmiş bir konferansta, çok sayıda meşhur âlim, dini ve diğer İslami yenilenmeyle alakalı kendi düşüncelerini sunuyorlardı. Çalışmalar her gün, meşhur dünya hafızlarından birinin okuduğu Kur'an'ın birkaç ayetin (aşere) okunmasıyla başlıyor ve sonlandırılıyordu. İnsanların konferans katılımcıların bildirilerini dikkatle izledikleri halde, yine de kitlenin varlığı (birkaç yüz kişi) hissediliyordu. Bazı kısık sesli konuşmalar, sandalye ve evrak gıcirtısı vb. fakat Hafızın Kur'an okumasını başlattığında, her şey yavaş yavaş sakinleşir ve birkaç saniye sonra tam bir sessizlik hâkim olurdu. Okuma esnasında hafızın yaptığı duraklamalarda, başka hiçbir şey duyulmazdı, adeta hiç kimse nefes bile almıyor gibiydi. Bu böyle bir sessizlikti ki insanlar kalplerinin düzgün vuruşlarını duyabilirlerdi. Bu kaliteli hafızın ağızındaki Kur'an bazen sessiz ve sakin, bazen ise sizi alıp götürecekmiş gibi gürültülü şelaleye dönüşen akan bir nehre benziyordu. Bu tecrübenin zirvesi, hafızın ayrılık anısına bizi onurlandırmaya karar verdiğinde, konferansın son gününde yaşandı. Bu defa o, uyum ve güzelliğiyle meşhur olan rahman suresi okudu. Bu tesiri tasvir etmenin mümkün olmadığını düşünüyorum. Bu surenin manasını (nakarat gibi sürekli tekrar edilen ayetler hariç) bilmiyordum, ancak ben ve diğer insanların tamamıyla anladığımı zan ediyordum. Bu okumaların sonrasında her defa ben kendimi diğerlere ölçsüz bir biçimde daha yakın hissediyordum ve bütün bu insanların birbirlerine şöyle demek istediklerini zannediyordum: hepimiz kardeş olduğumuzu görmüyor musunuz?

Bu hadiseden sonra, Kur'an'ın orijinal biçiminin beraberce okunması veya dinlenmesi sorusunun değerini bir daha asla sorgulamam. Bütün gerçek Müslümanlar şöyle ya da böyle Kur'an anlıyorlar.

Bu kısa sunumu, Kur'an okunmasının, bilinen ve bilinmeyen ülkelere yolculuk yapmak gibi olduğu düşüncesiyle noktalamak istiyorum. İki insan aynı yoldan geçer, fakat birinin tecrübe ve tesirlerle dolu olarak, diğeri sanki gözü kapalıymış gibi döner. Bu durum, geçtikleri şehir ve manzaralara bağlı değil, onlara bağlıdır. Herkes Kur'an'da kendisinin değeri kadarını bulacaktır.

*** Bu metin, Aliya İzzetbegoviç'in "İslam Deklarasyonu" adlı eserinden alınmıştır.**

“Göğe Doğru Atılan Adım”lar Genç Öncüler’de

Gençlerin dergisi Genç Öncüler, Eylül sayısında; “Öğütülmemek, un ufak olmamak, kendi kalabilmek için herkes öncülere kulak vermeli, bir adım öne çıkmalı. Bir söz, bir gözyaşı, bir sadaka, bir erzak torbası her neyse herkesin atacak bir adımı olmalı. Toprağın yağmura, ruhlarımızın rahmete hasretini gidermek için göğe doğru atılan bir adım olmalı.” diyor.

Ve bu anlamda Ömer Muhtar gibi bir öncüyü, kuraklaşan ruhlarımız için bereket ayı Ramazan’ı ve Filistin’in yalınayak- küskün çocuğu Hanzala’yı adeta göğe atılacak adımların vizyonu olarak öne çıkarıyor.

Genç Öncüler bu sayısında “Göğe Doğru Atılan Adım” ları; Ömer Muhtar, Ramazan’ı ve Naci El-Ali’nin çizimi Hanzala’yı kapağına taşıyor.

“Asım’ın Nesli” sloganıyla yayın hayatına devam eden Genç Öncüler dergisinde bu ay ayrıca, “Yüreğimiz Bayrağımızdır”, “Numaradan İsyan Pozları”, “Cin Ali Büyüyünce Ne Olacak” ve konuk yazar Vahap Yaman’ın “Sınırlı Ömür Sınırsız Mücadele” başlıklı yazılarının yanı sıra kitap fuarları öncesi genç okurların faydalanabileceği bir “Fuar Rehberi” de yer alıyor.

Genç Öncüler dergisinin Eylül sayısına seçkin kitapçılar ve bütün NT mağazaları yanı sıra (0212) 640 44 83 numaralı telefondan ulaşabilirsiniz.

EN ÇOK YAKIŞAN MEVSİM: HÜZÜN

Yazarın kendine ve psikolojisine en çok yakıştırdığı mevsimdir sonbahar. Zira sararmış ve dalında iğreti duran bir yaprak gibi durmaktadır ve tutunmaktadır hayatın kıyısına. İçindeki çocuk intihar etmiş, hayat çoktan elveda demiş gibidir. Mevsimlerin tamamı değişmiş, hepsi son bahar olmuştur sanki buğulu gözleriyle gördüğü. Yaşama şevki bitmiş, kırılğan bir yürekle hayatın dışında, ötesinde bir yerlerde kendini hisseden bir iç yangını olmuştur her yanı. Hayat adına yaşadığı, gördüğü, tattığı ne varsa, sanki çocukluğunu yaşadığı, dar sokaklı, sardunyalı, sarmaşıklı pencerelerle dolu o şirin mahallede kalmıştı. Doyamadığı oyunlarda, doyamadığı ekmeğin tadında, o yoksulluğun ve yoksunluğun bütün alfabesini koynunda taşımakta kalmıştı sanki. Bakamadığı, söyleyemediği, yüreğini kemirip duran, her dakika her saniye eksiltten, azaltan sevdada kalmıştı yine.

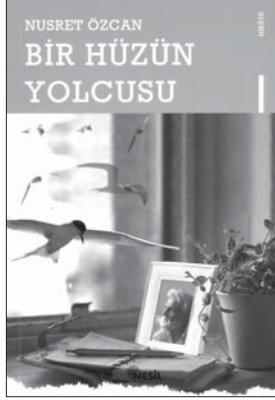
Evet, bir hüzün yolcusuydu şimdi. Bütün hasretleri, acıları, yalnızlıkları alarak ceplerine, bir başına hissediyordu kendini. Yaşadığı odanın, dolaştığı sokakların, ömrünün tükettiği bu şehrin hiçbir anlamı yoktu artık, aykırı adamlar gibi gidebilirdi arkasına bakmadan.

SONSUZ IRMAKLARA VEFA

Olca Yazıcı'nın, yaklaşık çeyrek asırlık sürede gerçekleştirdiği düşünürlerle kültür sohbetleri kitabı, *"Irmaklar Sonsuza Akar"* adı ile Etkileşim yayınlarından çıktı. Eser bir nevi, Türkiye'nin kültür ve medeniyet hafızası niteliğini taşıyor.

Onlarca röportaj ve sohbetten süzülerek oluşturulan bu zaman ötesi analiz ve değerlendirmelerin önemi, çoğu aramızdan ayrılan kıymetli fikir, ilim ve edebiyat adamının düşünce derinliğinden kaynaklanıyor. Her biri sahasında uzman olan, kültür ve medeniyet buhranı karşısında samimi endişeler taşıyan; nesiller arası kültür intikalini gerçekleştirebilmek için büyük çilelere katlanan; fikir hayatımızın müstesna simâlarına ait bu kıymetli görüş ve düşüncelerin en önemli yanı, başka hiçbir yerde (kendi kitaplarında bile) bulunmamasıdır.

Yazıcı Kitabın öyküsünü şu ifadelerle özetliyor; "Türk fikir ve edebiyat dünyasının özünü teşkil eden, her biri 'bir kültür tezi, felsefi-sosyal analiz' niteliği taşıyan bu köklü ve ufuklu fikirlerin, eski gazete sayfalarında unutulup gitmesine gönlüm râzı olmadı. Onlar bu zahmetli, fakat onurlu ve erdemli uğraşlarıyla, büyük bir tefekkür ıstırapı çekerek, toplum kimyamızın vazgeçilemez ana unsurlarını; kültür-fikir dinamiklerini, cemiyet rûhunun âlî terkibini bizlere aktardı; şimdi bize düşen mukaddes görev de, bu medeniyet idrakini, bu kültür ve millî kimlik şuurunu, gelecek nesillere aktarmaktır. Çünkü gelenek, dünden çok yarın demektir ve Irmaklar Sonsuza Akar."

Yeni Çıkan Kitaplar

Kötülük Problemi ve Teodise, Rafiz Manafov, İz Yay.

Bilgi Büyücüsü Biruni, Emine Sonnur Özcan, Ötüken Neşriyat

Menderes Demokrasi Yıldızı, Şevket Çizmeli, Arkadaş Yay.

İlk Modernler, William R. Everdeell, YKY

Oruçla Yeniden Doğmak, Zeynep Işık, Çıra Yay.

Hız Ali, Adil Akkoyunlu, Çıra Yay.

Sahabe Mesleği: İnsanlığa Hizmet Yolu, Necdet İçel, Samanyolu Yay.

Medya ve Savaş Yalanları: Gerçekler Nasıl Karartılıyor, Lenora Foerstel, Yordam Kitapları

Efsaneler ve Gerçekler Küller Altında Yakın Tarih 3, Mustafa Armağan, Timaş Yay.

Hayal Meyal, Tarık Tufan, Profil Yay.

Kapıları Açmak, Mustafa Kutlu, Akçağ Yay.

Resmî İdeoloji ve Türkiye, Mustafa Yelkenli, Siyah Beyaz Yay.

Ermeniler: Ermeni İsyanları - Ermeni Katliamları, Ömer Karayumak, Vadi Yay.

Konfüçyen Kapitalizm, Souchou Yao, Küre Yay.

Ramazan Yazıları, Mustafa İslamoğlu, Düşün Yay.

Sezai Karakoç: Eleğimsağmalarda Gökanıtı, Ali Haydar Haksal, İnsan Yay.

Rabbini Arayan Thomas: Dr. Furkan Aydiner, Nesil Yay.

Duâ ve Süreleriyle Namaz'ın

Anlaşılması: Doç. Dr. Ali Akpınar, Uysal Kitabevi.

Kayıp Vatan Girit: Hüseyin Ünal, Nesil Yay.

BİLGECE BİR DURUŞ

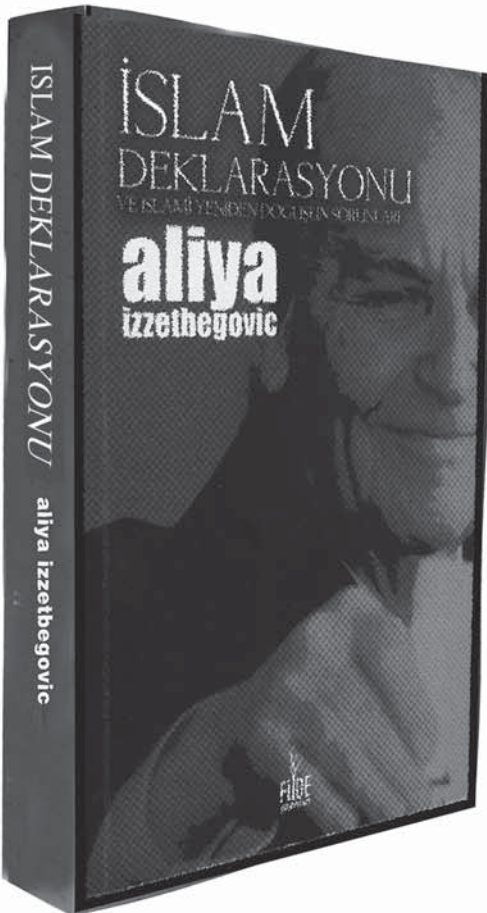
Çağlar öncesinden ve yüzyıllar ötesinden, hatta ilk insanın, ilk peygamberin hayata merhaba deyişinden günümüze, Allah'ın hak dini çeşitli problemlerle yüzleşmiş, fakat bütün hakikatini koruyarak bu güne ulaşmıştır. Yaşadığımız sürecin modern ve post-modern yüzleriyle sürekli karşılaşan hak din, bugün de bir hayat biçimi, yaşanır bir dünya modeli sunmaktadır. İslam'ın bu çağa, bu zamana imkânlarının taşınması sözü edildiği gibi bir yaşam biçimi olarak yer bulabilmesi, müntesiplerinin hayata bakış açılarını gözden geçirmeleriyle mümkündür.

Müslümanca bir zihin ve ufukla, hayatı ve gerçekliği kavramakla gerçek kılınabilir ancak.

Böyle bir zihinle Müslümanları ve bütün dünyayı tahlil ederek yönelimin hangi yöne doğru olduğunu tespit etmesi ve gerekli ilgiyi göstermesiyle mümkündür. Problemler üzerine efor sarf etmesi, zihni bir çaba ve gayret içerisinde olmasıyla mümkündür.

Bu çaba ve gayreti sarf eden zihnini soru ve sorunlarla meşgul eden İslam'ın ve Müslümanların karşılaştığı bütün problemlerle yüzleşebilen, halkına ve bütün dünya halklarına önder ve rehberlik eden bir isimdir Bilge Kral Aliya İzzetbegoviç. Modern ve post-modern bir süreçte, İslam'ın ve Müslümanların karşılaştığı problemleri sorun-sallaştırarak sorgulayan, Kur'an-ı bir perspektifle vahyin imkânlarını seferber kılma çabasında olan bir isimdir Aliya. Söz konusu süreçte gündeme gelen ve çokça tartışılan "Müslümanların neden geri kaldığı, İslam'da kadının yeri ve önemi, İslam-Çağdaşlık, İslam devrimi, Müslümanlar ve İsrail" gibi daha pek çok başlıkta düşüncelerini ifade eden Bilge Kral Müslüman halkların bütününe bir deklarasyonda bulunmaktadır. Bu deklarasyon, bu çağrı Müslümanları şuurlu, bilinçli ve âkil davranmaya davet eden bir çağrıdır. Bu çağrı, zamanı ve şartlarını doğru okuyup tahlil ederek Müslümanca bir karşı duruşun çağrısıdır.

İslam Deklarasyonu ve İslami Yeniden Doğuşun Sorunları
Aliya İzzetbegoviç, Fide Yay.

Kitap Severlere Müjde: Sultanahmet Kitap Fuarı Açıldı

İstanbul Sultanahmet Camii avlusunda açılan ve bir Ramazan geleneği haline gelen Kitap ve Kültür Fuarı, 21 Eylül 2007 tarihinde satışlara başladı. Kadir Gecesi'ne kadar devam edecek olan fuara çok sayıda yazar ve okuyucu katılımı bekleniyor.

Türkiye Diyanet Vakfı tarafından bu yıl 26.sı düzenlenen fuar, cami avlusunda toplumun bütün kesimlerini buluşturarak Ramazan ayının bereketini ortaya koymuş oldu.

Sultanahmet Kitap Fuarı yetkili ve katılımcılar; bu yıl hava şartlarının olumlu gitmesinin de etkisiyle, fuara yoğun bir katılım gözleneceğini belirttiler. Fuarın özellikle hafta sonunda ziyaretçi akınına uğradığını dile getiren fuar yetkili ve katılımcıları, "Kitap fuarını geçmiş yıllarda hafta sonunda yaklaşık 10 bin kişinin ziyaret ettiğini, fuar süresince ise yaklaşık 100-150 bin ziyaretçiyi ağırladıklarını dile getirdiler. Fuar kapsamında düzenlenen imza günü, dinleti, Ramazan Şenlikleri gibi etkinliklerin de yoğun katılımı büyük payı olduğu belirtildi.

Vakıfta İftar Bir Başkadır

23 Eylül 2007 Pazar günü vakıf olma bilinci ve şuurunu taşıyan Araştırma ve Kültür Vakfı, "vâkıf" olma adına yakınları ve dostlarıyla bir iftar programında buluştu. Tarihi değeri ve misyonuyla her zaman önemini koruyan vakıflar, bugün de sosyal ve toplumsal yaralara çare olmak adına sayısız görevler ifa etmektedirler.

Türkiye'nin en büyük vakıflarından biri olan Araştırma ve Kültür Vakfı, yaptığı birçok hizmetin yanı sıra, vakfın ve yaptığı çalışmaların paylaşıldığı bir iftar programıyla hizmet halkasına bir yenisini daha ekledi.

Programda vakıf adına bir konuşma yapan Şemseddin Özdemir, vakfın işlevlerinin yanı sıra Araştırma ve Kültür Vakfı'nın yapmış olduğu faaliyetleri anlatarak, konuklarından vakfa ve çalışmalarına

destek olunmasını istedi. Bu gün her zamankinden daha fazla beraber olmaya, birbirimizi anlamaya ve birbirimize destek olmaya ihtiyacımızın olduğunu belirten Özdemir, bu hususlarda vakfın önemli bir araç olduğunu belirtti.

Ayrıca her geçen gün daha da büyüyen Araştırma ve Kültür Vakfı'nın, vakıf çevresi ve yakınlarının destek ve teveccühleriyle çalışmalarını artırarak devam edeceğini sözlerine ekledi.

MUSTAFA EĞİLLİ, HASİP YOKUŞ VE METİN DEMİR ÖZGÜR!

15 ay önce Kuzey Irak'ta gözaltına alınan Özgür Der üyesi Mustafa Eğilli, Hasip Yokuş ve Metin Demir, ramazan ayının ilk günü özgürlüklerine kavuştu. Gözaltına alındıktan sonra hiçbir gerekçe sunulmadan Erbil'e götürülerek tutuklanan Özgür Der üyeleri, bu süre içerisinde yapılan bütün resmi gi-

rişimlere rağmen serbest bırakılmamışlardı. Irak Başbakanı Maliki'nin son Türkiye ziyaretinde, bu konunun dış işleri bakanlığı ve başbakan Tayyip Erdoğan tarafından gündeme getirilmesiyle olay aşılma sürecine girmişti.

Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'a, ailesinin yanına dönen Mustafa Eğilli aynı zamanda Kur'düs Dergisi'nin yayın yönetmenliğini yapıyordu.

İstanbul'a geldikten sonra ailesi ve arkadaşlarıyla hasret gideren Eğilli, tutsak kaldığı 15 aylık süre içerisinde ailesiyle hiç görüşmemiş ve en çok küçük oğlunun kendisini unuttusundan endişe etmiş. Yaşadıklarının ardından dünyadaki mazlumları savunmanın ve zalimlerle mücadelenin ne kadar önemli bir iş ol-

duğunun daha çok farkına vardığını belirten Eğilli, bundan sonra mücadelesine kaldığı yerden devam edeceğini söyledi.

Mustafa Eğilli, Hasip Yokuş ve Metin Demir kardeşlerimize ve ailelerine geçmiş olsun diyor, bundan sonraki hayatlarında ve mücadelelerinde Rabbimizden hayırlar diliyoruz.

Umran, Okuyucu ve Dostlarıyla Buluştu

Uzun soluklu yürüyüşüne istikrarlı çizgisiyle ve olumsuzluklara ödün vermeden yoluna devam eden derginiz *Umran*, okuyucuları ve gönül dostlarıyla iftar programında bir araya geldi. 29 Eylül 2007 tarihinde Beyaz Gül Düşün Salonu'nda buluşan Umran ailesi, Ramazan'ın en güzel anlarından biri olan iftarda Allah rızası için buluşarak yakınlıklarını artırdılar.

İftarda *Umran* adına bir konuşma yapan yazarlarımızdan Prof. Dr. Burhanettin Can, bütün dünya Müslümanlarının karşı karşıya olduğu problemleri dile getirerek, bu konuda herkesin uyanık olması gerektiğini ve üzerine düşeni yapması gerektiğini belirtti.

Ayrıca, "ümme olma" bilincini hatırlatarak

bütün Müslümanların kardeş olmaları gerektiğinin, birbirlerine karşı sabırla ve merhametle muamelede bulunmaları gerektiğinin altını ısrarla çizdi.

Müslüman olduğunu belirten ülke ve toplumların içinde yaşadıkları sıkıntılara çare olarak kendi asli kaynaklarımıza dönmek zorunda olduğumuzu belirten Can, "biz ne kadar Allah'a ve dinine yakın durursak, Allah'ın yardımı ve zaferi o ölçüde hak olur" hatırlatmasıyla hafızaları tazeledi.

Uzun soluklu yürüyüşüne devam edecek olan ve *Umran* Okulu idealini gerçekleştirmek amacıyla bütün zorlukları göğüsleyen derginiz *Umran*, ilgi ve desteğinizle bu güzel yolda olmaya devam edecek.

YENİ ANAYASA ÜZERİNDEN PSİKOLOJİK HARP (Açıklamalar-Haberler)

Türkiye, Sayın **Abdullah Gül**'ün Cumhurbaşkanı seçilmesinin hemen ardından başlatılan **Yeni Anayasa tartışmaları** ile -tartışmaların daha taslak yayınlanmadan başlatılması manidar- yeni bir gerilim sürecine doğru sürüklenmek isteniyor. Sayın Gül'ün eşinin başörtülü oluşu ve Yeni Anayasa'da başörtüsünün serbest olmasının öngörülmesi üzerinden başlatılan **psikolojik harp**, Türkiye'de egemenlik mücadelesinin hangi boyutlara vardığını yansıtmaya bakımından hayli anlamlı ve ciddi görünüyor.

Aşağıdaki konuşmalar, beyanlar ve çıkışlar; halkın %47'sinin oyunu alarak iktidara gelen Ak Parti yönetimini ve onların şahsında İslâmî temele dayalı geleneksel hayat tarzını "**Malezya tepisi ılımlı İslam**" söylemleri ile **baskı altına almak, engellemek ve dönüştürmek** amacıyla malum çevrelerin adeta tek merkezden sinyal almışçasına **'kılıçlarını çektiklerinin'** göstergesi olarak okunabilir.

Umran'ın gündem ve kapak yazılarında da göndermeler yapılan bu beyanları ve haberleri bir **ek/dosya** biçiminde sizlere sunmayı yararlı göndük.

Umran Araştırma Grubu

**TÜSİAD YÖNETİM KURULU BAŞKANI ARZUHAN
YALÇINDAĞ'IN TÜRKONFED BAŞKANLAR KONSEYİ
AÇILIŞ KONUŞMASI
TÜSİAD 07.09.2007**

TÜSİAD adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. TÜRKONFED Başkanlar Konseyi'nin, yeni bir dönemin başlama çizgisine rast gelmesini, ülkemizin geleceği açısından olumlu bir işaret olarak görüyor ve sizlere bu duyguyla hitap ediyorum.

Öncelikle, henüz birkaç gün önce görevi devralmış bulunan yeni Cumhurbaşkanımıza ve önceki gün güvenoyu alan yeni hükümetimize bir kez daha görevlerinde başarılar diliyoruz.

Sayın Gül, adaylığının ilan edilmesinin ardından yaptığı konuşmada, "Cumhuriyetin temel ilkelerine ve kuruluş felsefesine sadakat, tarafsızlık, devletin kurumları arasındaki uyumu gözetme ve laikliğin korunması" gibi konuları öne çıkararak topluma güvence verme ihtiyacını hissetmiştir.

Bu ihtiyacın, kendisinin de gözlemlediği ve değer verdiği bir toplumsal hassasiyetten kaynaklandığı açıktır.

Bu hassasiyetin, toplumun Cumhurbaşkanı'nı tarafsız bir kimlik içinde görme arzusunun ötesinde, laikliğin ve Atatürk ilkelerinin korunması hususunda bir taraf olarak görme ihtiyacının da bir ifadesi olduğu unutulmamalıdır.

Aynı şekilde hükümetinde de yalnızca icraatında değil, söylemlerinin içerik ve üslubunda da azami titizlik içinde olmasını gerektiğini düşünüyoruz.

Geçmiş dönemde toplumda kaygı ve hassasiyet yaratan geliş-

meler, Cumhurbaşkanlığı seçim süreci ile başlamamıştır.

Yine unutmamalıyız ki Ondan önce, asıl olarak, bazı hükümet üyelerinden, yerel yönetimlere, parti yöneticilerine kadar uzanan kim-i icraat, söylem ve tutumlar bu duygu ve düşüncelerin doğmasına ve gelişmesine neden olmuştur.

Örneğin, önceki kabine döneminde ortaya çıkan Milli Eğitim ile ilgili kaygı verici tutumların ve söylemlerin, bu kabine döneminde tekrarlanmaması siyasal gerilimin düşürülmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

AKP, seçim döneminde milletvekili adaylarını, seçim beyanname-sini ve propaganda üslubunu "bir merkez sağ parti olma" hedefiyle şekillendirmiş olduğu izlenimini vermekteydi.

Yaratılan bu beklentinin karşılanması gerekir. Ne yazık ki bu yaklaşımın kabineye beklendiği ölçüde yansıdığını görmedik.

Özellikle yalnızca bir tek kadın bakanımızın olmasını seçim öncesi beyanlarla bağdaşmaz bulduk.

Bunların olumsuz göstergeler olmadığını düşünmek istiyoruz. % 47'ye yakın bir oy alarak Sn. Başbakan'ın deyiimiyle "toplumsal merkeze" yerleşmiş bir partinin, geçmiş hatalarını tekrarlamayacak bir vizyona, iradeye ve özgüvene sahip hale gelmiş olduğuna inanmak istiyor ve bunun hükümet icraatına da yansımaları bekliyoruz.

Seçimlerden hemen sonra Türkiye'nin gündemine yerleşmiş olan Anayasa değişikliği konusunun da özenli bir şekilde ele alınması gerektiği düşüncesindeyiz.

Bir toplumun Anayasasını değiştirmek çok ciddi bir iştir.

Başta Hükümet olmak üzere hepimiz konuya bu ciddiyetle yaklaşmalıyız.

Türkiye’de serbest piyasa ekonomisinin kalıcılığını sağlamak için, toplumsal uzlaşma kanalları açık, geniş katımlı, çoğulcu demokratik bir siyasal yapı zorunludur.

Cumhuriyetimizin temel ilkelerinin korunduğu, devlet ve birey hakları dengesini gözeten, demokrasinin evrensel ilkelerine uygun yeni bir Anayasa, toplumsal uzlaşmayı tesis ederek siyasal ve ekonomik istikrarımızı kalıcı hale getirecektir.

Bu bakımdan, Anayasa’nın yeniden kaleme alınması ülkemize önemli bir fayda sağlayabilir.

Ancak bu fayda, birkaç temel prensibe uyulması halinde ortaya çıkacaktır.

Birincisi, yeni Anayasa, 84 yıllık Cumhuriyet kazanımlarını ve temel değerlerini eksiksiz olarak yansıtmalıdır.

İkincisi, yeni bir Anayasa’nın hazırlanma sürecinin metnin kendisi kadar önemli olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Her şeyden önce süreç son derece şeffaf olmalıdır.

Anayasa bütünlüklü bir metindir.

Taslağı parça parça kamuoyuna sızdırarak tepki ölçmek, şeffaf ve sağlıklı bir yöntem olmaktan çok uzaktır.

Metnin bütünü bir an önce tartışmaya açılmalıdır.

Üçüncüsü, böylesine önemli bir konunun aceleye getirilmemesi gerekir.

Toplumsal tüm katmanlarında Anayasa metninin yeterince tartışılması, alternatiflerin ve uzlaşma formüllerinin ortaya çıkabilmesi için gerekli zamanın tanınması birinci derecede önemlidir.

Dördüncüsü, yeni Anayasa yalnızca hükümetin iradesini yansıtan bir çalışma olamaz.

Çoğunluk formülü bu konuda çalışamaz.

Anayasaların toplumsal uzlaşmayı yansıtan metinler olduğu akıllardan çıkarılmamalıdır

Beşincisi, Anayasa’nın geçmiş ile hesaplaşma anlayışı ile kaleme alınmaması, dönemsel politik beklentilerden ve tepkilerden arındırılması şarttır.

Hükümetten, bu süreci sağlıklı bir şekilde yönetmesini bekliyoruz.

Anayasa taslağının tamamının resmi biçimde açıklanmasının ardından, maddeler üzerinde de görüşlerimizi detaylı biçimde açıklayacağız.

(...)

Öte yandan kamu yönetiminde ciddi bir reform başlatmanın ve bir zihniyet değişikliğine gitmenin de zamanı gelmiştir.

Kamu yönetiminde vatandaş odaklı, daha az bürokratik, kaliteli, verimli hizmet verme anlayışı yerleştirilmelidir.

Böyle bir anlayışın yerleşmesi şüphesiz ilkönce kamudaki insan gücünden başlamalıdır. Özellikle, kamu yönetimine egemen olan kadrolaşma zihniyeti aşılabilmelidir.

Ülkemizin sınırlı kaynakları, ideolojik temelli kadro seçimlerinin yaratacağı verimlilik kaybını kaldıracak durumda değildir.

Devlet kadrolarının liyakat, beceri ve yetenek esasına göre seçilmesi, hükümetten beklenen performansı olumsuz yönde etkileyebilecektir.

Öte yandan kadrolaşmada izlenen bazı dolambaçlı yolların da rahatsızlık verici olduğunu belirtmeliyiz.

Örneğin Diyanet işleri bir transit geçiş merkezine dönmüş görünmektedir.

1999-2002 yılları arasında Diyanet işleri’nden diğer kamu ku-

rum ve kuruluşlarına 4 yılda yalnızca 19 kişi geçmiştir.

Bir soru önergesine, ilgili Devlet Bakanı’nın verdiği cevaba göre ise, AKP hükümetinin görevde olduğu 2003-2006 yılları arasındaki 4 yılda Diyanet işleri’nden diğer kamu kurum ve kuruluşlarına geçenlerin sayısı 1850’dir.

Bir yandan bu geçişlere yol açılırken, Diyanet işleri Başkanlığı da sürekli geniş kapsamlı kadro tahsis taleplerinde bulunmaktadır.

Bunun nasıl bir uygulama olduğunu anlamak mümkün değildir.

Değerli Başkanlar,

Türkiye’nin ekonomiden kamu yönetimine bir dizi reforma ihtiyacı olduğu açıktır.

Bütün bu iç düzenlemeler, güçlü bir dış kabuğa gerek duymaktadır.

Bizim için bu dış kabuk AB’dir.

Küresel eğilimlere baktığımızda, ticari blokların öneminin her geçen gün arttığını görüyoruz.

İhracatının yarısından fazlasını AB’ne yapan, Avrupa Birliği üyeleri içinde kapsamlı yatırımları olan, büyüme hamlelerine en büyük doğrudan sermaye yatırımı desteğini Avrupa’dan alan Türkiye ekonomisi, bir anlamda Avrupa ekonomisi ile belirli bir entegrasyon içindedir. Bu entegrasyonun sağlıklı işleyebilmesi, AB’nin karar alma süreçleri içine girmemize, yani siyasal bir entegrasyon ile bunu tamamlamamıza bağlıdır.

Öte yandan, küresel sermayenin Türkiye’ye olan ilgisi de Türkiye’nin AB ile olan ilişkilerinin pozitif seyir göstermesinden olumlu biçimde etkilenmektedir.

Türkiye’nin AB’ne tam üyelik adaylığının ekonomimize getirdiği istikrarı ve kazandırdığı ivmeyi hepimiz gördük, yaşadık.

Bu bakımdan, AB ile ilişkilerin ivedilikle canlandırılması gerekmektedir. Kasım ayında yayınlanacak Avrupa Komisyonu Türkiye İlerleme Raporu’nu etkilemek açısından, acilen, TCK 301. maddede ifade özgürlüğü lehine bir değişiklik yapmak yerinde olacaktır.

İkinci bir konu da Vakıflar Yasası’dır. Geçen dönemde meclisten geçen ancak veto ile geri dönen Vakıflar Yasası’nın yeniden ele alınması gerekir.

Değerli Başkanlar,

Hükümetten beklentilerimizi açık biçimde ifade edebildiğimize inanıyorum.

Hükümet yalnızca icraatında değil, söylemlerin içerik ve üslûbunda da azami titizlik içinde olmalı, birleştirici ve bütünleştirici davranmalıdır.

Anayasa değişikliğine ilişkin süreç, şeffaf olmalı, Anayasa metni yeterince tartışılmalı ve geçmiş dönemle hesaplaşma anlayışı içinde hazırlanmamalıdır.

Yeni Anayasa 84 yıllık Cumhuriyet kazanımlarını ve değerlerini eksiksiz olarak yansıtmalıdır.

Ekonomide bir reform takvimi yapılarak kamuoyuna açıklanmalı ve ilk 6 ayda reformların tüm çalışmaları tamamlanmalıdır.

Avrupa Birliği ile ilişkilerimiz yeniden hükümet gündeminin en üst sırasına taşınmalıdır. Türkiye ekonomisi gerilmiş bir yay gibidir. Doğru biçimde odaklanarak, cesur, kararlı ve soğukkanlı davranarak hedefi kolaylıkla vurabiliriz.

Bu güce sahibiz.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

TÜSİAD YÖNETİM KURULU BAŞKANI MUSTAFA V. KOÇ'UN YÜKSEK İSTİŞARE KONSEYİ TOPLANTISI AÇILIŞ KONUŞMASI

Değerli üyeler, saygıdeğer konuklar, basınımızın değerli temsilcileri,

TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bundan önceki İstişare toplantımızı seçimlere yaklaşık 45 gün kala yapmıştık.

O gün yaptığımız değerlendirmede, "Türkiye'de iktidarda kim olursa olsun, ülkenin yüzünün batıya dönük olmasını temin etmek, AB ile tam üyelik sürecinin gereklerini yerine getirmek, piyasa ekonomisinin tüm kurum ve kurallarıyla egemen olduğu, laik-demokratik, dışa açık bir Türkiye için çalışmak zorundadır," demiştik.

Bu değerlendirme, bir anlamda, partilerden ve siyasal görüşlerden bağımsız olarak gördüğümüz, Türkiye'nin "ulusal ideallerinin" tarifi olarak kabul edilebilir.

Bugün de, gerek yeni bir anayasa yazılması düşüncesinin etrafında dönen tartışmalara, gerek hükümet programı ve icraatı ile ilgili değerlendirmelere, gerekse de uluslararası ilişkilerimize aynı bakış açısıyla yaklaşmak gerektiği düşüncesini taşıyoruz.

Yeni bir Anayasa'nın hazırlıkları sürerken, taslakların ve tartışmaların bizi, Cumhuriyet ilkelerini koruyan, batı normlarında bir özgürlük anlayışını benimseyen laik-demokratik bir siyasal yapıya götürmesi gerektiğine inanıyoruz.

Diğer bir deyişle Türkiye'yi çağdaşlaşma yolunda daha da ileri taşıyan bir Anayasa arzu ediyoruz.

Anayasa, toplumsal kesimleri birleştiren, uzlaştıran, toplumu birarada tutan bir harçtır. Yeni bir anayasa çalışmasının ayrışma ve kutuplaşmayı artırması düşünülemez.

Yeni anayasa etrafında bir kutuplaşma içine girmemiz, içerde bizi bekleyen ekonomik ve sosyal sorunların çözülmesini güçleştirmenin yanı sıra, dış itibarımızı ciddi biçimde zedeleyecek ve ülke olarak bizi zayıf düşürecektir.

Bu nedenlerle, yeni Anayasa'nın, yalnızca iktidar partisinden elinden çıkmamasını, geniş bir tartışma ve uzlaşmanın ürünü olmasını önemsiyoruz.

Uzlaşma, "olağan dönemlerde" yapılan anayasa değişikliklerinin ılımlı olması gereğini de karşılayacaktır.

Bu çerçevede yeni laiklik tanımları peşinde koşmak yerine, Türkiye'nin batı normlarında ifade özgürlüğünün önünü açan bir siyasal rejime, gelişmiş demokratik bir işleyişe kavuşmasına odaklanmak daha doğru olacaktır.

Değerli üyeler,

Gerek yapısal müdahaleleri gerektiren ekonomik ve sosyal sorunlarımız, gerekse dış dünyada meydana gelen değişimler, hükümetin bir an önce icraat gündemini oluşturmasını ve takvimini yapmasını zorunlu kılıyor.

Nasıl bir ortamda olduğumuzu daha iyi kavrayabilmek için öncelikle dış politik gelişmelere göz atmamızda yarar var.

Çünkü yalnızca yakın çevremizi değil, tüm dünyayı dikkatle izlememiz ve yeni gerçeklere uygun stratejiler üretmemiz gereken bir döneme giriyoruz.

Bu dönem, hem Amerika, hem de Avrupa ekseninde önemli gelişmelere sahne olacak gibi gözüküyor.

Amerika'da Irak savaşı üzerine çıkan tartışmalar tüm dünya kamuoyu önünde cereyan ediyor. "Başarısızlık" sözcüğü artık çok daha sık telaffuz ediliyor. Beklentiler 2008'den itibaren ABD'nin

Irak'tan asker çekmeye başlaması doğrultusunda.

Bugün fiilen üçe bölünmüş gibi gözükten Irak'ın birliğini yeniden sağlamanın güçlüğü de tartışılan konular arasında.

Türkiye Irak'ın parçalanmasını yaratacağı felakete en baştan dikkati çeken ülke konumundadır.

Gerçekten de Irak'ın parçalanması bölge açısından tarifsiz sorunlar yaratacak, dünyayı ciddi krizlere sürükleyebilecek bir gelişmedir.

Ancak bu gerçek, bizi, parçalanmayı dışlayan tavrımızı sürdürürken, eski Irak'tan çok farklı yeni durumlar karşısında yeni stratejiler geliştirmekten alıkoymamalıdır.

Bu bağlamda ne yazık ki müttefikimiz Amerika, Kuzey Irak'ın Türkiye açısından bir terör odağı olmasına son vermek için bir türlü somut bir adım atmamaktadır.

Bugün Türkiye ve Amerika, Irak nedeniyle hayli çalkantılı bir dönemden geçen ilişkilerini tekrar rayna oturtma niyetlerini ortaya koymuştur.

Amerika, Dışişleri Bakanlığı'nın üçüncü adamı Nicholas Burns'un ağzından, Türkiye'yi kendi stratejik bakış açısından nasıl konumlandığını, Türkiye ile hangi konularda ortak çıkarları olduğuna inandığını ve özellikle İran ile ilişkilerde beklentisinin ne olduğunu açıklıkla dile getirmiştir.

Ama bunun yanı sıra Türkiye'ye somut olarak sunduğu bir şey yoktur. Bu arada Amerika ve dünyanın geri kalanı Bush sonrası döneme hazırlanıyor. Ortadoğu daha uzun süre dünyanın en zorlu ve sorunlu bölgesi olmaya devam edecek. Bunlara göre, Türkiye'nin de kendi stratejik perspektifini açıkça ortaya koyması gerekir.

Kendi çıkarları açısından ABD ile hangi noktaları ortak, hangilerini farklı açılardan gördüğünü açıkça söylemeli, taleplerinin ne olduğunu da formüle etmelidir.

Amerika'nın da, Türkiye'nin özellikle sınırlarından sızan terörün önlenmesi konusundaki taleplerinin ciddiyetini daha iyi anlayarak buna uygun şekilde siyaset oluşturmaları gerekmektedir.

Aynı şekilde Kongre'deki Ermeni soykırımı tasarısı da, ilişkilerin normalleşmesini zorlaştıran bir unsurdur ve gündemi işgal etmesine artık son verilmelidir.

Avrupa cephesine gelince..... (...)

Değerli üyeler,

Çağdaş demokratik toplumlarda, hükümetleri izlemek, icraatlarını değerlendirmek, eleştiri ve uyarılarda bulunmak sivil toplumun temel işlevlerinden biridir.

Buna tahammül edemeyen siyasetçiler çağdaş demokrasinin gereklerini benimsemediklerini ortaya koymuş olurlar.

Burada bir kez daha altını çizmekte yarar görüyorum: TÜSİAD olarak anayasa sürecini de, hükümetin icraatını da yakından izleyeceğiz.

Mevcut hükümet programının, seçim öncesinde açıklanan parti programının gerisinde olması bu izleme faaliyetinin önemini daha da artırıyor.

Her zaman olduğu gibi değerlendirme kriterimiz, ülkemizin "ulusal ideallerine" ne ölçüde yaklaşıldığı olacaktır.

Türk özel sektörü, kendi gelişimini daima içinde bulunduğu toplumun gelişimine bağlı görmüş ve faaliyetlerini geniş bir toplumsal sorumluluk bilinci içinde sürdürmüştür.

Bundan sonra da bu bilinçle hareket edecektir. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

MUSTAFA BUMİN: "ÇARŞAF DA GİRER" OYA ARMUTÇU HÜRRİYET 17.09.2007

Tam 26 yıl boyunca türban kararlarına imza atan Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Mustafa Bumin, hazırlanan yeni Anayasa taslağıyla ilgili "Endişeliyim" uyarılarında bulundu. "Bunu bir kenara yazın" diyen Bumin, türbanlıların "Müslüman değil misiniz?" gerekçesiyle başı açıkla üniversiteye almayacağını ve çarşafıllara yol açılacağını iddia etti.

ANAYASA Mahkemesi eski Başkanı Mustafa Bumin, üniversitede türbanı serbest bırakan Anayasa taslağı ile ilgili ilk kez Hürriyet'e konuştu. Bumin, "Türkiye gerçeklerini bilmiyorlar, göremiyorlar. Anayasada kıyafet serbest olursa, türbanlı öğrenciler başı açıkla üniversiteden içeriye almayacaklar. Bunu bir kenara yazın" dedi. Türban olayının patladığı 1974 yılından bu yana tam 26 yıl boyunca Danıştay'ın türban kararlarını veren 8. Dairesi'nde çalışan ve türbanla ilgili emsal kararlara imza atan Bumin, şu değerlendirmeleri yaptı:

ENDİŞELİYİM

Anayasa'da, 'Kılık kıyafet serbesttir' dediklerinde sanmasınlar ki, bu türbanla sınırlı kalır. Ciddi bir-iki endişem var. Birisi çıkıp, çarşafı gelse, artık çarşafıya 'hayır' diyemezsiniz. Sadece çarşafı değil, başka dinden olanlar da özel kıyafetleri ile girmek isteyeceklerler. Dedelerimizin babalarımızın kıyafetlerine bakın. Ben bakıp üzülüyorum. Üniversite öğrencisi kıyafeti ile de örnek olmalı.

DÖVÜYÖRLER

Üniversiteye türban serbestisi getirirlerse, bu kıyafet serbest olursa, türbanlılar başı açık gelenleri almayacaklar. Türbanlı öğrenciler 'Yüzde 98'i müslüman olan ülkede yaşıyorsunuz' diye başı açık gelenleri sokmayacaklar. Hangi ülkede yaşıyoruz? Bu ülkede oruç tutmadığı için sokakta insanları dövüyorlar. (...)

BİLİYORUM

Türban konusu yeni de değil, 1974'ten beri var. Emine Bağ diye bir avukat var. Avukat duruşmaya, türbanlı giriyor, hâkim uyarıyor, bayan avukat "İnancımın dolayı taktım, türbanımı çıkartmam" deyince, hakkında disiplin soruşturması yapıp, barodan ihraç kararı alınıyor. O zaman Danıştay'dım. 26 yıl Danıştay'da çalıştım. 1974'ten bu yana türbanla ilgili tüm kararlar benim raportör ve savcı olarak görev yaptığım Danıştay 8. Dairesi'nden geçti. Bu konudaki gelişmeleri çok yakından biliyorum.

SİMGE OLDU

Başörtüsü ile türban aynı şey değil. Analar safi inançları gereği başörtüsü örtüyor. Kim karışıyor? Atatürk'ün cumhuriyeti kurduğu yıldan bu yana, hiçbir sorun yok. Hiç kimse başörtüsüne baş örtmeye, bir şey demedi. Ama yargı türban için bu bir 'simge' dedi. Danıştay'ın birçok kararında var. Anayasa Mahkemesi'nin türbanla ilgili iki kararında da var. Ret kararının gerekçesinde, üniversitede türban takılamayacağı söyleniyor. Bütün bu kararlarda, 'Türbanın masum inanç gereği bir örtünme değil, bir siyasal simge olduğu' söyleniyor.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ SENATOSUNUN 13.09.2007 TARİH 48 SAYILI DUYURUSU

Basında sıkça rastlanan haberler arasında yer alan yeni anayasa çalışmalarını, İstanbul Üniversitesi olarak büyük bir dikkatle izliyoruz

Ülkemizin karşı karşıya bulunduğu iç ve dış tehditler bu çalışmaların önemini arttırmakta ve bir akademik kurum olarak İstanbul

Üniversitesinin bu çalışmalarla yakından ilgilenmesinin temel sebeplerinden birisini oluşturmaktadır.

Bir ulusun Anayasasının o ülkenin hukuki, sosyal, ekonomik, kültürel hayatını ve geleceğini ne kadar çok etkilediği bilimsel bir gerçektir.

Ulusal bütünlük ve beraberliğimiz için, her türlü bölücü ve yıkıcı akımlara, dışarıdan gelebilecek her türlü tehdide ve politik bas-kılara karşı koyabilmek için, bu anayasa ayrı bir önem taşımaktadır.

Bu anayasanın Türk Ulusu'nu geleceğe taşıyabilmesi, Atatürk ilkelerini, laikliği, Cumhuriyet kazanımlarını tartışmasız bir şekilde temele alması ile sağlanabilir. Çünkü bu değerler, Türk Ulusu'nun tarihi milli ve manevi değerleri ile birlikte Çağdaş Türkiye'nin, vazgeçilmez unsurlarıdır; geleceğimizin teminatıdır.

Türk Ulusu'nun Cumhuriyetin kuruluşundan bu güne kadar geçen süreçte, laikliği ve Atatürk ilkelerini, milli ve manevi değerlerimizle bir arada yaşadığını, onları yaşattığını ve birbirleriyle kaynaştırdığını hiç kimse görmemezlikten gelemeyiz.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesinin, milli birlik ve bütünlüğümüzün teminatı olduğu hiçbir şekilde gözden uzak tutulamaz. Bu yüzden de Türk Ulusuna ait tüm değerler bu anayasa içinde mutlaka korunmalıdır.

TBMM'nin Anayasa çalışmalarında yukarıda belirtilen ilkelerin egemen olması en içten dileğimizdir. Bu hedeflerden sapmak, Ülkemizin geleceği için son derece tehlikeli olacaktır. Böyle bir tehlikeye tüm gücümüzle ve hiç tereddüt etmeden karşı çıkacağımızı kamuoyuna saygı ile duyururuz.

MESUT PARLAK: "SİVİL ANAYASA SÖZÜNÜ İÇİME SİNDİREMİYORUM"

VATAN 14.09.2007

İstanbul Üniversitesi Senatosu Rektör Prof . Dr. Mesut Parlak başkanlığında 61 üyesiyle birlikte dün olağanüstü toplandı. Toplantının konusu hazırlanan yeni anayasa taslağıydı. (...)

İ.Ü. Rektörü Mesut Parlak, Senato toplantısının hemen ardından VATAN 'ın sorularını yanıtladı.

Üniversite olarak niçin böyle bir çıkış yapma gereği gördünüz? Endişeleriniz mi var?

Türkiye 'yi önümüzdeki yıllara taşıyacak olan yeni bir anayasa hazırlanıyor. Ancak gelişmeleri bölük pörçük basından takip ediyoruz. Oysa bizi yönetenlerin paylaşımcı olması gerek. Uygar ülkelerde, katılımcı yönetim anlayışı hakimdir. Bizim yaptığımız çıkış, bir uyarı ve öneri çıkışıdır. Siyaset yapmıyoruz, sadece yeni anayasaya ilişkin birtakım önerilerde bulunuyoruz. Ve diyoruz ki, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve toplum bu sürecin içinde yer almalı, bilgilendirilmeli.

Son günlerde sivil anayasa çok kullanılan bir terim oldu. Siz nasıl yaklaşıyorsunuz bu nitelemeye?

Böyle bir açıklamayı içime sindiriyorum. Ne demek sivil anayasa? Bundan önceki anayasalar askeri miydi? 1961 anayasası da, 82 anayasası da bilimadamları tarafından hazırlandı. Bilimadamı özgür düşünür, özgür konuşur ve yazar. Başka türlü düşünülemez. Sivil anayasa tartışmaları, önceki anayasaları hazırlayan hukukçularımıza yapılan bir saygısızlıktır. Anayasa bilimadamları tarafından yapılmalı, siyasi tandanslara yandaş olmamalı.

Üniversite olarak sizden bu sürece katılmanız istendi mi?

Hayır.

Bu nedenle bir alınganlığınız var mı?

Hayır, yok. Alınanlık göstermiyoruz. Neden biz yokuz demiyoruz. Ancak şunu da unutmamak gerekir. Türkiye'nin en köklü üniversitelerinden İstanbul Üniversitesi bugüne kadar hazırlanan anayasa metinlerine büyük katkı sağlamış bir üniversitedir. Geçmişte en büyük hizmeti veren kurumdur üniversitemiz. Hocalarımız bizzat bu çalışmaların içinde yer almıştır. Ayrıca Türkiye'de var olan hukuk fakültelerinin hemen hemen tümünde İstanbul Üniversitesi'nin hocaları ders vermiştir, vermektedir. Yani hepsiyle akrabalığımız var. Birçok hukuk fakültesinin babası sayılırız. Tüm bu gerçekler ortaya konduğunda bilimsel bir kurum olarak İstanbul Üniversitesi'nden destek istenmeli miydi?.. Gerçek olan şu, böyle bir katkı istenmedi. Ama istenirse de biz hazırız.

Sizden başka herhangi bir üniversiteden anayasa çalışmalarıyla ilgili bir çıkış görmüyoruz. Nasıl yorumluyorsunuz bu durumu?
Yorum yok!

Endişe duyduğunuz doğrudan kabul etmiyorsunuz ancak hazırladığınız duyuru metninde Atatürkçülüğe, laikliğe ve hukuk devletine epey vurgu var. Tekrar sormak istiyorum, bu konularda bir endişeniz var mı?

Bir ulusu 80 küsur yıldır birlikte tutan, yaşatan, komşularından farklı kılan bu değerlerdir. Cumhuriyet kazanımlarından ödün veremeyiz. Biz diyoruz ki, yeni anayasa taslağını bir hesaplaşma alanı olarak kimse görmesin. Türkiye ince ve hassas bir süreçten geçiyor. Sessiz yürütülen anayasa taslağı çalışmalarıyla ilgili biz bir ses çıkardık ve şimdi karşı taraftan ses bekliyoruz. Bu çalışmalar tüm toplumu ilgilendiriyorsa, kapalı kapılar ardında yapılmamalı. Üniversiteler, sendikalar, sivil toplum kuruluşları bu sürecin içinde yer almalı.

Temel değerlere dokunmayın diyorsunuz.

Elbette. Herkes yeminine sadık kalsın. Biz aydınlatılmak istiyoruz. Bizi yapılan çalışmalarla ilgili aydınlatınsınlar. Tüm toplumu aydınlatınsınlar. Ve Türkiye'yi bugünlere getiren temel ilkelere de dokunmasınlar. Bizi yönetenler başarılı olmazsa bu çatı çöker ve hepimiz altında kalırız. Bu yolda bize ne görev düşerse biz hazırız.

TÜRK REKTÖRLER KOMİTESİ'NDEN AÇIKLAMA

YÖK 19.09.2007

Yürürlükteki Türkiye Cumhuriyeti Anayasası günümüze değin pek çok değişikliğe uğradı ve uğramaya da devam etmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasanın tamamını değil, ancak Devletin temelini oluşturan değiştirilemeyecek (cumhuriyet, laiklik, Atatürk milliyetçiliği, bölünmezlik, insan haklarına dayalı demokratik, sosyal hukuk devleti olması) hükümleri (Any.m.1.,2.,3. ve 4.) dışındaki kalanları değiştirebilir.

Kanunlardan farklı olarak, Anayasanın değiştirilmesinde, teklif ve karar aşamalarında, TBMM'de aranan nitelikli çoğunluklar, aslında, değişikliğin partiler arası bir uzlaşma ile yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu uzlaşma, gerçekleştirildiği takdirde Anayasa, "toplum sözleşmesi" niteliğini kazanarak bir güven ortamının oluşmasını da sağlar. Demokratik bir süreç içinde, Anayasa değişikliği metninin ortaya konabilmesi için "demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerin"(Any.m.68) değişiklik sürecinde, birlikte hareket etmeleri, gerek siyasi gerekse hukuki bir zorunluluktur. Bu bakımdan, demokratik bir ortamda Anayasa değişikliği yapılmak isteniyorsa, hazırlık çalışmaları aşamasında, siyasi partilerin öncelikle değişiklik ile ilgili temel esasları, görüşmeler yoluyla belirlemeleri isabetli ve inandırıcı olacaktır. Anayasa değişik-

liğinin, yalnızca bir siyasi partinin inisiyatifinde hazırlanıyor olması, sürecin demokratikliğine gölge düşürmektedir. Daha açık bir söyleyişle bu aşamada, sürecin demokratikliğinden söz etmek mümkün değildir. Bu açıdan, "usul esası da belirler" ilkesini hatırlamakta yarar bulunmaktadır.

22 Temmuz 2007 genel seçimlerinde, TBMM'de çoğunluğu elde eden Adalet ve Kalkınma Partisi'nin hazırlattığı Anayasa değişiklik taslağının, katılımcı demokratik yollara başvurulacak tamamlanacağı vaatleri inandırıcılıktan uzaktır. Taslağın hazırlanma şekli ve usulü, toplumda tedirginliğe ve güvensizliğe yol açmıştır. Anayasa değişikliğinin, Türk toplumunda oluşan endişe ve tedirginliği giderecek bir güven ortamı içinde yapılması, gelecekte bu metnin uygulanabilirliği ve benimsenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bakımdan, Anayasa değişikliği girişimine biran önce ara verilerek, 21 Ekim 2007 günü yapılacak halkoylaması ve devamında öngörülen 11. Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili hukuki belirsizliğin de açıklığa kavuşturulmasından sonra, siyasi partilerin katılımı ile yeni bir sürecin başlatılması isabetli olacaktır.

Rektörler Komitesi, ayrıca üniversitelerin öğretime başladığı günlerde, bazı tereddütleri gidermek bakımından bir hususu da tekrar vurgulamakta yarar görmektedir. Bilindiği gibi yükseköğretim kurumlarında uygulanmakta olan türban yasağı, yüksek mahkemelerimizin ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin (İHAM) kararlarıyla oluşan bir hukuki durumdur. Bu hukuki durum ortaya çıkarken, Türk Yüksek Mahkemelerinin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Atatürk İlke ve Devrimleriyle birlikte oluşturduğu laiklik tanımı ve yorumu, İHAM tarafından Avrupa norm ve değerleriyle de uyumlu bulunmuştur. Bu nedenle Rektörler Komitesi, Anayasa'da kılık kıyafet serbestliğini öngöreceği bir düzenleme yapılmasının hukuken mümkün olamayacağını bir kez daha kamuoyuna hatırlatmak sorumluluğunu duymaktadırlar.

YÖK BAŞKANI: ANAYASA'DA TÜRBAN SERBEST OLAMAZ

RADİKAL 20.09.2007

...Rektörler Komitesi dün AKP'nin yürüttüğü anayasa değişikliği çalışmalarını değerlendirmek üzere YÖK Başkanı Erdoğan Teziç başkanlığında toplandı. Toplantının ardından komite adına açıklamalarda bulunan Teziç, TBMM'nin Anayasa'nın devletin şekli ve cumhuriyetin niteliklerini belirleyen ilk dört maddesini değiştiremeyeceğini söyledi. Teziç özetle şu mesajları verdi:

'TOPLUM SÖZLEŞMESİ'NE VURGU: Anayasa'nın değiştirilmesinde teklif ve karar aşamalarında TBMM'de aranan nitelikli çoğunluk değişikliğin partiler arası bir uzlaşma ile yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu uzlaşma gerçekleştirildiği takdirde anayasa, 'toplum sözleşmesi' niteliğini kazanarak bir güven ortamının oluşmasını sağlar.

SÜRECİN DEMOKRATİKLİĞİ: Demokratik bir ortamda anayasa değişikliği yapılmak isteniyorsa hazırlık çalışmaları aşamasında siyasi partilerin temel esasları görüşmeler yoluyla belirlemeleri isabetli ve inandırıcı olacaktır. Anayasa değişikliğinin yalnızca bir siyasi partinin inisiyatifinde hazırlanıyor olması, sürecin demokratikliğine gölge düşürmektedir. Daha açık bir ifadeyle bu aşamada sürecin demokratikliğinden söz etmek mümkün değildir. Bu açıdan 'usul esası da belirler' ilkesini hatırlamakta yarar görüyoruz.

TEDİRGİNLİK YARATTI: 22 Temmuz seçimlerinde TBMM'de çoğunluğu elde eden AKP'nin hazırlattığı anayasa taslağının katılımcı yollarla tamamlanacağı vaatleri inandırıcılıktan uzaktır. Tasla-

ğın hazırlanma şekli ve usulü toplumda tedirginliğe ve güvensizliğe yol açmıştır. Değişiklik teklifinin Türk toplumunda oluşan endişe ve tedirginliği giderecek bir güven ortamı içinde yapılması, gelecekte bu metnin uygulanabilirliği ve benimsenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

ERTELENSİN: Anayasa değişikliği girişimine bir an önce ara verilerek, 21 Ekim günü yapılacak olan halkoylaması ve devamında öngörülen 11'inci cumhurbaşkanlığı seçimiyle ilgili hukuki belirsizliğin de açıklığa kavuşturulmasından sonra siyasi partilerin katılımıyla yeni bir sürecin başlatılması isabetli olacaktır.

TÜRBAN KARARLARI: Yükseköğretim kurumlarında uygulanmakta olan türban yasağı, yüksek mahkemelerin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AIHM) kararlarıyla oluşan bir hukuki durumdur. Bu hukuki durum ortaya çıkarken, Türk yüksek mahkemelerinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Atatürk ilke ve devrimleriyle oluşturduğu laiklik tanımı ve yorumu, AIHM tarafından Avrupa norm ve değerleriyle de uyumlu bulunmuştur. Bu nedenle Rektörler Komitesi anayasada kılık kıyafet serbestliğini öngörecektir bir düzenleme yapılmasının hukukun mümkün olamayacağını hatırlatmak sorumluluğunu duymaktadır."

Açıklamanın ardından gazetecilerin sorularını yanıtlayan Teziç, türban yasağı kararlarının altında imzası olan eski Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin'in "Üniversiteye türban girerse çarşaf da girer" açıklaması hatırlatılınca "Endişeler sayılmakla bitmeyebilir" dedi.

'Görüş bildirmek için erken'

"Anayasa taslağı hakkında görüş bildirecek misiniz?" sorusu üzerineyse Teziç şunları söyledi: "Anayasa taslağı, tamamlanmış. Bunun üzerine görüş bildirilmesini istemek bu taslağın içeriğiyle ilgili değerlendirmek yapmak demektir. Anayasa taslağının hazırlanma sürecinde eğer izlediğiniz yol demokratik değilse içeriği konusunda bir takım endişeler belirmeye başlar. Kullandığınız araç demokratik bir süreçten gelmiyorsa anayasanın uygulanmasında pek çok sorun çıkar. Bu anayasa son biçimini aldığı zaman görüşlerimizi bildiririz. Bu aşamada henüz netlik yok. Süreç tedirginlik yaratmıştır. Bir partinin görüşü olarak ortaya çıkması anayasanın kabul ettiği husus değildir."

ODTÜ REKTÖRÜ: ILMIMLI İSLAM TEHLİKESİ KAPIDA

YENİ ASIR 20.09.2007

Anayasa değişikliği ile ilgili üniversitelerden ilk uyarı ODTÜ'den geldi. ODTÜ'nün yeni eğitim-öğretim yılı açılış töreninde konuşan Rektör Ural Akbulut, "İlmimli İslam tehlikesiyle karşı karşıyayız" uyarısında bulundu. Akbulut'un anayasa değişikliği ile ilgili uyarıları şöyle oldu:

"Çelişkilerle dolu ve çatışmalarla çevrelenmiş bir bölgede yer alan Türkiye, laik ve demokratik yapısıyla bu karmaşanın dışında kalmayı başarmıştır. Bu yapının sürdürülebilmesindeki en önemli dayanak, Atatürk'ün kurduğu çağdaş, demokratik ve laik Cumhuriyettir. Bu nedenle, önümüzdeki günlerde gündeme gelebilecek yeni anayasa çalışmalarında, Cumhuriyetimizin kuruluş felsefesinin, laiklik ilkesinin, devletin bölünmez bütünlüğünün, Atatürk ilke ve ilkelerinin korunacağına olan inancımızı muhafaza etmek istiyoruz. Bu niteliklerden yoksun bin anayasa Türkiye'yi ilimmi bir İslam ülkesi olma tehlikesi ile karşı karşıya bırakacaktır. ODTÜ, ülkemizin bölünmez bütünlüğünü korumak, demokratik ve laik Cumhuriyetimizi ilelebet payidar kılmak ve yüceltmek için de üzerine düşen görevi yapmaya kararlıdır."

BAŞSAVCI ABDURRAHMAN YALÇINKAYA: OLİGARŞI İZLENİMİ DOĞURUR

haberzede.com 20.09.2007

...Yargıtay Başsavcısı Abdurrahman Yalçinkaya, Anayasa'nın ilk dört maddesinin değiştirilemeyeceğini belirtirken, türbana özgürlük getirilmesinin de yargı kararlarına aykırı olacağını savundu. ...

Anayasayla ilgili dün bir bir açıklama yapan Yalçinkaya şunları söyledi:

TEMEL İLKELER ÇIKARILAMAZ: Anayasamızın başlangıç kısmından temel ilkeler ve esaslar çıkarılamayacağı gibi ilk dört maddede aykırı ilkeler de eklenemez. Anayasamızın diğer maddelerinde yapılacak değişiklikler ilk dört maddede belirlenen ilke ve esaslara aykırı olamaz. 'Anayasa'nın başlangıç kısmı, anayasa metnine dahil değildir' denilmesi de mümkün değildir."

TÜRBAN DÜZENLEMESİ: Hukukun üstünlüğünün kabul edildiği çağdaş ülkelerde, yargı organlarının ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince, anayasa ve yasa'ların verdiği görev ve yetki çerçevesinde yasak getirilen fiillerin yasalarda, hele hele Anayasa'da değişiklikler yapılarak yasal hale getirilmemesi gerekir. Bu hal, yasa, yürütme ve yargı organına karşı olan itibar ve güveni sarsacağı gibi halk arasında kin ve nefreti uyandırır, karmaşayı, kutuplaşmayı getireceği gibi yürütme organının oligarşiye yöneldiği kanısını uyandırır.

EGEMENLİK DEVRİ: Ancak AB'ye üyelik statüsü elde edildikten sonra egemenliğin devri yetkisi, sınırları, açık ve seçik bir şekilde açıklanarak Yüce Türk halkının takdiline sunulur. Olmayan bir statünün getireceği kısıtlamaları şimdiden ilke ve esaslara bağlamanın olanaksız olduğu, anayasalar uzun süre kalıcı nitelikte amir hükümler içereceklerinden, gelecekteki art niyetli yöneticiler tarafından kötüye kullanılabileceği ihtimali her zaman düşünülmelidir.

MİLLÎ İRADE TANIMI: Demokrasilerde, yapılacak milletvekili seçimleriyle belirlenecek millî irade, yönetime gelenler tarafından partisine oy verenlerin düşünce ve niteliklerinin parti doğrultusunda olduğunu göstermez. Millî iradedeki amaç, halkın kendisini yönetecek kişileri belirli bir dönem için yargı denetimi altında yapılacak seçimden sonra denetlenmek üzere yürütme organına getirmek tir.

YARGIYI SİYASALLAŞTIRMAYIN: Anayasa Mahkemesi ile Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) bir kısım üyelerinin TBMM'ce seçilmesi kuralı yargıyı siyasete yönlendirecek ve siyasallaştıracaktır. Yüksek mahkeme üyelerinin belirli bir süreden sonra yeniden seçilmeleri veya artık seçime girememeleri kuralı da 'tabii hâkim' ilkesiyle meslekte ihtisaslaşma ilke ve esaslarına aykırılık oluşturacak ve meslekte verimliliği eksiltecektir.

BAŞÖRTÜSÜNDEN SONRA ÇARŞAF KRİZİ BAŞLADI

NTV MSNBC 21.09.2007

Anayasa taslağı üniversitede kıyafeti "Devrim Yasaları'na aykırı olmamak" şartıyla serbest bırakıyor. Ancak Devrim Yasaları çarşafı yasaklamıyor. Hukukçulara göre, anayasa yürürlüğe girince üniversitede çarşafı yasaklayan yasa çıkarılması gerekiyor.

...Konunun uzmanları NTVMSNBC'ye görüşlerini açıkladı. ...

Prof. Şerafettin Turan (Türkiye Bilimler Akademisi Üyesi) ATATÜRK İKİ KONUYU YASAYA BAĞLAMAMIŞ

Yeni anayasa taslağında üniversitelerde kılık kıyafet serbestli-

ğinin sınırlarını belirlerken “Devrim yasalarına aykırı olamaz ifadesi” koymak çarşafı, peçeyle okula girmek isteyenleri engellemez. Bu bir kandırma hareketidir. Anayasa taslağındaki düzenleme kabul görürse üniversitelerde türban da, çarşaf da giyebilirler, peçe de takabilirler, şalvar da giyebilirler. Devrim yasalarında bunu engelleyecek hiç bir şey yok. Devrim yasaları ortada. Ama bizde maşallah politikacılar bile okumadıkları için herkes olur mu olmaz mı diye havan-da su dövüyor.

Atatürk devrimlerinde iki şey yasaya bağlanmamıştır: Birisi kadın kıyafeti, diğeri de Türkçe. Devrim yasalarında kadınlara ilişkin hiç bir düzenleme yok. Devrim yasaları dışında da kadın kıyafetlerine ilişkin bir yasa bulunmuyor. Devrim yasalarında kadınlara ilişkin laiklik, abc devrimi vardır, medeni yasanın bir-iki maddesi vardır. Fes yerine şapka giyilmesine ilişkin bir yasa var. Bir de dini kıyafetlerle ilgili yasa var: Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun. Bu kanun erkeklerle ilişkin düzenleme içeriyor. Çünkü Osmanlı döneminde İslamiyet’te kadınlar rahip olamazlar, müftü olamazlar. Bu kanun, erkekleri ilgilendiren, din hizmetleriyle uğraşanları ilgilendiren bir yasadır.

Prof. Ülkü Azrak (Maltepe Üniversitesi) BAŞBAKAN NIÇİN ‘BAŞÖRTÜSÜ’ DİYOR

Bugüne kadar türbandı, şimdi başörtüsü diyorlar. Sebebini söyleyeyim size. Bunların amaçları şu: Anayasanın teminatı altında olan Devrim Kanunları’nı olduğu gibi bırakıyorlar. Onları fazla ırgalamıyor. Kıyafet Devrimi Hakkındaki Kanun dışında bütün kıyafetler serbesttir. O kanun ne yapıyor? O kanun dini kisveleri yasaklıyor. Çarşaf, dini kisve falan değil ki! Başörtüsü dini kisve değil ki! Dini kisve ne? Dini kisve, ibadethanelerde, camilerde kullanılan hocanın sarığı, hocanın cüppesi, tarikat mensuplarının kılıkları, kıyafetleri. Bunları yasaklamıştır Dini Kisvelerin Yasaklanmasına Dair Kanun. Bunun dışındaki giysiler serbesttir. Şimdi kurnazlık şu: Yarın, öbürsü gün, türbanı da dini kisve sayarsa üniversite ve öğrencileri içeri almazsa, “Hayır efendim, dini kisve falan değil bu, başörtüsü. Bizim bacılarımızın analarımızın, halkın giysisidir bu, dini kisve sayılmaz” diyecekler. Onun için Başbakan “türban” demiyor, “başörtüsü” diyor.

80'DEN ÖNCE ÜNİVERSİTEDE ÇARŞAFILAR FINK ATARDI

Tam 48 yıldır öğretim üyeliği yapıyorum, dile kolay. İstanbul Üniversitesi’nde 1980’den önce, hatta 80’den bir süre sonra da üniversitelerin içerisinde kara çarşaf, dini külahları ile dolaşan erkekler, poturlu, şalvarlı, göbeklerine kadar sakallar uzatan bir takım tipler üniversite bahçesinde fink atıyorlar, derslere giriyorlardı. Nasıl biliyor musunuz? Sadece gözlerini açıktı bırakan kara çarşaf giyen kızlar derslere giriyorlardı. Kara çarşaf insanların dinsel, geleneksel bir takım giysileri sayılabilir. Çünkü o kara çarşaf, kadınların sokaklarda dolaşmadığı dönemler çok gerilerde kaldı. Onlar 30’lu yıllarda kaldı. Hatta 40’lı yılların başlarında. Toplumda onları dışlama gibi bir durum vardı. Ama çok partili rejimden sonra, 1946’dan itibaren kara çarşaf, ortaya çıktılar. Bu Türkiye’de olağan hale geldi.

MAHKEME BELKİ BAŞKA TÜRLÜ KARAR VERECEK

“Bunlar geleneksel giysimizdir” bahanesiyle üniversiteye girmek isteyenlerdir. Nasıl engel olacaksınız? Rektörler, biz engel oluruz, onları içeri sokmayız, başörtülüleri de içeri sokmayız, diyorlar. Mahkemeye gitsinler. Mahkeme anayasadaki hükmü nasıl uygulayacak, nasıl yorumlayacak? Sorun burada başlıyor işte. Mahkeme, “Aslında başörtüsü siyasi alana dökülen bir dini semboldür” di-

yecek daha önceki kararlarda olduğu gibi. “Dini kisve sayılır” diyecek mesela. Ama bütün mahkemelerden böyle bir karar bekleyemezsiniz ki. Bazı mahkemeler de başka türlü karar verirler...

Doğ. Serap Yazıcı: (Bilgi Üniversitesi) CİDDİ HÜRRİYET PROBLEMİ DOĞABİLİR

Biz bunu formüle etmeye çalışırken çok çok tartıştık. Elbette bu taslakta yer alan formülün amacı çarşafa, cübbeye, vesaire olanak tanımak değildir. Serbestliğin İnkılap Kanunları’na aykırı olamaya-acağı ibaresinin konulmasını düşündük. Fakat bu da bize tam bir çözüm sağlamıyor. İnkılap Kanunu dini kisveleri yasaklıyor. Cüppe, sarık gibi; ama çarşafı yasaklayan açık bir hükmü yok. Veya başı açık kişilerin hürriyetlerini güvence altına alan bir hüküm içermiyor. Dolayısıyla bunun çok çok akıllıca formüle edilmesi gerekir. Bir yerden hürriyet tanırken başka bir yerden ciddi hürriyet problemleri doğabilir.

YASAYLA AYRINTILI OLARAK YASAKLANMALI

Kanunun ifadesi sarık ve cüppeyi engeller ama çarşafı engellemez. Anayasada çarşaf, cüppe, sarık gibi sembollerin yasak olduğunu anayasada belirtmek çok daha aşırı bir üslup olurdu. Dolayısıyla mutlaka kanun koyucunun bunlara olanak tanımadığını çok ayrıntılı olarak düzenlemesi gerekiyor. Mutlaka bunun engellenmesi lazım. Aksi takdirde çok ciddi bir kamu güvenliği sorunu doğabilir. Çarşaf, bir öğrencinin kimlik tespiti güçleşebilir. Çarşafın altında başka bir öğrenci gelmiş olabilir. Bu problemin mutlaka aşılması gerekiyor.

BÜTÜN RİSKLERİ DİKKATE ALDIK

Biz de bu maddeyi yazarken bütün riskleri dikkate aldık. Konu tam olarak çözüme bağlanmış değil. Şunu samimiyetle ifade etmek istiyorum. Bir anayasa metninde türbanla ilgili açık veya zımnı (örtülü) düzenlemenin yer alması bu bir taslak dahi olsa, bir anayasa hukukçusu olarak beni mutlu kılmıyor. Bundan dolayı çok memnun olduğumu söyleyemeyeceğim. Teknik olarak bu bir ayrıntıya taalluk eder. Oysa bir anayasa ayrıntıları düzenlememelidir. Türkiye’nin bu bağlamda ciddi bir sorunu var.

ÇÖZÜM TAHAMMÜLE MÜMKÜN OLABİLİR

Belirli bir kesim başörtüsü kullandığı için ya üniversitelere gitmiyor veya yüksek öğretim kurumlarına devam ederse din hürriyetinin yansıması olan bir haktan mahrum kalmış oluyor. Sosyolojik düzeyde bu anlamda güçlü bir problemin olduğunu inkar edemeyiz. Bunun çözümü gerekiyor. Ama şunu da itiraf edeyim, Anayasa formülleriyle bu problemin çözümünün mümkün olacağı kanısında da değilim. Çünkü sosyolojik düzeyde toplumun iki kesiminin birbirini anlayıp, birbirine tahammül etmesiyle mümkün olabilecek bir süreç olacaktır.

MAHKEME KARARI YÜZÜNDEN TASLAĞA KOYDUK

Şimdi neden anayasa taslağına bunu koyduk: Anayasa Mahkemesi’nin bu konuda iki kararı var. Bu kararları dikkate aldığımız zaman bu anlamdaki bir hürriyetin adı bir kanun yoluyla tanınmasına olanak bulunmuyor. Anayasa Mahkemesi’nin kararı türbana serbestlik tanınmasını imkansız kılıyor. Dolayısıyla ancak Anayasa’da buna olanak tanıyan bir hüküm yer alırsa bu hürriyetin tanınması mümkün olabilecektir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) Leyla Şahin kararı ise yanlış değerlendiriliyor. AİHM; Türkiye’deki türban yasağı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin din ve hürriyeti ilkesinin ruhuna aykırı değildir, dedi. Ama bundan, devletin bu yasağı mutlaka devam ettirmesine ilişkin bir anlam çıkartılamaz. Aksine

mahkeme bu kararında çözümün ulusal makamların takdirinde olduğunu ifade etmiştir. Anayasada böyle bir formülün yer almasına, AİHM'in kararı engel değildir. Ama mahkeme, bu özgürlüğün tanınması halinde başı açık kişilerin hürriyetlerinin de teminat altına alınması gerektiğini özel olarak vurgulamıştır.

RAHŞAN ECEVİT'İN 'ŞERİAT' SUÇLAMASI

HABER 7 20.09.2007

Rahşan Ecevit yaptığı yazılı açıklamada, 17 Mayıs 2006'da gerçekleştirilen Danıştay saldırısı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ikiye bölündüğünü belirtti. Ecevit, "Bu durum kısmen insanlarımızın üzerinde uygulanan dini baskıyla, kısmen maddi çıkar yoluyla sağlanmış" dedi.

Türk halkını yıllardır ABD ve Avrupa'nın uğraşıp da bölemediğine vurgu yapan Rahşan Ecevit, "İnsanlarımızı bu sinsi şeriat özlemcileri bölmüşlerdir" görüşünü savundu. Şeriat özlemcilerinin yıllardır hayata geçirmek için çalıştıkları şeriat düzenini yeni bir Anayasa ile yasallaştırmaya çalışıldığını ileri süren Rahşan Ecevit şunları belirtti:

"Ancak Türkiye Cumhuriyeti"nin ikinci bir yarısı vardır. Cumhuriyetimizin bu ikinci yarısı boş durmayacak ve kendinin has parçası olan öteki yarısını bu şeriat hastalığından kurtarmasının yolunu mutlaka bulacaktır. Laik Türkiye Cumhuriyeti yara almıştır. Yara kangren olmadan Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci yarısı bir an önce ağırlığını ortaya koymalıdır."

(ŞERİF MARDİN:) TÜRKİYE NE MALEZYA OLUR DİYEBİLİRİM NE DE OLMAZ

AYŞE ARMAN HÜRRİYET 16.09.2007

Karşımdaki insanın 80 yaşında olduğuna inanabilmem mümkün değil. Ne ruhen ne de fiziken. Son derece diri, dinamik, canlı, yakışıklı ve hocaların hocası.

Türkiye'nin en çok konuşulan sosyologlarından Profesör Şerif Mardin, Türkiye'nin geleceği için çok da parlak bir tablo çizmiyor.

Belli ki yılların deneyimini yedeğine almış, tıkr tıkr çalışan bir beyin var. Müthiş bir bilgi birikimi ve analitik bir zeka birleşince Şerif Mardin efsanesi oluyor. Doğu'dan Batı'dan herkesin yetkinliğini kabul ettiği bir isim o. "Bu memleket nasıl kurtulur"u konuştuk, o da Meşrutiyet'ten başladı, o yıllardan bu yıllara olan biteni anlattı. Aaaaa... Özel hayatına, ailesine dair sorduğum soruları yanıtlamadı. Son olarak, çok güzel gözleri var. Buz mavisini...

Bu toplum, buralara nereden, nasıl geldi?

- Bugünün tarihi kökleri var... İttihat ve Terakki zamanında, "Halka Doğru" adında bir dergi çıkıyordu. Bu dergide Yusuf Akçura'nın fikirleri ön plandaydı.

Neydi o fikirler?

- "Yönetici sınıfı olarak, halkın ihtiyaçlarını, ne istediğini, nasıl mutlu olacağını bilmiyoruz. Ve bu yüzden halka ulaşamadık. Ulaşmamız lazım..." Ne var ki, bu hareket, sadece pozitif sonuçlar yaratmadı. Önce Rusya'da çıkardığı problemleri anlatayım, çünkü bu halk hareketi aslen oradan bize gelme. Rusya'da bu işi yapmak isteyenler, "Halka doğru gitmek istiyorsak, önce onu tanımamız gerekiyor. Acaba halkımız nasıl bir halktır?" deyip köylere yerleştiler. Ve çok büyük bir hayal kırıklığına uğradılar.

Neden?

- Çünkü o halk, onların kafalarında yarattıkları halk değildi de, ondan. Meğer kendi kafalarında canlandırdıkları halk, bambaşka bir

şeymiş. Gelenekleri ve gündelik hayat alışkanlıkları onlarınkinden çok farklıymış.

Bizde de aynı sonuca mı ulaşıldı?

- Evet. Gerçi Yusuf Akçura, bu hareketi başlattığı zaman, bu durumun farkındaydı. Zaten Rusya'nın Bolşevik İhtilali'nde bir takım halkı zorlayıcı tedbirler almasının nedeni de bu hayal kırıklığıydı. O yüzden bizde de, Halka Doğru, hakiki bir ideal olmakla birlikte, zorlayıcı bazı tedbirlerle ortaya çıktı...

Ne gibi tedbirler?

- Mesela parlamentoya Cumhuriyet Halk Fırkası dışında kimse girememesi. 1923 seçimi böyle bir seçimdir. Ama aynı zamanda, eğitim ve gelir seviyesinin yükseltilmesi gibi halk için pozitif şeyler yapmaya çalıştılar. Bütün bunları yaparken de, devlette halka uzanacak kolların olması lazımdı. Türkiye'de eksik olan, o kolların kısıldığıydı. Yapamadılar. Halkın içine kadar giremediler...

AK Parti bunu mu başardı?

- Evet. Halka değebiliyor, sarıp sarmalayabiliyor. Hem de en alt katmanına kadar...

Halka gidebilen başka parti yok muydu?

- Halka uzanan kollar kısa kalınca, yeni bir yol bulundu: Siyasi partiler. Devleti oraya kadar götüremezsiniz, fakat siyasetçi kendi menfaatleri açısından halkla çok daha sıcak bir ilişki kurar. İşte Demokrat Parti de onlardan biriydi. Başarısının sebebi, halka inebilmesiydi. Demokrat Parti'den itibaren Halk Partisi dışındaki bütün partiler, ki onlara muhafazakar partiler deniyor, bu yolu izlediler. Ve başarı kaydettiler. Siyasi partilerin getirdiği bu kolaylığı iyi değerlendirmek lazım. Olayın aslı şudur: Mahalli bir teşkilatın, mahalli çıkarlar doğrultusunda görüşler öne sürmesi, dolayısıyla mahalli menfaatlerin halka çok daha kolay anlatılabilmesi. Yani Ankara'dan birilerinin, "Ben problemlerinizi çözeceğim" demesi bir yol, ama uzak bir yol. Oysa, siyasetçinin bizzat oraya gidip, "Bakın, buradaki problemleri biliyorum ve bunları halledeceğim" demesi çok daha etkili bir şey. Bu ikinci yolun tek dezavantajı, kısmen millî menfaatleri ihmal etmesi. Birinci yolun sorunu ise, mahalli menfaatleri göz ardı etmesi...

AKP'nin başarısının altında yatan bu muydu?

- Nedenlerden biriydi. Bir de şu var tabii, yine devletin göremediği şeylerden biri. 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda Anadolu'da çok teşkilatçı bir dini kurum yayılmıştı: Nakşibendilik. Nakşibendilik, yalnız bir dini inanç değil, aynı zamanda insanlara yön vermeye çalışan bir kuruluştur. Türkiye'de bilinmeyen bir şey, Nakşibendilerin 18. yüzyılın sonunda ve 19. yüzyılda teşkilatçı olmaya başladıkları. Mahalli teşkilatçı. Devletle rekabet halinde. Kemalistlerin göremedikleri şeylerden bir tanesi, Nakşibendilerin kurdukları teşkilatın ne kadar güçlü olduğu. Bunu anlayamadılar. Anlayamadıkları için de, bu gücün zaman zaman ne kadar ekstrem şekiller aldığı göremediler. Şeyh Said isyanı gibi... Devlet, CHP dışındaki siyasi partilerin, millî menfaatleri boşlayıp mahalli ve muhafazakar değerlere önem vermesini hazmedemedi. Darbelerin yapılmasında bu düşüncenin payı vardır. Devletin yüksek menfaatlerini korumak amacıyla, siyasi partilerin altını temizlemek. Ne var ki, dünya şartlarındaki gelişmeler, eskiden kendi kovuklarında oturan insanların, birden bire ortaya çıkmasına sebep oldu. Telefon, internet, gazete, yani teknolojik gelişme ve iletişim araçları mahalli olanın, kendini millî olarak görmesine yol açtı. Ve sonunda, mahalli millî oldu...

Bunda bir yanlış var mı?

- Hayır yok. Doğal bir gelişmenin bir sonucu bu.

Peki bu noktadan sonra ne var?

- Türkiye tarihinin zıtlıklar üzerine kurulmuş olduğu söyleniyor. Yalnızca bu zıtlıklar meselesi üzerinde durulursa, hal çaresi yok, çözülebilmesi mümkün değil. Genel fotoğrafın anlaşılması, üzerinde düşünülmesi gerekiyor. Bir siyasi parti, yani AK Parti, cumhuriyetin kuruluşunda ve sonrasında yapılamayan neyi yapmıştır da, başarılı olmuştur? AK Parti'nin başarısının en büyük nedeni, mahalli menfaatleri ortaya çıkarması...

İyi güzel de, bizim menfaatlerimiz ne olacak?

- Sizin menfaatlerinizin engellenmemesi için, insanların bu meselenin iki yüzünü de görebilmesi gerekiyor. Hem mahalli hem milli yüzünü. O zaman ne yapılacak? Bunun her iki yüzünü de hangi parti gözetiyor ona bakılacak. Türkiye'de muhafazakâr partiler bunu yeni yeni idrak ettiler. Son 20 yıl içinde anladılar ki, bu işi, yalnız mahalli menfaatleri güderek yapmak mümkün değil. Çünkü aynı zamanda Türkiye'de laiklik taraftarları var. Onlar başka türlü düşünüyor, amaçları başka.

Sanki biz azınlıkımız, onlar çoğunlukmuş gibi konuşuyorsunuz...

- Rakam açısından bakınca öyle...

O zaman bu ülkeyi kuranlar azınlık.

- Sayılar açısından azınlık-çoğunluk başka bir şey, moral açılarından azınlık- çoğunluk başka bir şey. Bu ikisinin birbiriyle uzlaşması lazım. Cumhuriyet Halk Partisi, kendisini Türkiye'nin ahlaki değerlerini taşıyan parti olarak görüyor. Ama AK Parti de diyor ki, "Ben de senden farklı değilim. Ben de buna tarafım. Senin gibi ben de milli menfaatleri düşünüyorum." Biz de Türkiye'de "AK Parti, samimi mi değil mi, takibe yapıyor mu yapmıyor mu, gerçekten milli menfaatleri düşünebilir mi, düşünemez mi"yi tartışıyoruz. İçinden çıkamadığımız da bu. Cumhurbaşkanı meselesi bile bunun etrafında dönüyor. Bazıları "Düşünemez" diyor. Bazıları da "Bu riski alın, düşünebilir" diyor.

Yani hayatımız değişmeyebilir ve denge bozulmayabilir, öyle mi?

- Evet ama bunun önceden kestirilebilmesi mümkün değil...

Yani bir gün Malezya olur muyuz, olmaz mıyız? "Olmayız" deyip, içimizi rahatlatır mısınız lütfen...

- Rahatlatamam. Çünkü olmayız diye bir söz veremem. Kimse veremez. Öyle dinamikler var ki dünyada, öyle tuhaf iç yapılanmalar, her şey olabilir. Endonezya'da 1960'larda kimse İslam'dan fazla bahsetmiyordu. Ama bugün Endonezya'da İslam, çok önemli bir siyasi güç olmaya başladı. Niçin ve nasıl böyle olduğunu da, Avrupa'da her gün kaleme alınan 100 bin makale anlamaya çalışıyor. Terörizm dediğinde ne yazık ki din ve terör birlikte algılanıyor. Sadece nasıl geliştiği değil, nasıl bir arka bulduğu, sırtını nerelere dayadığı ve nasıl meşrulaştığı araştırılıyor...

Türkiye'de bu konuda bir araştırma var mı?

- Maalesef yok. Çünkü Türkiye'de din nasıl olsa ikincildir diye düşünülüyor. Yani insanların dinin etrafında teşkilatlanması üçüncü seviyede düşünmemiz gereken bir şeymiş gibi. Halbuki ortaya çıktı ki, dinin etrafında teşkilatlanma diye bir şey var. Hem de çok güçlü bir şey. Bunun niçin ve nasıl böyle olduğunu bilmiyoruz. Bilmediğimiz için de korkuyoruz. Ama dediğim gibi, Avrupa'da binlerce makale bunu araştırıyor. Biz ise Türkiye'de daha bu işin çok başlangıcındayız.

O zaman önümüzde parlak bir manzara yok...

- Bence yok. Ben tabii bir kürsünün arkasından söylüyorum

bunları, bir öğretim üyesi olarak. Bir olguyu anlamaya çalışıyorum. Ama tabii bundan ürken insanlar var. Uzun vadede ben de söyleyemiyorum ürkütücü müdür, değil midir...

Peki Batı, nasıl algılıyor?

- Batı'da bu meselenin çözümü yüzyıllarca sürmüş. İngiltere'de mesela, insan haklarının yerleşmesi için epey bir süre gerekmiş. Devlet ve din ilişkilerini ayırmışlar sonunda, ama bu tam 300 sene almış. Bizim dezavantajımıza gelince, her şeyi 70 yılın içine sığdırmaya çalışıyoruz. Fransa'da Fransız ihtilali oldu, İngiltere'de İngiliz kralının kafası kesildi. Kolay olmadı ama sonunda 300 senelik bir gelişme sürecinin sonunda din ve devlet işleri ayrıldı. Batı bize bakıp şöyle diyor: "O oooooo, daha çok işleri var ama bu riski almaları lazım. Biz aldık, iyi sonuçlandı." Ama bizim bu riski 70 yıllık bir maziyle almamızın getirdiği bir tehlike de var...

Bir süre önce hiç böyle şeylerle uğraşmıyorduk...

- Yooo yanılıyorsunuz, derinlerde bu çatışma hep sürüyordu. Türkiye Cumhuriyeti, elitist bir devlet. Azınlıktaki elit bir grubun, memleketi modernleştirmek için "Şunları şunları yapmak lazım" diye iyi niyetle düşündüğü bir ülke. O zamanlar devletin kolları uzanmadığı için, taşra, kendi kovuğunda yaşıyordu. Ama 1960'tan sonra insanlar, yavaş yavaş o kovuklardan çıkmaya başladı. Bu gerçekle yüzleşmek mecburiyetindeyiz. Kovuklarından çıkan insanların memleketinde ne yapılır? Onlarla nasıl baş edilir?

E o zaman, bu memleketin kime ait olduğu da tartışma konusu olur...

- E işte böyle nur topu bir problemimiz var. Meşhur bir siyaset bilimcisi var Chantal Mouffe. Onun söylediği şu: "Demokrasi diye bir şey yoktur, demokrasi uğrunda çaba vermek vardır." Katılıyorum. Türkiye'de artık demokrasinin sert çizgilerle portresi çizilen bir şey olmadığını kabul etmemiz gerekiyor. Çünkü demokrasi her gün yeniden inşa edilen bir şeydir. Ve insan haklarına tecavüz varsa, insanların teyakkuzda olması gerekir. Kendimi yeteri derece politkaya girmemiş biri olarak görüyorum, biraz da suçluluk duyuyorum, çünkü politika yoluyla memleketin gidişine etki yapmaya çalışmak iyi, ahlaki bir şey.

Ama kafası çalışan sizin gibi bir sürü kişi politikadan özellikle uzak duruyor. Meydan başkalarına kalıyor...

- Evet öyle. İşte o yüzden ben de kendimi suçlu hissediyorum.

Peki türban?

- Bir tek bu türban meselesinin anti-demokratik bir uygulama olduğu konusunda yüzde 100 eminim. Bu mesele, artık olguların toplanmasına ihtiyaç olmayan bir ahlaki meseleye dönmüştür. Orada kararım net, türbanlı öğrenciler üniversiteye girebilmeliler. Türban, benim kararımı verebildiğim nadir alanlardan bir tanesi. Ama kadınlar konusundaki problemin çok ciddi olduğuna inanıyorum. Kadınların Türkiye'de kendi durumlarının tehlikede olduğunu düşünmelerini haklı buluyorum. Çünkü orada henüz halledilmemiş bir sorun var. Nasıl türbanlıların üniversiteye girmesini destekliyorsam, bu ülkede kadınlarla ilgili çok ciddi bir problemin olduğuna da inanıyorum.

Yani kadınlar "Aman canım abartacak bir şey yok!" demesinler mi?

- Demesinler. Çünkü kadınlarla ilgili abartılacak bir durum var.

Ne yapmamız lazım? Bizim neye dikkat etmemiz lazım?

- Demokrasinin gerekleri yerine getiriliyor mu, getirilmiyor mu dikkat edeceğiz. Yeni anayasa mı yapılıyor? Nasıl yapılıyor gözden geçireceğiz...

Bekleyip göreceğiz öyle mi.

- Evet ama dışarıdan takip etmeyeceğiz, her şeyin içinde olacağız. Bizzat dahil olacağız. Tıpkı bir siyasetçi gibi. Kafa yoracağız. Gözlemleyeceğiz. Dikkat edeceğiz.

Eğer değişim yavaş yavaş olursa...

- Olursa, öyle olur zaten...

Ya biz farkında bile olmadan gittikçe etek boyları uzarsa...

- Sizi rahatsız eden bir şeyi, zamanı gelince söyleyeceksiniz, "Bu beni rahatsız ediyor" diyeceksiniz. Ama öbür taraf da söyleyecek. Tüm bunlar da demokratik bir çabanın, bir mücadelenin parçası olacak...

Onların dünyasını anlamaya çalışmak, özel hayatlarına sızmak... İyi mi değil mi?

- İyi iyi. Ama şöyle bir şey de var. Onların dünyasına girdiğinizde pozitif taraflarını da göreceksiniz, negatif taraflarını da. Hem pozitif olanı, hem negatif olanı yazın, konuşun, söyleyin. Sadece negatif taraflarını görmediğim için Türkiye'de bana dinci filan diyorlar. "Bakalım pozitif açıdan ne yapıyorlar?" dediğim için. Ki bir takım güzel araştırmalar yapıyorlar, bunu da söylüyorum. Onlardan bunu lütfen esirgemeyelim.

Takiye mi yapıyorlar? Uzun vadede planları mı var, onların gerçek yüzlerini sonra mı anlayacağız?

- Araştıracaksınız. Bunu hep aklınızın bir kenarında tutacaksınız ve onları sınyayacaksınız.

Bir taraftan da "Cumhuriyet elden gidiyor!" diye sesler yükseliyor. Bu çok büyük bir kaos değil mi?

- Yoo, hayır. Demokrasi, kaostur zaten...

İyi de, şu anda müthiş bir gürültü yok mu? Her kafadan bir ses çıkmıyor mu?

- Bu gürültü, Türkiye'nin lehine. Aleyhine olan bir tek şey var, o da insanların tek tarafı olarak darbe yapmaya karar vermesi. Onun dışında bence her kafadan bir ses çıkması iyi bir şey. Çatışma ve gerilme sağlıklıdır. Yeter ki darbe olmasın. Biz bu işin pasif tarafını çok işledik. Oysa demokrasi pasif değil, aktif bir şey. Katılma, tartışma iyidir.

Eğer benim hayat tarzım değişmek zorunda kalacaksa, Boğaz'da istediğim gibi içki içip balık yiyemeyceksem, istediğim gibi giyinemeyceksem ben ne yapacağım? O zaman da askerin varlığı emniyet sübabı gibi geliyor insanlara...

- Bunu çok iyi anlıyorum. Yalnız bir şey var. İnsan, risk alabilirmeli. Belki de bütün korkular yersizdir.

Ama belki de yersiz değildir...

- Evet haklısınız, bilemeyiz.

Bakin şimdi ben şu durumdayım: Hem Cumhurbaşkanı'nın eşinin tırbanlı olmasından hoşlanmıyorum hem de Cumhurbaşkanı'nın eşine tırbanından dolayı yapılanların ayıp ve tahammül edilmez olduğunu düşünüyorum. Böyle bir çelişki yaşamaya hakkım yok mu?

- Var. Çünkü çaremiz yok, bu çelişkilerle yaşayacağız. Bazı şeylerin birlikte olabileceğini düşünmeyeceğiz. Bir şeyin, öbürünü ortadan silmediği bir rejim olacak bu. Türkiye'de her zaman, bir doğrunun başka bir doğruyu sildiği bir rejim yaşadık. Oysa demokrasi böyle bir şey değil. Bir taraf öbür tarafı silmiyor.

Ama aslında AK Parti'ye, merkez sağ demek de doğru olmaya bilir...

- Evet. Belki de gerçekten gizli planları olan bir parti, onu zamanla anlayacağız.

Onun merkez sağ olduğunu varsayarak, günü kurtarmak adına oy vermiş olanlar da yanlışmış olabilir... Öyle mi?

- Tabii ki herkes yanlışmış olabilir. Ama henüz bilmiyoruz. Bazen kanıtlar üst üste gelir, "Bu böyledir" dersin, bir karara varırsın ama burada durum öyle değil. Olguları biriktirme, bekleme dönemindeyiz.

CİNDORUK: "TÜRKİYE'NİN KURTULUŞU SOLDA"

MINE ŞENOCAKLI VATAN 12.09.2007

Hayatının yarım asrını merkeze sağa veren Hüsamettin Cindoruk, şaşırtan bir açıklama daha yapıyor:

(...)Geçen gün solcu arkadaşlara da söyledim, görev onlara düşüyor. Baykal diyor ki, 'Sağ dağıldığı için bizim oylarımız da dağıldı.' Tam tersine, sağ dağıldığı zaman solun oylarının artması lazım. Sağdan önce, sol dağıldı. Türkiye'de sendikaların, sol kitle örgütlerinin toparlanması lazım. Türkiye'de bir sol oluşturmamız lazım. Çünkü sağ yakın tarihte AKP'yi indirmek için yeterli gücü toplayamaz... Sol gelişecek, sol fikirlerini söyleyecek. Sosyalist olması şart değil, sosyal demokrat olması önemli. Bir sol blok siyaset ortaya çıkarsa, dengeler yerine oturur.

Sol bloğu kim toparlayabilir sizce? Baykal mı, Sargül mü?

Ben baştan onların ayrımına karşıyım. DSP'nin yaptığı da yanlış. DSP-CHP birleşmesi bile bir nüve olabilirdi. Türkiye'nin içinde bulunduğu tehlikeyi fark etmelerini bekliyorum açıkçası. Fark et-seler, DSP Meclis'e girer girmez CHP'den ayrılmazdı. Aynı şekilde, birbiriyle uzlaşabilecek sol entelektüellerin bir araya gelip siyasete ağırlık koymaları gerekir. Ben bunun içine Ufuk Uras'ı da dahil ediyorum. Sol için bir birlik kurlmalarında fayda var. O birlik, özellikle ekonomiden gerekli refah payını alamayan geniş halk kitlelerine, emekçilere çok şey vaat edebilir ve yapabilir. Dünyada solun gerilediği doğrudur, ama Türkiye'de sol ilerleyebilir. Çünkü bunca fakirliğin, bunca işsizliğin olduğu bir ülkede sağ söylemlerle fazla bir şey yapamazsınız... Zaten söyleyen, yapan bir iktidar var. Onunla mücadele edecek güç, cumhuriyetçi, laik ve Atatürkçü olmak koşuluyla bir sol bloktur.

Yani Türkiye'nin kurtuluşu solda mı?

Evet, solda. Ben liberal demokrat bir adamım, ama gidişata objektif olarak bakıyorum. Solun güçlenmesi lazım. Baykal'ın görüşü yanlış. Sol zaten bir güç sahibi değildi. Sağ oylar nereye gitti? AK Parti'ye gitti. DP'nin oyları da, ANAP'ın oyları da... Tahmin ediyorum ki, MHP'ye gidecek oylardan da oraya giden oldu, ki AK Parti yüzde 47 oy aldı.

Doğru bir sol CHP'nin içinden çıkabilir mi?

Bence birliğin CHP'nin içinde olması lazım. Yüzde 21 oy almış bir parti, büyük bir çekirdek, büyük bir mayadır. Onu bozacak yerde, onun etrafında toplanacaksınız. Sonra Baykal meselesi de çözü-lür. Baykal benim eski arkadaşım, 4 ay Zincirbozan'da denize karşı sefa yaptık. Kendisini severim, sayarım, iyi bir devlet adamıdır. Kendi aralarındaki ihtilafa karışmamam. Ama Baykal vatanperver bir adam. Tehlikeyi görüyor. Bana yakın yaşı var. Bu yaşta milli sol birlik çağrısı yapması gerekir. Gördüğüm kadarıyla sol çok milli olmuştur. Enternasyonal sol bitmiştir, bir Türk solu çıkmıştır ortaya. Ben o sola güveniyorum. Kendi aralarında uzlaşırlarsa, bir sosyal plan, bir ekonomik plan, çevrecilik planı çıkartabilirler ortaya. Türkiye'nin gereksinmesi olan bugün sol bir parti. Sol, Atatürkçülük de dahil, her konuda çağdaş değerleri ortaya koyar. Bilhassa gençleşen seçmenlerden çok oy alır.

Peki Baykal nasıl sevdirecek kendini halka?

Herhalde gülerек değil, bir şey söyleyerek, Türkiye için proje üreterek. CHP'nin tezleri yok. Tezi olmayan partinin, bir şey isteyecek yüzü de olmaz. Tezinizi koyacaksınız ortaya.

Daynızın oğlu Emin Çölaşan da sizin gibi Ayvalık'ta. "Türkiye'yi sol kurtarır" deyip beni şaşırttınız. Acaba aynı masada yaptığı-nız siyasi sohbetlerin sonucunda mı bu noktaya geldiniz?

(Gülüyor) Hayır. İki kere bir araya geldik, sohbet ettik. Emin düzgün adamdır. Beraber büyüdük. Ama merak etmeyin, ben bu yaştan sonra kimseden etkilenmem. (...)

Erbakan hep gaza basıyor, hiç freni yok!

Erbakan'ın 1991'den itibaren prensi gibiydi Abdullah Gül... Parlak bir Millî Görüşçü'yü. Avrupa Birliği'ne, 'Hristiyan Birliği' diyen konuşmaları vardı. Ama AB'yi bir tarafa bıraksak bile Erbakan daha millî bir siyasetçiydi. Erbakan'ın Millî Görüş deyimi içinde zaten 'millî' tabirinin olması o. Dikkat ederseniz tavırlarında millî değerlere muhafazet yok. Kıbrıs'ta özellikle başarılı bir biçimde Ecevit'e yardımcı olmuştur. Oysa Gül zamanında Kıbrıs'ta geldiğimiz nokta ortada. Ben Erbakan'ı daha fazla millî görüyorum. Ama Erbakan'a bir kusur ilave ediyorum. Erbakan, hep gaza basan, çok konuşan, çok ileri şeyler söyleyen, ama hiç frene basmayan bir devlet adamı. 'Kanlı mı olacak, kansız mı?' tabiri onlardan biri... Ama ben ona rağmen Erbakan'ı siyasetçi olarak bugünkü siyasi talebelerinden daha vatansever, daha faydalı, daha devlet adamı görüyorum. Vatan milleti ilgili alanlarda çok dikkatliydi.

ABD DİŞİŞLERİ'NDEN ZİYARET ÖNCESİ MESAJ

CNN 14.09.2007

ABD Dışışleri Bakanlığının üç numaralı ismi Nicholas Burns, gelecek hafta başlayacağı İstanbul ve Ankara'yı kapsayan Türkiye ziyareti öncesi, Türkiye'nin Ortadoğu'da 'daha katılımcı' olması çağrısı yaptı. Burns, Gül ve Erdoğan için "Güvenilir isimler. Bize verdikleri sözleri tuttular" dedi.

Dışışleri Bakan Yardımcısı Burns, Atlantic Konseyi düşünce kuruluşunun düzenlediği toplantıda, "Türkiye ile ilişkilerimizde önemli bir zaman. Türkiye, yeni hükümetini seçti. İlişkilerde yeni bir dönem başlıyor" dedi.

"Türkiye, bizim Geniş Ortadoğu'daki çıkarlarımız için kritik önemde" diyen Burns, Türkiye'nin "tarihi" olarak nitelediği seçimleri tamamladığını ve bu seçimlerle Türk demokrasisinin ne kadar güçlü olduğunu sergilediğini, Müslüman dünyasındaki en etkili demokrasisi olduğunu ifade etti.

"Seçim sonuçlarının belirleyici olduğuna" işaret eden Burns, "Türkiye'nin şimdi içeride yenilenme ve büyüme dönemine girdiğini, dış politikada daha büyük sorumluluklar üstleneceği bir dönemin başladığını" belirtti.

Burns, "ABD, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile mükemmel ilişkilerin devam etmesini bekliyor" dedi.

"Bush ve Rice'ın, Gül ve Erdoğan'ı yakından tanıdığını ve birlikte çalıştıklarını" kaydeden Burns, Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan için, "Güvenilir isimler. Bize verdikleri sözleri tuttular. Daima ABD'nin iyi müttefikleri oldular. Bu ilişkileri geliştirmek için çok çalıştık" diye konuştu.

ORTADOĞU:

Burns, "Ortadoğu'da barış ve güvenliğin geleceği, başta Türkiye ve ABD olmak üzere diğer ülkelerin vereceği doğru kararlara da-

yanıyor" ifadesini kullandı.

Nicholas Burns, "Türkiye, Ortadoğu'daki olayları daha derin bir şekilde anlamamıza yardım edebilir. Biz iyi dinliyoruz. Ancak Türk yetkililerinin, dünyanın bu bölgesindeki stratejik zorluklara cevap verilmesinde katılımcı olmasına ihtiyacımız var" diye konuştu.

"Türkiye'nin, bölgede her ülkeyle çalışabildiğini, eşsiz derecede nüfuz sahibi olduğunu" belirten Burns, "Türkiye ile Ortadoğu'da vazgeçilmez ortaklar olarak çalışmamız çok önemli" dedi, "Türkiye'nin bölgesel liderlik rolünü üstlenebileceğini" belirtti.

"İlişkilerde, 2002-2005 yılları arasında, Irak Savaşı'ndan kaynaklanan zorluklar, yanlış anlamalar ve iletişim güçlükleriyle karşılaşıldığına" işaret eden Burns, "Ancak artık virajı aldık. Dengemizi yeniden kazandık. Bu seçimlerle beraber, daha güçlü bağlara sahip olma fırsatı var" ifadesini kullandı.

TERÖR ÖRGÜTÜ PKK:

"ABD'nin PKK'yı terörist bir örgüt olarak tanıma pozisyonunun, eski başkanlardan baba George Bush döneminden bu yana değişmediğini" vurgulayan Burns, "Türklerin teröre verdikleri kurbanlar için yas tuttuklarını" söyledi.

"ABD'nin, PKK ile savaşta Türkiye ve Irak'a yardım ettiğini" belirten Burns, "Yavaş olmakla birlikte emin bir ilerleme sağlıyoruz" dedi.

"PKK'ya karşı atılacak somut adımlara ilişkin bir mekanizmanın oluşturulduğunu" kaydeden Burns, "Bundan 6 ay sonra Türk halkı, PKK'ya karşı somut adımlar atıldığını görmüş olacak mı?" sorusu üzerine de "Kesinlikle öyle umuyorum" diye konuştu.

"Umarım bizim iyi niyetimizi sorgulamıyorsunuz" diyen Burns, "PKK'nın başı Abdullah Öcalan'ın yakalanmasına ABD'nin yardım ettiğini" hatırlattı.

ENERJİ:

Türkiye'nin enerji koridoru olarak önemine değinen Burns, "İran ile Türkiye arasında imzalanan gaz anlaşmasından rahatsızlık duyduklarını" belirtti ve "dünyanın kesinlikle İran'ı desteklememesi, yaptırım uygulaması gerektiğini" söyledi.

Burns, "İran'ın, Türkiye'nin komşusu ve ticaret ortağı olduğunu anladıklarını" belirtmekle birlikte, "İran ile her zaman olduğu gibi iş yapmanın zamanı değil. Bunu, Japonya, Güney Kore, Hindistan ve Pakistan gibi İran ile iş yapan diğer müttefiklerimize de söylüyoruz" dedi.

AB ÜYELİĞİ:

ABD Başkanı George Bush'un, Türkiye'nin AB üyeliğinin belki de en büyük destekçisi olduğunu belirten Burns, "Türkiye, Avrupa'nın geleceğinde hak ettiği yeri ve sesi bulmalı" dedi.

Burns, "Avrupa'nın da sosyal ve dini problemlerle uğraşırken, hoşgörü ve bir arada yaşamayla ilgili Türkiye'den bazı şeyler öğrenebileceğini" ifade etti.

ERMENİSTAN İLE İLİŞKİLER:

Ermenistan'ın Washington Büyükelçisi Tatul Markaryan'ın da katıldığı toplantıda Burns, "Türkiye ile Ermenistan'ın ilişkilerinin normalleştirilmesine ve Türk-Ermeni sınırının açılmasına önem verdiklerini" söyledi.

Burns, "ABD Kongresi'nde bekleyen 106 sayılı, 1915 olayları ile ilgili tasarının kabul edilmesini desteklediklerini" belirtti.

"AK Parti'nin seçimleri kazanmasından ardından, Türkiye'nin Ermenistan'a el uzatmasını ve Ermenistan'ın da aynı ruha bu çağrıya yanıt vermesini umduklarını" ifade eden Burns, "Ermenistan ile sınırın açılmasını talep ediyorsunuz, ama Ermenistan o sınırı tanıımı-

yor ki?" denilmesi üzerine "ABD, Türkiye ile Ermenistan arasına girmek" dedi.

KIBRIS SORUNU:

Burns, Kıbrıs ile ilgili olarak da KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat ile Kıbrıs Rum kesimi lideri Tasos Papadopoulos'un görüşmesinden memnun olduklarını ifade etti ve bu görüşmelerin ilerletilmesini cesaretlendirdiklerini belirtti.

Burns, sonbaharda Kıbrıs'a gitmeyi planladığını, ABD'nin Kıbrıs'taki çözüm çabalarına desteğinin sürdüğünü söyledi.

Burns konuşmasında, Türkiye'de reformların ilerletilmesinden bahsederken, "Türk Ceza Kanunu'nun 301'inci maddesinin kaldırılmasını ve Heybeliada Ruhban Okulu'nun yeniden açılmasını" tavsiye etti.

Toplantıya Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Nabi Şensoy, ABD'li emekli General Brent Scowcroft, ABD'nin eski Ankara Büyükelçilerinden Morton Abramowitz ve Mark Parris de katıldı.

HİLAL VE İHTİLAL

Talat Sait Halman

15 Haziran 1987, Milliyet

Son yıllarda birçok dille ülkemize pelesenk olmuş bazı sözler var:

Türkiye on yılda bir askeri müdahaleye ve de ihtilale gebedir. İktisadi bunalımla, parlamentoda felç, aynı zamana rastlarsa Türkiye'de siyasi rejim değişir.

İran'daki "İslami Cumhuriyet" modeli ergeç Türkiye içinde geçerli olacaktır.

Kimisi Türk, kimisi yabancı uzmanlardan gelen bu yorumların karşısında azımsanmayacak tezler vardır.

1960'la 1973'de, 1980'deki müdahaleler, 1990 olaylarında bir harekât ya da ihtilal olacak demek değildir.

Önümüzdeki birkaç yılda ekonomide ve parlamento rejiminde bunalım olmayabilir. Olsa bile her iki bunalım aynı döneme rastlarsa bile, siyasal düzen kökten sarsılmayabilir.

İran ile Türkiye arasındaki benzerlikler, farkların yanında hiç kalmır.

Bu iddiaları ve karşı iddiaları içerden ve dışardan kimler hangi niyetle hangi vesilelerle öne sürerlerse sürsünler, hepsinde önemli bir gerçek payı vardır. Ve siyasal tahlili ve tahminlerin çoğunda olduğu gibi, ortaya atılan düşünceler eksik ve aksak... Nasıl sanat her zaman eleştirinin ötesinde ise siyasal devrimlerde yorumların ilerisindedirler. Büyük Fransız İhtilalinden bu yana yer alan yaygın devrimlere bakınız. Yirminci yüzyılda Rusya'da, Türkiye'de, Çin'de, Mısır'da, Küba'da gerçekleşen devrimlerin nasıl fıkkırıp egemen olduğunu gözden geçirin. Hemen hepsi çağlarındaki yorumcuların ne kadar tahminlerde bulunduklarını ortaya koymuşlardır.

"On yılda bir İhtilal" Ekonomik bunalım-parlamento bocalaması "İran'a ardından Türkiye" gibi aşırı basit formülleri bir yana bırakalım. Bunlar, gerçek veya muhtemel olayların dar açılarını göstermekten öteye geçmez.

Türkiye bugün bir büyük tarihi olay yaşamaktadır. Bu, dine duyulan bir toplumsal eylemdir. Gelişmeye devam ederse ki-devam etmekte kalmayıp yaygınlaşacağına benzer-bir "halk ayaklaması" olarak patlak verebilir.

İslamiyet hareketi çağdışı, Atatürkçülük ve laiklik düşmanı, dış

politika bakımından maceracı gibi görenlerimiz "irtica" ve "gericilik" yobazlık ve "ortaçağ'a dönüş" gibi tanımlamalar yapıyorlar. Gerçekten mukaddesatçı zümrenin bu yöndeki sözcüleri, dini yanlış yorumlara istismar ediyorlar. "İslamla çağdaşlık bağdaşır" gibi boş iddialar bir yana modern dünya ile dinimiz arasındaki nasıl bir köprü kurulabileceğini göstermiyorlar. Cahillere eski hurafeleri yutturup duruyorlar. Türkiye tıpkı İran'daki gibi batıl ve atıl bir din anlayışının karanlık propagandasına sahne olacaktır. İrticadan beter bir fikir boşluğu içinde sürükleniyoruz.

Türkiye'nin karşısına dikilen sonra gericilik ve yobazlıkla ifade ettiğimiz hareketlerden ibaret kalsa üstesinden gelmek mümkündür. Çünkü günümüz de irtica öylesine çağdışıdır ki yaşayamaz. Nasıl ki İran'da da ergeç gücünü yitirecektir.

Ama "irtica" sözüyle kendimizi aldatıyoruz. Ülkemizde gelişmekte, dev boyutlara ulaşmakta olan hareket "irtica" dediğimiz olayların çok ötesindedir. Atatürk heykellerine saldırmak gibi suçların hakkında gelebiliriz. Türban sorunu, rahleler açmak. Meydanlarda topluca namaz kılmak gibi gövde gösterileri zararlı sayılmaz bile.

Suudi Arabistan, İran, Libya ve Kuveyt memleketlerden Türkiye'deki çeşitli din topluluklarına para ve ajan gönderilmesi bile üstesinden gelemeyeceğimiz illetlerden değildir.

Asıl sorun, Türkiye'nin dört bucağında, kentlerde, kasabalarda, köylerde muazzam bir nüfus kesimini kapsayan bir İslamiyet hareketinin başlamış olmasıdır. İslamiyet'in uzak olmayan bir gelecekte halkımızın "tek inancı, tek ülküsü, tek ideolojisi" olması kuvvetle muhtemeldir. Atatürkçülük, laiklik, milliyetçilik belki de İslamiyetçi eylem karşısında etkisiz kalacak, bugünkü partilere egemen olan ideolojiler, İslam ideolojisi altında eriyecektir.

Bilinçli ya da bilinçsiz milyonlarca müninden oluşan bir kitlenin hareketini durdurmak zor olur. Henüz "müminler ordusu" nu peşinden sürükleyecek "tek bir din önderi" ya da önderler zümresi yoktur. Cerbezeli liderler çıkarak İslami harekete yön, şekil, coşku, program, strateji getirirlerse din bayrağı açılmış bir halk hareketi, Türkiye'de köklü değişikliklere yol açabilir.

Şimdiden sonra, memleketimizde büyük toplumsal mücadele, İslamiyetçilerle "a-b-a" diye özetleyebileceğimiz "asker-bürokrasi-aydın" üçlüsü arasında olacaktır. Din zümreleri Atatürkçülüğü, Batı kültür ve devlet anlayışının laikliği temsil eden "aba" ya vuracaklardır.

Din adına halk hareketi kurulu düzeni tehdit edecek elbette ama 1970'lerde komünizmin içerden ve dışardan yönettiği tehditlere benzemeyecek bu. Çünkü Türk halkı komünizmle Rusya'nın tarihi düşmanlığını ve Sovyet emperyalizmini bir tutmuştur. Oysa İslamiyetten böyle bir korku yok. Kaldı ki birçok kimseye göre genellikle müslüman dünyasının bir takım askeri maceralarına sürüklenebileceğimizi kimse düşünmüyor gibi.

Mürtecilerin çirkin eylemlerinin yanı sıra ama onların çok ötesi de çılgın gibi büyüyen, sel gibi yayılan bir "İslamiyetçi halk hareketi" başlamıştır.

Türkiye'mizde bundan sonraki ihtilal belki de hilal uğruna olacaktır. Bu ihtilalde ya mukaddesatçılar, rejimi değiştirmek için kışacak yada "asker-bürokrasi-aydın" zümresi onları sindirmek için....